University of Alberta Library
0 1620 2352 5486

КАЛЄНДАР Українського Голосу 1956

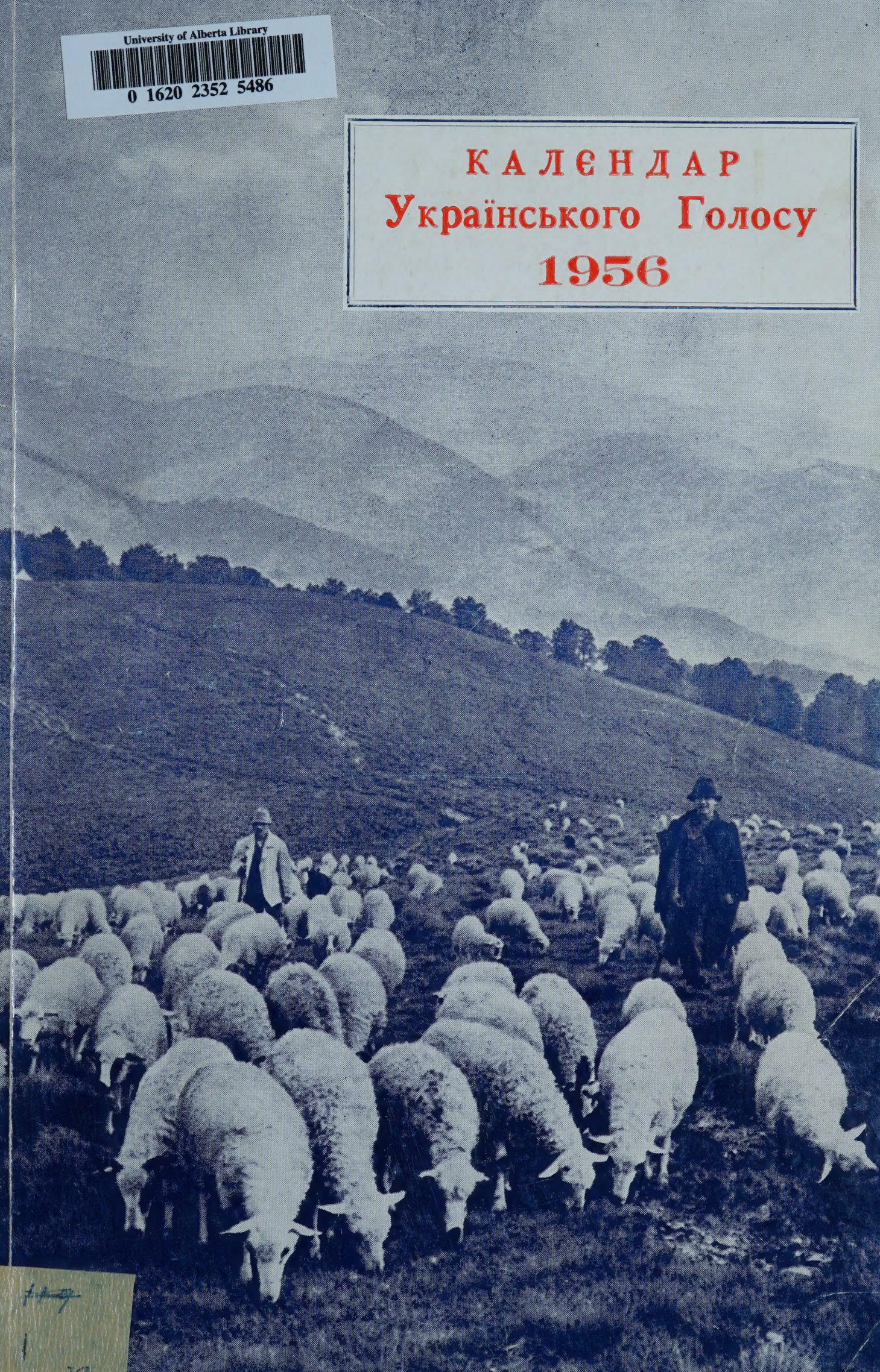

КНИГАРНЯ УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ

МАЄ НАЙБІЛЬШИЙ ВИБІР ПОПУЛЯРНИХ КНИЖОК: повісті, оповідання, поетичні твори, казки для дітей, молитовники, співанники з нотами, драматичні твори.

МАЄМО до продажі канву, полотно до вишивання, українські взори вишивок, нитки до вишивання.

МАЄМО святочні картки на Різдво, на Великдень, патріотичні почтові картки з желаннями.

РЕЧІ ВИСИЛАЄМО НА ЗАМОВЛЕННЯ. Пишіть за КАТАЛЬОГОМ УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ.

ДРУКАРНЯ УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ

ВИКОНУЄ ВСЯКІ ДРУКАРСЬКІ РОБОТИ НА ЗАМОВЛЕННЯ в мовах українській і англійській.

Українські підприємства, церковні і світські організації, свідомі громадяни, повинні всі друкарські роботи замовляти в друкарні Українського Голосу:

Хто замовляє друки в друкарні Українського Голосу, піддержує своє власне видавництво і пресу.

Ціни на друкарських роботах умірковані, праця солідна.

В КОЖНІМ ДОМІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС. ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ, ЧИТАЙТЕ І ПОШИРЮЙТЕ УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС. Є ЦЕ ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ ЧАСОПИС В КАНАДІ, ЩО ПОВЕРХ 45 ЛІТ СТОЇТЬ НА СТОРОЖІ УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ ТА ЗАХИЩАЄ ІНТЕРЕСИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ.

Передплата:	на рік в Канаді	$4.00
	до Злучених Держав Америки	4.50
	до Европи	5.00

Ukrainian Voice

P.O. BOX 3626, STA. B., WINNIPEG 4, MAN.

210-216 Dufferin Ave.

St. John's Institute Library
11024 - 82nd AVENUE
EDMONTON, — ALBERTA

Календар „Українського Голосу"

1956

РІЧНИК XXXIX

БІБЛІОТЕКА
ім. Петра і Марії Зварич
Інститут Св. Івана
Едмонтон, Алберта.

Жертва
.....
дня.....

ВИДАННЯ ВИДАВНИЧОЇ СПІЛКИ „ТРИЗУБ"
ВІННІПЕҐ, МАН.

Published by
Trident Press Ltd., 210—216 Dufferin Ave., Winnipeg, Man.

За редакцією Наталі Когуської.

Printed in Canada

UNIVERSITY LIBRARY
UNIVERSITY OF ALBERTA

ДО ЧИТАЧІВ З НАГОДИ НОВОГО РОКУ

На початку кожного Нового Року, коли друзі і приятелі складають собі побажання, коли родяться у нас нові кращі надії на "добрий рік", видаючи ось цей Альманах, чи Календар для наших друзів-читачів, засилаємо й наше слово привітання.

Нехай цей рік 1956-ий принесе в наші доми добробут, здоровя родинам, погідність духа тим, на чиї рамена спадають тягарі народніх обовязків і щастя та сповнення надій кожному з нас. В нашім громадськім життю хай запанує велика віра і праця наша хай стане плідною. Та найбільшими нашими бажаннями є, щоб Бог послав волю нашому народові і щоб сонце свободи осяяло теплом його засмучену й утомлену неволею душу.

Це є бажання нас всіх — всіх читачів "Українського Голосу". Нас є довгі ряди, тисячі. Ми порозкидані по широких просторах Канади й Америки — по безмежних преріях степових провінцій — фармах, по залюднених містах, по маленьких містечках або й самітних домиках при залізних дорогах.

Далекі простори ділять нас одні від одних, але близькі ми собі. Ми рівнозвучно вслухуємось у гомін рідного "голосу". Ми десятиліттями йдемо за одним покликом. На грані нової доби зродився він — "Український Голос" гень за межами рідної землі, щоб, як Мойсей, вказувати народові свому дорогу до волі . . . І він зберіг нас для нас самих і для великої святої ідеї.

Серед важких трудів і посвяти верстав він свій шлях. Не спочиваючи прямує все вперед і вперед до наміченої цілі. Взявши у руки цей Календар і прочитавши перші оці рядки, нехай кожний з Вас, дорогий Читачу, відчує в душі ці теплі слова привітання, бо вони звернені до Вас. Все що гарного, все що корисне для Вашого духа, все що принесе нам дальший поступ, помістили ми тут для Вас. Беріть, користайте з нього і хай цей наступаючий рік принесе багаті жнива у Вашім особистім і громадськім житті. Хто багато читає, той багато знає.

Ред.

Рік 1956

АСТРОНОМІЧНИЙ КАЛЄНДАР

Рік 1956 є роком переступним і числить 366 днів.

Календарна весна зачинається 21-го березня — тоді маємо весняне зрівнання дня з ночею.

Літо зачинається 22 червня; літна перемога дня над ночею.

Осінь починається 23 вересня — тут приходить осінне зрівнання дня з ночею.

Зима 22 грудня — зимова перемога ночі над днем.

Ріжні способи числення часу

Християнська рахуба починається від народження Христа — тепер маємо 1956-ий рік.

Від охрещення Українського Народу Володимиром Великим 988 року маємо тепер 968 літ.

Грецька Церква числить за Біблією Старого Завіту, отже тепер маємо 7466-ий рік.

Жидівський рік, що почався в осени 1955 року, є 5717 роком.

Календар протестантів є назагал той самий, що в римо-католиків що до свят, які ще в протестантів є.

Жиди починають свій календар від 7-го вересня, 3761-го року перед Христом. Отже щоби знати, який в жидів рік, то треба додати до християнської рахуби 3761. Їх рік захоплює вчасти наші два роки, бо починається в осени.

Магометани (турки) числять рік по оборотах місяця, отже їх рік коротший від нашого і тому їх Новий Рік кожного року посувається 11 днів назад. Так, що з зими вертається до літа, а там знов до зими.

КАЛЄНДАРНІ СПРАВИ НА 1956 РІК

Різдво 7-го січня, в суботу.
Український Новий Рік 14 січня, в суботу.
Йордан 19 січня в четвер.
Мясниць від Різдва до Мясопустної Неділі 9 тижнів і 2 дні.
Мясне пущення 11-го березня.
Сирне пущення 18-го березня.
Початок Великого Посту 19-го березня.
Поклони 18-го квітня, в середу.
Благовіщення 7-го квітня в суботу.
Великдень 6-го травня.
Вознесення 14-го червня в четвер.
Зелені Свята 24-го червня.
Петра і Павла 12-го липня в четвер.

ПОСТИ

1. На Святий Вечір Різдва (Навечеріє Різдва).

2. На Святий Вечір Йордану (Навечеріє Богоявлення).

3. Великий Піст — від понеділка по Неділі Сиропустній до Великої Суботи перед Великоднем.

4. Петрівка завсігди від понеділка по Неділі Всіх Святих (1-ій по Зелених Святах) до передодня (навечерія) свята Петра і Павла (від 2-го до 11-го липня).

5. Спасівка завсігди від 14 (1 цер.) серпня до 27 (14 цер.) серпня отже до передодня Успення Прес. Богородиці.

6. В день памяти Усічення Голови Івана Хрестителя 11 вересня (29 серпня церк.).

7. В день свята Воздвиження Чесного Хреста 27 (14 цер.) вересня.

8. Пилипівка, завсігди від 28 (15 цер.) листопада, отже від дня по Пилипі — до передодня (до Навечерія, Св. Вечера) Різдва Христового.

9. В Страстний тиждень до Неділі Сиропустної з набілом.

ЗАГАЛЬНИЦІ

1. Від Різдва до Богоявлення (Йордану) крім Йорданського Святого Вечера.

2. Від Неділі Митаря і Фарисея до неділі Блудного Сина.

3. Від Великодня до Неділі Томиної.

4. Від Зелених Свят до Неділі Всіх Святих.

ЗАБОРОНЕНИЙ ЧАС ВЕСІЛЬ І ЗАБАВ З МУЗИКОЮ

1. Всі середи і пятниці крім загальниць.

2. Від початку Пилипівки до Богоявлення.

3. Від понеділка по Неділі Мясопустній до Неділі Томиної.

4. В Петрівку.

5. В Спасівку.

6. В день памяти Усічення Голови Івана Хрестителя.

7. В день Воздвиження Чесного Хреста.

ЛАТИНСЬКІ СВЯТА В 1956 РОЦІ

Новий рік 1-го січня в неділю.
Трох Царів 6-го січня в пятницю.
Благовіщення 25-го березня в неділю.
Перша Неділя Посту 19-го лютого
Неділя Цвітна 25 березня
Великдень 1-го квітня.
Вознесення 10-го травня в четвер.
Зелені Свята 20-го травня.
Божого Тіла 24-го травня.
Преображення 6-го серпня в понеділок.
Успення Богородиці 15-го серпня в середу.
Різдво Богородиці 8-го вересня в суботу.
Всіх Святих 1-го листопада в четвер.
Непорочне Зачаття 8-го грудня в суботу.
Адвент 2-го грудня.
Різдво Христове 25-го грудня в вівторок.

УРЯДОВІ СВЯТА КАНАДИ

День Нового Року.
Великодна Пятниця.
Вікторія Дей — в травні.
Домініон Дей — в липні.
День Праці (Лейбор Дей) 1-ий понеділок в вересни.
День Подяки, оголошують.
День Різдва Христового.

Не всі ті свята треба брати в релігійнім значінню. Є свята державні отже державні інституції, банки і школи спиняють тоді свою діяльність.

ГОЛОСИ — РЯДОВІ НЕДІЛІ — РЯДОВІ УТРЕННІ ЄВАНГЕЛІЇ

Рядові Голоси — „Голос" в церковнім Богослуженню, це мельодія, або кілька мельодій, що на якусь одну неділю припадають. Таких Голосів, або голосових ґруп є 8, і бересь їх по черзі одної неділі один Голос, другої другий і т. д. Коли скінчиться 8-ий, то дальша неділя має знов 1-ий Голос.

Тому, що Голоси беруться чергою оден за другим, вони звуться Голоси Рядові. Перший рядовий Голос в році починаєсь завсігди від 2-ої Неділі по Зелених Святах і так голоси йдуть, повторяючись аж до 5-ої Неділі Великого Посту.

Рядові Неділі — Перша неділя по Зелених Святах називається Першою Рядовою Неділею і від неї числяться всі дальші. З Рядовими Голосами й Утренними Євангеліями вони йдуть аж до пятої неділі Великого Посту, а з Апостолами і Євангеліями Служби Божої до послідних неділь перед Різдвом, а з деякими змінами до неділі перед неділею Митаря і Фарисея. Отже при кожній неділі зазначено, яка це чергова неділя, який тоді Голос (Гол. або Г.), яке Утренне Євангеліє (Утр. Єв., або УЄ), та який Апостол і Євангеліє на Службі Божій.

Утренні Євангелії — Кожна неділя посвячена памяти Христового Воскресення, отже на недільній Утрени завсігди читається Євангеліє про Воскресення Христа (Воскресне Євангеліє). Таких Євангелій є 11. Вони також звуться Рядовими Утренними, чи Воскресними Євангеліями. Перше з них припадає завсігди на 1-шу Рядову Неділю, отже на Неділю Всіх Святих, що зараз по Зелених Святах. На 11-ту Рядову Неділю припадає 11-те Утренне Євангеліє, а на 12-ту знов 1-ше. Впарі з Утренними Євангеліями йдуть Євангельські Стихири на Утрени перед Славословієм.

Свята — Свята мають свій окремий лад, отже можуть мати своє окреме Утренне Євангеліє, свій Апостол і Євангеліє на Службі Божій. Коли свято випаде в неділю, то деколи бересь Апостол та Євангеліє і Неділі і Свята.

Окремий лад поза Рядовим маємо від Неділі Митаря і Фарисея до Зелених Свят.

ЄВАНГЕЛІЇ Й АПОСТОЛИ НА ВАЖНІЙШІ ПОТРЕБИ

На Хрещенню — Мат. 28: 16—20; Рим. 6: 3—11.

На Вінчанню — Ів. 2: 1—11; Ефес. 5:

На Похороні старших — Ів. 5: 24—30; Сол. 4: 13—17.

На Похороні дітей — Ів. 6: 35—39; 1 Корин. 15: 39—45.

На освяченню церкви — Ів. 10: 22—28; Жид. 3: 1—4.

В посуху — Мат. 16: 1—6; Яков 5: 7—9, 17—18.

В слоту — Мат. 7: 7—11; Рим. 8: 22—27.

В слабостях — Луки 4: 37—44; Жид. 12: 6—13.

На всяке прошення — Мат. 7: 7—11; Филип. 4: 4—9 (те саме, що на Цвітну Неділю).

Над слабим — Мат. 8: 28—34, або 17: 14—18, або Мар. 5: 1—20, або 9: 17—31, або Луки 9: 37—43.

Мале освячення води — Ів. 5: 1—4; Жид. 2: 11—18.

Освячення води на Йордан — Мар. 1: 9—11; 1 Кор. 10: 1—4. Тоді ж читання (Парамеї) 1) Ісаії 35: 1—10; 2) Ісаії 55: 1—13; 3) Ісаії 12: 3—6.

ЗАГАЛЬНІ АПОСТОЛИ СВЯТИМ

Богородиці — Филип. 2: 5—11.

Ангелам — Жид. 2: 2—10.

Апостолам — 1 Кор. 4: 9—16.

Пророкам — 1 Кор. 14: 20—25.

Святителям — Жид. 13: 17—21.

Преподобним — Галат. 5: 22—6: 2.

Мученикам — 2 Тим. 2: 1—10.

Ісповідникам — Єфес. 6: 10—17.

ЄВАНГЕЛІЇ РЯДОВІ НА УТРЕНИ

(Воскресні), які при неділях зазначені лише числами.

1. Матея 28: 16—20.
2. Марка 16: 1—8.
3. Марка 16: 9—20.
4. Луки 24: 1—12.
5. Луки 24: 12—35.
6. Луки 24: 36—53.
7. Івана 20: 1—10.
8. Івана 20: 11—18.
9. Івана 20: 19—31.
10. Івана 21: 1—14.
11. Івана 21: 15—25.

ЄВАНГЕЛІЇ НА СТРАСТЯХ В СТРАСТНИЙ ЧЕТВЕР

1. Івана 13: 31 до 18: 1.
2. Івана 18: 1—28.
3. Матея 26: 57—75.
4. Івана 18: 28—19: 1—16.
5. Матея 27: 3—32.
6. Марка 15: 16—32.
7. Матея 27: 34—54.
8. Луки 23: 32—49.
9. Івана 19: 25—37.
10. Марка 15: 43—47.
11. Івана 19: 38—42.
12. Матея 27: 62—66.

ЗА УПОКОЙ ЄВАНГЕЛІЯ Й АПОСТОЛИ

В понеділок — Ів. 5: 17—24; Рим. 14: 6—9.

Вівторок — Ів. 5: 24—30; 1 Кор. 15: 39—45.

Середу — Ів. 6: 35—39; 2 Кор. 5: 1—10.

Четвер — Ів. 6: 40—44; 1 Кор 15: 20—28.

Пятницю — Ів. 6: 48—54; 1 Кор. 15: 47—57.

Суботу — Ів. 5: 24—30; 1 Солун. 4: 13—17.

ЧИТАННЯ З СТАРОГО ЗАВІТУ НА ВСЕНОЧНІМ (Парамеї)

На Всеночнім на більші святя бувають Читання (Паремії, Парамеї) з Старого Завіту, отже тут подаємо, які коли береться.

Та поки що треба зробити такі уваги:

В Старім Завіті, що є старо-словянською мовою, перші пять книг звуться: 1. **Битіє,** 2. **Ісход,** 3. **Левит,** 4. **Числа,** 5. **Второзаконіє.** А в Біблії виданій українською мовою (Видання Брит. Т-ва) ті самі книги зовуться: 1-ша книга Мойсея, 2-га книга Мойсея, 3-та книга Мойсея, 4-та книга Мойсея і 5-та книга Мойсея. Отже і в зазначуванню Парамей будемо звати ті книги Книгами Мойсеєвими.

Старословянський біблійний поділ має також **Чотири Книги Царства,** а в українській мові ті чотири Книги зовуться: Перва Книга Самуїлова, Друга Книга Самуїлова, Перва Книга Царів, Друга Книга Царів. Коротко взявши, то в церк.-слов. є: 1-ша Книга Царств, 2-га Царств, 3-та Царств і 4-та Царств. А в укр. тексті те саме має заголовки: 1-ша Самуїла, 2-га Самуїла, 1-ша Царств, 2-га Царств. Цего послідного ми також будемо держатись в зазначуванню.

Ще кілька уваг щодо скорочень:

1М, 2М, 3М — це Перша Книга Мойсея, Друга і т. д.

Іс. — Ісаія, Єр — Єремія, Ез. — Езекиїл, Прип. — Приповістки Соломона, Ек. — Екклезіяст і др. подібно.

Отже хто вважно перегляне заголовки Старого Завіту, той буде знати, до чого скорочення відноситься.

Рожд. Пресв. Богор. — 1) 1М 28: 10—17. 2) Ез. 43: 27; 44: 1—4. 3) Прип. 9: 1—11.

Воздв. Ч. Хр. — 1) 2М 15: 22—27, 16: 1. 2) Прип. 3: 11—18. 3) Іс. 60: 11—16.

Покров Пр. Богор. — як на Рожд. Пресв. Богородиці.

Димитрія — 1) Іс. 63: 15—19; 64: 1—5, 8—9. 2) Єр. 2: 2—12. 3) Прем. 4: 7—15.

Михаїла — 1) Іс. Навина 5: 13—15. 2) Суд. 6: 2—7, 11—24. 3) Іс. 14: 7—20.

Введення — 1) 2М 40: 1—5, 9—10, 16, 34—35. 2) 1 Цар. 7: 51; 8: 1, 3—7, 9—11. 3) Ез. 43: 27; 44: 1—4.

Николая — 1) Прип. 10: 7, 6, 3: 13—16; 8: 34—35. 2) Прип. 10: 31—32; 11: 1—2, 4, 3, 5—12. 3) Прем. 4: 7—15.

Нед. пер. Рожд. — 1) 1М 14: 14—20. 2) 5М 1: 8—11, 15—17. 3) 5М 10: 14—21.

Нов. Рік Вас. — 1) 1М 17: 1—2, 4—8, 3, 9—12, 14. 2) Прип. 8: 22—30. 3) Прип. 10: 31—32; 11: 1—2, 4, 3, 5—12.

Йордан, Водосвяття — 1) Іс. 35: 1—10. 2) Іс. 55: 1—13. 3) Іс. 12: 3—6. Тоді ж Апостол 1 Кор. 10: 1—4. Єв. Мар. 1: 9—11.

Трох Святих — 1) 5М 1: 8—11, 15—17. 2) 5М 10: 14—21. 3) Прем. Солом. 3: 1—9.

Стрітення — 1) 2М 13: 1—16. 2) Іс. 6: 1—13. 3) Іс. 19: 1—21.

Благовіщення (на Вечірни) — 1) 1М 28: 10—17. 2) Ез. 43: 27; 44: 1—4. 3) Прип. 9: 1—11. — На Літ. 1) 2М 3: 1—8. 2) Прип. 8: 22—30.

Юрія — 1) Іс. 43: 9—14. 2) Прем. 3: 1—9. 3) Прем. 4: 7—15.

Рожд. Ів. Хрест. — 1) 1М 21: 1—8. 2) Суд. 13: 1—21. 3) Мал. 4: 1—6.

Ілії — 1) Цар. 17: 1—16. 2) 1 Цар. 18: 1—21. 3) 1 Цар. 19: 4—16.

Преображення — 1) 2М 24: 12—18. 2) 2М 33: 11—23; 34: 4—6, 8. 3) 1 Цар. 19: 3—9, 11—13, 15—16.

Усп. Богор. — 1) 1М 28: 10—17. 2) Ез. 43: 27; 44: 1—4. 3) Прип. 9: 1—11.

Зел. Свята — 1) 4М 11: 16—17, 24—29. 2) Йоіл. 2: 23—32 (до: „спасеться"). 3) Ез. 36: 24—28.

Петра і Павла — 1) 1 Посл. ап. Петра (Нов. Завіт) 1: 3—9. 2) 1 Пос. ап. Петра 1: 13—19. 3) 1 Пос. ап. Петра 2: 11—24 (до: „правдою жили").

Цвіт. Неділя — 1) 1М 49: 1—2, 8—12. 2) Соф. 3: 14—19. 3) Зах. 9: 9—15.

Вознесення — 1) Іс. 2: 2—3 (до: „стежками Його). 2) Іс. 62: 10—63: 1—9. 3) Зах. 14: 1 (до: „Господень") —4 (до: „на схід сонця"), 8—11.

ПОЯСНЕННЯ СКОРОЧЕНЬ

що приходять при означуванню Голосів, Недільних Євангелій, Апостола та Євангелій на Службі Божій і др.

Гол., або Г. — Голос.

Утр. Єв., або УЄ — Утренне Євангеліє.

Літ. — Літургія, або Литургія, отже Служба Божа.

Ап. — Апостол.

Діян., або Ді. — Діяння Апостолів.

Жид. — Жидів.

Рим. — Римлян.

1 Кор. — Перше до Коринтян.

2 Кор. — Друге до Коринтян.

Гал. — Галат і т. п.

Євангелисти: Мат., або Мт. — Матей; Мар., або Мр. — Марко; Лу. — Лука; Ів. — Іван.

Вишукування Апостолів і Євангелій:

Мт. 2: 1—12 значить: Матея 2-га Голова, а в ній читаєсь від 1-го до 12-го стиха. Гал. 4: 4—7 значить: Послання до Галат Голова 4-та, а стихи в ній читається від 4-го до 7-го. Окремо звернемо увагу на таке означення: 1 Кор. 12: 27—13: 8. Це так розуміється: Перше до Коринтян, Голова 12-та, стихи від 27-го аж до слідуючої (13-ої) Голови, а дальше з Голови 13-ої до 8-го стиха. Себто читається в 12-ій Голові від 27-го стиха до кінця Голови, та дальше з Голови 13-ої до стиха 8-го.

СІЧЕНЬ -- JANUARY

1956 — має 31 днів — 1956

Звич. Кал.н.с.	Дні тижня	Церк. Кал.	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА
Нед. Отців. Гол. 5. УЄ 8. Літ. Ап. Мид. 11: 9-10, 17-23, 32-40. Єван. Мат. 1: 1-25.			
1	Н	19	**Грудень 1955. Нед. Св. Отців.** Преп. Ілії Печерського
2	П	20	Свщмч. Ігнатія Богоносця, Філоґена Антіохійського
3	В	21	Муч. Юліянії Никомид., смерть Петра митр. Київського
4	С	22	Влкмч. Атанасії, Теодотії, Евода, Хрисогона, мч. Зоїла
5	Ч	23	10 муч. в Криті, Павла еп. Неокесар., Теоктиста
6	П	24	**Святий Вечер.** Муч. Евгенії, Василиси
7	С	25	**РІЗДВО ІСУСА ХРИСТА**
Собор Богородиці. Гол. 6. УЄ 9. Літ. Ап. Жид. 2: 11-18. Єван. Матея 2: 13-23.			
8	Н	26	**СОБОР ПРЕСВ. БОГОРОДИЦІ. Нед. по Різдві**
9	П	27	**Стефана.** Преп. Теодора архіеп. Царгородського
10	В	28	Св. 20,000 мучеників в Никомидії спалених, мч. Петра
11	С	29	14,000 дітей уб. Іродом, преп. Івана печ., прп. Маркела
12	Ч	30	Муч. Анисії діви, преп. Теодора Царгор., муч. Зотика
13	П	31	Преп. Меланії Рим., преп. Геласія. (Відданя Різдва)
14	С	1	**Січень 1956. НОВИЙ РІК.** Василія, Григорія, Івана
Нед. перед Йорданом: Гол. 7. УЄ 10. Літ. Ап. 2 Тим. 4: 5-8. Єван. Марка 1: 1-8.			
15	Н	2	**Нед. перед Йорданом.** Преп. Сильвестра Печер.
16	П	3	Пророка Малахії муч. Гордія
17	В	4	Собор 70-ти Апостолів: Якова, Марка, Луки і других.
18	С	5	**Св. Вечер перед Йорданом** (Піст). преп. Сави освящ.
19	Ч	6	**ЙОРДАН (БОГОЯВЛЕННЯ ГОСПОДНЄ)**
20	П	7	**Собор Івана Хрестителя.** Мч. Атанасія Аталійського
21	С	8	Преп. Григорія Печерського, преп. Георгія, Домніки
Нед. по Йордані. Гол. 8. УЄ 11. Літ. Ап. Ефес. 4: 7-13. Єван. Мат. 4: 12-17.			
22	Н	9	**Нед. по Йордані.** Муч. Полієвкта і Неарха, Петра еп.
23	П	10	Григорія еп. Ниського, преп. Дометіяна, Маркіяна
24	В	11	Преп. Теодосія Вел., преп. Теодосія Антіохійського
25	С	12	Сави архіеп. Серб., Муч. Татіяни, преп. Евпраксії
26	Ч	13	Муч. Ермила і Стратоника, Якова еп. Нізивійського
27	П	14	Св. Отців вбитих в Синаї й Раїфі; преп. Стефана
28	С	15	Преп. Павла Тивейського, преп. Івана Кущника.
Нед. 29. Гол. 1. УЄ 1. 1. Літ. Ап. Колос. 3: 4-11. Єван. Луки 17: 12-19.			
29	Н	16	**Нед. 29.** Поклін кайданам ап. Петра, муч. Неона
30	П	17	Преп. Антонія Вел., Архила ісповідника, Антонія рим.
31	В	18	Св. Атанасія і Кирила архіеп. Алекс., преп. Маркіяна

Різдво Христа. УЄ Мат. 1: 18-25. Літ. Гал. 4: 4-7. Єв. Мат. 2: 1-12.
Стефана. Діян. 6: 8-15; 7: 1-15, 47-60. Єван. Матея 21: 33-42
Новий Рік — Василія. УЄ Івана 10: 9-16. Літ. Ап. Кол. 2: 8-12 і Жид. 7; 26-8: 1-2. Єв. Луки 2: 20-21, 40-52 і Луки 6: 17-23.
Йордан. УЄ Марка 1: 9-11. Літ. Ап. Тита 2: 11-14 і 3: 4-7. Єв. Матея 3: 13-17.
Собор Ів. Хрест. Літ. Ап. Тита 2: 1-10. Єв. Івана 1: 29-34.

Записки:

УКРАЇНСЬКІ НАЦІОНАЛЬНІ СВЯТА І ПАМЯТНІ ДНІ

22. Свято Державности і Соборности
29. День памяті героїв Крут.

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЄНДАР

Січень

1. 1919. Закон УНР про Автокефалію Укр. Православної Церкви.
3. 1868. Народився поет Микола Чернявський.
3. 1871. Народився український вчений Агатанґел Кримський.
5. 1935. Від руки ката Н.К.В.Д. загинув поет Олекса Влизько.
6. 1846. У Києві засновано Кирило-Методіївське Братство.
6. 1834. Народився український поет Степан Руданський.
11. 1647. † Петро Могила, митрополит Київський.
11. 1888. † співець Буковини Осип Юрій Федькович.
18. 1654. Переяславська умова Богдана Хмельницького з Московщиною.
22. 1918. У Києві Центральна Рада проголосила IV-ий Універсал про самостійну незалежну Українську Народну Республику.
22. 1919. Директорія У.Н.Р. проголисла об'єднання всіх українських земель.
23. 1921. Від руки скритовбивця загинув український композитор Микола Дмитрович Леонтович.
29. 1918. Бій під Крутами.

ЛЮТИЙ -- FEBRUARY

1956 — має 29 днів — 1956

Звич. Кал.н.с.	тижня Церк.	Кал. Дні	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА
1	С	19	**Січень 1955.** Преп. Макарія, Лаврентія, Евтимія печ.
2	Ч	20	**† Преп. Евтимія Вел., муч. Інни, Пімми, Рімми**
3	П	21	Преп. Максима іспов., муч. Анастазія, Неофіта,
4	С	22	Препмч. Анастасія Печер., ап. Тимотея, муч. Мануїла
			Нед. 30. Гол. 2. УЄ 2. Літ. Ап. Колос. 3: 12-16. Єван. Луки 18: 18-27.
5	Н	23	**Нед. 30.** Свщмч. Климента еп. Анкир., мч. Агафангела
6	П	24	Преп. Ксенії, муч. Вавили, Тимотея, Агапія
7	В	25	† Григорія Богослова арх. Царгород., мч-ці Филицати
8	С	26	Преп. Ксенофонта і Марії і їх синів, Аркадія, Івана
9	Ч	27	**† Перенесення мощів Івана Золотоуст., муч. Димитрія**
10	П	28	Преп. Ефрема Печер. Митроп., Ефрема Сирина
11	С	29	Перенес. мощей Ігнатія Богон., Лаврентія Печерського
			Нед. 31. Гол. 3. УЄ 3. Літ. Ап. 1 Тим. 1: 15-17. Єван. Луки 18: 35-43; Мат. 5: 14-19.
12	Н	30	**Нед. 31. ТРОХ СВЯТИХ: Василія, Григорія і Івана**
13	П	31	Никити еп. Новгородського, муч. Вікторина, Віктора
14	В	1	**Лютий.** Муч. Трифона, м-ці Перпетуї, муч. Сатира
15	С	2	**СТРІТЕННЯ ГОСПОДНЄ.** Муч. Йордана, Гавриїла
16	Ч	3	Преп. Ісидора Пелус., Миколая іспов., Георгія Вел.
17	П	4	Симеона Богоприємця і Праведної Анни
18	С	5	Муч. Агафії, Теодосія Угл. архіеп. Черниг.
			Нед. 32 Закхея. Гол. 4: УЄ 4. Літ. Ап. 1 Тим. 4: 9-15. Єван. Луки 19: 1-10.
19	Н	6	**Нед. 32. Закхея.** Вукола еп. Смирни, муч. Доротеї
20	П	7	Партемія еп. Лампс., препод. Луки Еладського
21	В	8	Влкмч. Теодора Стратилата, прор. Захарії, Сави арх.
22	С	9	Преп. Панкратія затворника печер., муч. Никифора
23	Ч	10	Преп. Прохора Печ., священмуч. Харлампія, Порфірія
24	П	11	Муч. Власія еп. Севаст., муч. Георія серб., Всеволода
25	С	12	Мелетія еп. Антіох., Антонія патр. Царг., прп. Евгенія
			Нед. Мит. і Фарисея. Гол. 5. УЄ 5. Літ. Ап. 2 Тим. 3: 10-15. Єван. Луки 18: 10-14.
26	Н	13	**Нед. Митаря і Фарисея.** Преп. Мартиніяна, Зої
27	П	14	Рівноап. Кирила учит. Словян, Ісаакія Печерського
28	В	15	Преп. Пафнутія Печерського, апостола Онисима
29	С	16	Преподобного Касіяна

Стрітення. УЄ Луки 2: 25-32. Літ. Жид. 7: 7-17. Єв. Луки 2: 22-40

Записки:

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЄНДАР

Лютий

1. 1897. Народився поет Євген Маланюк.
4. 1813. Народився С. С. Гулак-Артемовський (автор "Запорожця за Дунаєм").
7. 1933. † славний артист Микола Садовський.
8. 1918. Центральні держави визнали незалежність Української Народної Републики.
8. 1940. † на чужині письменник Спиридон Черкасенко.
9. 1918. У Бересті представники чотирьох держав — Німеччини, Австро-Угорщини, Болгарії й Туреччини підписали мирний договір з представниками Української Центральної Ради. Українська Народна Република вперше визнана як самостійна держава важливим міжнароднім актом.
9. 1942. Гестапо заарештувало в Києві сотні української інтеліґенції, а між ними — письменницю Олену Телігу.
10. 1900. Засновано першу політичну партію на Україні (Р.У.П.).
20. 1905. Народився письменник Улас Самчук.
21. 1942. Загинула від рук Гестапо Олена Теліга.
22. 1860. Народилась ґеніяльна українська артистка Марія Заньковецька.
27. 1664. Поляки під Новгород-Сіверським розстріляли полковника Івана Богуна.

БЕРЕЗЕНЬ -- MARCH

1956 — має 31 днів — 1956

Звич. Кал. н.с.	Дні тижня	Церк. Кал.	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА
1	Ч	17	**Лютий.** Памфила Валента, св. Флавіяна археп. Ант.
2	П	18	Преп. Теодора Мовчан. Печер., муч. Теодора Тирона
3	С	19	Агапита еп. Синад., Льва еп. Рим., Флавіяна
Нед. Блуд. Сина Гол. 6. УЄ 6. Літ. Ап. 1 Кор. 6: 12-20. Єван. Луки 15: 11-32.			
4	Н	20	**Нед. Блудного Сина.** Еп. Архипа, Филимона, Апфії
5	П	21	Льва еп., преп. Агатона чудотв. Печерського
6	В	22	Преп. Тимотея, Евстрафія архіеп. Антіохійського
7	С	23	Муч. Маврикія, Федора, Пилипа, преп. Атанасія іспов.
8	Ч	24	Свщмч. Полікарпа, преп. Івана, Антіоха, Мойсея
9	П	25	† Перше і друге знайдення голови Ів. Хрест.
10	С	26	Тарасія арх. Царгор., смч. Реґіна еп.
Нед. Мясоп. Гол. 7. УЄ 7. Літ. Ап. 1 Кор. 8—8; 9—2. Єван. Матея 25: 31-46.			
11	Н	27	**Нед. Мисопустна.** Преп. Порфирія еп. Гаського
12	П	28	Преп. Тита Печер., Прокопа, Декаполита
13	В	29	Преп. Василія ісповідника, Марини і Кира
14	С	1	**Березень.** Препмч. Евдокії, муч. Нестора і Привімія
15	Ч	2	Свщмч. Теодота еп. Кирин., мч. Евфалії, прп. Агатона
16	П	3	Смч. Евтропія, Клеоніка і Василиска, Піями
17	С	4	Преп. Герасима Волог., мч. Павла і Юліяни
Нед. Сироп. Гол. 8. УЄ 8. Літ. Ап. Рим. 13: 1-11; 14: 1-4. Єван. Матея 6: 14-21.			
18	Н	5	**Нед. Сиропустна.** Муч. Конона, преп. Марка постника
19	П	6	Аморейських 42 мучеників, преподоб. Аркадія
20	В	7	Свщмч. Херсонських: Власія, Ефрема, Евгена
21	С	8	Преп. Теофілакта ісповід., свщмч. Теодорита
22	Ч	9	† 40 муч. Севастійських: Акакія, Александра, Домни
23	П	10	Муч. Кодрата, Кипріяна, Діонизія, Павла
24	С	11	Софонія патр. Єрусал., муч. Піонія, Евтимія
Нед. 1 Посту. Гол. 1. УЄ 9. Літ. Ап. Жид. 11:24-26, 32; 12: 2. Єван. Івана 1: 43-51.			
25	Н	12	**Нед. 1 Посту.** Теофана іспов., Григорія Двоєслова
26	П	13	Никифора патр. Царгород., муч. Христини
27	В	14	Ростислава кн. Київського, преподоб. Теоґноста
28	С	15	Муч. Агапія, Пуплія, Тимолая, Ромила, муч. Никандра
29	Ч	16	Серапіона арх. Новгор., мч. Трохима, ап. Аристовула
30	П	17	† Преп. Олексія чол. Божого, муч. Марина, Павла
31	С	18	Кирила арх. Єрусал., муч. Трофима, Евкратія

Записки:

УКРАЇНСЬКІ НАЦІОНАЛЬНІ СВЯТА І ПАМЯТНІ ДНІ

9 і 10 березня — Шевченківське Свято.
14. Проголошення самостійности Карпатської України.

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЄНДАР

Березень

3. 1861. Скасовано кріпацтво на Україні.
3. 1947. † поетка Уляна Кравченко.
9. 1814. Народився ґеніяльний поет Тарас Шевченко.
10. 1861. † Тарас Шевченко.
12. 1917. Початок революції в Росії і на Україні.
15. 1939. Проголошено самостійність Карпатської України.
19. 1864. Народився митрополит Василь Липківський.
20. 1632. Народився гетьман Іван Мазепа.
21. 1942. † Ольга Кобилянська, видатна українська письменниця.
23. 1842. Народився український композитор Микола Лисенко.

КВІТЕНЬ -- APRIL

1956 — має 30 днів — 1956

Звич. Кал.н.с.	Дні тижня	Церк. Кал.	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА
Нед. 2 Посту. Гол. 2. УЄ 10. Літ. Ап. Жид. 7:—26; 8:—2. Єван. Марка 2: 1-12			
1	Н	19	**Березень. Нед. 2 Посту.** Хризанта і Дарії
2	П	20	Отців: Івана, Сергія, Патрикія, муч. Фотини, Никити
3	В	21	Івана Ліствичника, Якова ісповідника
4	С	22	Свщмч. Василія пресв. Анкирського, м-ці Дросиди
5	Ч	23	Преп. Никона Печер., свщм. Никона еп. і 200 ученик.
6	П	24	Преп. Артемона еп. Селев., преп. Якова ісповідника
7	С	25	**БЛАГОВІЩЕННЯ ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ**
Нед. 3 Посту. Гол. 3. УЄ 11. Літ. Жид. 4:—14; 5:—6. Єван. Марка 8:—34; 9:—1.			
8	Н	26	**Нед. 3 Пост.** Архан. Гавриїла, преп. Василія Нового
9	П	27	Матрони Солунської, преп. Івана прозорливого
10	В	28	Преп. Евстратія постн. Печер., Стефана чудотворця
11	С	29	Преп. Марка еп. Аретусійського, мч. Кирила діякона
12	Ч	30	Преп. Івана Ліств., муч. Захарії, преп. Зосима еп. Сар.
13	П	31	**Квітень.** Свщмч. Іпатія Гангр., Йони митр. Київ.
14	С	1	**Квітень.** Марії Єгипетської, преп. Ґеронтія Печер.
Нед. 4 Посту. Гол. 4. УЄ 1. Літ. Жид. 6: 13-20. Єван. Марка 9: 17-31.			
15	Н	2	**Нед. 4 Посту.** Преп. Тита, муч. Амфіяна, Едесія
16	П	3	Преп. Никити ісповідника, Іліріка, муч. Еппидифора
17	В	4	Преп. Йосифа Многоболізного Печер., Йосифа Пісн.
18	С	5	**Поклони.** Муч. Агатопода і Теодула, преп. Марка
19	Ч	6	Евтихія архіеп. Констант., Методія уч. Словян
20	П	7	Муч. Евпсихія, муч. Авдієса і 270 інших з ним
21	С	8	Преп. Нифонта еп. Новгор., ап. з 70: Іродіона, Агава
Нед. 5. Посту. Гол. 5. УЄ 2. Літ. Ап. Жид. 9: 11-14. Єван. Марка 10: 32-45.			
22	Н	9	**Нед. 5 Посту.** Муч. Авдієса, Маріяна і 270 з ними
23	П	10	Муч. Терентія, Максима, Зенона, Теодора
24	В	11	Свщмч. Антипи еп. Перґамського, преп. Пармуфія
25	С	12	Василія ісповідника Парійського, преп. Атанасії ігум.
26	Ч	13	Свщмч. Артемона пресв. Лаодикійськ., м-ці Томаїди
27	П	14	Мартина ісповідника, муч. Івана, Антонія, Евстратія
28	С	15	Ап. Аристарха, Трофима, муч. Сави, Василиси
Нед. Цьвітна. УЄ Мат. 21: 1-11, 15-17. Літ. Ап. Филип. 4: 4-9. Єван. Івана 12: 1-18.			
29	Н	16	**Нед. Цьвітна.** Муч. Каліди, Нунихеї, Харієси, Теодори
30	П	17	Свщмч. Симеона еп. Перського та інш. 1000 мучеників

Благовіщення. УЄ Луки 1: 39-49, 56. Літ. Жид. 2: 11-18. Єв. Луки 1: 24-38

Записки:

УКРАЇНСЬКІ НАЦІОНАЛЬНІ СВЯТА І ПАМЯТНІ ДНІ

1. Свято першого дня Свободи України.

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЄНДАР

Квітень

1. 1917. Українська Національна Рада орґанізувала в Києві величавий маніфестаційний похід, оголосивши це свято "Першим Днем Свободи" України.
15. 1918. † український повістяр Іван Нечуй-Левицький.
19. 1917. Почався в Києві Всеукраїнський Національний Конґрес.
22. 1924. † письменниця Грицько Григоренко.
22. 1949. Загинув науковий діяч і письменник Віктор Петрів (В. Домонтович).
25. 1927. † письменник Марко Черемшина (Іван Семенюк).
25. 1913. † Михайло Коцюбинський, український письменник.
26. 1890. Народився Микола Костевич Зеров, видатний поет і літературознавць.
27. 1904. † поет Михайло Старицький.

ТРАВЕНЬ -- MAY

1956 — має 31 днів — 1956

Звич. Кал. н.с.	Дні тижня	Церк. Кал.	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА
1	В	18	**Квітень:** Преп. Івана Ісповідника, Косми еп. Халкид.
2	С	19	Муч. Талалея, Александра, Астерія воїнів, преп. Івана
3	Ч	20	Муч. Гавриїла отрока, преп. Теодора, Анастасія ігум.
4	П	21	Свщмч. Теодора і матери його Филипії, муч. Діоскора
5	С	22	Теодора Сикеота, ап. Натанаїла, Луки
			Великдень: Ап. Діяння 1: 1-8. Єван. Івана 1: 1-17.
6	Н	23	**ВЕЛИКДЕНЬ — ВОСКРЕСЕННЯ ХРИСТА. Юрія**
7	П	24	**СВІТЛИЙ ПОНЕДІЛОК.** Преп. Сави Печерського
8	В	25	**СВІТЛИЙ ВІВТОРОК.** Ап. Марка, Македонія патр.
9	С	26	Свщмч. Василія еп. Амасійського, св. Глафіри діви
10	Ч	27	Преп. Степана еп. Волод. Вол., преп. Симеона
11	П	28	Кирила еп. Туров., ап. Ясона і Сосипатра, мч. Мамія
12	С	29	Муч. 9 в Кизику, Теогніда, Рута, Антипатра, Теостиха
			Нед. Томи. Гол. 1. УЄ 1. Літ. Діян. 5: 12-20. Єван. Іван 20: 19-31.
13	Н	30	**Нед. Томина — Проводи.** † Ап. Якова Заведеєвого
14	П	1	**Травень.** Макарія митр. Київ., преп. Пафнутія
15	В	2	Перенес. мощів Бориса і Гліба, Атанасія патр. Алекс.
16	С	3	Смерть преп. Теодосія ігумена Печер., муч. Тимотея
17	Ч	4	Пелагії діви, свщмч. Сильмана, Еразма, Никифора
18	П	5	Влмч. Ірини, муч. Теофіта, Гая і Гаяна, преп. Михея
19	С	6	Преп. Йова многострад., Йова Почаївського чудотв.
			Нед. Миронос. Гол. 2. УЄ Мар. 16: 9-20. Літ. Діян. 6: 1-7. Єв. Мар. 15: 43-47 і 16: 1-8.
20	Н	7	**Нед. Мироносиць.** Зявл. Чесн. Хреста в Єрусалимі
21	П	8	†Ап. Івана Богослова, Арсенія Вел., Арсенія Печер.
22	В	9	Свщмч. Артемона, муч. Томаїди, муч. Гликерії
23	С	10	Ап. Симона Зилота, преп. Ісидора, блаж. Таїсії
24	Ч	11	Рівноап. Кирила і Методія, преп. Софронія Печер.
25	П	12	Епифанія еп. Кипру, Германа патр. Царгород.
26	С	13	Свщмч. Артемона, муч. Томаїди, муч. Гликорії
			Нед. Розслабл. Гол. 3. УЄ Луки 24: 1-12. Літ. Діян. 9: 32-42. Єван. Івана 5: 1-15.
27	Н	14	**Неділя Розслабленого.** Никити затворн. Печерського
28	П	15	Пахомія Великого, Ісаії еп. Ростовського, Ісаії Печер.
29	В	16	Преп. Теодора Освяч., муч. Віта, Модеста, Петра
30	С	17	Ап. Андроника з 70-ти і помічниці його Юнії
31	Ч	18	Муч. дів: Александри, Текуси, Фаїни, Клавдії, Юлії

Євангелія Вечірні на Великдень Івана 20: 19-25.
Світлий Понеділок. Ап. Діян. 1: 12-17, 21-26. Єван. Івана 1: 18-28.
Світ. Вівторок. Діян. 2: 14-21. Єван. Луки 24: 12-35
Георгія (Юрія). УЄ Луки 12: 2-12. Ап. Діян. 12: 1-11. Єв. Івана 15: 17-16: 2.
Вознесення. Утр. Єван. Марка 16: 9-20. Літ. Діян. 1: 1-12. Єван. Луки 24: 36-53.

Записки:

УКРАЇНСЬКІ НАЦІОНАЛЬНІ СВЯТА І ПАМЯТНІ ДНІ

13. Свято Матері.
25. Роковини смерти С. Петлюри.

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЄНДАР

Травень

5. 1836. Народився український письменник Сидір Воробкевич.
6. 1910. †письменник і громадський діяч Борис Грінченко.
9. 1922. † український історик і письменник Орест Левицький.
11. 1907. Засновано Українське Наукове Товариство у Києві.
13. 1849. Народився видатний письменник Панас Мирний.
13. 1933. Покінчив самогубством письменник Микола Хвильовий.
14. 1871. Народився письменник Василь Стефаник.
15. 1848. У Галичині скасовано панщину.
18. 1917. У Києві розпочався Всеукраїнський Військовий З'їзд.
18. 1902. На засланні помер талановитий український письменник-революціонер Павло Грабовський.
25. 1926. Загинув Головний Отаман Військ Української Народної Республики Симон Петлюра.
28. 1916. † славетний поет Іван Франко.

ЧЕРВЕНЬ -- JUNE

1956 — має 30 днів — 1956

Звич. Кал.н.с.	Дні тижня	Церк. Кал.	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА
1	П	19	**Травень.** Свщмч. Патрикія, еп. і Акакія, Менандра
2	С	20	Муч. Талалея, Александра, Астерія воїнів, преп. Івана
			Нед. Самар. Гол. 4. УЄ Ів. 20: 1-10. Літ. Діян. 11: 19-26 і 29-30. Єв. Івана 4: 5-42.
3	Н	21	**Нед. Самарянки.** Рівноап. Константина і Єлени
4	П	22	Муч. Василиска, Маркела, Кодра, мучениці Софії
5	В	23	Прпмч. Михаїла Чорноризця, Леонтія епископа
6	С	24	Преп. Симеона дивногорця, преп. Никити стовпника
7	Ч	25	3-те знайдення голови Івана Хрест., мч. Келестина
8	П	26	Ап. Карпа й Алфея з 70-ти, муч. Аверкія і Єлени
9	С	27	Свмч. Терапонта Сард., муч. Теодори діви і Дидима
			Нед. Сліпор. Гол. 5. УЄ Ів. 20: 11-18. Літ. Діян. 16: 16-34. Єв. Івана 9; 1-38.
10	Н	28	**Нед. Сліпородженого.** Преп. Никити іспов. еп. Халк.
11	П	29	Преп. Теодосії діви, Александра патр. Александ.
12	В	30	Преп. Ісаакія Далматинського, муч. Наталії
13	С	31	Ап. Ерма з 70-ти, муч. Ермея воїна, муч. Маґа волхва
14	Ч	1	**Червень. ВОЗНЕСЕННЯ ГОСПОДНЕ.** Муч. Юстина
15	П	2	**Велкмч. Івана Сучавського.** Никифора патр. Царг.
16	С	3	Муч. Лукіяна і з ним Клавдія, Ігнатія, Павла
			Нед. Св. ОО. Гол. 6. УЄ Ів. 21: 1-14. Літ. Діян. 20: 16-18 і 28-36. Єв. Ів. 17: 1-13.
17	Н	4	**Нед. Св. Отців.** Митрофана патр. Царг., Марти і Марії
18	П	5	Свщмч. Доротея еп. Тир., бл. Константина митр. Київ.
19	В	6	Муч. Висаріона Єгип., преп. Іларіона ігум. Далмат.
20	С	7	Муч. Теодота Анкирського, муч. Киріякії, Колерії
21	Ч	8	Ефрема патр. Антіох., Теодора еп., муч. Теофана
22	П	9	Кирила арх. Алексан., муч. Теклі, Марти і Марії
23	С	10	Преп. Силуана схимомонаха Печер., Тимофія
			Зелені Свята. **Гол. 7. УЄ Ів. 20: 19-23. Літ. Діян. 2: 1-11. Єв. Івана 7: 37-52 і 8: 12.**
24	Н	11	**ЗЕЛЕНІ СВЯТА — ПРЕСВ. ТРОЙЦІ.** † Ап. Вартоломея
25	П	12	**ДЕНЬ СВ. ДУХА.** Преп. Онуфрія Вел., Петра Атонс.
26	В	13	Мч. Акилини, преп. Анни і сина Івана, муч. Діодора
27	С	14	Смерть кн. Мстислава, прор. Єлисея, Методія патр.
28	Ч	15	Прор. Амоса, муч. Віта, Модеста, преп. Крискентії
29	П	16	Преп. Тихона Лухов., муч. Тигрія пресвитера
30	С	17	Муч. Мануїла, Савела й Ізмаїла.

Вознесення. УЄ Мар. 16: 9-20. Літ. Діян. 1: 1-12. Єван. Луки 24: 36-53.

Івана Сучавського. УЄ Ів. 20: 1-10. Ап. Петра 3: 1-18. Єв. Івана 19: 25-27 і 21: 24-25.

Понеділок Зел. Свят. Літ. Ап. Ефесян 5: 9-19. Єван. Матея 18: 10-20.

Записки:

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЄНДАР

Червень

5. 1648. Богдан Хмельницький розбив під Корсунем польське військо.
6. 1927. † П. Д. Демуцький, видатний український музикант-етноґраф (нар. 1860).
7. 1843. † поет Маркіян Шашкевич.
7. 1930. † Петро Холодний, видатний маляр.
13. 1944. В німецькій вязниці був закатований німцьким Ґестапо Олег Кандиба (Ольжич).
15. 1775. Зруйновання Січі Запорізької.
18. 1569. Люблинська унія.
20. 1948. В Авґсбурзі відкрито Українську Національну Раду.
22. 1929. † відомий український громадський діяч — меценат Євген Чикаленко.
22. 1941. Початок совітсько-німецької війни.
23. 1917. Українська Центральна Рада в Києві проголосила І. Універсал.
27. 1918. Загинув в Полтаві український письменник і громадський діяч Іван Стешенко.
29. 1849. Народилася письменниця Олена Пчілка.

ЛИПЕНЬ -- JULY

1956 — має 31 днів — 1956

Звич. Кал. н.с.	Дні тижня	Церк. Кал.	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА
			Нед. 1 по Зел. Св. і Всіх Святих. Гол. 8. УЄ 1. Ап. Жид. 11: 33-12: 2. Єв. Мат. 10: 32-33, 37-38; 19: 27-30.
1	Н	18	**Червень. Нед. 1 по Зел. Святах — Всіх Святих**
2	П	19	**Початок Петрівки.** †Ап. Юди брата Господнього
3	В	20	Свщмч. Методія. Угодники Землі Волинської
4	С	21	Муч. Юліяна Тарсійського, преп. Юлія пресвитера
5	Ч	22	Свщмч. Евсевія, муч. Галактіона, муч. Юліянії
6	П	23	Муч. Агрипини діви, муч. Евстахія, Гая, Урбана
7	С	24	**РІЗДВО ІВАНА ХРЕСТИТЕЛЯ.** Муч. Орентія.
			Нед. 2. Голос 1. УЄ 2. Літ. Ап. Римлян 2: 10-16. Єван. Матея 4: 18-23.
8	Н	25	**Нед. 2 по Зел. Святах.** Преп. Февронії Леоніди, Ливії
9	П	26	Преп. Давида Солун., Івана еп. Ґот., Діонисія Печер.
10	В	27	Преп. Самсона страннноприємця, блаж. Мартина
11	С	28	Преп. Сергія і Гермона, преп. Івана Дамаскина
12	Ч	29	**Св. ПЕТРА і ПАВЛА — АПОСТОЛІВ**
13	П	30	†Собор 12-ти Апостолів, муч. Михаїла, Мелітона
14	С	1	**Липень.** Косми і Даміяна безсріб., Антонія Римлян.
			Нед. 3. Гол. 2. УЄ 3. Літ. Рим. 5: 1-10. Єван. Матея 6: 22-33.
15	Н	2	**Нед. 3 по Зел. Святах.** Полож. ризи Діви Марії у Влах.
16	П	3	Муч. Акинта, Марка, преп. Анатолія затв. Печер.
17	В	4	Андрея архиеп. Критського, муч. Теодота і Теодотії
18	С	5	† Преп. Атанасія Атон., преп. Лампада, муч. Анни
19	Ч	6	Преп. Сисоя схим. Печер., муч. Лукії, муч. Ісавра
20	П	7	Преп. Томи Малеїна й Акакаія Синайського
21	С	8	Влкмч. Прокопія, св. Теодосії
			Нед. 4. Гол. 3. УЄ 4. Літ. Ап. Римлян 6: 18-23. Єван. Матея 8: 5-13.
22	Н	9	**Нед. 4 по Зел. Св.** Свщмч. Панкратія еп., мч. Андрея
23	П	10	†Преп. Антонія Печерського, муч. Леонтія
24	В	11	Смерть укр. кн. Ольги, муч. Евфимії, преп. Никодима
25	С	12	Муч. Прокла й Іларія, преп. Михаїла, св. Вероніки
26	Ч	13	Собор архан. Гавриїла, преп. Стефана Саваїта
27	П	14	Ап. Якили з 70-ти і друж. його Прискили, муч. Юста
28	С	15	**† Володимира Великого князя України**
			Нед. 5 Гол. 4. УЄ 5. Літ. Рим. 10: 1-10. Єв. Мат. 8: 28-34 і 9: 1.
29	Н	16	**Нед. 5 по Зел. Св.** Свщмч. Атиноґена, муч. Юлії діви
30	П	17	Влмч. Марини, преп. Леоніда, муч. Сперата
31	В	18	Івана і Памви затв. Печерських, муч. Еміліяна

Різдво Івана Хрестителя. УЄ Лук. 1: 24-25, 57-68, 76-80. Літ. Ап. Рим. 13: 12-14: 4. Лук. 1: 5-25, 57-68, 76-80.

Петра-Павла. УЄ Ів. 21: 15-25. Літ. 2 Кор. 11: 21-33 і 12: 1-9. Єв. Матея 16; 13-19

Володимира Великого. УЄ Івана 10: 9-16. Літ. Ап. Гал. 1: 11-19. Єван. Івана 10: 1-9.

Записки:

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЄНДАР

Липень

15. 1928. † Марія Грінченкова (Марія Загірня).
16. 1917. Проголошено II. Універсал Української Центральної Ради.
15. 1834. Народився Анатоль Свидвицький.
21. 1907. В Петербурзі народилась Олена Шовгенівна (Теліга).
21. 1941. † письменник Богдан Лепкий.
23. 1874. Народився письменник Марко Черемшина.
27. 988. Хрещення України-Руси в Києві.

СЕРПЕНЬ — AUGUST

1956 — має 31 днів — 1956

Кал. н. с. Звич.	Дні тижня	Церк. Кал.	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА
1	С	19	**Липень.** Преп. Макрини, сестри Василія Великого
2	Ч	20	**† Ілії Пророка.** Знайд. мощ. Атанасія ігумена Берес.
3	П	21	Преп. Онуфрія мовчальника й Онисима Печерських
4	С	22	Рівноап. Марії Магдалини, свщмч. Фоки
			Нед. 6. Гол. 5. УЄ 6. Літ. Рим. 12: 6-14. Єв. Матея 9: 1-8.
5	Н	23	**Нед. 6 по Зел. Св.** Муч. Трохима, Теофіла
6	П	24	†Муч. Бориса й Гліба, преп. Полікарпа архіеп. Печер.
7	В	25	† Успення прав. Анни, св. Олимпіяди діякониси
8	С	26	Преп. Мойсея чудотв. Печер., свщмч. Ермолая
9	Ч	27	Влкмч. Пантелеймона, преп. Наума, Анфіси ігумені
10	П	28	Ап. з 70-ти: Прохора, Никанора, Тимона, Партена
11	С	29	Муч. Калиника Кил., муч. Серафини діви
			Нед. 7. Гол. 6. УЄ 7, Ап. Рим. 15: 1-7. Єв. Мат. 9; 27-35
12	Н	30	**Нед. 7 по Зел. Св.** Ап. з 70-ти: Сили і Силуана
13	П	31	Прав. Евдокима Каппад., муч. Уліти, прав. Йосифа
14	В	1	**Серпень. Хрещення України.** † Знайдення Чес. Хреста
15	С	2	Перенес. мощів первмч. Стефана, блаж. Василія
16	Ч	3	Преп. Ісаакія, Дальмата, Фавста, преп. Косми отшел.
17	П	4	Сім молодців в Ефезі сплячих: Максиміліяна і др.
18	С	5	Муч. Евсигнія, Кантидія, Кантидіяна, Василиска
			Нед. 8. **Преображення — Спаса.** Гол. 7. УЄ Лука 9: 28-36. Літ. Ап. 2 Петра 1: 10-19. Єван. Матея 17: 1-9.
19	Н	6	**Нед. 8 по Зел. Св. ПРЕОБРАЖЕННЯ — СПАСА**
20	П	7	Прпмч. Дометія, преп. Пимена Печер., преп. Потапія
21	В	8	Преп. Еміліяна іспов., преп. Григорія Печерського
22	С	9	† Ап. Матея, муч. Юліяни, Івана, Маркіяна, Фотія
23	Ч	10	Муч. архид. Лаврентія, Сикста еп., муч. Романа
24	П	11	Препмч. Василія і Теодора Печ., муч. Евпла, Неофіта
25	С	12	Муч. Фотія, Памфила, Капитана, Аникити
			Нед. 9. Гол. 8. УЄ 9. Літ. 1 Кор. 3: 9-17. Єв. Мат. 14: 22-34.
26	Н	13	**Нед. 9 по Зел. Св.** Преп. Максима іспов., Іполита
25	П	14	Прор. Михея, перенес. мощей преп. Теодосія Печер.
28	В	15	**УСПЕННЯ БОГОРОДИЦІ.** Преп. Макарія і Харитини
29	С	16	† Нерукотв. Образ Ісуса Христа, мучен. Діомида
30	Ч	17	Преп. Алипія іконоп. Печер., муч. Мирона, Филипа
31	П	18	Муч. Флора і Лавра, Серапіона, Івана і Георгія патр.

Ілії. УЄ Луки 11: 47-54. Літ. Якова 5: 10-20. Єв. Луки 4: 22-30

Успення Богородиці. УЄ Лука 1: 39-49, 56. Літ. Ап. Филипян 2: 5-11. Єван. Луки 10: 38-42; 11: 27-28.

Записки:

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЄНДАР

Серпень

1. 1913. † Леся Українка, славетна українська поетка.
1. 1914. Вибухла перша світова війна.
5. 1911. † письменниця Ганна Барвінок.
8. 1819. Народився письменник Пантелеймон Куліш.
8. 1834. Народився поет Осип-Юрій Федькович.
10. 1907. † письменниця Марко Вовчок.
15. 1856. Народився Іван Франко.
18. 1836. Народився письменник Олександер Кониський.
26. 1875. Народився український художник О. Мурашко.
28. 1921. Большевики розстріляли у Києві поета Григорія Чупринку.
29. 1875. Народилась письменниця Людмила Старицька-Черняхівська.
1945. Загинув письменник Ю. Липа.

ВЕРЕСЕНЬ -- SEPTEMBER

1956 — має 30 днів — 1956

Звич. Кал. н. с.	Дні тижня	Кал. Церк.	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА
1	С	19	**Серпень. Муч. Андрея Стратилата і з ним 2593 муч.**
			Нед. 10. Гол. 1. УЄ 10. Ап. 1 Кор. 4: 9-16. Єван. Мат. 17: 14-23.
2	Н	20	**Нед. 10 по Зел. Св.** Прор. Самуїла, муч. Севіра
3	П	21	Преп. Аврамія, ап. Тадея з 70-ти, муч. Васси
4	В	22	Муч. Агатоника, Зотика, Теопрепія, Акиндани
5	С	23	Свщмч. Іринея, еп. Ліон., Калиника патр. Царгород.
6	Ч	24	Перенес. мощів Петра митр. Київ., свщмч. Евтихія
7	П	25	Ап. Тита з 70-ох, ісп. Вариса й Евлогія еп. Едеси
8	С	26	Муч. Адріяна і Наталії, препод. Тифоя
			Нед. 11. Голос 2. УЄ 11. Літ. 1 Корин. 9: 2-12. Єван. Матея 18: 23-35.
9	Н	27	**Нед. 11 по Зел. Св.** Преп. Пімена постн. Печер., Осії
10	П	28	†Знайд. мощей Йова Почаїв., преп. Мойсея мурина
11	В	29	**Усікнов. голови Івана Хрест.** Муч. Анастасії
12	С	30	Св. Александра, Івана і Павла патр. Царгородського
13	Ч	31	†Положення пояса Богор., Івана митр. Київського
14	П	1	**Вересень. Початок Церк. Року.** †Симеона стовпника
15	С	2	Муч. Маманта, Івана пост. патр. Царгородського
			Нед. 12 по Зел. Св. Гол. 3. УЄ 1. Шіт. Ап. 1 Кор. 15: 1-11. Єван. Матея 19: 16-26.
16	Н	3	**Нед. 12 по Зел. Св.** Свщмч. Антима еп. Ником.
17	П	4	Свщмч. Вавили еп. Антіох., прпмч. Атанасія Берест.
18	В	5	Праведного Захарії й Єйисавети
19	С	6	Чудо Архистр. Михаїла в Хонах, преп. Архипа, Давида
20	Ч	7	Предпразд. Рожд. Богородиці, муч. Макарія Канів.
21	П	8	**РІЗДВО БОГОРОДИЦІ.** Муч. Руфа і Руфіяна
22	С	9	Богоот. Якима й Анни, муч. Северіяна, Теодосія
			Нед. 13. Гол. 4. УЄ 2. Літ. Ап. 1 Кар. 16: 13-24. Єван. Матея 21: 33-42.
23	Н	10	**Нед. 13 по Зел. Св.** Муч. Минодори, Митродори
24	П	11	Перп. Теодори Олександ., муч. Серапіона, Кронида
25	В	12	Свщмч. Автонома ап., преп. Атанасія, муч. Юліяни
26	С	13	Предпраз. Воздвиження Чес. Хреста. Свщмч. Корнилія
27	Ч	14	**ВОЗДВИЖЕННЯ ЧЕСНОГО ХРЕСТА ГОСПОДНЬОГО**
28	П	15	Вмч. Никити, преп. Филотея, муч. Порфирія
29	С	16	Влкмч. Евтимії, Кипріяна митр., Состена, Віктора
			Нед. 14. Гол. 5. УЄ 3. Літ. Ап. 1 Кор. 1: 21—2: — 4. Єван. Матея 22: 1-14.
30	Н	17	**Нед. 14 по Зел. Св.** Муч. Віри, Надії і Любови, Софії

Усікн. голови Івана Хрестителя. УЄ Матея 14: 1-13. Літ. Ап. Діяння 13: 25-32. Єван. Марка 6: 14-30.

Різдво Богор. УЄ Луки 1: 39-49, 56. Ап. Филип. 2: 5-11. Єв. Луки 10: 38-42 і 11: 27-28.

Воздвиження. УЄ Ів. 12: 28-36. Літ. 1 Кор. 1: 18-24. Єв. Ів. 19: 6-11, 13-20, 25-28, 30-35

Записки:

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЄНДАР

Вересень

1. 1722. Народився славетний мандрівний філософ Григорій Савич Сковорода.
1. 1939. Початок другої світової війни.
7. 1805. Народився письменник Олекса Стороженко.
9. 1769. Народився Іван Котляревський, батько нового українського письменства.
12. 1875. Народився Олександер Кошиць, композитор і дириґент.
12. 1903. У Полтаві відкрито памятник Іванові Котляревському.
17. 1864. Народився М. М. Коцюбинський.
18. 1841. Народився Михайло Драгоманов.
21. 1944. † Олександер Кошиць.
29. 1866. Народився славетний історик Михайло Грушевський.

ЖОВТЕНЬ -- OCTOBER

1956 — має 31 днів — 1956

Звич. Кал.н.с.	Дні тижня	Церк. Кал.	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА
1	П	18	**Вересень.** Преп. Евменія, муч. Аріядни, Ірини, Софії
2	В	19	Муч. Трохима, Саватія і Доримедонта, муч. Зосима
3	С	20	Влкмч. Евстафія Плакиди, з ним Теопістії, Агапія
4	Ч	21	Ап. Кондрата з 70, преп. Даниїла, муч. Іпатія еп. Еф.
5	П	22	Преп. Отців в печерах Антонія в Київі, прор. Йони
6	С	23	Зачаття св. Івана Хрестителя, мч. Андрея, мч. Ксантипи
			Нед. 15. Гол. 6. УЄ 4. Ап. 2 Кор. 4: 6-15. Єв. Мат. 22: 35-46.
7	Н	24	**Нед. 15 по Зел. Св.** Рівноап. Теклі, Копрія, Никандра
8	П	25	Преп. Евфросинії Александ., муч Пафнутія, Павла
9	В	26	† Івана Богослова, муч. Хири, прав. Гедеона судді
10	С	27	Муч. Калістрата і 49 воїнів, преп. Саватія
11	Ч	28	† Преп. Харитона ісп., мч. Марка, Александра, Алфея
12	П	29	Преп. Киріяка отшель., Теофана милостивого
13	С	30	Михаїла 1-го митр. Київського, смч. Григорія Вірм.
			Нед. 16. Гол. 7. УЄ 5. **Покров Богородиці.** Літ. Ап. 2 Корин. 6: 1-10. Єван. Матея 25: 14-30 і Луки 10: 38-42 і 11: 27-28.
14	Н	1	**Жовтень. Нед. 16 по Зел. Св. ПОКРОВ БОГОРОДИЦІ**
15	П	2	Андрея Христа ради юрод., свщмч. Киприяна
16	В	3	Преп. Діонисія затв. Печер., Свщмч. Діонисія
17	С	4	Свщмч. Еротея, Володимира Новгор., преп. Еладія
18	Ч	5	Муч. Харитини, преп. Даміяна Печер., святит. Петра
19	П	6	Ап. Томи з 70-ти, муч. Еротиїди діви, мч. Макарія
20	С	7	Муч. Сергія і Вакха, преп. Сергія Печер., Юліяна
			Нед. 17. Гол. 8. УЄ 6. Літ. 2 Кор. 6: 16-7: 1. Єв. Мат. 15: 21-28.
21	Н	8	**Нед. 17 по Зел. Св.** Преп. Палагії, св. Таїси,
22	П	9	†Ап. Якова Алфеєвого з 12-ти, преп. Андроника
23	В	10	Мч. Евлампія й Евлампії, Собор угод. Волинських
24	С	11	Ап. Филипа з 70, Теофана пост. Печер., Теофана еп.
25	Ч	12	Муч. Прова, Тараха, Андроника, преп. Косми Святог.
26	П	13	Муч. Карпа, преп. Веніямина Печер. преп. Никити
27	С	14	Преп. Параскевії Серб., Николая Печер., мч. Назарія
			Нед. 18. Гол. 1. УЄ 7. Літ. 2 Корин. 9: 6-11. Єван. Луки 5: 1-11.
28	Н	15	**Нед. 18 по Зел. Св.** Преп. Евтимія Нового, мч. Лукіяна
29	П	16	Муч. Лонгина сотника, св. Лонгина Печер., Леонтія
30	В	17	Прор. Осії, прпмч. Андрея Крит., Отців 7-го Собору
31	С	18	† Ап. Луки з 70, преп. Юліяна пуст., Йосифа ігумена

Покров Богород. УЄ Луки 1: 39-49, 65. Літ. Жид. 9: 1-7. Єв. Луки 10: 38-42 і 11: 27-28.

Записки:

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЄНДАР

Жовтень

1. 1929. Масові арешти в Україні в звязку з процесом СВУ.
3. 1930. † письменниця Олена Пчілка.
18. 1876. Народився історик українського письменства Сергій Єфремов.
22. 1898. Народився поет Дмитро Фальківський.
23. 1921. Всеукраїнський Церковний Собор. Відродження Української Автокефальної Православної Церкви.
26. 1922. † письменник-історик Орест Левицький.
28. 1894. † автор "Історії української літератури" О. Огоновський.
29. 1794. † український мандрівний філософ Григорій Сковорода.
30. 1947. † поет Юрій Клен.

ЛИСТОПАД -- NOVEMBER

1956 — має 30 днів — 1956

Звич. Кал-ле	Дні тижня	Кал. Церк.	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА
1	Ч	19	**Жовтень.** Блаж. Клеопатри і Івана, Евсевія діякона
2	П	20	Велмч. Артемія, муч. Евора й Евнея, преп. Матрони
3	С	21	Преп. Іларіона Вел., Іларіона Печерського.
			Нед. 19. Гол. 2. УЄ 8. Літ. 2 Кор. 11: 31-33 і 12: 1-9. Єван. Луки 6: 31-36
4	Н	22	**Нед. 19 по Зел. Св.** Рівноап. Аверкія еп. Еропольського
5	П	23	Ап. Якова брата Госп., св. Ігнатія патр. Царгород.
6	В	24	Преп. Арети, Сисоя і Теофіла Печер., муч. Арети
7	С	25	Муч. Маркіяна і Мартирія, св. Таїти, муч. Анастасія
8	Ч	26	**ДИМИТРІЯ ВЕЛИКОМУЧЕНИКА,** преп. Теофіла
9	П	27	Муч. Нестора, преп. **Нестора укр. Літописця**
10	С	28	Муч. Терентія й Неоніли та дітей їх, муч. Параскеви
			Нед. 20. Гол. 3. УЄ 9. Літ. Галат 1: 11-19. Єв. Луки 7: 11-16.
11	Н	29	**Нед. 20 по Зел. Св.** Прпмч. Анастасії Римлянки
12	П	30	Муч. Зиновія і Зиновії, муч. Анастазії, св. Йосифа
13	В	31	Преп. Спиридона і Никодима Печер., ап. Стахія
14	С	1	**Листопад.** Косми і Даміяна чудотв. і матері Теодотії
15	Ч	2	Муч. Акиндина, Пигасія, муч. Домни, преп. Маркіяна
16	П	3	Муч. Акепсима епископа, Йосифа пресвитера, Аїфала
17	С	4	Преп. Йоаникія Вел., Ахила Печер., мч. Никандра
			Нед. 21. Гол. 4. Утрен. Єван. 10. Літ. Галат 2: 16-20. Єван. Луки: 8: 5-15.
18	Н	5	**Нед. 21 по Зел. Св.** Муч. Галактіона й Епістимії
19	П	6	Павла архіеп. Царгород., мч. дів.: Текуси, Александри
20	В	7	Св. 33 муч. в Мелитині: Ерона, Ісихія, Никодима і др.
21	С	8	**СОБОР АРХИСТР. МИХАЇЛА і др. Ангелів**
22	Ч	9	Онисифора іспов. Печер., Матрони Царгор., мч. Маври
23	П	10	Ап. з 70-ти: Ераста, Олімпа, Родіона, Сотипатра
24	С	11	Муч. Мини, преп. Теодора Студита, Стефаніди
			Нед 22. Голос 5. УЄ 11. Літ. Ап. Галат 6: 11-18. Єван. Луки 16: 19-31.
25	Н	12	**Нед. 22 по Зел. Св.** Івана Милост. патр. Александр.
26	П	13	†Івана Золотоуст. арх. Царгород. прпмч. Дамаскина
27	В	14	† Ап. Филипа з 12-ти, Григорія Палами архіеп. Тесал.
28	С	15	**Початок Пилипівки.** Муч. Гурія, Самона й Авіва
29	Ч	16	Євангел. Матея (Левія з 12-ти), преп. Сергія схимн.
30	П	17	Григорія еп. і чудотв. Неокесар., преп. Никона чуд.

Димитрія. УЄ Мат. 10: 16-22. Літ. 2 Тим. 2: 1-10. Єв. Івана 15: 17--27 і 16: 1-2

Архистр. Михаїла і др. Ангелів. Преп. Марти. УЄ Мат. 13: 24-30, 36-43. Літ. Ап. Жидів 2: 2-10. Єван. Луки 10: 16-21.

Записки:

УКРАЇНСЬКІ НАЦІОНАЛЬНІ СВЯТА І ПАМЯТНІ ДНІ

1. Листопадові дні.
21. День памяті героїв Базару.

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЄНДАР

Листопад

1. 1861. Народилася письменниця Дніпрова Чайка.
1. 1889. Народився сатирик Остап Вишня.
6. 1811. Народився поет Маркіян Шашкевич.
9. 1872. Народився письменник Богдан Лепкий.
13. 1923. † письменник Іван Липа.
16. 1863. Народилася письменниця Ольга Кобилянська.
17. 1828. Народилася письменниця Ганна Барвінок.
19. 1912. † композитор Микола Лисенко.
21. 1921. Большевики під Базаром розстріляли 359 українських вояків.
20. 1917. Третій Універсал Української Центральної Ради.
24. 1934. † славетний історик Михайло Грушевський.
25. 1838. Народився український поет Михайло Орест.
29. 1778. Народився Григорій Квітка-Основяненко.

ГРУДЕНЬ — DECEMBER

1956 — має 31 днів — 1956

Звич. Кал. н.с.	Дні тижня	Церк. Кал.	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА
1	С	18	**Листопад.** Св. муч. Платона, Романа, Варула
Нед 23. Голос 6. УЄ. 1. Літ. Ефесян 2: 4-10. Єван. Луки 8: 26-39.			
2	Н	19	**Нед. 23 по Зел. Св.** Прор. Авдія, преп. Варлаама
3	П	20	Преп. Григорія Декаполита, преп. Варлаама Печер.
4	В	21	**ВОВЕДЕННЯ В ХРАМ ПРЕСВ. БОГОРОДИЦІ**
5	С	22	Ап. Филимона й Архипа та муч. Апфії і Кикилії
6	Ч	23	Амфілоха еп. Іконійського, еп. Теодора Антіох.
7	П	24	Влкмч. Катерини, цар. Августини, Порфирія
8	С	25	Климента еп. **Риму, Мартиніяна діякона**
Нед. 24. Гол. 7. УЄ 2. Літ. Ефес. 2: 14-22. Єв. Луки 8: 41-56			
9	Н	26	**Нед. 24 по Зел. Св.** Преп. Якова пуст., Алипія стовп.
10	П	27	Муч. Якова Перс., преп. Романа, Паладія, Натанаїла
11	В	28	Прпмч. Стефана Нового, муч. Іринарха, Василія,
12	С	29	Муч. Парамона і з ним 270, преп. Нектарія Печер.
13	Ч	30	† Ап. Андрея Первозв., Фрументія архіеп. Індійського
14	П	1	**Грудень.** Прор. Наума, св. Филарета Милостивого
15	С	2	Прор. **Аввакума, Атанасія затвор. Печерського**
Нед. 25. Гол. 8. УЄ 3. Літ. Ап. Ефес. 4: 1-6. Єван. Луки 10: 25-37.			
16	Н	3	**Нед. 25 по Зел. Св.** Прор. Софонії, преп. Івана Мовчал.
17	П	4	Велкмці Варвари і з нею Юліянії, преп. Івана Дамаск.
18	В	5	† Преп. Сави Освящ., Гурія архіеп., муч. Філотея
19	С	6	**НИКОЛАЯ МИР. ЛИК. ЧУДОТВОРЦЯ.** Блаж. Максима
20	Ч	7	Амвросія еп. Медіол., Івана Печер., преп. Павла
21	П	8	Преп. Потапія, ап. з 70-ти: Состена, Аполоса
22	С	9	**ЗАЧАТТЯ ПРЕСВ. БОГОРОДИЦІ ВІД СВ. АННИ**
Нед. 26. Гол. 1. УЄ 4. Літ. Ап. Ефес. 5: 9-19. Єван. Луки 12: 16-21.			
23	Н	10	**Нед. 26 по Зел. Святах.** Мч. Мини, Ермогена, Маріяна
24	П	11	Преп. Никона, преп. Даниїла стовп., муч. Акепсія
25	В	12	Преп. Спиридона еп. Триміф., свщмч. Олександра еп.
26	С	13	Муч. Авксентія, муч. Евстратія, Евгена й Ореста
27	Ч	14	Муч. Тирса, Левкія, Калиника, муч. Аріяна і Теотиха
28	П	15	Свщмч. Елевтерія і матери Анфії, Стефана арх.
29	С	16	Прор. Аггея, блаж. цариці Теофанії, муч. Марина
Нед. Праотців. Гол. 2. УЄ 5. Літ. Ап. Колос. 3: 4-11. Єван. Луки 14: 16-24.			
30	Н	17	**Нед. Праотців.** Прор. Даниїла і Ананії, Азарії, Мисаїла
31	П	18	Муч. Севастіяна і воїнів його, св. Модеста архіеп. Єр.

Воведення: УЄ Луки 1: 39-49 і 56. Літ. Жидів 9: 1-7. Єван. Луки 10: 38-42 і 11: 27-28.
Миколая Чуд. УЄ Ів. 10: 9-16. Літ. Жид. 13: 17-21. Єв. Луки 10: 38.42; 11: 27-28.
Зач. Пр. Богор. УЄ Луки 1: 39-49, 56; Літ. Гал. 4: 22-31. Єв. Луки 8: 16-21.

Записки:

УКРАЇНСЬКІ НАЦІОНАЛЬНІ СВЯТА І ПАМЯТНІ ДНІ

13. Св. Ап. Андрія Первозванного, основоположника Української Церкви

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЄНДАР

Грудень

1. 1893. Народився письменник Микола Хвильовий.
5. 1878. Народився О. Олесь.
7. 1936. † Василь Стефаник.
11. 1840. Народився письменник Михайло Старицький.
12. 1900. † письменник Олександер Кониський.
15. 1934. Большевицький таємний суд засудив до страти 28 українців, а між ними таких визначних письменників: О. Влизька, В. Мисика, Д. Фальківського, М. Терещенка,, Г. Косинку, Ів. Крушельницького, А. Крушельницького, М. Лебединця, Костя Буревія, Романа Шевченка.
17. 1939. В копальнях Камчатки загинув видатний поет і літературознавець М. Драй-Хмара.
19. 1918. Відновилася Українська Народна Республика — У.Н.Р., скасована ворожими актами 22—29. IV. 1918.
27. 1879. Народився письменник С. В. Васильченко (Панасенко).

УКРАЇНСЬКЕ ТОВАРИСТВО ВЗАЇМНОЇ ПОМОЧІ

В КАНАДІ

П-О-С-Т-А-В-Т-Е

Взаїмну Поміч

НА СТОРОЖІ ДОБРОБУТУ
ВАШИХ НАЙБЛИЖЧИХ

Найкращі пляни асекурації для дітей і дорослих

UKRAINIAN FRATERNAL SOCIETY OF CANADA

Burrows & McGregor, Winnipeg, Canada.

THE RED & WHITE STORES

RED & WHITE є велика незалежна орґанізація для гуртової купівлі харчевих товарів. Ці склепи зєднали свої сили, щоб постачати Вам кожного дня найкращі харчі марки RED & WHITE по найнижчих цінах. Купуйте і заощаджуйте в крамницях RED & WHITE.

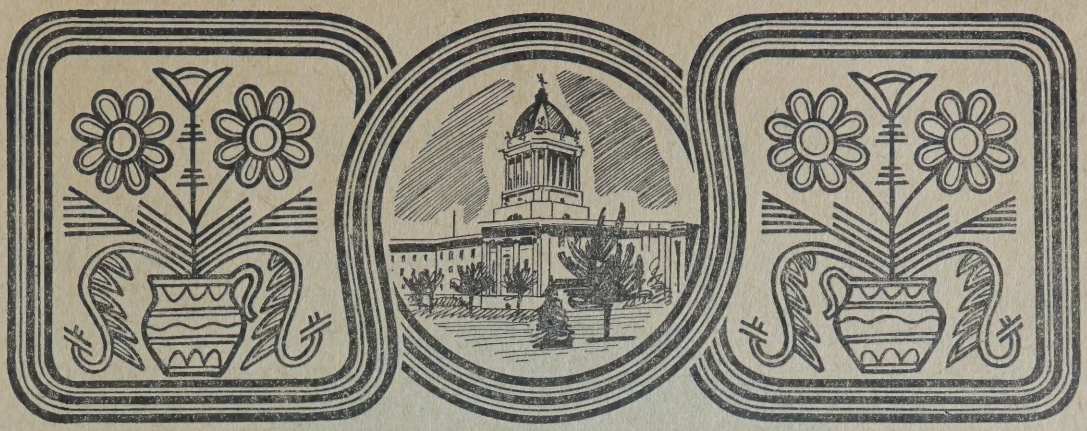

З НОВИМ РОКОМ

З Новим Роком, браття милі,
В новім щастю, в новій силі,
Радісно вітаю вас
І бажаю, щоб в здоровю,
В мирі з братньою любовю,
Від тепер ішов вам час.

І бажаю, щоб трудяще
Те життя вам якнайкраще
Без біди минуло всім,
Щоб думками ви міцніли,
Багатіли, не бідніли,
Щоб веселий був ваш дім.

І бажаю, щоб ми згідно,
Сміло, свідомо, свобідно
Йшли до спільної мети:
В своїй хаті жить по свому,
Не коритися нікому,
Лад найкращий завести.

Щирій праці Бог поможе!
Дай вам Боже все що гоже!

Іван Франко.

Іван Франко (1856—1916)

Леонід Білецький.

Іван Франко

(У століття народин)

У століття народин найбільшого сина Галицької України (1856—1916) Івана Франка, містимо нарис його життя і творчости. Цей нарис скорочений і доведений лише до часу, коли Франко закінчив університет й одержав докторат. Помимо цього цей нарис змальовує перед нами могутню постать великого "каменяра"-поета, великого громадського діяча, ґенія людського духа а зокрема великого сина українського народу.

Цю працю про Івана Франка почав був писати сл. п. проф. Л. Білецький, яка друкувалась в "Українськім Голосі", однак не докінчив її. Містимо її у століття народин поета, тому що зміст її цінний. В ній з глибоким відчуттям і щирістю виведено не лише біоґрафічні дані про поета та його працю, але в ній головно змальовано душу поета, його переживання, його важкий шлях життя від ранньої молодости і всю велич та силу його духа.

Ред.

Іван Франко народився 15-го серпня 1856 року у присілку Гора при селі Нагуєвичах, Дрогобицького повіту, в родині коваля. Селянська дитина, Іван Франко ріс у селі, на лоні української мальовничої природи і виховувався, як і всі селянські діти, у простих здорових умовинах під доглядом свого батька, наділеного здоровим мужицьким розумом, доброю веселою душею. Оця вдача батька, повна природнього гумору, багата на веселі дотепні оповідання, притягала до себе селян із цілої тієї округи. Селяни його глибоко шанували й любили слухати ті численні оповідання Франкового батька, і кузня його була тим притягальним осередком, що збирала до себе гурт, щоб послухати про найважніші події ,звязані із бориславською нафтою, її експлуатацією та тяжким становищем на копальнях українського робітництва.

Оцю вдачу батька, отой розум, серце і любов до окруження унаслідував і син, Іван Франко. З дитинства він уже був не такий, як інші діти. Він усе тягнувся, щоб більше знати, глибше відчувати пізнане й пережити його.

Батько розуміючи вагу науки, віддав сина до школи. І коли Франко непомітним приходив чи до народної, чи горожанської школи, чи гімназії, в кінці кожного року шкільного науки він вибивався на перше або друге місце і визначався своїми успіхами. Іван Франко з дитинства відзначався великими здібностями. Він був наділений такою великою памяттю, що кожну лекцію вчителя міг повторити до слова, і йому було легко вчитись. Поруч науки в школі вільний час присвячував Франко на читання. В лектуру українських і світових письменників він укладав усю свою душу. І першою книжкою Франка, якою він захопився на все своє життя, був "Коб-

зар" Т. Шевченка. З першого читання цієї великої книги він знав її напамять.

Скромний у своїм житті й поведінці, Франко всі свої зароблені інструкторською працею гроші витрачав на книжки. І коли Франко кінчав гімназію в Дрогобичі, в нього вже була велика своя власна бібліотека. Він не цікавився ні забавами, ні іншими розвагами. Він працював над собою: збагачував свій розум знанням і поглиблював свою душу любовю до культури свого народу і мрією бути їй корисним і працювати тільки для неї.

Скінчивши в 1875 р. гімназію, Франко вступає на філософічний (of Arts) факультет Львівського Університету. Тоді саме в 70-их рр. українське провідне громадянство було поділене на два табори: на українців москвофілів і на українців народовців.

Але як і перший табор, москвофільський, так і другий, народовецький, у своїм хоч неоднаковім світогляді і прямуванні, мали у своїй духовості одну спільну дуже важну і фатальну прикмету: глибокий консерватизм у тактиці і реакційність у поглядах на українську проблєму і повну відчуженість та ізольованість від маси украніського народу та його життьових інтересів. Оця соціяльна розєднаність на **мужиків** (увесь нарід український) і на **панів** (оця зверхня і нечисленна плівка духовенства, дідичів, урядових бюрократів та вчителів) була отим найбільшим злом і причиною того, що ці обидва табори не мали великої сили в народі, авторитету й популярности. Між українським народом і цими двома таборами в практичнім житті була глибока прірва й відчуженість. Народ жив сам по собі, традиційно плекав свою мову, свою народню культуру, звичаї й обряди. Їх лучила тільки віра, а з народовцями — і мова. Отака відчуженість і розєднаність між народом і інтеліґенцією обидвох таборів не віщувала в майбутнім добра і співпраці. Особливо така відчуженість позначилась між народом і москвофілами. Народовці все таки були ближчі до народу: їх лучила одна народна мова й були добрі наміри народовців признаватись до народу і вважати себе з ним у теорії за один нарід.

І коли Іван Франко молодий 18-літній матурант прибув 1875 р. до Львова, щоб свою науку продовжувати на університеті, то громадський рух український купчився тільки в цих двох таборах: народовецькім і москвофільськім. Цими двома напрямками позначилась і громадська опінія і праця українського студенства у Львові. Гурт народовецьких студентів купчився навколо свого студентського кружка "Дружній Лихвар", а москалі гуртувалися біля свого Академічного кружка. Між цими двома громадськими "кружками" були свої теоретичні, язикові і національні спори. І Франко пригадує у своїй автобіографії, що коли він прибув до Львова: "я раптом опинився серед цих язикових і національних спорів, котрі для мене були досі майже зовсім чужі і незрозумілі, то й очевидно, не міг у них знайти ладу і хитався довго то на сей, то на той бік".

У процесі формування свого характеру й душі Ів. Франко виявив тільки одну прикмету свого духа,

— оту солідність у поведінці й потяг до грунтовної праці. "Дружній Лихвар" студентів-народовців було тільки забавове товариство, а Академічний кружок вів і культурну діяльність у своїм часописі — двотижневику "Друг". І Франко, не маючи нахилу до забав, пристав до Академічного кружка і став чинним у редакції "Друга", вміщуючи там свої поетичні твори ще з гімназії, з 1874 р. перебуваючи в Дрогобичі. Тільки цією можливістю літературної праці можна пояснити його перебування в москвофільському таборі.

Але в той саме час, коли Франко ще, не розуміючи національно-політичних відносин, як у краю, так і на ширшім обрії в питаннях загально-українських і світових, працював у москвофільськім органі "Друг", у Відні в 1873 р. зародився був із ініціятиви М. Драгоманова ще один студентський гурток — Товариство "Січ" із новим радикально-демократичним напрямом. На чолі цього академічного товариства став Осип Терлецький, "европеєць по науці і по своїм ідеям" (М. Драгоманів). Головні ідеї і прямування "Січі" у 1874 році були визначені О. Терлецьким у його статті "Галицько-руський нарід і галицько-руські народовці". Але цієї статті в той час Франко не читав. І тільки тоді, як М. Драгоманів у 1875 р. прислав до редакції "Друга" свій перший лист, а за ним — другий лист і третій, які розкрили ввесь фальш москвофільського антиукраїнського рутенства, повну його відсталість і навіть злочинність супроти українського народу, тільки тоді Франко збагнув свій помилковий крок.

І ці листи М. Драгоманова розкрили Франкові очі і звернули його увагу і на статтю О. Терлецького. Насамперед статті Драгоманова поставили Франка і інш. із редакції "Друга" лицем до українського народу і його життя; подруге, викликали потребу писати й друкувати твори і статті тільки українською мовою.

Листи М. Драгоманова і стаття О. Терлецького в душі Франка викликали рішучий зворот у цілім

Іван Франко і його жінка Ольга.

єстві. У молодого юнака відкрились очі на народну справу, на народну мову і на обовязки людини супроти свого народу і супроти себе самого. І дальша праця в московськім середовищі для нього була вже неможлива. І тоді більшість редакції "Друга" зриває з москвофільством і з 1876 р. "Друг" реформується і скеровує свою діяльність на національну і суто народну дорогу.

Франко всю свою увагу скеру-

вав на поглиблення свого знання в новім літературнім мистецтві, що було започатковане Емілем Золя у Франції (1840-1902).

Принціпи Е. Золя молодий І. Франко в рр. 1876 до 1877 засвоює і кладе їх в основу дальшої літературної діяльности. І насамперед береться до вивчення по пораді М. Драгоманова життя найнижчих верств українського народу, життя селян і робітників. Поруч, щоб зрозуміти суспільні закони життя і праці, Франко приступає до читання громадознавчої літератури і в першу чергу А. Лянґе "Робітниче питання" ("Arbeitfrage"), праці С. Подолінського: "Розмова про бідність" і "Парова машина", твори В. Герцена, повість Чернишевського "Что делать?", Лассаля "Капітал і труд", брошуру "Хитра механіка", Франца Отто "Книга знаменитих купців" ("Buch beruehmter Kaufleute) і інш. І під впливом цієї літератури розпочинає писати більший твір із серії "Борислав", повість "Boa constrictor". На університеті слухає виклади проф. Охоровича з психології, філософії, антропології і праісторії.

Тим самим І. Франко збагачує своє знання новими ідеями, глибшим пізнанням життя і глибшою спостережливістю та вивченням умов бориславських робітників. Ця нова сфера духової проблєматики позначується і в теоретичних міркуваннях Франка, в яких він зясовує нові завдання для себе, як письменника. "Треба малювати відносини людей, поодинокі їх учинки з поглядом на їх окруження і на ті спеціяльні особисті та громадські імпульси, що побуджують їх до такого, а не до іншого ділання" (Твори т. І., ст. 193). "Задля різного виховання, традицій, окруження й логіка, розумування і причиновість у поступованню різних людей у різних суспільних верствах бувають різні". І Франко захоплюється малюванням "тих специфічних логік та психолоґій" дійових осіб.

З цього бачимо, як солідно і з якою підготовкою він приступає до нових завдань, як письменника в дусі сучасної йому доби.

Але в цю пору його напруженої праці несподівано, як грім з неба, спадає подія, яка надовго після того залишила в душі Франка глибокий і нестертий слід, як у відносинах до українського провідного громадянства, та і в його творчості. Тією подією є арешт Франка в липні місяці 1877 р. На Франка впало підозріння, як на одного із соціялістів тайної орґанізації серед українців.

Франко був заарештований на підставі листа М. Драгоманова, переданого через руки польського еміґранта, Котурницького, під час його арешту. В тім листі писав М. Драгоманів, що мають робити українські поступові гуртки серед народу в Галичині. А Франко має обїхати Карпатську Русь. Разом із Франком були заарештовані всі члени редакції "Друга", Мих. Павлик, Остап Терлецький, член Січі в Відні, що так само віддавна був у зносинах із Драгомановим.

То був час, коли польська шляхта в Галичині починала своє верховодство. І щоб підсилити свою владу і силу та заслужити ласку перед австрійським центральним урядом, та шляхта вживала всіх засобів, щоб українців перед владою скомпромітувати. Вона роздму-

хувала найневинніші справи ніби проти цілости держави, лякаючи австрійський уряд соціялізмом, нігілізмом та гайдамаччиною, що хоче відірвати Галичину від Австрії і прилучити до Московщини. Сприяла такому безглуздю московсько-турецька війна, що відбувалась близько біля австрійських кордонів і зачіпала інтереси Австрії. В наслідок такої підозри конфіскувалась уся література, що йшла з Московщини чи України включно до творів М. Гоголя. І в цей саме час божевільного переслідування поляками іменем австрійського уряду, українська молодь Галичини на чолі із Франком відбувала свій ідеологічний іспит і національний гарт.

Коли українське громадянство довідалось про цей арешт української молоді (тоді Франкові ще не було повних 21 рік), старші "русини", щоб не попасти в підозріння нелояльности австрійської, поспішили відкинутись від арештованих; а де-які москвофіли, як Венедикт Площанський, з власної волі на допомогу поліції пішли з доносами до неї, щоб тільки відвести підозріння від себе. В наслідок таких діл над українською передовою молоддю розпочався у Львівськім суді процес.

Але перед тим, як той судовий процес мав відбутись, Франка і його товаришів по нещастю прокурор запакував до вязниці.

"Девять місяців, пробутих у тюрмі, згадує Франко пізніше, були для мене тортурою. Мене трактовано, як звичайного злодія, посаджено між самих злодіїв та волоцюг, котрих було в камері зо мною 14-18, перекидувано з камери до камери при ненастанних ревізіях та причіпках (це, бач, за те, що я "писав", т. є записував на случайно роздобутих карточках паперу, случайно роздобутим олівцем, пісні та приповідки з уст соузників або й свої вірші). А кілька тижнів я просидів у такій камері, що мала тільки одне вікно, а містила 12 людей, з котрих 8 спало на тапчані, а 4 — під тапчаном з браку місця. З протекції для свіжого повітря, соузники відступили мені "найліпше місце до спання — під вікном насупроти

Діти Івана Франка

дверей; а що вікно задля задухи мусіло бути день і ніч одчинене і до дверей продувало, то я що-раня будився, маючи на голові повно снігу, навіяного з вікна. ("В поті чола", ст. IX-X).

Перебування в тюрмі серед злочинців невідомо за що глибоко ображало людську гідність взагалі, а Франкову зокрема. Він зазнав багато незаслужених образ від тю-

ремної поліції. Це були муки фізичні і моральні й велика беззворотна втрата часу. Можна тільки уявити собі Франка, що з книжкою й наукою не розлучався, протягом 9 місяців без книги і в тяжкій атмосфері того середовища, що його оточувало. Скільки мусів він передумувати, спостерігаючи своє окруження, скільки міг натерпітись від насильства, заподіяного безневинно.

Нарешті, суд відбувся, і Франка признано винним за приналежність його до тайної міжнародньої соціялістичної організації й покарано його кількатижневим засудом до вязниці. І це в той час, коли в Австрії соціялістичні організації існували легально, а один соціяліст, Шеффле, був навіть в уряді міністром. Оці факти наочно свідчать про страшні відносини в Галичині, про нечувану сваволю поляків у ній і про тяжке становище українського населення на рідній землі.

Але найтяжчий був засуд Франка, коли він з вязниці вийшов на волю. Рабськи наставлене українське громадянство, перелякане впрост викинуло цих і так долею покараних молодих студентів за межі свого середовища. "Сто раз тяжчий і несправедливий суд усієї суспільности, кинений на нас, страшно болів мене, згадує Франко в Автобіографії. Мене викинено з "Просвіти", заборонено приходити на "Бесіду" (український клюб — Л.Б.)... а люди (з старших), що хотіли зо мною мати якенебудь діло, видались зо мною тільки в секреті, що мене ще дужче принижувало" ("В поті чола", ст. X). Одне слово, Франко у своїм українськім суспільстві, замість того, щоб бути під його опікою, моральним вирозумінням і співчуттям, був "проскрибований" і став "проклятою" людиною, що не гідна була перебувати в оточенні т. зв. "благородних" і "порядних" русинів.

Після такого жорстокого прийняття І. Франка в українськім суспільстві, після того, як Франко став проскрибований, проклятий і викинений із усіх культурно-громадських установ, він зазнав ще одного удару вже чисто особистого. Про це Франко згадує у своїм оповіданні "На дні". Він мав дівчину, яку любив і на яку дивився вже як на свою наречену і майбутню подругу життя. І коли з ним сталось у суспільстві те, що від нього всі відвернулись, та щоб заспокоїти свою душу, Франко поїхав на село до неї. То була Ольга Рошкевич, донька священика. І щойно вступивши до її дому, як батько зустрів його і відмовив йому на все бути в його домі й зустрічатись із його донькою. Цим обірвалась остання нитка, що ще вязала його із тим світом. І Франко залишився сам один із своїми думками і своєю трагедією, одрізаний від усього, що його лучило колись і що давало йому можливість почувати себе у тім оточенні, жити і працювати. Такий був жорстокий і кривий осуд, що впав на нього, "як серед улиці цегла на голову", як писав сам Франко, звалився і від дурної, нетямущої влади, і від понад міру заляканого українського громадянства.

А проте ці кривди та образливі стосунки земляків Франка не заломили. Він почув себе вільним, як птах у повітрі, з прикрими споминами про те, що сталось, і з дум-

ками, що робити далі, який шлях праці вибрати, яку для себе долю кувати, бо тільки він сам тепер — коваль свого щастя. Жадної надії на громаду, на поміч із сторони, від когось...

І перед Франком, як перед багатирем, Іллею Муромцем із княжої доби, коли він їхав до Києва, предстало роздоріжжя, який шлях до мети вибрати, якою дорогою простувати й де шукати правду? Перед Франком стелилось дві дороги: "або, посипавши голову попелом та роздерши й ті послідні "ризи", що на тобі, плакати, жалувати страченого часу, в котрім і сам ти був "чесним" і "порядним" та йти на "роспутіє і стогни града" — просити всякого "порядного" о прощення за страшну, хоч і не сповнену провину; або раз назавжди плюнути на цілу "штуку", взяти на себе "хрест свій" — це значить, стати добровільно і безповоротно в ряди проскрибованих та витручених і, не оглядаючись, іти шукати для себе такого самого товариства" (Опов. "Моя стріча з Олексою" — "Дзвін" 1878 р.).

І Франко вибрав оцю останню путь.

Вирішивши йти цією дорогою, Франко кидає залишеному громадянству ритмом французької марсельєзи палкий виклик у поезії "Товаришам з тюрми":

Обриваються звільна всі пута,
Що вязали нас з давнім життям!...
З давніх брудів і думка розкута —
Ожиємо, брати, ожиєм!

Ожиємо, новим ми, повнішим
І любовю огрітим життям,
Через хвилі мутні та бурхливі
До щасливих країв попливем....

Знання, розум, сильна воля і спільна громадська праця серед широких мас народу, — таким ідейним змістом був насичений цей новий поклик Франка до нових завдань.

Яка конкретна праця в цей час лягла в основу нової діяльности Франка, коли він вийшов із вязниці? Замість часопису "Друг", однодумець Франка і товариш по судовому процесі й вязниці, Михайло Павлик, почав видавати місяч-

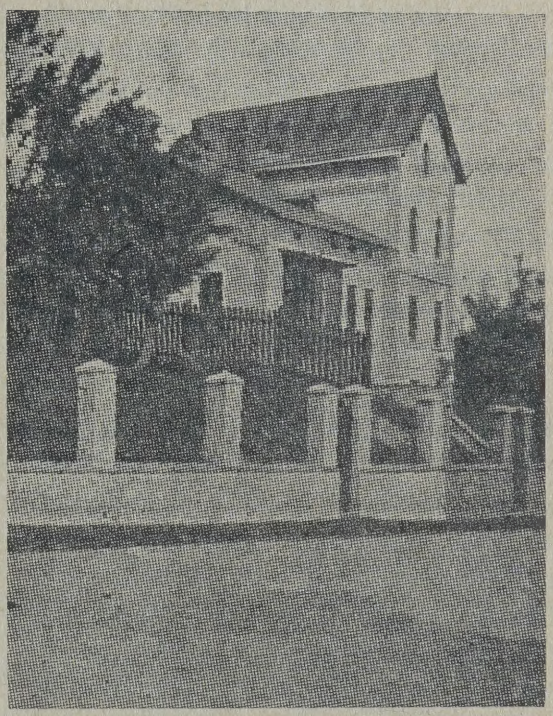

Дім Івана Франка

ник "Громадський Друг". До цього видання, як співробітник, з літературною і матеріяльною допомогою приєднався і М. Драгоманів. Франко стає співредактором і найактивнішим співпрацівником. У цім місячнику Франко надрукував свою повість "Boa constrictor", опублікував свою визначну і найпопулярнішу поему "Каменярі", вмістив цілу низку критичних і публіцистичних статтей, серед яких найзамітнішими були: "Критичні

письма о галицькій інтеліґенції" і "Література, її завдання і найважніші ціхи". Ця остання визначала тодішні погляди Франка на літературу і на її завдання.

Але видавання цього місячника припало в найтяжчу хвилину відносин до молодих "проскрибованих" ініціяторів. Старе громадянство зовсім іґнорувало цей часопис і виявляло глибоку і послідовну ворожість. А брак фондів, що не раз примушував редакторів голодувати, брак читачів і власне ще недосвідченість їх у видавничій і редакторській роботі, — це дуже тяжко відбивалось на їх праці. А найголовніше, що змусило видавців у скорому часі цей журнал припинити, — це переслідування поліції польської і конфіската числа за числом.

І "Громадський Друг" упав. Але, щоб не припиняти цієї справи, почали видавати часопис під зміненою назвою "Дзвін". Але й цей часопис підліг тій самій долі. Тоді вже Франко сам (М. Павлик відбував кару) почав видавати "Молот". Але через ті самі причини й він мусів припинитись. Вся ця спроба видавати часопис із новим напрямом ідей і новими завданнями не добув і року свого існування.

Тоді Франко розпочинає вже неперіодичне видання окремих творів під назвою "Дрібна бібліотека", в якім окремими книжечками видає в українськім перекладі наукові й мистецькі твори европейських (Байрона, Гайне, Гекслі, Еміля де-Лявеле й інш.) і деяких московських (Пісарев і інш.) письменників, критиків і філософів. Задумував також видавати й новий журнал "Нова Основа", але він не був зреалізований.

Разом із тим Франко продовжував свою науку в університеті і слухав поруч предметів свого філософічного факультету ще й економічні науки, що були загальним впроводом до робітничого питання, яким так цікавився Франко ще до свого арешту.

Модне на той час слово соціялізм приваблювало молодь. Кожна молода людина, робітник чи інтеліґент, хотіла знати, що за явище соціялізм? Тому й не диво, що і Франко з головою впірнув у вивчення цього руху. Але, коли пересічна молодь до вивчення його бралась поверховно, побіжно, то Франко приступив до неї із усією силою допитливої душі. І насамперед він почав студіювати дарвінізм і марксизм. Боротьба за існування в природі й серед тваринного світу та еволюційний розвиток людства, як завершення еволюції в природі (Дарвін), перенесені Марксом в економічно-продукційні відносини, стають основним зерном і студій Франка. Робітник і капіталіст — у центрі його уваги. Але коли в европейських країнах ці соціяльні відносини закреслені різкіше і зроджують скрайні соціялістичні аж до комунізму погляди Маркса, Енґельса й Лясаля, — то відстала в продукційнім сенсі східня Европа, зокрема Україна, молодому дослідникові не має можливости в цілому ці теорії перенести в українську дійсність. Робітників у західно-европейському сенсі в Україні Франко не бачив.

В Україні фабрик не було, тому й робітництва, як пролетарської кляси, теж не було. В Україні ще існував робітник-кустар, промисло-

вий робітник (ріпник), що ще не відривався від села, сільський робітник (наймит) і велика верства селянства.

І Франко намагається ті соціялістичні теорії пристосувати до вимог робітничого побуту в Україні. Закони біології цей шлях йому підказали в двох напрямах: а) через революцію і б) через працю і федерацію. Безперечно в основі лежить праця, як головний чинник до культури й поступу. Революція — як засіб. Крім того, Франко спостерігає в природі і в житті "принцип дружности і різничкування". Тільки кооперативна (дружня) боротьба за існування запевняла людині перевагу над іншими живими й неживими витворами природи. Тільки здруження людей у громади, племена й держави могло розвинути в них тисячні духові здібності й основу культури.

На основі такого висновку Франко в цім новім дусі пише такі праці: "Катехизм соціялізму" (1878 р.), "Основи суспільної економії" (1879), переклад 24 розділу "Капіталу" Маркса, "Програма галицьких соціялістів", "Початок і теорія соціялізму Фрід. Енґельса" й інш. На цім і кінчається соціялістична діяльність Франка. Він відходить від польського часопису "Praca". Це свідчить про те, що захоплення західноевропейським соціялізмом у Франка прохололо. І на перше місце, як найбільш живучі в Україні, знову виступають ідеї М. Драгоманова. Особливо захоплює Франка думка М. Драгоманова: "Сила кожної породи людської лежить у мужицтві", і до ідеалу соціяльного чи політичного треба йти шляхом щоденної чорної роботи "на близькі часи".

Франко вірив у силу селянських мас, цупко тримався землі та соціяльні реформи й політичну боротьбу лучив із сучасними потребами й найближчою майбутністю.

Франко не погоджувався із жадною соціялістичною системою. В кожній знаходив хиби. Але насамперед вважав себе прихильником "старого, щиролюдського соціялізму, опертого на етичнім, широко гуманнім вихованню мас народніх, на поступі і загальнім розповсюджені освіти, науки, критики і людської та національної свободи" ("Мій Ізмараґд", ст. VIII.).

З цього відтинку життя Франка бурхливого, повного сильних переживань і терпінь, можна було сподіватися, що молодий ще юнак заломиться під несподіваними ударами долі і власного суспільства. Але, на щастя, так не сталось. Іван Франко покищо для себе самого вийшов переможцем. Загартував душу, озброївся новим знанням і пустився в дорогу, куди манив його власний розум і творча наснага.

Духова криза і переоцінка власних сил та ідей наступила ще до арешту його і до судового процесу. На цім заважили Остап Терлецький, Михайло Драгоманів і Володимир Навроцький. Під впливом їх писань Франко ступив на новий шлях. Арешт і судовий процес тільки скріпив його цілеспрямованість і поглибив його науку і знання. Цим критичним роком був 1876. У цім, власне, році поет розпочав не тільки нову сторінку духового життя, але і новий шлях своєї творчости.

В той час, коли Ів. Франко, як той беркут, розправляв свої крила і зо всією силою нападав, викривав і нищив зло, що ослаблювало сили українського народу, в

той час письменник переживав і тяжку матеріяльну скруту. Хоч він напружено працював над собою, вчився, пізнавав усі таємниці суспільної несправедливости, але в університеті через матеріяльні недостачі не міг продовжувати своєї науки. І Франко, щоб полегчити собі матеріяльні обставини, у 1880 році вибирається із Львова на село Березове, коломийського повіту, до свого товариша К. Ґеника.

Але по дорозі у Яблонові польською поліцією він був заарештований і прилучений до судового процесу, що розпочався тоді проти сестер М. Павлика. Без жадної вини він просидів у тюрмі три місяці, а після звільнення під ескортою він був приведений пішки до своїх Нагуєвич, Дрогобицького повіту. Поліція вела Франка від тюрми до тюрми з Коломиї через Стрий, Станіславів і Дрогобич. До Дрогобича прибув він уже зовсім хорий і там укинуто його в тюремну яму, а звідти пішки був приведений до Нагуєвич. В дорозі його до нитки промочив дощ і в сильній гарячці від пропасниці поет прибув додому.

Одужавши вдома, Франко знову вирушив до Коломиї, щоб там таки відвідати в Березові К. Ґеника. В Коломиї в готелі, перебувши тиждень, він написав одне із найкращих оповідань "На дні", в якому змалював оту "яму" у Дрогобицькій тюрмі і на останні гроші вислав його до Львова, а сам, проживши за три центи, знайдені над рікою Прут, три дні, а коли й тих не стало, замкнувся в кімнаті готелю голодний і в гарячці, безсилий і знеохочений до життя, щоб умерти... і так пролежав півтора дня. І тільки випадково післаний Ґеником один із товаришів відшукав Франка і врятував його від голодової смерти. Відпочивши в Ґеника, Франко вернувся до Дрогобича, щоб дістати пас. Повернувшись до Ґеника і проживши в нього ще кілька тижнів, Франко знову був заарештований поліцією і в найбільшу спеку, ведений під ескортою, він так був вимучений, що на ногах у нього позлізали нігті. Привівши до Коломиї й довідавшись, що Франко має пас, поліція пустила його на волю. Так без жадної вини знущалась над ним польська поліція.

І коли Франко згадує у своїй автобіографії цей час, то оповідає про нього, як про найтяжчий момент у його житті. Вернувшись до Нагуєвич, письменник восени вертається до Львова, щоб на університеті продовжувати науку.

У Львові в 1881 році починає під редакцією Івана Белея виходити журнал "Світ" Це був перший часопис у Галичині того часу, що об'єднав усі українські поступові сили по обидва боки Збруча, себто кордону, що ділив Велику Україну від Галичини. Але в нім працював Франко найбільше. "Можна сказати, пише С. Єфремов, що журнал цей держався мало не на самих його плечах, так багато всякого матеріялу — белетристичного, публіцистичного й наукового, — постачав він до "Світа", не кидаючи праці навіть тоді, коли обставини знову погнали його зо Львова" (Та сама праця, ст. 63-64).

У великому місті Франко не мав з чого жити. Тому матеріяльні злидні він пересиджував у Нагуєвичах під пильним доглядом польської

поліції, себто місцевого жандарма, що набридав йому своїми розмовами й порадами. Між іншим той жандарм радив Франкові йти у ченці. Але письменник не зневірювався. На селі він допомагав своїм родичам у хліборобстві, а в вільні хвилини присвячував себе літературній творчості. І за той час він написав силу менших творів і праць, переклав з німецької мови "Фауста" Ґете й написав свою знамениту повість "Захар Беркут", що була на конкурсі в редакції часопису "Зоря" відзначена в 1882 р. премією і там уперше була надрукована. А в той час у журналі "Світ" друкувалася друга прегарна повість Франка "Борислав сміється". Але в половині 1882 р. "Світ упав, і ця остання повість так і залишилась недокінченою.

Припинення "Світу", цього одного з кращих українських часописів, сталось під ударом урядових переслідувань з одного боку і через байдужість українського суспільства — з другого. І це був великий удар по українській культурі, бо в ньому співпрацювали такі визначні українські вчені і письменники, як М. Драгоманів, Іван Франко, Хв. Вовк, О. Кониський, Ів. Нечуй-Левицький, Б. Грінченко й інш.

В той час Франко все більше й більше визначався, як письменник. Він став улюбленцем молоді. Він стає відомим і на Великій Україні. Його творами українська публика зачитується. Тому й не диво, що помалу починає ним цікавитись і старше громадянство, що так недавно його було проскрибувало. У 1883 р. Франка запрошує редакція народовецького "Діла" та "Зорі". І. Франко в ім'я української справи забуває все те, що він мусів свого часу пережити, і стає у цих органах до співпраці: містить там і свої твори і різні літературні та публіцистичні розвідки. В той же час він опрацьовує й велику розвідку з історії Галичини XIX ст., редаґує збірник творів передчасно померлого В. Навроцького, бере участь у польських часописах. Працює тяжко, а заробляє так мало, що ледве міг вижити.

Та й моральне задоволення його з того не було велике. Народовці все таки вповні йому не довіряли і над його писаннями була постійно цензура. І Франко все чувся непевним, що в такім стані він довго утримається. І в кінці 1884 року так і сталось. Смерть львівського громадянина А. Нарольського, похорони його без священика згідно із заповітом покійного й участь у цім похороні товариша Франка, М. Павлика, — все це відбилось і на Франкові. Редакції "Діла" і "Зорі" викинули його із числа своїх співробітників. І Франко опинився зовсім без праці і без будь якого заробітку.

Зазнавши нових тюремних тортурів і в той же час переживши й передумавши свої соціялістичні ідеї, Іван Франко приходить до єдиного тоді висновку, що тільки радикальні міри зможуть вивести український нарід із соціяльної, національної і політичної неволі. І тими радикальними засобами боротьби за визволення є революція. І ця остання стає ніби музою Франка, що викликає в його душі патос віри, що такий лад, який є тепер, не буде довго тягнутись: тюрма народів в австрійсько-польській і московській неволі мусить розва-

литись. Революційні сили народнього духа прорвуть кайдани, і вогонь боротьби знищить усю неправду, й натомість запанує любов, братерство, праця й наука. Такі проблиски народньої волі і щастя бачить поет не в тих людях, які хоч і "гонять нас і судять і запирають до тюрми, і висміваютъ нас і гудять", а в зрозумінні тих пут, "що незримими вузлами скрутили сильних і слабих з їх мукою та їх ділами". І коли нарід усвідомить ці "пута" й візьметься до праці, щоб перетворити лад цілий. і стане каменярем і революціонером, тоді саме відкриється далечина нових обріїв і нового життя.

Надиханий цією головною ідеєю в вірі, що

Обриваються звільна всі пута,
Що вязали нас з давнім життям!...

Іван Франко в 1880 році розпочинає свою поетичну творчість у цьому новому напрямі. І вся його буйна літературна діяльність цієї доби, повна надхнення і завзяття вилилась у двох поетичних формах і стилях: у **віршовім** — ліричнім та епічнім; і в **прозовім** — розповіднім — в оповіданнях і повістях.

Співпрацюючи із народовцями, Іван Франко під впливом Драгоманова не переставав думати і про власний орган, про незалежний часопис, в якому б міг він вільно висловлювати свої власні думки відповідні до його переконань. З тією ідеєю поет у 1885 році вперше вибирається до Києва. В Києві в той час діяла Стара Українська Громада на чолі із проф. Володимирем Антоновичем. Між цією Громадою і М. Драгомановим в той час повстали непорозуміння в звязку із політичною діяльністю останнього, з якою чільні члени Громади не погоджувались. Отже, з доручення Драгоманова Франко мав і цю справу полагодити або хоч вияснити.

Оці дві справи: допомога матеріяльна на новий незалежний часопис і доручення Драгоманова й заохотили Франка побувати в Києві. Київ на Франка сам по собі як місто і столиця України зробив велике враження. Старовина, сліди якої залишились ще з княжої доби, архітектурні памятки давнини, численні рукописні збірки з української стародавнього письменства, бібліотеки, зверхня мальовнича краса міста, Дніпро, могила Шевченка, — все це обворожило поета. А знайомство з найчільнішими українцями, представниками української науки, письменства і взагалі української культури оновило Франка й надало йому сил і енерґії.

Правда, Франко не осягнув того всього, за чим він їхав до Києва, бо драгоманівська політика й тактика в Галичині, під впливом якої були Франко і Павлик, не вповні сприяла тому. Стара Громада домагалась від Франка примирення з народовцями і співпраці з ними, єдности українського фронту й гармонії, а не розбиття сил. Але обіцяла допомогти в де-чім. Отже, не одмовила й не зовсім полагодила ті справи, з якими Франко їхав до Києва.

Це примусило Франка на другий рік 1886 знову поїхати до Києва. І ця поїздка дуже фатально заважила в житті Франка. Там Франко познайомився із племінницею члена Старої Громади, Трегубова, Ольгою Хорунжинською, одружується з нею й повертається до Львова з дружиною.

Повний розрив із народовцями й одруження Франка, що збігаються саме на цей 1886 рік, як неподібні оці два факти, але вони обидва з однаковою силою заважили на дальшім особистім житті поета. Матеріяльна скрута й родина — дві ці життьові події спричинились до того, що Франко мусів "деінде шукати не ґрунту для праці на користь рідного народу, а хоч на шматок хліба". І це примусило Франка вступити до редакції польського часопису "Kurjer Lwowski", де, як сам Франко висловився, "й вибув десятилітню панщину" "в наймах у сусідів". Оця трагедія визначного українського письменника дуже пошкодила йому самому, а ще більше українському письменству.

"Вона, з одного боку, пише Єфремов, дуже шкідливо одбилась на розвитку художнього таланту у Франка, бо зневолила його, саме під час найвищого розцвіту його кебети, впрягтися в ярмо дрібної щоденної праці ґазетярської, а з другого — на той же час мало не зовсім позбавила українське письменство енергічного й талановитого пера. Прикований злиднями й нетерпимістю земляків до щоденного польського видання, Франко, на якийсь час, повертається на ремісника од письменства; працюючи багато для заробітку в польських виданнях, він тепер усе менше й менше має змоги писати українською мовою." Коли переглянемо спис творів за рр. 1887—1897, то побачимо як вони "рябіють" наголовками в польській мові, і лише інколи заблукає між них твір, писаний по-українськи. Єдине заспокоєння з праці Франка в тім десятилітті, що він все таки не перестав служити своїй батьківщині, бо твори його і в чужій мові поет присвячував українському письменству, українській історії й українській культурі взагалі. Але це була не та захоплива творчість, якій автор віддається з посвятою. Тільки вільні хвилини від щоденного заробітку Франко віддавав творчості. І одним із такого "дозвілля" поета був його арешт улітку 1889 року. "За що, який факт мені закинено, цього ж не міг дізнатися й досі не знаю".

Хоч і не відомо за що Франко був польською поліцією заарештований, все таки він відсидів у тюрмі щось зо три місяці. Не допомогла й інтерпеляція українських послів у львівському соймі про цю свавільну й темну справу. Це був четвертий арешт Франка. І за цих майже десять тижнів вимушеної "відпустки" й дозвілля в тюрмі поет віддається українському письменству й пише ряд оповідань, поем і цикль "Тюремних сонетів", на зразок щоденника, що відбив у вишуканій сонетній формі особисті настрої його перебування за ґратами. Але оця побутова тюремщина в ряді сонетів цих поглиблюється особистими рефлексіями-роздумуваннями на вселюдські теми і згадками про великих мучеників людства.

І ці твори в українській мові Франко містить на сторінках популярного часопису "Батьківщина", що був призначений для ширших верств українського народу. Так напружено десять років Франко робив "панщину" і майже був викреслений із українського кола "русинів порядних".

Порвавши з ширшими народовськими колами українського громадянства, Іван Франко знову відчув себе "виелімінованим з по-

рядного товариства" і викиненим за облавок життя. І це вже втретє поет опинився в такім становищі. Такий особистий стан "проскрибованого", що Франко так гарно змалював у своїм автобіографічнім оповіданні "Моя стріча з Олексою", дуже хвилював поета. Тому не дивно, що такий стан відбився і на його мистецькій творчості. І з того роду оповідань, поезій, повістей і навіть драматичній творчости визирає образ людини, що опинилася на дні суспільства, серед покидьків громадянства, серед своєрідних "ізгоїв".

Року 1887 видав Іван Франко велику збірку поезій під назвою "З вершин і низин". Починається ця збірка прологом "Вічний революціонер". Цей вірш ніби є гимн із тих ще часів, коли поет "на вірлиних крилах" піднісся до вершка свого революційного поетичного духа, коли в душі поета родиться запал до боротьби за високі ідеали життя, та віра, що тільки в боротьбі зроджується поступ і краще життя.

Ця збірка кінчається великою поемою "Панські жарти" того самою 1887 року. До цієї збірки увійшли всі ті кращі поетичні твори, які поет написав за ввесь час, і ця цілість усієї його поетичної спадщини визначає підсумок усього віршового доробку від його молодих літ аж до дати виходу її в світ.

Лейтмотивом цієї збірки, що ніби ідеалом поетові служить, то **пісня і праця:**

Пісня і праця — великі дві сили!
Їм я до скону бажаю служить;
Череп розбитий — як ляжу в могилі,
Ними лиш зможу й для правнуків жить.

Ми вже знаємо, що Іван Франко на самім початку своєї літературної праці у Львові був у Редакційнім Комітеті студентського журналу "Друг" і продовжував видавати його вже українізованого й переведеного на "Громадський Друг" ще з більшим завзяттям. Коли ж він поляками був спинений, Франко пробував із М. Павликом і інш. закладати нові часописи. Але вони так само польською поліцією припинялись. Все таки це не спиняло поета протягом 27 років далі пробувати видавати свій часопис. І щойно на початку 1890 р. настирлива думка мати свій часопис здійснюється. В тім часі Франко і Павлик розпочинають видавати політично-літературний часопис "Народ". І. Франко стає відповідальним редактором і головним його співробітником. Спочатку "Народ" виходить у Львові. Від 1892 року редакція його переїжджає до Коломиї і там за редактора М. Павлика цей часопис продовжує виходити далі.

Крім загальної культурно-національної і політичної цілі, що була поставлена в основу новозаснованого часопису "Народ", крім того, що цей часопис був призначений для найширших верств українського народу й маніфестував думки нової суспільної течії — радикально-поступової, "Народ" вів непримиренну боротьбу із так зв. "Новою ерою", що в тім році повстала у Львові.

"Нова ера" — це "угода" цебто порозуміння однієї частини галицької інтеліґенції, а саме народовців, із заступниками польської магнатсько-шляхетської партії. За деякі пільги (полегчення) в сфері національно-культурних домагань народовці зреклись були всякої опозиції й таким способом відда-

ли Галичину в повне і безконтрольне хазяїнування польській шляхті" (С. Єфремов, ст. 70).

Щоб запобігти такому свавільству, з ініціятиви Франка, Павлика, Євг. Левицького, Ром. Яросевича та Север. Даниловича в обороні залишених на себе селян закладається в жовтні місяці 1890 р. **Українська радикальна партія,** яку очолили Павлик і Франко. Допомагав у її організації М. Драгоманів. Органом цієї партії був "Народ", що гостро виступив проти такої шляхетської польсько-української угоди. "Народ" і радикали стали в непримиренну опозицію до уряду в Галичині.

В цій боротьбі за демократичні права українського народу величезну ролю відіграв "Народ", а в цім останнім — Іван Франко, що став найголовнішим і найактивнішим публіцистом на його сторінках. "Народ" і Українська радикальна партія понесли в народні маси свідомість, як писав Франко, економічних, політичних і національних інтересів, на сторінках "Народу" боронили їх своїми статтями і пояснювали їх суть та значення в їх досягненні. Тому український нарід, ц. т. селянство і лягло в підвалину праці Івана Франка, бо то селяни були ті, хто нас усіх своєю кервавицею годує і на всіх нас тяжко працює".

В справах культури радикальна партія ставила домагання широкого доступу всього народу до науки і просвіти, позитивної наукової праці, реалізму в літературі й мистецтві, щоб усі здобутки культури й науки були власністю всього народу. Нарешті широке національно-політичне "просвідчування" мас, щоб із них зробити політичну організовану силу (бо темні маси такою силою не можуть бути).

З такими широкими ідеями виступив Франко на форум народній і тим започаткував нову сторінку своєї літературної діяльности на полі визвольної боротьби із гнобителями його народу. Він провадив цю працю протягом 1891 і половини 1892 рр. У другій половині 1892 року часопис "Народ" переходить до Коломиї і редаґування його перебирає М. Павлик. А Франко їде до Відня, щоб там докінчити свої студії.

Праця Ів. Франка в часоп. "Народ" була дуже плідна і вельми різноманітна. Він писав там програмові статті, уділяв багато уваги на критичні статті, в яких він гостро осуджував роботу своїх противників, що приклали свої руки до польсько-української угоди. Про це найкраще пише сам Франко: "Народ" безпощадно критикував сам акт "нової ери" і всі дальші енунціяції як "новоерців", так і поляків. Критика його гучним голосом лунала в народніх масах. Становище радикалів супроти новоерців було улекшене тим, що польські верховоди, які держали рівночасно в руках керму краєвого правління і супроти русинів виступали в подвійній ролі: польських патріотів і австрійських урядників, ласкаво приймали руські (українські — Л.Б.) заяви, жадали що-кроку доказів щирости, а то просто поправи, а самі ані не думали в чім небудь важнім змінити своє супроти русинів поступовання. Сила тих наочних доказів переконала вкінці й самих батьків нової ери, що вони помилялися: вони вернули з тої антинародньої дороги" ("З останніх десятиліть", ЛНВ. XV. ст. 66).

Писав Франко гострі та ущіп-

ливі памфлети, в яких без жадних сентиментів викривав "неполітичну політику" своїх противників, їхній опортунізм, вузький світогляд, недостачу політичного такту й ясного розуміння справжніх народніх інтересів. І Франко стає в цій ділянці широко популярним у Галичині і в Україні Придніпрянській. Взагалі в своїй гострій полеміці не жалував і не щадив Франко того, до кого він скеровував гостре жало свого публіцистичного пера. Може він був за різкий у своїх нападах, але до того провокували його писання з ворожої застави. Правда, противники Франка ніяк не могли дорівняти до його полемічного хисту, яким незрівняно володів Франко. І вони ображали його грубою простою лайкою на зразок "стеклий вовк" і інш. Але, коли приходили до розважного спокою й розуму, то визнавали рацію обвинуваченням поета й полеміка їх стихала й тоді вони більше оглядались на свої нерозважні кроки і політичні помилки.

Від 1894 р. розпочинає Франко видавати й свій власний літературно-науковий журнал "Житє і Слово", ц. т. "Вістник літератури, історії і фолькльору". У вирі своєї політичної боротьби з новоерцями, він не мав змоги віддатись своїй улюбленій праці суто літературній, мистецькій і праці чисто науковій, що так само лежала на його серці. Про це саме свідчить і сам наголовок, що новий орган мав на увазі насамперед літературу, красне письменство й науку. І в цих двох ділянках працював Франко дуже інтенсивно.

В "Житті і Слові" стали появлятись його великі твори, розсяглі як повісті, ліричні поезії, літературно-критичні огляди й наукові статті. Зокрема цей журнал присвячує свої сторінки українському фолкльору й етнографії, і поруч Франка й інш. на останні теми друкує свої наукові студії М. Драгоманів.

Отже, цей орган гуртує біля себе всіх тих поступових працівників з усієї України, що віддавали свої сили по-за політикою літературі й науці.

Коли ж на початку 1895 р. "Народ" упав, то "Житє і Слово" перемінилось на "місячник літератури, політики й науки". І відділ політики вів сам Франко. І та боротьба, що остро велась на сторінках "Народу", злагіднена трохи, перейшла і до цього місячника. І тут острий та аналітичний розум Франка піддавав глибокій і суворій критиці галицьке рутенство й москвофільство й викривав їхню безідейність і матеріяльний практицизм. В цім громадськім служенні Франка його заслуги надзвичайно великі.

Публіцистична діяльність Франка в польській пресі зокрема в "Курєрі Львівськім" задля прожитку, активна участь у радикальній партії і безнастанна літературна праця в часописі "Народ" і його редагування, — все це відтягнуло поета від науки в університеті. Але брак закінченої освіти Франко дуже відчував, хоч продовжував працювати над собою дорогою самоосвіти.

Щоб приступити до докторського іспиту (риґорозів), Франкові бракувало ще одного семестру, щоб бути абсольвентом. І Франко записався у Львівському університеті на останнє півріччя. Але деканат Філософічного фа-

культету, видно, за політичну чинність йому відмовив у праві слухати викладів.

Такий небувалий факт в університетській практиці примусив Франка записатися на це останнє півріччя в Черновецькім Університеті на Буковині. Покінчивши там свої студії, Франко для осягнення наукового ступня доктора вибирається в 1892 році до Відня.

Славістичні студії в Віденськім університеті стояли дуже високо. Там очолював славістичний департамент визначний учений славіст, проф. В. Ягіч. До цього ученого і вдався Франко для довершення своїх студій. Він представив В. Ягічу на докторську дисертацію свою студію "Варлаам і Йоасаф, старохристиянський духовний роман і його літературна історія". Ця глибока і широко опрацьована моноґрафія з подивом проф. Ягічем була прийнята, і Франко приступив до докторських іспитів, які склав з відзначенням.

Іван Франко

МОЙСЕЙ

(Уривок з поеми)

Добігало вже сонце до гір
Величезне, червоне,
І було, мов герой і пливак,
Що знесилений тоне.

По безхмарному небі плила
Меланхолія тьмяна,
І тремтіло шакалів виття,
Мов болючая рана.

Затремтіло щось людське, м'яке
В старім серці пророка.
І понизила лет свій на мить
Його думка висока.

Чи ж все буть йому кар вістуном
І погрозою в людях?
І мов хоре, голодне диття
Щось захлипало в грудях.

"О Ізраїлю, якби ти знав,
Чого в серці тім повно!
Якби знав, як люблю я тебе
Як люблю невимовно!

"Ти мій рід, ти дитина моя,
Ти вся честь моя й слава,
В тобі дух мій, будуче моє,
І краса і держава.

"Я ж весь вік свій, весь труд тобі
У незломнім завзяттю — [дав
Підеш ти у мандрівку століть
З мого духа печаттю.

Але ні, не самого себе
Я у тобі кохаю :
Все найкраще, найвище, що знав,
Я у тебе вкладаю.

"О Ізраїлю, не тям ти того
Богохульного слова:
Я люблю тебе дужче, повніш,
Ніж сам Бог наш Єгова.

"Міліони у нього дітей,
Всіх він гріє і росить,
А у мене ти сам лиш, один,
І тебе мені досить.

"І коли з міліонів тебе
Вибрав він собі в слуги,
Я без вибору став твій слуга,
Лиш з любови і туги.

"І коли він для себе бере
Твою силу робочу,
Я, Ізраїлю, від тебе собі
Нічогісько не хочу.

"І коли він жадає кадил
І похвали й пошани,
Я від тебе невдячність прийму
І наруги і рани.

Бо люблю я тебе не лише
За твою добру вдачу,
А й за хиби та злоби твої,
Хоч над ними і плачу.

"За ту впертість сліпую твою
За ті гордощі духа,
Що, зійшовши на глупий свій шлях
Навіть Бога не слуха.

"За брехливість твого язика
За широке сумління.
Що держиться земного добра
Мов ціпкеє коріння.

"За безсоромність твоїх дочок,
За палке їх кохання,
І за мову й звичаї твої,
За твій сміх і дихання.

"О, Ізраїлю, чадо моє!
Жалься Богу, Шаддаю!
Як люблю я безмірно тебе,
А проте покидаю.

"Бо вже близька година моя,
Та остання, незнана,
А я мушу, я мушу дійти
До межі Канаана.

"Так бажалось там з вами входить
Серед трубного грому!
Та смирив мене Бог, і війти
Доведеться самому.

"Та хоч би край Йордана мені
Зараз трупом упасти,
Щоб в обіцянім краю лише
Старі кости покласти.

"Там я буду лежать і до гір
Цих моавських глядіти,
Аж за мною прийдете ви всі,
Як за мамою діти.

"І пошлю свою тугу до вас,
Хай за поли вас миче,
Як той пес, що на лови у степ
Пана свойого кличе.

"І я знаю: ви рушите всі,
Наче повінь весною,
Та у славнім поході своїм
Не питайте за мною.

"Хай наперед іде ваш похід,
Наче бистрії ріки!
І Ізраїлю, чадо моє,
Будь здоровий навіки!
А як з табора вийшов у степ,

То ще гори горіли,
І манив пурпуровий їх шлях
До далекої цілі.

А ярами вже пітьма лягла
І котилася в доли;
В серці вигнанця плакало щось:
"Вже не верну ніколи!"

Ось гебрейська біжить дітвора,
Що пополю гуляла.
Окружила Мойсея, за плащ
І за руку чіпляла.

"Ах, дідусь! Ти куди йдеш під ніч?
Будь, дідусеньку, з нами!
Глянь, який збудували ми мур,
Які башти і брами!"

"Гарно діти, будуйте свій мур,
Та не час мені ждати;
Пограничний мур смерти й життя
Я їду оглядати."

"Ой, дідусю! Поглянь у яру
Скорпіона ми вбили.
А в тернині аж троє малих
Зайченяток зловили."

"Добре, дітки! Вбивайте усіх
Скорпіонів ви сміло!
Хоч не праведне, але просте
Пожиточне це діло.

"А неправедне бо й скорпіон
Жить у світі бажає;
А чи ж винен він тому, що їдь
У хвості своїм має?

"Але зайчиків ви віднесіть
Там назад, де спіймали.
Адже ж мама їх плаче! Про це
Ви хіба не гадали?

"Милосердними треба вам буть
Задля всього живого!
Бо життя — це клейнод, хіба ж є
Що дорожче над нього?

"Зачекай ще, Дідусю, не йди!
Сядь у нашій громаді,
Оповідж нам пригоди свої.
Ми так слухати раді!

"Оповідж, як ти був молодим,
Скільки бачив ти дива.
Як стада свого тестя ти пас
На верхівях Хорива.

"Як ти корч той терновий узрів,
Що горить, не згарає,
І як голос почув ти з корча,
Що аж жах пробирає."

"Не пора мені, діти, про це
Говорити широко.
Бачте: ніч вже тумани несе
Гасне деннеє око.

"Та прийде колись час і для вас
В життєвому пориві,
Появиться вам кущ вогняний,
Як мені на Хориві.

"Стане свято в вас, мов у храму,
В той момент незабутній,
І озветься до вас із вогню
Отой голос могутній:

"Здійми обув буденних турбот,
Приступи сюди сміло,
Бо я хочу послати тебе
На великеє діло.

"Не гасіте ж святого вогню,
Щоб як поклик настане
Ви могли щиросердно сказать:
"Я готовий, о Пане!"

Довго ще міркували дітки
Над пророцькою річчю,
Коли сам він нечутно пішов
Ночі й пітьмі настрічу.

Довго висів і смуток і жаль
Над мовчазними дітьми,
Поки темний його силует
Щез зовсім серед пітьми.

"Обгорнула мене самота
Як те море безкрає,
І мій дух, мов вітрило її,
Подих в себе вбирає.

"О, давно я знайомий, давно
З опікункою тою!
Увесь вік, чи в степах, чи з людьми
Я ходив самотою.

"Мов планета блудна я лечу
В таємничу безодню,
І один чую дотик іще —
Дивну руку Господню.

"Тихо скрізь, і замовкли уста,
Запечатане слово,
Тільки ти на дні серця мого
Промовляєш, Єгово.

"Лиш тебе моє серце шука
У тужливім пориві!
Обізвися до мене ще раз,
Як колись на Хориві!

"Ось я шлях довершив, що тоді
Ти вказав мені батьку,
І знов сам перед тебе стаю,
Як був сам на початку.

"Сорок літ я трудився, навчав,
Весь заглиблений в тобі,
Щоб з рабів тих зробити народ
По твоїй уподобі.

"Сорок літ, мов коваль я клепав
Їх серця і сумління,
І до того дійшов, що уйшов
Від їх кпин і каміння.

"Саме в пору, як нам би в землі
Обітованій стати!...
О, Всезнавче, чи знав ти вперед
Про такі результати?

"І ворушиться в серці гриза:
Може я тому винен?
Може я заповіти твої
Не справляв, як повинен?

"О Єгово, я слізно моливсь:
Я слабий, я немова!
Кому іншому дай це страшний
Маєстат свого слова!

"І ось сумнів у душу мені
Тисне жало студене...
О, Всесильний, озвися, чи ти
Задоволений з мене?"

Так ідучи, молився Мойсей
У сердечному горі.
Та мовчала пустиня німа,
Тихо моргали зорі.

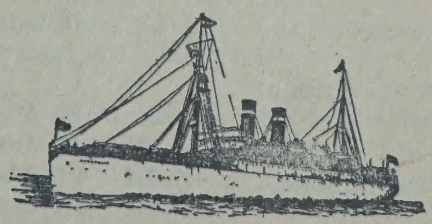

Іван Франко.

У кузні

(Із моїх споминів)

На дні моїх споминів, десь там у найглибшій глибині горить огонь. Невеличке огнище неблискучого, але міцного огню освічує перші контури, що виринають із темряви дитячої душі. Це огонь у кузні мого батька.

І досі бачу ту залізну лопатку, якою батько набирає вугля з дощаної скрині, — те вугля він сам випалював за хатами в ямі, що й досі називається вугляркою, хоча тепер уже й сліду її нема, — кидає його в паленище на жмінку розжареного вугля, принесеного в черепку з хати, а потім своїм звичайним поквапним способом, обзивається до слуги:

— Ти-ти-ти, Андрусю, ану димай, а поволи, поволи, поки розгориться.

Андрусь, той самий, що з хати приніс мене на крокошах і посадив на вугляній скрині, близь огнища тепер хапає за жердку від міха і починає дути. У міха зразу якийсь короткий дух, він іще не набрався повітря, не вложився до праці; він розфукує вугля, а вогню не скріплює.

— Помалу, Андрусю! Ти-ти-ти, хло, помалу!

— Ще дика баба фукає! — говорить жартуючи Андрусь і щосили налягає на жердку, щоб набрати в міг якмога більше повітря.

Його згадка про дику бабу проймає мене дрожжю.

— Де тота дика баба? — питаю я.

Андрусь сміється.

— В місі. Хіба не чуєш, як фукає?

Я прислухуюся — справді фукає.

— Чекай, як я її добре надушу, — говорить Андрусь, — то вона буде стогнати.

— Я не хочу! Не дуси! — скрикую я.

Мені збирається на плач. Я не розумію Андрусевого жарту. Моя уява залюднена марами, упирями, страчуками, про які я щовечора слухаю оповідання наших двох служниць великої Остини й малої Остини при куделі. Вони згадували не раз і про дику бабу, що сидить у Ділу та курить відтам димами; Андрусь перший помістив її в ковальськім місі і відтоді гой міх наповняє мене жахом.

— Но-но-но, ти, хло! Не говори дитині дурниць. Не слухай, Івасю, не слухай, у місі нема ніякої дикої баби.

— А що ж там так сопе?

— То вітер, синку. Видиш, міх набирається вітру, а як його здусити, то дує. Ади, й я так дую!

І батько кілька разів дмухає в огонь.

Я заспокоююся. Огонь розгоряється. Зразу він боязко виховзується з-поміж вугля синявими язичками. Та дика баба починає дути дужче; синяві язички в корінню червоніють і вискакують прожогом із глибини вугляної купи. Звільна чорне вугля й собі ж набирає червоної краски, полумя сичить і простується, робиться немов вязка блискучих ножів або стріл. Але дика баба вже надула свій шкіряний живіт майже аж до стелі. Андрусь напирає обома руками, грудьми й животом, щоб здушувати жердку вниз. Огняні ножі внизу робляться білими; вугля з червоного робиться золотим, немов прозірчастим, немов топиться. Я не можу відірвати очей від того маленького вогнища, що не чваниться світлом і ледво розганяє сутінок невеличкої, дерев'яної кузні, та зате плює здоровими іскрами аж під коритовидний, глиною виліплений, та саджею навислий стрім і криє в собі велике тепло, велику робочу енерґію.

А батько стоїть при ковалі, взяв свій невеличкий, "спряточний" молоток у руку і кільканадцять разів ударив по ковалі, швидко, раз за разом, мов вербель на барабані. Пішов голос по всьому присілку — знак, що в кузні починається робота.

Тепер він витягає з-під міха різні скриньки з усяким заліззям. Тут повизублювані сокири, які треба насталити; ось одна виглядає мов очайдуха з розчерепленою головою — у неї розбитий обух, її прийдеться зовсім "пересипати", як каже батько своїм образовим язиком. А онде коло дверей чересло — треба нанадити. Під кузнею в невеличкім піддашку обік точила стоїть пара возових коліс, які принесено до кування, — там же лежать і нові залізні рафи на обручі.

Батько був славний коваль на всі околишні села, особливо його сокири мали велику славу. Ще тридцять літ по його смерті один чоловік на другім селі, старий уже, розговорившись зо мною та згадавши про батька мовив:

— Ні, нема вже такого коваля. У мене ще й досі його роботи сокира є. То душа не сокира.

Коли батьків вербель, виграний молотом на ковалі, залунав по слободі, починали звичайно сходитися сусіди. Робота в кузні йшла понайбільше взимі — літом були лише два короткі сезони: плуговий та серповий — поза те батько відмикав кузню вліті хіба тоді, коли хтось нагодився з якоюсь більшою та пильною роботою.

А взимі господарської роботи мало. Де-де в стодолі лопотять ціпи, в сінях хрупотять пили або фуркочать коливороти, крутячи мотуззя. Робота не квапна. А в кузні весело. Хто приходив з більшою роботою — чи то воза кувати, чи то сокиру зробити, то не забували узяти за пазуху пляшку горілки. Йшлося до коваля, як у гості, як до сусіди, а не як до ремісника, щоб зробив те що треба, та й бувай здоров, я тебе не знаю, ти мене не знаєш. Батько такси ніякої за роботу не мав, "що людьом, то й мені", а нема готових, то й підожде. При більшій компанії, при веселих розмовах та чарці горівки, йому робилося найліпше. Та й не раз і потрібно більше помічників. Ось хоч би обручі натягати на колеса: три, чотири хлопи хапають за здорові дрючки з залізними гаками два інші та

батько третій з довгими кліщами несуть розпечений обруч, кладуть його за обода, а ті з дрючками хапають гаками за рафу, опирають кінець дрючка об обід і починають що сили тиснути вниз. Батько хапає великий молот і побиває рафу, де треба. Дерево обода за дотиком гарячого заліза де-де пускає полум'я, та воно швидко гасне.

— Ну, ну! Ти-ти-ти! — чути батькове приговорювання, перемішуване ударами молота то об рафу, то об обід, та клацанням гаків, що тягнуть обруч у різні боки. Потім три, чотири чоловіки хапають такі самі великі молоти і починають в такт молотільників набивати затягнений обруч на обід. Луп-цуп-цуп! Луп-цуп-цуп — лунає на всю слободу, поки обруч не стане зовсім на своїм місці. Старші господарі очима знавців оглядають колесо вгору, придивляються, чи добре стягнув обруч дзвони, чи війшла на своє місце кожна спиця, чи міцно стоїть маточина; цей та той підійме здоровецькою рукою колесо вгору, пустить його легко до землі і прислухується до його стуку.

— Колесо як дзвін, — повторяє один за одним. Найвища похвала коваленві.

А в кузні дика баба стогне та стогне, огонь у паленищу вже весь білий, а в глибині його щось жевріє, ясніє, як золото і пускає подовгасті, розгалужені іскри, так звані зиндри. Це вариться будуча сокира. Батько кинув у огнище добрі дві пригорщі гонталів, тих старомодніх, ручної роботи гонталів із кованого заліза, приложив їх вуглям і поставив ще одного чоловіка, крім Андруся, димати. В батьковій кузні така вже встанова: хто прийде — сиди, говори, дійде до почастунку — й його не минуть, але як треба щось допомогти, то батько без церемонії обертається до нього: "Ти-ти-ти, хло!" (коли це хтось молодший), або: "Куме-куме! Ану-но за молот!" Або до міха! Або до чого там треба було! І моя дрібна особа бувала предметом його дбайливості в таких разах. Коли треба було брати на ковало якесь більше, сильно розпалене залізо, з якого скакали сильні іскри, або сарахкотіли біло-зеленкуваті зиндри, батько все просив когось із присутніх:

— А заступіть-но там дитину!

Я дуже боявся тих іскор, та проте страх любив дивитися, як вони, мов рій огнистих чмелів вилітали з-під батькового молота і прискали на всі боки. Особливо в таких разах, коли треба було зварювати два окремі кусні заліза в одно. І так, коли батько з розтоплених у паленищу гонталів збив одну груду, цю груду по кількаразовім випаленню викував на подовжню, плескату штабку, довгу на півтора п'яді і широку на три пальці, потім на круглім розі ковала загнув, а кінці склепав до купи, наставала найважніша пора у виробі сокири: зробити добрий, міцний обух і зварити, викувати та насталити лезо. Зігнена груба штаба йшла наново в огонь, а коли була розігріта до білого, в неформену діру треба було вбити обушницю — залізний прилад, на якому мав формуватися отвір у обусі сокири. На тій обушниці батько виковував обух дуже старанно; його обухи ніколи не тріскали й не розвалювались, а це у господарської сокири, що часто служить і за довбню, дуже велика

чеснота. Разом з обушницею йшла сокира знов у огонь, але в якім виді! Місце де оба кінці штаби сходились разом і де мало вистати лезо, було геть обліплене рідко розведеною глиною — це мало причинятися до зварення заліза. Покладену в огонь сокиру батько старанно, як дитину, прикривав горючим, а потім іще свіжим углям, а вугля скроплював іще водою, в якій також була рідко розведена глина — це на те, щоб давало ліпший "гиц". І дика баба починала стогнати щосили. Доти, доки з огнища зі звичайними вуглевими іскрами не починали вириватися яркобілі зиндри. Ні, ще не доти! Аж коли ці зиндри починали густими роями "сарахтіти" з огнища, тоді був знак, що залізо зварене досить.

Батько звільна брав кліщами розпалене залізо, обгрібав його молотком із вугля й розтопленої глини, клав на ковалі і робив кілька легких ударів своїм молотком. Ці удари все мали для мене якийсь чар таємничости: хоч які були легкі, а проте за кожним ударом сарахтіли та розскакувались на цілу кузню великі рої зиндер. І хоч я звичайно в таких хвилинах сидів на своїм підвищенім місці, заслонений від коваля плечима якогось чужого "нанашка", то проте мої очі з безпечного сховку бігали всюди по кузні, слідили за кожною зиндрою, а рівночасно не змигали й з того заліза, що під ударами батькового молотка прибирало чимраз виразнішу форму. А надавши мякому залізу таку форму, як йому було треба, батько моргав на присутних, особливо молодших і приговорював:

— Ти-и, хло! Ану, за молоти! Ану, живо!

Два чоловіки хапали здоровенні молоти і били в такт по залізу. Луп-цуп-цуп! Луп-цуп-цуп! — лунали удари трьох молотів. Малий батьків тоненько, а два інші грубо, загарливо, мов сердито.

Лезо було зварене; та тепер починалася батькова остання робота: знов над обухом, поки не дійшло до того, що можна було виняти обушницю, а потім над лезом та над вістрям. Батько кував кілька разів, дбаючи не лише про форму, але особливо про те, щоб залізо було рівно та туго вироблене, щоб ніде не було скази, ані задирки, щоб сокира виглядала "мов вилита".

В кузні йдуть розмови. Сусіди розповідають сільські новини: хто що чув у громадськім уряді, що бачив на торзі в Дрогобичі, що оповідав мандрований жебручий дід. Найбільше розмови про Борислав, про ями та закопи: в ту пору розпочиналось видобування нафти і воску на більший розмір. Тисячі жидів ішли до Борислава, видурювали за щобудь шматочки ґрунту від селян і починали рити "дучки". В сусідніх селах почав зароджуватися тип ріпника, звичайно парубки, не лише бідні, а й заможніші, "ворохобилися на чорну сорочку й білий хліб", — так характеризувала селянська поговірка життя ріпника — перший прояв промислових порядків у тім тихім, досі патріярхальнім, закутку. До нашої кузні доходили лише деякі, сказати б, каламутні бульки того нового явища. Сього тижня в ямах загибло п'ять хлопа, а оноді в одній ямі задушило трьох, а цей або той упав з кибля і роздерся на городженій кішниці,

що служила замість цямбрини в тих крайньо примітивно будованих ямах. Це була одна постійна тема оповідань. А друга тема: цей бориславець пішов з торбами, той розпився, того, кажуть, жиди підпоїли та п'яного пхнули до ями. І далі йшли безконечні, уривані оповідання про шахрайства жидів, про пиятики ріпників, про їх добрі зарібки і марнування заробленого гроша, про вибухи кипячки в закопах на пятім, десятім, двадцятім сяжні.

Я слухав тих оповідань, як фантастичних казок про далекі зачаровані краї. Борислав з його страховищами, дикими жартами та дикими скоками фортуни, з його дивним промислом, дивним способом праці та дивним народом заповнював мою фантазію. Наша слобода лежала далеко від гостинця; від нас ніхто не ходив, ані не їздив до Борислава, але наслухавшися взимі в кузні оповідань про нього, я постановив собі зараз на весні не пожалувати ніг, побігти на гостинець і визирати там доти, доки не побачу ріпників, що з дальших, бідніших сіл йшли тим гостинцем до Борислава або вертали відтам у суботу додому. Та моя цікавість була заспокоєна швидше: ще взимі батько взяв мене одного понеділка до Дрогобича, і тут я побачив цілі юрби ріпників і цілі купи жидів, що кожного селянина, який їм по одязі видавася бориславцям, запитували:

— Ґаздо, ґаздо! Ви з Борислава? А маєте закопи на продаж?

Батько нерадо слухав тих оповідань про Борислав. Він так зжився зі старими порядками сільського життя, що в тім новім бориславськім розгардіяші чув щось нове, вороже дотеперішньому життю. Він не давав по собі пізнати того, не осуджував і не обурювався, як дехто з завзятих прихильників старосвіччини, але, коли вичерпався запас новин, радо звертав розмову на інші, переважно моральні теми. Батько пильний і тямучий робітник, любив кпити собі з дармоїдів та фушерів, з розззяв та галапасів. На потвердження моїх загальних уваг він любив наводити коротенькі оповідання та притчи, звичайно на тлі ковальського ремесла. Тут у кузні я чув уперве такі оповідання, як оте про хлопя, що його батько привів до коваля на науку, та, боячись, щоб "дитина не попеклась або щоб іскра не випекла їй ока", просив коваля, щоб умістив його сина в коші прибитім на стіну. "Воно, мовляв, буде придивлятися до всього та й так навчиться". Хлопець "учився" таким робом сім літ, а, вернувши до батька, замість лемеша зробив пшик.

Раз зведена на дорогу загальних тем та оповідань розмова йшла живо. Охочих слухати було багато, та були між нашими сусідами і незвичайні майстрі-оповідачі. Сипались анекдоти, спомини з давніших літ, про Кошутську війну, про тісні роки, про мандрівки наших селян на Поділля в службу або на Покуття та на Буковину за кукурудзою. Особисті пригоди переплітались з короткими та меткими характеристиками людей — подолян, гуцулів, бойків — та місцевостей: Коломиї, Городенки, Садогори, Черновець.

Та ось сокира готова. Ще раз розпікає її батько, але лише до червоного, і потім застромлює вістрям на два пальці в холодну воду, — вона гартується. А потім на

шрубстак із нею та під пильник, щоб обгладити, а нарешті на точило, щоб наострити — і готова невідлучна товаришка селянина чи то в лісі, чи при плузі, чи при фірманці, всюди, де треба "скріпи рукам". Коваль радісно глядить на своє діло, любується ним кілька хвилин, а потім дає в руки сусідам. І мандрує нова сокира з рук до рук. Кожний обзирає обух, пальцем пробує, чи остре вістря, обзирає лезо, чи гаразд виклепане, все обзирає, немов би це була його власна сокира.

— Ну, тота подовжить! — каже один.

— Мені тоті дубики тепер, що вона їх вирубає! — зітхає другий.

Щасливий властитель нової сокири дивиться на неї з гордощами, з любов'ю. Він бачив, як її робили від самої першої хвилини, відколи вона була ще пригорщею старих гонталів. Він помагав дути міхом, бити молотом при її робленню, — вона, значить, почасти й його власне діло. Він весело дякує ковалеві, добуває з торби плескату півкватирку з горілкою. Батько велить із хати принести чарку, бохонець хліба, півплесканки сира на деревяній тарілці — і починається частовання, "обливання" нової сокири.

Батько випиває чарку горілки, закусує і береться до нової роботи; решта товариства частується, гуторить, жартує. Цей марить на яві: якби мені дві-три сотки, то я би те й те зробив та показав! Другий числить, кілько грошей у останнім році перейшло через його руки.

— Дванадцять десяток — бігме — кумочку, дванадцять десяток, як один крейцар! Яка би то пара воликів була! А так що! Як в пальці тріс. Ні чоловік в'їв, ні впив, ні красно входив, лиш дідьчій матері годив.

— А вам, куме Марку, — обертається до нашого простодушного сусіди, — як би вам так дванадцять десяток тепер, що би ви зробили?

— Я-я-я, — заікається Марко, — вже би-би-би я зна-на-нав де би їх сховати.

— Певно, завинули б в шматину та запхали десь під стріху! — жартує дехто. Марко не силкується реплікувати, тільки хитає головою, мовляв: жартуйте собі здорові, а я своє знаю!

Інші радяться про свої хатні справи: у того корова положилася, там дитина кашляє; інший хвалиться, що вчора з полудня пшениці намолотив пять чверток. Обмови, осуджування неприсутніх батько не терпів і, коли кому заганявся язик у той бік, умів зручним зворотом або притинком збити його з дороги, а молодшого бувало й попросто покартає: "Не пхай носа до чужого проса!" Так само батько не любив нічого сороміцького в розмові: сам він і при ньому вся компанія все держалася в межах приличности, звісно, такої яку можуть допустити чесні, статочні господарі. З жінок деколи жартовано, а батько любив оповідати звісну притчу про дівку-скуску на доказ, що "жіноча натура й невинного веде до гріха."

Бо то раз жив один отець зі своїм сином у лісі двадцять літ. Хлопець так і виріс у лісі, не видівши живого духа, крім свого вітця. А як минуло двадцять літ, каже отець:

— Ну, сину, підемо троха в світ

подивитися, як там люди живуть.

А син каже: — Добре, тату!

Пішли. Приходять до села, а на краю села кузня. Вступили вони до кузні, посідали, син дивиться на ковалеву роботу, а далі каже татові:

— Тато, може би я поробив трохи?

— Добре, сину, пороби.

Парубок приступає до огню, де грілося залізо, але не бере кліщів, тільки хапає розпечене залізо просто в руку, кладе на ковало та й кує, а залізо не пече його ані дрібки.

Коваль витріщив очі на такого челядника, а батько нічого, лише каже синові:

— Ну, що, сину, добре робота йде?

— Добре, тату.

— Як схочеш, то можеш тут лишитися. А перед тим ходімо ще трохи далі, бо ще дуже мало світа виділи.

Добре. Пішли далі селом, а на вулиці пострічалася їм дівка. Син став — дивиться, — що то, ще не видів такого, а далі питає:

— Тату, а що то таке?

— То, синочку, скуска, — каже старий.

А у сина аж очі розгоряються.

— Ей, тату, якби ми в лісі мали таку скуску!

Пізнав старий, що хлопцеві кров заговорила, та й каже:

— Ну, годі, сину! Будемо вертати додому. Вертають. Прийшли знов до кузні, а старий каже до сина:

— А що, сину, може хочеш іще трохи покувати?

— Добре, тату, — каже син.

Та й знов по своєму: йде до огню, а там залізо розпечене. Він хап рукою за залізо. Ей, як не крикне, як не хопить руку назад! А долоня вся міхуром стала. Обпік дочиста. А старий каже:

— Видиш, сину, то за те, що ти тої скуски захотів.

Та й забралися оба і пішли назад до лісу.

Батько оповідав цю притчу жартом. Аскетизм, що лежить у її основі, був зовсім чужий його вдачі. Навпаки, все і всюди він був чоловік товариський, громадський. "З людьми і для людей" — це був девіз його життя. І досі тямлю, яке велике враження зробило на мене оповідання про того святого, що просив Бога, щоб його увільнив від людської любові.

— То ще за давніх часів було, як жив один славний доктор. Він багато помагав людям, а Бог дав йому таку ласку, що всі люди любили його. Ну, так до нього липли, як мухи до меду. Куди обернувся, куди поступився, всюди в нього були приятелі, а з ким лиш раз заговорив, той був би за нього і в огонь скочив. Аж раз, ідучи лісом, здибав діда, зовсім голого, оброслого волоссям від ніг до голови, як молився в якійсь печері.

— Що тут робиш, діду? — питає лікар.

— Богу служу, — каже дід.

— Як же ж ти йому служиш?

— А бачиш: я викинув усьо світове, відцурався всього і молюся та оплакую свої гріхи.

— А не ліпше би ти служив Богу, якби був лишився в світі та працював для людей.

— Не можна разом служити Богу й мамоні, — відповів дід. — Люди й їх усі гризоти, турботи та заходи та мамона. Хто кому слу-

жить, від того нехай і платні жде. Я служу Богу, і Бог мені відплатить, а хто служить людям, то чим йому відплатять люди в день страшного суду?

На тім вони розійшлися: старий лишився в лісі, а лікар пішов до свого діла. Але відтоді, як зачав міркувати над дідовими словами, як зачав думати, то нарешті дійшов до того, що зненавидів людей і захотів і собі ж відлучитися від них. Утік у ліс, але люди знайшли його, а коли він не хотів вертати до міста, то вони захотіли жити з ним у лісі. Він знов утік від них, і знов його знайшли. Він сховався в якусь недоступну нетру — і там його знайшли; поплив на море і велів себе покинути на якійсь пустій скалі серед води, — і там люди віднайшли його і липли до нього по давньому. Тоді він почав молитися Богу: — Господи, дай мені таку слабість, аби мене всі люди боялися, аби перестали липнути до мене!

Як зачав молитися, як зачав Бога просити, так нарешті Бог зіслав на нього таку слабість, що зачав собою бити до землі, розщибати, піну точити, ричати не своїм голосом, так, що всі люди його страхалися і втікали від нього. А він при кожнім такім нападі все бачив чортів, що його торгають розпеченими кліщами, тягнуть до себе залізними гакам, б'ють залізними палицями, а все кричать:

— Ходи до нас! Ходи до нас!

Так він мучився цілих дванадцять літ, але вже не тікав в ліси та в дебри. Тепер його душа тягла до людей, але люди тікали від нього. Він ходив по містах та селах, просив притулку, але та хороба зробила його таким страшним, що ніхто не хотів його приймати під свою стріху. Як де увійшов між купу людей, то всі розбігалися; навіть до церкви не міг увійти, бо всі тікали відтам, де він появився, то його не пускали. Нарешті по дванадцять роках чує голос:

— Валентий! Валентий!

Він обізвався: — Хто мене кличе?

А голос каже: — А що, солодко жити без людської любови?

— А він каже: — Господи, я согрішив. Дай мені смерть, хай довше не караюся.

А голос каже: — А видиш! Хто людям служить, той мені служить. Я сотворив чоловіка для людей, і тільки з людьми і через людей він може бути щасливий. Якби я був хотів, щоб він сам собі через себе був щасливий, то я був би зробив його каменем. Якби я був хотів, щоб він тільки мені самому служив, я був би зробив його ангелом. А так я дав чоловікові найбільший дар — любов до людей і тільки тою дорогою він може дійти до мене. А ти хотів бути мудріший і йти навправці, та зайшов у дебру, де сидять ті з кліщами та з залізними палицями. Ну, та тепер досить твоєї покути. За те, що ти вперед служив людям і рятував їх, я беру тебе до себе, а твою слабість лишу людям на памятку: най перемагають свій страх і відразу вчаться любити та рятувати одні одних навіть у такім страшнім стані.

— І лікар Валентій, — кінчив батько, — зробився святим, а його слабість і досі ходить по людях. А хто рятує та дозирає хорого на ту слабість, той має ласку в Бога.

Сорок літ минуло від тої пори, як у невеличкій деревяній кузні в нашій слободі останній раз лунав ковальський вербель, відіграний батьковою рукою молотом по ковалі. Скільки змінилося за той час! Не лише в кузні, але майже з усього, що було тоді основою тихого, патріярхального життя в нашім закутку, не лишилося майже ані сліду. З тодішньої веселої компанії, що гуторила довкола ковальського варстату, димала міхом на обручі на колеса, завзято гримала молотом по розпеченім залізі та сипала веселими анекдотами при чарці горілки, нема, мабуть нікого вже між живими. А тодішну веселість та жвавість у многих із них погасила доля ще далеко перед їх смертю. І певно, в ту пору ніхто з них не думав, що та кузня, і та компанія в ній, і той її дружній, радісний настрій лишаться живими та незатертими в душі маленького, рудоволосого хлопчини, що босий, у одній сорочці сидів у куті коло огнища й якого дбайливий батько від часу до часу просив заступити від скачучих іскор.

На дні моїх споминів і досі горить той маленький, але міцний огонь. У ньому пролизуються сині, червоні та золото-білі промені, жевріє, мов розтоплене вугля, й яриться в його глибині щось більше, проміняcте, відки раз по разу сарахкотять гилькасті зиндри. Це огонь у кузні мого батька. І мені здається, що запас його я взяв дитиною в свою душу на далеку мандрівку життя. І що він не погас і досі.

Криворівня, 24 липня, 1902.

ОБСЛУГА ЗА ЦІНУ КОШТУ

Від найранніших днів заселення на степових провінціях фармері виявили великий хист до ініціятиви та взаємної допомоги.

МАНІТОБА ПУЛ ЕЛЕВЕЙТОРС представляють поступові зусилля, що їх фармері зробили продовж років. Це кооперативне підприємство є власністю 35,000 продуцентів збіжжя, що ним керують, які зєднали свої зусилля у 211 кооперативних елеваторних товариствах у провінції. Ціль і принципи цих 35,000 фармерів висловлені в кличі, що видніє на кожному з їхніх сільських збіжевих елеваторів — "ОБСЛУГА ЗА ЦІНУ КОШТУ". Воно означає взаємність без зиску.

MANITOBA POOL ELEVATORS

Winnipeg **Manitoba**

Проф. Костянтин Бульдин

Безсмертя генія

"Скільки минуло імператорів і князів і ніякого сліду по них не лишилось. Смертна кара проминає, та ніколи не минеться краса мистецтва."
Леонардо да Вінчі.

Цими словами Великий Леонардо вже сказав ніби все головне про мистецтво і про самого себе, як творця його безсмертної краси. Наша глибока шана кличе нас віддати поклін перед невідомо де у Франції загубленою могилою Леонарда, що був змушений на схилі літ залишити свою рідну соняшну Флоренцію, і вклонитись його духові, що з глибин віків кличе нас до своїх висот.

Справді, про творчість і життя Леонардо да Вінчі написані тисячі згадок, монографій, досліджень, літературних творів. І що головне, інженери пишуть про Леонарда: "він був не тільки великим інженером-винахідником, але і великим малярем". Малярі пишуть: "він був не тільки великим малярем, але і архітектом та скульптором". А математики зазначають, що Леонардо був не тільки великим математиком, але і фізиком. Його справедливо називають батьком геології, метеорології, біології. Геніяльний маляр, він був одночасно видатним архітектом і скульптором, анатомом, хеміком, інженером та стратегом. Він зробив винаходи, що ними гордиться тепер наша доба. В ділянці модерної урбанізації, плянування міст, поліпшення соціяльних житлових умов, водопостачання, осушення болот, заліснення, оборонних споруд і винайдення нової зброї — Леонардо виступає так, як і в малярстві, так як в своєму "Трактаті про малярство", обгрунтовано і глибоко, з творчим горінням.

Ця багатогранність його генія, дивує і вражає нас — як Вища Сила.

Покладена ним праця і витрачена енергія є дивовижні і ніби неймовірні для одної людини, для її порівняно короткого життя. Він був філософом не тільки в своїх писаних працях, але і в мистецьких творах. Він був поет і вчений, музикант і співець. І... все ж він страждав... Дуже страждав! Малюючи свій останній автопортрет, вглядаючись в своє порите зморшками якось враз постаріле обличчя, він, підсумовуючи своє життя, ніби питає себе: "О Леонардо — І чому ти так страждаєш?"

Чому ж страждав Леонардо? — Страждав він не через брак уваги і пошани до нього і його таланту,

не мав він і матеріяльних злиднів. Страждав він від незмірних бажань осягнути все, охопити все, удосконалити, випередити свій час і встигнути здійснити накреслене йому Звище. Він одночасно працював над кількома ідеями, задумами, проблемами, або переключався на одну з них, консервуючи собі, не викреслюючи з своєї душі інші. Як взірець оцінки Леонарда і поваги до нього з боку наймогутнішого кривавого герцоґа, під безпосередньою опікою і на службі якого він був, приводимо лист-свідоцтва, від 18 серпня 1502 р., герцоґа Цезаря Борджіа:

"Всім нашим гарнізонним комендантам, всім кастелянам, начальникам, командирам, керівникам, офіцерам, солдатам і взагалі всім нашим підданим, які бачитимуть цей лист, ми даємо завдання і наказуємо, щоб вони нашому високодостойному, любимому слузі, архітектові і генерал-інженерові Леонардо да Вінчі, пред'явникові цього, який за нашим завданням полігони і кріпості нашої держави оглянути має, — вільний доступ забезпечили, і щоб йому дозволено було все бачити, вимірювати і оцінювати!''

Леонардо керував роботами при укріпленню, будівництві шляхів і державно-суспільних будівель в містах Ріміні, Пезаро, Імола, Цесена і канала гавані Сесенатіко. Король малярів, він жив в середовищі королів, але завжди зберігав незалежність, і коли на його шляху були перепони, він обминав, або залишав їх, сублімуючи свій творчий геній на ту чи іншу галузь науки. Так від 1501 р. він інтенсивно працює над геометрією, 1504-1506 рр. працює над кресленниками в галузі гідравліки (ці рисунки і кресленики ще й сьогодні можна бачити в сучасному кодексі Ляйкастера). В 1510 році він заглиблюється в студіювання анатомії, робить в Римі, в Бельведері нові спостереження лету птахів, що використовує для конструювання гелікоптера, літака, досліджує механіку, "яка була його любою дитиною''. Він перший досліджує питання тертя і спротиву матерії, випереджуючи в цьому Галілея на півтора століття. Як завважує Ґові, Леонардів принцип рівномірности "тиснення на однакові частини поверхні'' півтораста років пізніше був підтверджений Паскалем. Досліди Леонардо над летом птахів і ін. використовуються в аеродинаміці, його гелікоптер ліг в основу модерних конструкцій цього апарата. Хто знає, які б ще геніяльні твори в галузі мистецтва і техніки витворив би Леонардо, коли б він жив в часи розвитку нашої техніки і цивілізації. Багато питань, над якими він працював, вже розв'язані, інші тільки стали на чергу дня. З 31-го винаходу значна частина реалізована; з 120 написаних ним книг збереглися 2-3 і окремі листки, решту загубили час і неуважні люди. Його мистецькі твори є і на сьогодні неперевершеними щодо поєднання змісту і форми, сили виразности, глибини закладених в них світовідчувань їх творця, і незрівняної майстерности.

Об'єкти його творів чи релігійні, як св. Анна, чи світські, як "Джіоконда'', несуть на собі печать генія Леонарда. Вони ніби земні і неземні, вони частина космосу і частина вас, в них ніби ви

розгадуєте велику таємницю буття. Крізь тонке Леонардове "сфумато", що ніби повітряною, прозоро-димчатою габою покриває все довкола, виринає усмішка трошки болісно-смутна, і очі дивляться на вас тьмавим, загадково-питаючим поглядом. Елегійна м'якість сокровенно-людського виразу струмить на вас з усіх жіночих постатей Леонарда, ніби на вас дивиться заразом мати, сестра і кохана. І в усіх цих постаттях ви помічаєте не лише руку мистця, а його душу, страждання і смуток — це є Леонардо.

Надаючи малярству перевагу над іншими мистецтвами, Леонардо каже: "знання малярства так наближує до Бога, що міняє ум мистця в свого роду відміну ума Божого". Щоб зрозуміти це і творче страждання Леонарда, вдумаймося в слова Льоманно,

Мона Ліза
Леонардо да Вінчі

який в своєму трактаті про малярство каже про Леонарда: "Коли він починає працювати над образом, можна сказати, його сковує страх... Його душа переповнена відчуттям досконалости мистецтва. Він мав надто велику здібність бачити недоліки в малюнку, який інші вважали чудовим твором''.

Як і геніяльний Мікель Анджело, Леонардо да Вінчі був дуже релігійним і на мистецтво, на працю свою дивився, як на "промисл Божий''. Ось чому праця цих двох велетнів була як подвижництво. Протилежна своїм характером, вона є глибоко філософічна і містична щодо сили впливу. Леонардові постаті проте більш земні, ніж постаті Мікель Анджело. Впливають вони на нас через використані Леонардом його ж закони перспективи, композиції, тонкість рисунка, кольори і особливість психологічного виразу не тільки рис обличчя, але всієї постаті. Картина "Тайна вечеря'' дає нам приклад цього поєднання. З цієї чудесної фрески промовляють не тільки обличчя апостолів, але головне "вираз'' їх рук і рухів. Вони збуджені, налякані, збентежені, здивовані і обурені, вони в глибині душі ображені словами Христа, засмученого і впевненого в неминучости ним сказаного: **"Істино, істино, кажу вам, що один з вас зрадить мене''.** Яка глибина психології! Яка різнородність емоцій і людських натур апостолів, об'єднаних одною ідеєю — вченням Христа, і Його Божеською особою.

Леонардо від природи був дуже гарним собою, був дужий, був всебічно обдарований. Мав все те, що називаємо щастям, але щасливий Леонардо — страждав... Страждав через свою ідеалістичну м'яку натуру, через те, що не змагався з натурами більш упертими, твердими і, може, практичними, уступав на творчому полі, а іноді і на життьовому, там, де не повинен був уступати. Страждав через свої досліди, яким піддав свою мистецьку творчість. Так написана невипробуваним способом і новими фарбами фреска — найбільший твір Леонарда — "Тайна вечеря'' дуже зруйнована. Така ж сумна доля спіткала його твір "Битва під Анґіярі'', що став жертвою його експерименту. І крім всього залишилася ця імпозантна картина незакінченою.

Колосальна семиметрова кінна статуя кондотьєра Франціска Сфорца, батька протектора Леонарда, Людовіко Сфорца, над якою Леонардо працював шістнадцять років, була знищена у варварський спосіб у 1501 р. гасконськими солдатами Людовіка XII, який, захопивши Мілян, примусив до втечі його володаря і найкращого протектора мистецтва та божественного генія Леонардо — Людовіка Сфорца. Цікаво, що коли Ломбардія потрапила під панування французького короля Людовіка XII, Людовіко іль Моро, герцоґ Ломбардії і протектор Леонарда, перед тим, як утекти, заплатив своєму маляреві, архітектові і скульпторові Леонардо — подарував йому в передмісті Порта Верселіна виноградну гору. Це свідчить, як цінили і шанували Леонарда.

Але все ж таки знищення статуї, що мала принести Леонардові і славу скульптора, і моральну

сатисфакцію перед Мікель Анджело, з яким він ворогував, як простий смертний (та, як бачимо в його "Трактаті про малярство" навіть вмістив саме проти нього, принижуючи філіппіки — зменшуючи вагу скульптури), поклало на Леонардове чоло найглибшу зморшку.

Після смерти найвидатнішого архітекта і скульптора Браманте, Леонардо сподівався, що Папа Лев X передасть йому, як архітектові, закінчення Собору св. Петра. Але це місце займає тридцятирічний Рафаель, і це боляче вражає п'ятидесятилітнього Леонарда, приносить йому страждання та кладе свіжу зморшку на його чоло. Причиною цього недовір'я, зневіри чи нехоті до Леонарда є його обтяженість шуканням і науками. Але в цьому саме і був щасливим Леонардо да Вінчі, що мав змогу шукати і творити, а його геній мав змогу виявити себе.

Зневірений і розчарований Леонардо, на запрошення нового шляхетного короля Франції Франціска 1-го, залишає назавжди Італію і переїздить до Франції в замок Cloux-Luce (1515 р.), де він жив і працював аж до смерти. За ці роки Леонардо закінчив свої останні твори, в тому числі образ "Св. Іоана Христителя", що є сьогодні в Луврі. Вже спаралізований (права рука), Леонардо склав пляни каналів, що їх пізніше побудував діяльний і мудрий король Франції Генрих IV. Сучасні розкішні соснові ліси провінції Амбуаз виросли в наслідок посадки на осушених за планом Леонарда болотах.

2-го травня 1519 року, Леонардо помер на 67 році життя.

Його приятель і учень Франческо Мельці не здійснив заповітів свого Великого вчителя і занедбав ту спадщину у вигляді книг, рукописів і рисунків та креслеників різних винаходів, яку — за описом — передав йому за девять днів до своєї смерти Леонардо. Цей бувший вірний друг і приятель та учень, просто закинув це все на горище. Сьогодні по всіх усюдах світ розшукує рештки манускриптів Леонардо, його рисунків решти манускриптів Леонардо, його рисунки і кресленники. І чи це не парадокс — до цього часу не устійнено, де саме він похований, і де його могила.

Як каже метрика, народився Леонардо, як "нон леґіптімо", себто нешлюбна дитина, нотаря Сер'а Піеро і панни Мони Катерини в році 1452, в маленькому мальовничому містечку Vinci (Вінчі). Через п'ять років, коли мати вийшла заміж, щоб не докучати чоловікові чужою дитиною, мати віддала Леонарда на виховання дідові, під опікою якого майбутній геній пробув аж до 17 року життя. Його рідний батько (віддати йому честь), зробив усе можливе, щоб забезпечити всебічну і добру освіту своєму синові. За ці часи Леонардо зробив блискучі успіхи у всіх науках і зокрема виявив здібність до малярства. Батько віддав його в науку до славного різб'яра-архітекта і маляра Андрея Вероккіо, який до того мав зброярну майстерню. Треба сказати, що (багата) зброя і панцери того часу були ювілерної тонкої роботи і дуже складні щодо виконання. І це зробило також відбиток на харак-

тері творчости і діяльности (винахідництва) Леонарда. Крім всього Андрея Вероккіо був загально освіченою і доброї вдачі людиною. Він полюбив молодого Леонарда, ходив з ним на прогульки, бесідував. В наслідок цих прогульок з'явився Леонардів "Трактат про краєвид". Клімат цієї околиці був м'який, пейсаж лагідний, елегійно-романтичний, і це мало також відбиток на пізнішу творчість Леонарда.

Він скоро досяг високої зрілости, — мистецької і технічної. Та проте його палило "тяготіння до пізнання тайн і містерій природи і речей", як каже про нього дослідник його творчости Адольфо Вентурі. Тяжіння до пізнання суті мистецтва, і живлення свого духа кожного пізнаного ним правдою, спостереженням природи і її краси, що він виніс ще з рідної Вінчі з її мирним сільським життям, зростали в ньому і формувалися в те, що називаємо душею і духом генія.

Вже на першій роботі, де Леонардо як учень Вероккіо допомагає свому вчителю, вичувається формуюча рука Леонарда. Карбовані лінії скульптора і маляра Верокіо стають мягші, світло прозорим, речі дістають перлинний блиск. Все овиває духова ніжність.

Є легенда (можливо, що її видумав дослідник мистецтва Вазарі), що в картині "Хрещення Христа", яку намалював Вероккіо, для манастиря Валломброс'и, Леонардо, як учень помічник, намалював ангела, і постать ангела затьмарила весь образ, а сам Андрея Вероккіо, вирішив не брати більше пензля до рук.

Це останнє не відповідає дійсности, бо вже в 1478 р., коли Леонардо працював самостійно, Вероккіо виконав для Собору прекрасний твір, — "Мадонна ді Піацца". Починаючи від 1478 р. Леонардо виконує низку композицій і видатних творів з галузі малярства: "Благовіщення", "Поклін волхвів", "Св. Ієроним", "Мадонна в скелястому ґроті", "Мадонна з квітами", "Дама з горностаєм" і низка інших праць та численних композицій і студій та ряд портретів.

З пізнішого періоду найголовніші твори Леонарда — це "Тайна вечеря", "Св. Анна", "Джіоконда", "Іоан Христитель". Яку проникливу, глибоку любов і горіння та творчу пристрасть мав Леонардо до своїх творів, про це свідчить він сам у своєму Трактаті: "Трапилося мені, що створив я образ, який являв собою зображення божественности і який купив один меценат, що це зображення божественности хотів усунути, аби без того, щоб потрапити в підозру, міг цілувати його, але вкінці сумління перемогло зідхання і пристрасть, дало йому сили, щоб він цей твір усунув з свого дому". Цей твір і є зображення "Джіоконди", або, як ще його називають, "Мона Ліза". Твір був виконаний як портрет однієї неаполітанської дами, за таємничих обставин потрапив знову до Леонарда в його володіння. Тепер перебуває в Луврському музеї. Цьому творові багато хто приписує магічну притягальну силу. Навколо нього створилося багато леґенд, відбулося багато різних авантюр і романтично-драматичних подій. Великий історик XIX ст. Ж. Мішле пише: "Це полотно мене кличе, обгортає, засмоктує. Я йду

до нього проти своєї волі, як загіпнотизована пташка до гадюки. І хоч напевне в годинах творення вона була людиною з крови і кости, вона стала твором маляра, вічною жінкою, яка має всї суперечні притаманності: відданість і стриманість, іронію і м'якість, духовість і пристрасть. Її усміх це вершок експресивности...

Закінчуючи цей дуже скромний і не сестематизований нарис про безсмертного Леонардо да Вінчі, ми хочемо згадати також про епоху, в якій жив і творив Леонарддо.

XV вік — це був золотий вік Відродження наук і мистецтв, йому сучасна Італія і весь світ завдячують свої кращі досягнення в галузі духової культури.

Леонардо да Вінчі народився і творив в часи, коли були такі генії, як Мікель Анджело, Рафаель Санті Таціан. Такі велетні, як Браманте, як Лоренцо Ґіберті, Хуан Белліні, як Ботічеллі, Філіппо Ліппі, фра Джокондо, Андреа дель Сарто, вчитель Леонардів, скульптор, маляр і архітект Андрея Вероккіо і ряд інших, "на відсотки" яких живе сьогодні вся культура Італії і Всесвіту.

І кожен з співробітників і учнів Леонарда, коли б жив сьогодні, вважався б за мистецького г е н і я с у ч а с н о с т и. Це був вік найвищого розквіту мистецьких ремесел, мистецтва архітектури, без яких, неможливий був би розквіт високого мистецтва, духової культури. Це був вік, коли герцоґи, королі, часто деспоти і вбивці, змагалися між собою за мистця, за володіння кращим твором, за збудування найкращого архітектурного, мистецького пам'ятника, сприяли розвиткові наук, мистецтву. Як це все далеко! Яке це все чуже у вік нашої деспотії і варварства, у вік атомової бомби, ультрафіолетових променів, війн, расизму і тиранії...

І все ж таки понад всім цим стоїть Ґраль людства, безсмертний геній Італії і Всесвіту, Леонардо да Вінчі, перед духом якого і незнаною могилою, ми, українці, розсіяні по світу, шанобливо клонимо голови.

Пам'ятаймо, що безсмертя людини полягає лише в тому слідові, який воні залишає по собі, в наслідках її дій і впливу на перетворення духового і матеріяльного світу, скерування його на добро своєму народові і людству. Пам'ятаймо, що й геній потребує сприятливих обставин, як і власної наполегливости; пам'ятаймо, що людська неуважність і час нищать витвір духа генія, який часто при житті і сам не цінив своєї праці і не подумав про її збереження на майбутнє. На великому історичному прикладі Леонардо ми мусимо вчитись і пам'ятати про те, що на світі нічого зі зробленого на добро людства не проминає і не зникає безслідно. І наша творчість, яка б вона скромна не була, і вся наша праця, навіть десь далеко від нашої України, десь і колись відіб'ється на її долі і долі майбутніх поколінь.

Пам'ятаймо імператив Леонардо:

"Хто не може те, що хоче, хай хоче те, що може".

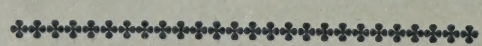

МАНДРОВАНА АКАДЕМІЯ

"Рідний край для Сковороди був тією стихією, без якої він жити не міг: на чужині пропадав з туги за ним"... *С. Єфремов.*

Значення минулого

Знатимеш минуле — зрозумієш сучасне і уявлятимеш шлях до майбутнього. Це є істина, яку конче треба знати кожному, хто готується стати будівником своєї держави, отже нашій молоді.

Щоб знати наше минуле, треба його вивчати. Але минуле велике і різноманітне, отже що саме вивчати? Куди звертати нашу увагу?

Взяти те, що є сильне, оригінальне і велике; вивчати те, що є цілком самобутнє, без чужих впливів і поправок, себто те, що кличе нас до власної держави.

Таким з'явищем був наш філософ Григорій Сковорода (1722—1794). Мало хто (навіть з інтеліґенції) знає щось більше про нього, як тільки ім'я його. А сучасники вважали Сковороду за "мандровану академію". Прихильників його науки звали сковородинцями і назва "сковородинець" була атестатом на чесність, порядність, розум і благородність.

Вага Сковороди в житті України

Вага Сковороди в суспільному житті України була така велика, що ми навіть уявити собі не можемо. Його твори ходили в сотнях і тисячах копій, читалися десятками тисяч людей і зробили величезний вплив на формування двох-трьох поколінь українців.

Під його впливом формувався Котляревський, Артемовський, Квітка, а Шевченко писав:

"...Кругом листочки обведу
Та й списую Сковороду..."

Ще зовсім недавно лірники з Волині чи Київщини співали Сковородині псальми, не маючи уяви про Сковороду.

Де причина такої популярности і сили впливу? Різні відповіді дають дослідники на це запитання, але думаємо, що головною причиною успіху, популярности і сили Сковородиної науки є те, що він з'єднав філософію з

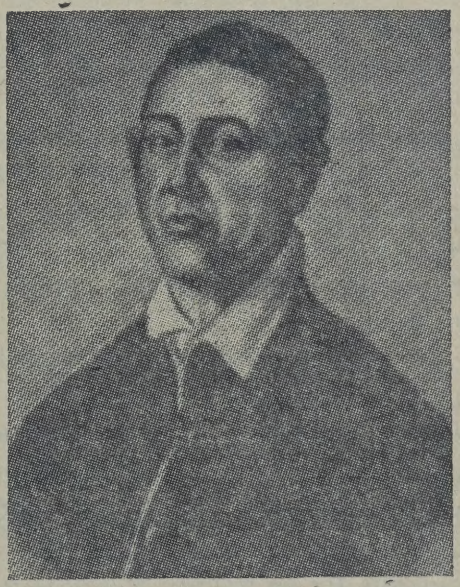

Григорій Сковорода,
український філософ (1722—1794)

життям. Наука про життя і саме життя — неподільні в Сковороди.

Сковорода народився в 1722 р. в с. Чорнухах на Полтавщині, в родині звичайного козака. Були це часи гетьманщини, коли освіта в Україні стояла високо. Тож не диво, що Григорій вчився в Києво-Могилянській Академії, а його брат Василь закінчив освіту в німецькому місті Бреславі.

Мандрівки Сковороди

Григорій не дбав про кар'єру, а пішов у мандри. Після трирічного перебування в Петербурзі пішов пішки по світах. Побував у Будапешті, Братиславі, Відні, сходив пішки всю Німеччину та Італію. Але до Західньої Европи Сковорода пішов уже з великими знаннями, з вищою освітою і цілком оформленим світоглядом. Про це свідчить проф. Д. Дорошенко, який пише: "Ще з Києва виніс Сковорода добре знання старих мов — латинської, грецької, старожидівської, а з нових — німецької. Він виніс також солідне знання античної філософії й літератури, не менш ґрунтовно познайомився він із творами Отців церкви східньої й західньої. Подорож за кордон дала Сковороді змогу познайомитись безпосередньо з німецьким духовним життям і пізнати з першоджерел твори німецьких філософів та теологів".

В 1753 р. Сковорода повертається в Україну і з сопілкою за поясом обходить її всю, особливо Гетьманщину і Слобідську Україну. Зупиняючись по селах, любив ночувати не в хаті, а в курені на баштані, чи на пасіці. З майна мав: свиту, яку часто одягав на голе тіло, сопілку, солом'яний бриль і торбу з своїми творами.

Історик Костомарів свідчить, що в першій половині XIX століття на всьому просторі України, від Вороніжа до Києва кожен українець знав про Сковороду. В багатьох хатах був його портрет.

В пізніші часи ім'я Сковороди було відоме цілому культурному світові. Проф. Д. Дорошенко твердить, що "про Сковороду як про філософа, повстала велика література в українській, російській та німецькій мовах, і вже в 1913 р. виданий в Одесі показник тієї літератури нараховував кілька сот книжок і статтей."

Сам Сковорода написав 17 філософських трактатів, багато байок, що зібрані в збірнику під назвою "Басні Харківські", та пісень і псальм ("Сад божественних пісень").

Основа філософії Сковороди лежить в наказі: Пізнай себе! "Нема нічого важнішого, як пізнати самого себе" — говорить Сковорода.

Годі ж в короткій статті дати, бодай короткий, огляд основних засад філософії і творчости великого мислителя. Нагадаємо лише, що Сковорода був філософом-ідеалістом, який тікав від матеріялістичного світу і звелів написати на своїм надгробку: "Світ ловив мене, але не впіймав". В наші часи, в часи найжорстокішої кризи матеріялістичного світогляду, наша молодь мусить "піймати" Сковороду, себто засвоїти його науку, яка допоможе нам знайти правдиві шляхи до майбутнього.

П. Ч—т.

Григорій Сковорода.

ХАРКІВСЬКІ БАЙКИ

СОВА І ДРОЗД

Тільки но вгледіли Сову птахи, як почали навперебій скубти.

— Чи не прикро вам, пані, — спитав Дрозд, — що без ніякої вашої провини на вас нападають? Чи ж не дивно це?

— Ні трохи не дивно, — відказала вона. — Вони й проміж себе так само завжди чинять. А щодо прикрості, то я її терплю, бо хоч мене сороки з воронами та гракам й скубуть, проте Орел з Пугачем не чіпають; та й "афінські громадяни" мене поважають.

Сила:

Краще в одного розумного і добродушного в любові й шанобі бути, ніж у тисячі дурнів.

БАБА І ГОНЧАР

Баба купувала горшки. Любощі молодих літ ще й тоді їй згадувалися:

— А скільки за цього гарненького?

— За того візьму хоч три шаги, — відповів Гончар.

— А за того поганого (он він) — мабуть, шаг?

— За того менше двох копійок не візьму...

— Що за чудасія?...

— У нас, бабусю, — сказав майстер, — не очима вибирають а пробують — чи чисто дзвонить.

Баба, хоч і мала непоганий смак, та говорити більше не могла; тільки сказала, що й сама вона давно це знала, лише здумати не могла.

Сила:

Звичайно, ця премудра Єва є прабабою всім тим дотепникам, які людину цінять по одежі, по тілу, по грошах, по хоромах, по імені, а не по її життя плодах. Ці правнуки, маючи той самий смак, цілковито доводять, що вони плід від цієї райської яблуні. Чисте і незаздрісне серце, милосердне, терпляче, куражне, прозорливе, стримане, мирне, — ось чистий дзвін і чесна душі нашої ціна!

Мудра великоросійська приказка ця:

"Не красна хата углами, красна пирогами!"

Довелося мені в Харкові, між премудрими емблематами, на стіні залі бачити такого намальованого, схожого на черепаху, гада з довгуватим хвостом, а посеред черепа сяє велика золота зірка, прикрашаючи його. Але під ним пояснення написане таке: "Под сіяніем язва".

СОЛОВЕЙКО, ЖАЙВОРОНОК І ДРОЗД

Серед широкого степу ріс сад, де жили соловії та дрозди. Жайворонок, прилетівши до Соловейка: "Здрастуй, пане співець" — сказав йому.

— Здоров будь і ти, пане Соловей, — відповів йому співець.

— Чому ти мене твоїм ім'ям називаєш? — спитав Жайворонок.

— А ти чому мене називаєш співцем?

А Жайворонок йому:

— Я тебе не без причини назвав співцем, твоє ім'я у стародавніх греків було с п і в е ц ь.

Соловей:

— А твоє ім'я у стародавніх римлян було alauda, тобто славій,

бо alaudo означає славлю.

Жайворонок:

— Коли так, то тепер я починаю тебе більше любити, і прилетів просити твоєї дружби.

Соловей:

— О, простак! Хіба ж можна випросити дружбу? Треба родитися для неї. Я часто співаю цю мою пісеньку, навчившись від батька мого: "подібного до подібного веде Бог".

Жайворонок:

— І мій батко цюю пісню співає. Я ж тобі, як в іншому, так і в цьому подібний...

Соловей:

— Гаразд. Я буду справжнім твоїм другом, якщо ти в саду жити станеш.

Жайворонок:

— А я щирий твій прихильник, якщо ти в степу жити станеш.

Соловей:

— Ах! Не тягни мене в степ — степ для мене смерть! Як ти в ньому живеш?

Жайворонок:

— Ах! Не тягни мене в сад — сад для мене смерть! Як ти в ньому живеш?

— Годі вам, браття, пустувати, — мовив, недалечко сидячи, Дрозд. — Бачу, ви народжені для дружби, але не тямите любові. Не шукай того, що тобі до вподоби, а те, що другові корисно. Тоді і я ладен бути третім вашим другом.

По тому, кожен свою пісню заспівавши, утвердили в Бозі вічну дружбу.

Сила:

Цими трьома пташками твориться добра дружба. Дружби не можна ні випросити, ні купити, ні силою вирвати любов до тих, кого любити народжені, так само їмо те, що по природі. А в Бога для всякого створіння всяка їжа добра, та не всім. Як не можна коня з ведмедем, а собаку з вовком припрягти до коляски, так не можна, щоб не відірвалося старе сукно, пришите до свіжого, а гнила дошка, приліплена до нової. Така ж незгода є між двома, різних вдач, людьми, а найбільша неспорідненість між злим і добрим серцем. Жайворонок з Дроздом і Соловейком сприятелювати може, а з Шуліком і Кажаном не може...

Одно тільки не знести Жайворонкові — жити в саду, так само як Соловейкові — в степу. Це у стародавніх греків називалося Антипатія. А в усьому іншому між ними однакова вдача Симпатія. Не слід же друга змушувати до того, що тебе тішить, а його мучить... Багато хто цьому прислів'ю перечить: "треба, мовляв, ворогів любити". Безперечно, але дружба, так само як милостиня: багато ступенів оточують центр престола її! Усім доброзичливцем бути можеш, а повірником ні. Інакше добро чинило домашнім і родичам, інакше прихідцям і стороннім.

Щасливий, хто хоч саму тінь доброї дружби нажити спромігся. Нема нічого дорожчого, солодшого і кориснішого за неї. Велика Русь розумно промовляє: "В полі пшениця роком родиться, а добрий чоловік завжди пригодиться". — Де був? "У друга". — Що пив? "Воду: краще ворожого меду!" І на Україні кажуть: "Не май сто карбованців, а одного друга".

Та не вартий дружньої любові той, хто ставить щонебудь вище дружби і не поклав її наріжним ка-

менем і пристановищем всіх своїх діл та прагнень. Соловей преславне своє ім'я віддає добровільно другові. Солодка вода з другом — славна з ним і безіменність. Катон сказав: "Пропав той день, що без користі пройшов". А Траян (чи може Тит) ще ясніше: "О, друзі! Пропав мій день — нікому я не служив!" Всякій владі, званню, чинові, станові, ремеслу, наукам — початок і кінець дружба; основа, союз і вінець громаді. Вона створила небо і землю, зберігаючи світ світів у красі, чині і в миру...

Недарма є примовка:

"Добре братство краще за багатство".

А що сказано про дружбу, те розуміється і про стан. Як до одного, так і до другого вождь вірний є природа: щасливий же, хто йде за ним!...

А коли черепаха крил не має, то яка потреба? Вони для птиці потрібні. Неможливе і непотрібне є те саме. Але коли все знаєш, що для тебе потрібно, — то це означає довершену мудрість... Перезвавши всі дороги, але не пізнавши своєї — нічого і не знаєш, і не маєш, і не радісний...

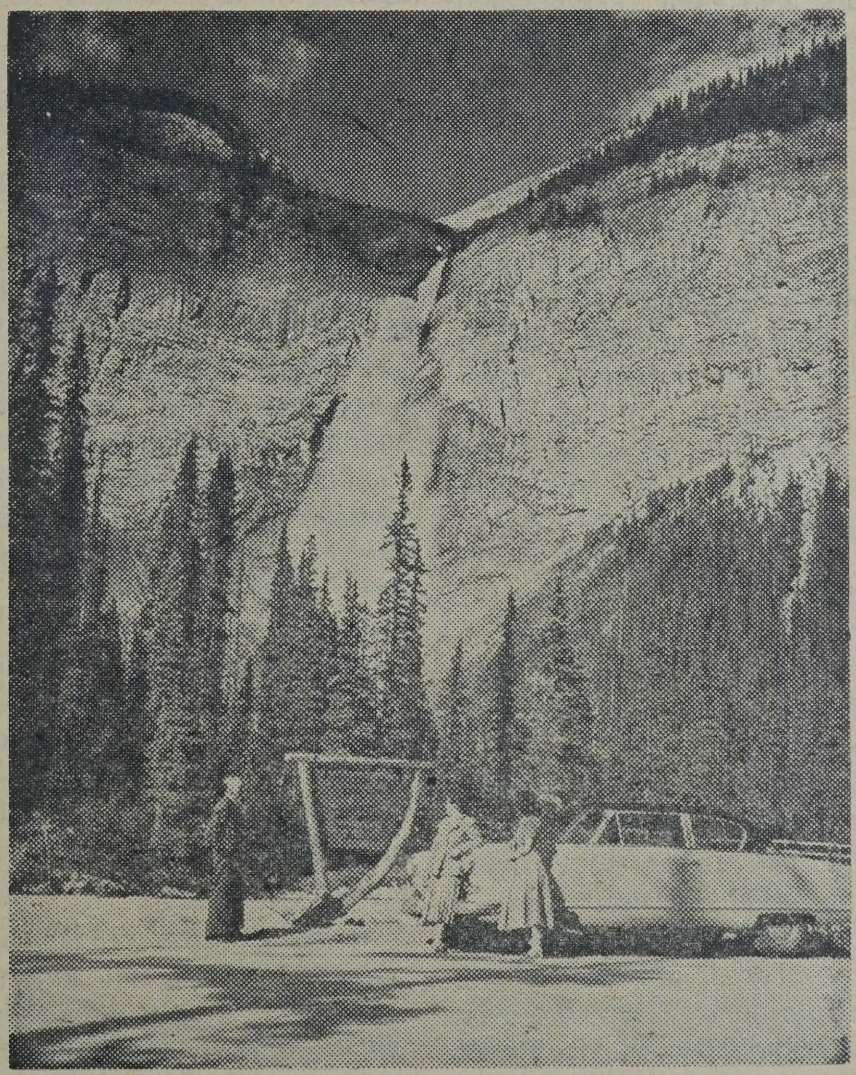

Мотористи відпочивають коло водопаду Такакав, високого на 1800 стіп, у його Національнім Парку в Британ Коломбії

РАДІСТЬ І ДОВГЕ ЖИТТЯ

Нехай будуть благословенні ті, що приносять із собою радість.

Willis.

Гольдсміт оповідає, що найщасливішою людиною, яку він зустрічав у своїм житті, був один в'язень, що мав лише одну ногу, хоробливий і стражденний. Він був покараний на досмертну в'язницю й мусів працювати від світанку до вечора, а тим часом здавалося, що він бачить усе в найяснішому світлі. Сміявся й співав без устанку; робив враження найщасливішого чоловіка в цілій в'язниці!

Від тих вічно веселих людей, — каже один їх прихильник, — завжди почуєш, що всі країни гарні, всі обіди смачні, картини чудові, всі гори високі, всі жінки прекрасні. При тім вони переконані, що говорять правду. Коли такий чоловік вертає з подорожі, то оповідає, що всюди знаходив найвигідніші мешкання, найліпших господинь, найкращі краєвиди, найприємніше товариство. Але існує ще інший сорт людей. Для цих — усе зле. Всюди їх грабовано, ніде нічого не бачили. Господиня їх була відьма, кімната брудна й погана, а "баранина була така тверда, що зуби на ній можна було поламати".

Правда, як одним, так і другим бракує здорового критичного розуму, але, в кожнім разі, перші далеко приємніші в житті.

Один купець з Міннеаполю довідався у дорозі, що пожар знищив його до щенту. Нещастя страшно пригнобило купця. Надаремне приятелі стралися його розважити. Нічим не можна було розігнати його смутку, що, нарешті, допровадив його до думки відібрати собі життя. Під час пожежі він не був дома, і ось через кілька днів по нещасті одержує такого листа од своєї семилітної доньки:

"Коханий тату! Вчора я зійшла на долину подивитися на склад, що згорів. Виглядає дуже гарно — весь покритий льодом.

Твоя любляча дочка — Лілі."

Батько прочитав і розсміявся; чоловік, що думав кинутись під колеса потягу, відразу став веселим. Чорна хмара, що огорнула його думки, відразу розійшлася, як тільки блиснув соняшний промінчик.

Чоловік веселий — майже завжди приємний і корисний. Він не запаморочує своєї голови чорними думками, не виголошує нудних промов про "нещасний світ і людей". Знає він, що на світі є багато злиднів, але знає також, що злидні не є правилом і необхідною умовою життя. Він розуміє, що на кожнім становищі чоловік може бути щасливим і веселим; бачить, як ягнята блеють на пасовиськах, як пташки співають і радісно літають, як граються молоді щенята й тішаться котята, ввесь простір наповнений рухливими й веселими комахами, і бачить, як добро всюди горує над злом і як на кожний біль існує полегшаючий бальсам.

Мандрівники оповідають, що мешканці Ісляндії, які живуть серед холоду й смутку майже вічної зими, глибоко переконані, що Ісляндія — найкраща країна між всіми, над якими світить сонце.

Коли Пандора, не бувши в силі панувати над своєю цікавістю, піднесла покришку великої коробки, що в ній, як оповідає Гезіод, боги замкнули всі людські нещастя, — то нещастя ці вилізли з коробки й розповзлися по цілому світі; але на дні залишилася надія — й вона є головним ліком проти всякого лиха.

Доктор Маршал Галл часто прописував своїм пацієнтам "веселість", кажучи, що це є ліпші ліки від тих, що продають в аптеці. Веселий настрій впливає так само добре, як ліки. Здоровя є умовою працездатности, ознакою ж здоровя є веселість. Між тим половина людей, що з ними ви зустрічаєтесь, гадає, що якась хвороба підточує їх тіло й помалу вбиває; через це вони живуть у сталій трівозі перед смертю. Але — що гірше — вони стараються, щоб й інші люди поділяли з ними їх сум і побоювання про їх здоровя, а через те вони готові кожному, при найменшій нагоді, розказувати про свої видумані хвороби. Мусиш взяти радість із собою із колиски, бо інакше не знайдеш її навіть на небі. "Нічого не може замінити сонця для броскви, — каже Емерсон, — і щоб знання наші мали вартість, ви повинні володіти радістю мудрости".

На питання, — яким способом найкраще боротись із різними спокусами, — один знаменитий письменник відповів:

"Веселість є першим на то засобом, веселість є другим засобом і веселість є третім".

Лагідна, весела вдача є цінним скарбом для кожного молодого чоловіка й молодої жінки, що ступають на поріг самостійного життя. Хто звик дивитись на все з такої сторони, хто бачить радість в траві, блиск сонця в квітах, а всюди на цілім світі лише добро, той має велику перевагу над людьми, що дивляться на все через темні окуляри. Лагідна вдача різьбить лагідні риси на обличчі, придаючи йому красу, а поводженнню щирости й привабливости.

Серед всіх добрих прикмет нашої вдачі, — каже Ґудридж, — веселість є найкориснішою. Бо в той час, коли інші добрі прикмети мусять ждати для винагороди, то веселість винагороджується негайно. Це косметика, що надає сили й ясности розумові. Весела вдача — це тиха, ясна й усміхнена погода в порівнянні з чорними хмарами мелянхолії.

Дух, що створив Гамлєта й Ліра, не в силі був би довго жити, коли б не посідав того надзвичайного гумору, що виявився у "Фальстраффі" й "Веселих кумах з Віндзору".

Лондонський "Ланцет" найвизначніший медицинський журнал у світі, дає таке свідоцтво про значення доброго настрою:

"Гарний настрій має велике значення для людей хворих і взагалі слабовитих. Хворим він додає сили для перемоги над хворобою, слабовитим облегчує життя. Через це треба завжди старатись про радісний настрій, оскільки лише дозволяють обставини. Енерґія нашого духа має величезне значення для цілого орґанізму. Наші почуття впливають на тіло, а веселий настрій не тільки зменшує страждання, але збільшує охоту до життя, до руху і праці."

Сміх має для життя цінну вартість. Коли б кожний знав силу

сміху, як засобу, що зміцнює здоровя й продовжує життя, то, десь певне, у більшости людей зникла б з лиця тінь мелянхолії, а тисячі лікарів залишились би без праці. Коли людина сміється, — серце у неї б'ється частіше й більше розсилає крови по всьому організмі, дихання стає глибшим, і тепло розходиться по всьому тілу. Сміх надає очам блеску, розширює грудну клітку, викидає з легких зужите повітря й привертає організмові захитану рівновагу, що називається здоровям і є наслідком гармонійної діяльности всіх функцій нашого тіла. Ця делікатна рівновага, що її може порушити одна безсонна ніч, погана вістка або гнів, часто може бути відновлена при допомозі здорового сердешного сміху. Веселий і бадьорий настрій лікаря часто більше допомагає хворому, ніж ті порошки, що він йому приписує.

Не клопоти сьогоднішнього дня, а думки й турботи про завтрішній день, про день наступний й рік майбутній білять голову й покривають зморшками лице.

Люди не на те створені, щоб ходити з похиленою головою, — каже один сучасний письменник. Обов'язком кожного чоловіка є — сіяти навкруги щастя й радість, що має в собі, й тішитися тою, що бачить коло себе. Шукаймо всюди й завжди світлих сторін! Як туман і хмари не можуть заслонити сонця, що заливає своїм світлом землю, так само й поганий настрій не може триматись довго, коли хтось прийде з щирим і сердешним "добрий день". Не забувай привітати щирим словом і ясним усміхом кожного, кого зустрінеш. Тільки радісне життя може бути діяльним і повним праці.

Коли Гаррісон сидів у тюрмі в Бостоні, та говорив, що має двох чудових приятелів, — чисте сумління й веселу вдачу. Душевна бадьорість Лінкольна дала йому можливість легше двигати страшний тягар горожанської війни, що він звалив на свої плечі. Його жарти й оповідання розганяли смуток і думки про небезпеку, що в ній знаходився народ.

Двома речами не повинні ми ніколи мучитись: тим, чому ми не можемо зарадити, й тим, чому можемо. Не бідкаймося також дуже над чужими хибами: краще пізнати одну власну хибу, ніж десять хиб сусіда.

Існує один гріх на світі — такий загально поширений, що при оцінці чийогось характеру ми майже не звертаємо на нього уваги, — є це гріх сталого незадоволення. Він такий звичайний і такий розповсюджений, як повітря, як мова, так що коли не виходить поза межі загально-звиклого, то найчастіше ми його не помічаємо. Спостерігайте короткий час на якесь згромадження людей і ви переконаєтесь, що зараз хтось почне виявляти незадоволення, зараз почне скаржитись на те чи інше, про що напевне кожний — чи то вдома, чи на вулиці, чи в ваґоні — знав перед тим і чому ніхто не зможе зарадити. Нащо говорити про це? Є зимно, є спека, мокро, сухо, хтось не дотримав умови, зле зварено якусь їжу: через чиюсь дурість чи несовісність сталося десь велике нещастя. Є сила речей, що ними можемо бути незадоволені. Просто трудно повірити, скільки

прикростей й неприємностей можна знайти за один день, коли очі наші будуть звернені лише, замість того, щоб передовсім звертати увагу на красу, гармонію, світло. Ми родились для журби, як іскри для лету вгору. Але навіть над іскрами, що летять в найчорнішому димі, простяглося вгорі блакитне небо, й чим менше часу вони витратять на дорогу, тим швидше досягнуть його. Мордуватися й виявляти незадоволення — це значить витрачати ввесь час на дорогу.

Коли ми в гарному настрої й веселі, то, здається, вся природа сміється разом з нами; повітря видається більш здоровим, небо ясніє, земля покривається кращою зеленню, квіти ліпше пахнуть, пташки голосніше співають, а сонце, місяць і зірки здаються ще більш чудовими, ніж звичайно.

Коли одно або дві слові можуть зробити когось щасливим, — каже один французький письменник, — то тільки злий чоловік може їх не сказати. Це подібно до того, як хтось засвітить свою свічку від свічки іншого, — вона ж нічого через те не стратить на своїм блеску.

Валтер Скотт, що писав: "дай мені чесного сміху", був одним з найщасливіших людей на світі. Мав він добре слово й привітний усміх для кожного й тому всі його любили. Раз він кинув каменем у пса й зломив йому ногу. Бідне сотворіння пришкандибало до нього й почало лизати йому ноги. Скоттові при цій картині мало не розірвалося серце. Він до смерти не міг забути про цей випадок і стало докоряв собі.

— Я не смію бути незадоволений, я не смію проклинати й нарікати, — говорив Джан Веслей.

Радість є божою купіллю, — каже один мудрий письменник, — кожний повинен у ній купатись. Тяжкий, понурий характер, поганий настрій, сум, неспокій, вся та іржа повинна бути змита бальзамом радости. Чоловік позбавлений веселости — все одно, що віз без ресорсів: хто в нім їде, — завжди наражений на неприємне трясення. Натомість чоловік веселої, легкої вдачі, подібний до візка на ресорах, що ним можна їхати навіть по найгірших дорогах і не відчувати жадного трясіння, а що найбільше — приємне колисання.

Ми не згадуємо тут про наших пуританських предків, що плакали й стогнали, як молились і приносити жертву богам та на ціле життя вирікалися сміху й веселощів. Тільки тепер дійшли ми до нового й кращого розуміння Христової науки.

І до якої пори ми будемо перебувати в цім океані злости й незадоволення? До якої пори будемо вважати, що світ є безнадійно лихий і що на світі нема нічого, опріч гріха й смерти? Хіба ж ми не бачимо, що гріх і смерть простують до власної загибелі й працюють на власне знищення? Чи ж незгода не потоне вкінці в остаточній гармонії, темнота в світлі, брехня у правді, хвороба в здоров'ї, прикрості в радості?

Неспокій і турботу можна вичитати майже на кожнім американськім обличчі. Свідчать вони про нашу занадто понуру цивілізацію. Згорблена постать, передчасно сиве волосся, тяжка хода й гарячковий поспіх — ось харак-

терні риси американського життя. Неспокій і незадоволення стали хронічними явищами й кладуть на наш вік і на наш край характерне тавро. Щороку тисячі людей вмирають від душевного пригноблення, страчених надій, зраженої амбіції й передчасного виснаження. Ще не знаємо ми, що таке благородна й щира веселість, — є вона уділом покищо лише людей сильним духом і певних у своїх силах. Ще не навчились ми розуміти, що всякі турботи, неспокій і вічні побоювання чогось є великими ворогами людського життя й що ми повинні стерегтися їх як зарази. Без радости нема здоровя, — ні фізичного, ні морального, ні духовного, бо ж радість є природженою атмосферою нашого існування.

Вічне незадоволення — це хвороба. А часом — просто злочин. У деяких стейтах Зєдинених Держав невдатних самогубців карають в'язницею, як убивців. Скільки ж то людей варто було б замкнути до в'язниці за їх нестерпучу дражливість, нервування, за вічне баламучення родинного життя, за сталі порушення громадського спокою, за моральні катування людей, що мусять мати з ними якесь діло.

Не праця вбиває людей, — говорить Beecher, — а постійне нервування. Праця є здоровям. А роздратування, як іржа на сталі. Не рух, тільки тертя нищить машину.

Працьовита бджола не спиняється й не скаржиться, що багато є отруйних квітів і тернистих кущів на її дорозі, що гидкі мухи й блощиці каляють квіти, що на

них вона збирає солодощі, — а бренить собі й п'є мед, де тільки знаходить його і спокійно обминає те місце, де його нема.

Не сьогоднішні, а завтрішні турботи, — каже Мекдоналд, — хилять чоловіка до землі. Потребу сьогоднішнього дня заповняють не турботи, а праця й чин.

Як дорого коштувало нам зло, якого ніколи не було! — каже Джеферсон.

Не попереджуй неприємностей, — говорить Франклін, — і не гризись тим, чого ще може й не буде. Тримайся соняшної сторони життя.

Король Ламб оповідає про одного понурого добродія, що завжди скаржився при грі в карти, що має замало козирів. Одного разу товариші його зробили так, що йому дістались самі козирі. Сподівались видобути з нього хоч раз прояв задоволення. Але старий буркун був ще сумніший, ніж перед тим.

— Як то, чи й тепер не маєш досить козирів? — запитали його товариші по грі.

— Так, — відповів, — але не маю жадних інших карт!

Пуритани переходили своє життя в муках страху перед гріхом і страху перед днем страшного суду. Ця мелянхолія витиснула тавро на їх нащадках. Ми вміємо заробляти на хліб, але не вміємо його добре їсти. Гадаємо, що в житті нема струни, настроєної на радісну ноту, а існує лише струна смутку. Деякі люди цілком не можуть визволитися від постійної тіні, що охмарює їх життя. Вони нездібні ані одного дня прожити гарно. Життя їх настроєне на тон мінорний і всюди вони чують лише жалібні дзвони... Наші релігійні вірування, наша філософія, наші пісні пересякнені нудьгою й поганим настроєм нещасливих авторів, що часто вважають жовч за надхнення.

Скільки то письменників свято вірило, що вони обдарували людей новою релігією, хоч у дійсності дали світові лише справоздання з своєї жовтачки й нестравности шлунку.

Кальвін був чоловіком чесним, але мав зіпсований шлунок і міг їсти лише раз на день. Отже тепер кожний признає, що його писання були заражені тою хворобою. І взагалі, — чи можуть люди позбавлені сонця й вільного повітря, замкнені в манастирях, чи кабінетах, далекі від руху й пульсації природи й людськости, творити підвалини сміливого, здорового, сильного й практичного світу?

Ми повинні невтомно боротись з кожним явищем, що може пригноблююче на нас вплинути. Поганий душевний настрій стоїть на перешкоді нормальній діяльності шлунка й належному розширенню грудної клітки. Він затримує продукти виділення нашого тіла, погано впливає на обіг крови, перешкоджає всім функціям організму. Скрофули й сухоти є часто наслідком довгих душевних мук. Той фатальний хрип" у верхів'ях легенів, що є віщуном сухот, часто з'являється у осіб, пригноблених якимсь нещастям чи неприємностями. Жертви самогубства найчастіше перебувають в стані пригноблення, що є наслідком виснаження життєвих сил, втрати енергії нервів, поганого травлення, смутку, неспокою, побоювань чи турбот.

Христос, — цей великий учитель життя, не замикався з монахами за мурами в манастирях, далеко від спокус світу. Не проповідував смутної й понурої доктрини. Вчив євангелії радости й щастя. Його наука була пройнята соняшним світлом і уквітчана квітами піль. Завжди говорив про птиць під небесами, про звірів у лісах та полях, про малих щасливих дітей. Правдива релігія — ясна й соняшна, як маєвий день...

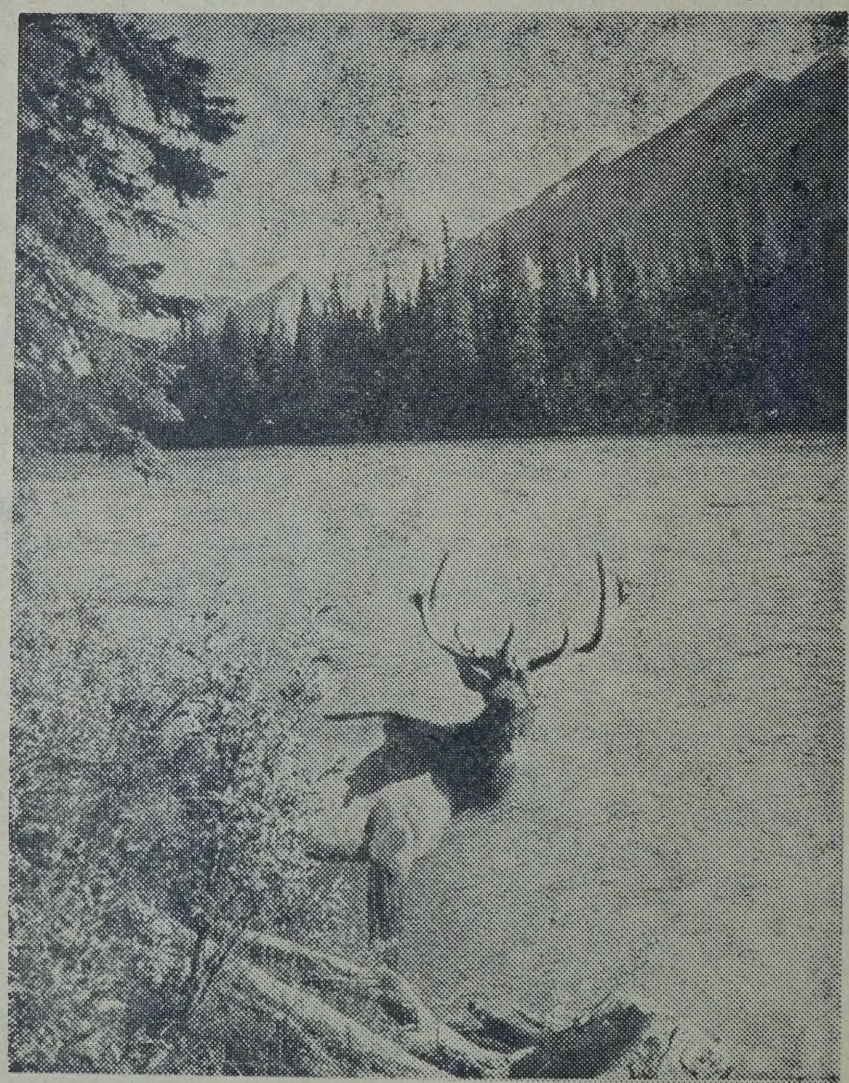

Меткий лось кидає цікавим оком на фото-апарат при березі ріки Бов у Бенф Національнім Парку в Алберті

(Картина Бюра Подорожі Канадійського Уряду)

К'УНҐ ФУ-ТСЕ

Китайський фільософ К'унґ Фу-Тсе (Конфуцій) жив на півтисячі літ перед Христом; докладніше: вродився в році 552 перед Хр., а помер у 479 перед Христом. Походив він з прастарої родини К'унґ. Батько його був вищим урядовцем в державі Лю і звався Шу-Ліянґ Гей. Коли батько мав 70 літ було в нього десятеро дітей, девять доньок і тільки один син, і цей каліка. Для китайців воно важне, щоб рід не вигасав, щоб у синах жив дальше і процвітав, тож старенький Шу-Ліянґ Гей постановив ще раз оженитися. Родина Єн була дуже поважна й було там три доньки. От туди й звернув Шу-Ліянґ свою увагу. Дві старші відмовилися йти за нього заміж, але наймолодша, Чінґ-Тсай, якій було всього сімнадцять літ, послухала ради своїх батьків і пішла за старого Шуліянґ Гей. В рік по весіллі вродився в них син — пізніший месія Конфуцій — а два роки пізніше вона повдовіла.

Коли Конфуцію було дев'ятнадцять літ, то по китайському звичаю він оженився і поступив у державну службу, але служба та не конче йому подобалася. Кинув її і взявся до навчання. Вивчав китайських клясиків, та про те, як управляти краєм. Жив непомітно й до 52 року життя мало хто його знав. Аж як поставили його управителем міста Чунґ-Ту й під його рукою почало воно розцвітати й багатіти, то князь держави Лю назначив Конфуція міністром судівництва. Порядки в краю значно

J. W. HUSAK
Representative

NORTH AMERICAN LIFE ASSURANCE CO.

704 Toronto General Trusts Bldg.

WINNIPEG, MANITOBA

Phone 92 5148 Res. 50 1617

ПРИВІТ

від

FEDERAL GRAIN LIMITED

809 Grain Exchange Building

WINNIPEG

CANADA

поправилися, але як сам князь почав провадити легке життя, то Конфуцій покинув його службу і помандрував по широкому Китаю навчаючи принагідно. Було йому тоді 56 років. В короткому часі назбиралося коло цього нового учителя багато учеників і наприкінці число їх досягло трьох тисяч. По тринадцяти літах мандрівництва повернув він знов до Лю, де й помер, маючи 72 роки.

Похований він на віковому кладовищі родини Кунґ, за мурами міста К'ю Фав, де ще сьогодні живе яких 40,000 прямих потомків цієї старинної родини.

Гріб донині заховався і щоліта вдівідують його тисячі паломників, щоб згадати память свого великого учителя.

Дещо з науки Конфуція

Сам Конфуцій мало писав; кажуть, що тільки одна книжка, Ч'ун Ч'ін (Весна й осінь) мала бути його власно написаним твором. Решту списали ученики й учені в пізніших часах.

В своїй книжці — він мав сімдесять другий рік, як її писав — зібрав Конфуцій думки з етики, соціології, релігії й вони є підставою науки, яка вже по його смерті розвинулася. Видав теж багато старинних — вже в його часах — китайських творів, писань "клясиків", як "Книга про Зміни", "Книга Синівської Відданости", "Книга Історії", "Книга Поезії", "Книга Церемонії". Багато творів видали також його ученики.

Входити в науку Конфуція вимагало б осібних студій і обемистої книжки. Але щоб подати характеристику його поглядів, цікаво пізнати хоч декілька уривків з його науки.

Про досконалу людину

Кожна людина мусить прагнути до поправлення себе, до осягнення досконалости. Тому, що цієї досконалости вона досягнути не може, бо є тільки людиною, мусить хоч мати її перед очима як ціль.

Будову держави мусите починати від себе самих! Поправте себе, зближіть до досконалости, тоді й родина ваша буде взірцева й держава здорова, бо само-досконалення це основа всього. І тут Конфуцій каже таке:

"Коли предки хотіли творити взірцеве королівство, мусіли в першу чергу привести в порядок поодинокі держави. Бажаючи привести в порядок держави, мусіли впорядковувати життя родин. Бажаючи впорядкувати життя родин, мусіли в першу чергу починати від самих себе, справити на праву дорогу свої заміри. Бажаючи справити свої заміри, старалися щиро, отверто думати. Бажаючи правдиво думати, старались вони розширити своє знання, як можливо найдальше. Це вони й робили, розшукуючи причин всяких речей".

Самодосконалення — основою всього.

Знання це є: коли ви знаєте про якусь річ, і зумієте піддержувати те, що ви знаєте, а коли ви не знаєте про якусь річ, то коли вмієте признатись, що ви її не знаєте". Це есенція духової моралі, духової чесноти.

"Коли ви чогось певно не знаєте, коли маєте деякі сумніви, то нікому не твердіть про це позитивно".

Людині із слабою волею легко попасти на лиху дорогу.

"Коли в людини палець звироднілий, вона тоді добре знає, що є причина бути журбі; але коли розум у неї звироднілий, вона цього не знає, що аж тепер вона повинна дійсно жаліти."

"Коли ви чуєте слова, які не відповідають вашим поглядам, то ви розвідайте, чи вони є правдивими; коли ви чуєте слова, які годяться з вашими поглядами, то розвідайте, чи вони не є фальшивими".

"Досконала людина боїться тільки того, що вона могла б обминути правду; вона не боїться, що може на неї упасти убожество." Але це не вистарчає, бо "Ті, що знають правду, не є рівні тим, що її люблять, а ті, що її люблять, не є ще рівні тим, що находять у ній насолоду."

"Щоб доходити до правди, треба докладно розсліджувати всякі явища й вчитися з них, треба вдумуватися в науку, не забуваючи при тому, що "наука, якій бракує думки, це витрачена праця і думка без науки — небезпека".

"Коли князь Ші питав Тзе-Лю про Конфуція, Тзе-Лю не відповів йому нічого. Як учитель про це довідався, сказав: Чому ти йому не відповів: він є тільки чоловіком, що в розшукуванню знання забуває за їжу, а з утіхи, що находить його, забуває на злидні й не бачить, що надходить старечий вік?"

Про знання він каже: "Ті, котрі мають вроджене посідання знання — стоять найвище. Ті, що вчаться і здобувають знання, слідують по них. Ті, що тяжко думають і тупоголові, а всетаки осягають знання, ті слідують по них. Ті, що тяжко думають і тупоголові й не вчаться нічого — це найнижчий степень людей".

Про себе самого каже знов Конфуцій: "Я не є цей, що має вроджене посідання знання; я цей, що любить старовину й поважно шукає там знання".

Думки досконалої людини повинні бути все щирі, правдиві. "І це властиве досконалій щирості, що вона вміє передбачати". "Коли має впасти на людину нещастя, або благословенство, то це зло, або добро буде їй наперед знане, то що цей, який посідає найвищу щирість, є як дух". Людина, яка не підпадає низьким впливам тхірливости, забобонам, не буде мати цього духа, він у ній забитий.

"Коли людина опанована при-

С. Ф. Смильський
(S. F. Smiley)
ОКУЛІСТ
ЕКЗАМІНУЄ ОЧІ
Office — Royal Bank Bldg.,
Cor. Selkirk & Salter
WINNIPEG, MANITOBA
PHONE
Office — 56-2482; Res. — 50-8233

Д-р Федір Мучій
M.D., L.M.C.C.,
ЛІКАР, ХІРУРҐ і АКУШЕР.
Лікує всі хороби: жінок, дітей і чоловіків
154 Machray Ave.
WINNIPEG, MAN.
Тел. офісу 52-9253
Тел. рез. 56-4727

страстями, її поведенння буде лихе; таксамо, як вона опанована жахом, жалем. Де не домінує розум, там ми дивимося, але не бачимо, чуємо, але не розуміємо, їмо, але не маємо смаку".

Досконала людина думає про чесноту; звичайна людина думає про вигоду".

"Тільки від часу до часу стрінете людину під небом, яка любить правду без надії винагородження за це, а ненавидить зло без боязні перед наслідками його.

Не старайтеся робити чогось скоренько, бо мала користь з цього. Бажання зробити скоро — не дає зробити докладно. Коли глядиш за малою користю, то не даєш, щоб великі діла були зробленими.

Кооперативна Торгівля

Впродовж 31 років Manitoba Dairy & Poultry Co-operative Ltd. успішно обслуговувала молочарників і продуцентів дробу на ділянці продажі їх продуктів. Ця орґанізація, власністю її членів і керована ними самими, була настільки успішна, що звернула своїм висилачам поважні заробітки в формі патронатських дивіденд. Через своїх 42 станцій сортування яєць, 9 молочарень і 5 заводів для приготовлення дробу на ринок, вона є в стані дати торговельну обслугу, усуваючи потребу робити посилки на далеку віддаль.

Заводи для приготовлення дробу находяться у БРЕНДОНІ, ДАВФИНІ, КАРМАНІ, ПОРТЕДЖ ЛА ПРЕРІ та в будинку Винипеґ Колд Стоpедж.

Молочарні находяться у БРЕНДОНІ, ДАВФИН, ЕЛКГОРН, ЕРИКСОН, ҐЛЕНЕЛА, ҐИЛБЕРТ ПЛЕЙНС, МІНЮТА та у ВІННІПЕҐУ.

КУРЧАТА Й ІНДИЧЕНЯТА

Кооператива недавно поширила поле свого діяння, набувши модерний завод для плекання пташенят (гечері) в Портедж ла Прері. Це є найновіше надбання, яке скоро стає одним з найбільше поширених підприємств. Напишіть за катальоґом і цінами на 1956 рік.

MANITOBA DAIRY AND POULTRY CO-OPERATIVE LTD.

HEAD OFFICE: 296 WILLIAM AVE., WINNIPEG, MAN.

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ — НАША НАРОДНЯ

(З нагоди ювілейного року — 40-ліття Інституту ім. П. Могили в Саскатуні)

Слава і честь тим українцям в Канаді, що видвигнули ідею заснування Інституту — нашої народньої СВЯТИНІ...

Слава і честь тим, що морально і матеріяльно допомогли Інститутові, щоб зберегти його для теперішного і для грядущих поколінь!...

1. Чому і як прийшло до заснування Інституту?

У тихій, чистій і гарно озелененій тепер частині САСКАТУНУ, в дільниці званій НЮТЕНА, в підвищеній її частині, красується велика, хоч і стара вже, триповерхова будівля Інституту ім. Петра Могили. Трудно мабуть найти тепер в Канаді українця, який би не чув про цей Інститут і який би хоч раз не відвідав цієї славної інституції, перебуваючи хоч короткий час в Саскатуні...

Не зразу і не легко прийшло українцям виплекати думку про потребу своєї власної освітної інституції та до придбання у громадську власність цього будинку.

Трудне, тяжке і непривітне було життя наших перших піонерів тут в Канаді. Треба було покласти на початках багато труду, енерґії і здоровя, щоб забезпечити собі і своїй родині сяке-таке фізичне існування, заробити свій щоденний шматок хліба. Трудно звичайними словами змалювати увесь тягар тодішнього життя наших поселенців тут... Та природна українцям любов до власної землі, розумна упертість і настирливість, велика працьовитість і глибока віра в краще майбутнє — перемогли все: люди наші розгосподарилися, міцно стали на своєму власному ґрунті, опанували обставини й умови і разом з добробутом прийшли до них шана і повага, як до чесних, сумлінних і добрих громадян цього краю... З добробутом прийшла потреба подумати про майбутність своїх дітей — треба було не тільки дати їм забезпечене життя, треба було подумати й про їх освіту. Переломовою добою в житті українців вважається 1910 рік, коли в Вінніпеґу почав виходити "Український Голос", як самостійний часопис, що гаряче взявся до освідомлюючої праці та став непохитно в обороні прав українського народу.

На цей час начислялося вже тут в Канаді около 150,000 ших людей, що назагал були мало національно свідомі. Таких, що звали себе українцями були лише

одиниці. Найсвідоміші ж з них звали себе русинами, а інші називали себе галичанами, буковинцями, австріяками, русскими тощо. Та не зважаючи на це і серед тих людей де-не-де починало проявлятися деяке громадське життя, хоч і йшло воно не завжди тими шляхами, які б провадили нас до піднесення. Ті, що прийшли сюди молодшими, поволі старілися, а їм на зміну приходило молоде покоління, що тут уже народилося і яке прагнуло знання й освіти. Чужі церкви, що бачили це, намагалися використати стан наших людей і щоб мати вплив на нашу молодь, відкривали задурно для неї свої школи. Ці школи і виховавчі інституції зводили українську справу на манівці. Найсвідоміші й передові українці бачили, що українська справа гине і що треба якнайскорше вжити якихось способів, аби справу врятувати та спровадити наше життя на гідну дорогу, щоб нарід наш у Канаді міг спертися на власні сили і своїми ж власними силами розбудовував своє життя.

Десь у цей час в Манітобі існувало так зване право двомовної системи. Всі неанґлійські народности мали законом забезпечене право вчити своєї мови нарівні з анґлійською. На основі цього права уряд відкрив у Брендоні спеціяльну школу, в якій навчалися й українці, щоб по 3—4 роках науки в анґлійській і українській мові, змогли вони йти учителювати на місця, де були скупчені українці. З цього семинару вийшло около 200 учителів українців, що багато причинилися до піднесення нашого народу в Канаді, бо вони щиро працювали на освідомленням народу і допомогли нашим людям стати не тільки свідомішими українцями, а й кращими громадянами взагалі. Але з боку анґльо-саксонських кіл почалася аґітація за скасуванням двомовної системи і її кінець прийшов 1916 року. Перед українською учительською орґанізацією, яка на той час була міцно розвинена, піднялося у всій широчині питання рятувати справу через орґанізування власної української колеґії. Але тому, що зорґанізувати колеґію було дуже трудно, зупинилися на думці зайнятися простішою справою — створенням українських бурс.

Оці обставини спонукали на початку 1916 року кільканадцять українських студентів у Саскатуні, що на той час мешкали в ріжних приватних домах і які заснували вже український студентський кружок, подумати про заснування бурси в Саскатуні. Ці молодики були великими патріотами і їм усе лежало на серці піднесення громадської справи та виховання української молоді в українському народному дусі.

Невдовзі було уложено статут бурси. Статут зазначав, що ціллю бурси є утримувати українських студентів за малу оплату й безплатно, давати там батьківську опіку й моральне виховання в українському дусі для української молоді обох полів, яка мала б ходити до публичних, торговельних, рільничих шкіл та університету. Щоб виховати молодь в українському дусі, статут передбачав, що в бурсі мали б викладати українську мову, літературу, історію, мистецтво, спів і музику.

Сильна аґітація й активність орґанізаторів за створення бурси,

найшли щирий відгук серед нашого суспільства. Ця прихильність пояснювалася тим, що наші поселенці ще з старого краю знали, яке велике значіння там мала освіта і школи, які виховували добрих народних провідників, своїх патріотичних синів і доньок, що все стояли на сторожі народних прав. Знали, бачили і розуміли, що нам для здобуття рівних прав тут у Канаді потрібно своєї інтеліґенції, щирої й відданої народній справі, яка повела б наш нарід тут шляхом поступу, щоб ми не втопилися в чужому морі і щоб ми могли причинитися нашим цінним народним культурним скарбом до здвигнення національної культури Канади.

Жертводавців серед нашого народу не бракувало, гроші напливали, а разом з тим наближалося і здійснення відкриття бурси.

Серед провідних кол учителів і громадянства виникла думка скликати з'їзд, на якім одною з важних справ мала бути справа бурси.

З'їзд відбувся 4—5 серпня, 1916 року в Саскатуні, на якому було багато не тільки вчителів, студентів, а й народних представників з ріжних місцевостей. Це був перший український з'їзд в Канаді і він оправдано був названий Першим Народним З'їздом. З'їзд зробив велику народну роботу, бо підніс українців на дусі і вселив у них світлі надії на краще майбутнє нашого народу в Канаді.

2. Бурса в Саскатуні відкрита.

Одним із важливих вислідів з'їзду було те, що вже на осінь 1916 року бурса була відкрита в гарнім триповерховім будинку при 716 Ленсдавн Евеню, недалеко від публичних шкіл, каліджіейту та університету. Бурсу було названо імям митрополита Петра Могили, що діяв в 17 сторіччі. Назву цю було дано з розмислом, бо українська історія високо і прихильно оцінила життя, діяльність і заслуги митрополита Могили для українського народу. Дбаючи про Церкву українського народу, митрополит дбав про сам український нарід, бо він скріпляв його, відріжняючи вірою від поляків, а тим самим збуджував у народі почуття його національної окремішности. Побіч Церкви митрополит пильно працював і для освітньої української справи і в цьому зробив дуже багато для України.

Щоб добру науку з нашої історії передати майбутнім поколінням, щоб взоруватися на енерґійній, завзятій і розумній діяльности для народного добра, яка вказувала, що своє життя треба творити тільки власними силами, основателі української бурси в Саскатуні (а пізніше Інститут), не могли знайти кращого імени для неї як імя митрополита Петра Могили.

Уже з самих початків у бурсі був заведений певний порядок дня. Рано в 6.45 дзвінок сиґналізував вставання. Студенти мали годину часу, щоб прибратися і заглянути до книжок. Снідання було в 7.45. По сніданку питомці розходилися по своїх школах. Сходилися на обід до бурси і знову верталися до шкіл. У 5 год. ввечорі були знова в бурсі й обовязково слухали українських лекцій, що тягнулися до 6 години до вечері. По вечері студенти мали відпочинок, а потім звичайно відбувалися проби співу або музики. У 8 год. на знак дзвінка, студенти розходили-

ся, аж доки прийшла пора спати. Молодші студенти йшли спати в 10.30 годині, а старші в 11.000. Перед кожною їжею була загальна молитва, яку голосно проводив сам ректор чи його заступник, або котрийсь із старших студентів. У неділю студенти вставали в 8 год., снідали в 9 год., а в 10 год. йшли до своїх церков. Пообідний час був вільний, а ввечорі студенти вчилися в своїх кімнатах. Старші студенти могли вдень іти до міста без дозволу, а ввечорі мусіли мати позволення. Молодші студенти могли йти до міста вдень і ввечорі тільки за дозволом.

Студенти мали ще один спосіб збагачувати своє знання та розвивати свої здібності. Вони зорґанізували в бурсі студентський кружок і сходилися на засідання раз на тиждень — звичайно в суботу вечором або в неділю пополудні — і там давали відчити, дебати, та виступали з ріжними концертовими точками. Пізніше цей кружок набув назву "КАМЕНЯРІ", а кружок дівчат називався "МОГИЛЯНКИ".

Такий порядок в Інституті задержався до нинішнього дня. За всім в Інституті доглядав настоятель або реткор. Він же вів і господарку Інституту. За час існування Інституту ректори мінялися, але всі вони були високо ідейні молоді люди, великі патріоти, щирі й сумлінні народні працівники, що увесь свій час віддавали на виховання повіреної їм молоді.

З відкриттям бурси почалася не тільки інтензивана колекта на ціль бурси, а ще й розвинулася широка пропаґанда за бурсою шляхом відозв, публичних віч в околицях й індивідуальних відвідин окремих громадян ректором і старшими студентами.

Гроші поступово і невпинно напливали на ціль бурси і вже 5 березня, 1917 року бурса, а тепер уже Інститут, була заінкорпорована на підставі "Джойнт Стак Компані Ект" як компанія з уділами по $25.00, але без дивідендів. Від того часу Інститут ім. П. Могили став леґальним тілом і власністю членів-уділовців. Невдовзі повстало питання про закупно або будовання власного будинку.

Не багато ще минуло часу, а вже популярність Інституту дуже виросла й ідея його існування захопила наше громадянство в цілій провінції.

Ішов час. Добра слава про Інститут ширилася і кріпла. Велика кількість нашої молоді щороку за-

MEMORIAL FUNERAL CHAPEL

PHONE 594 911

G. ZAWIDOSKI, Manager

Selkirk & Parr

Winnipeg, Man.

НАСОЛОДЖУЙТЕСЯ НАПИТКАМИ

WISHING WELL

● Orange ● Lemon-Lime
● Cream Soda ● Grape
● Black Cherry

ZERO BOTTLING WORKS
Winnipeg, Man.

повнювала Інститут, де вона не тільки перебувала, щоб побирати науку в ріжних школах, а ще й виховувалася на майбутних свідомих, щирих українських народних працівників. Управі Інституту доводилося витрачати багато часу, енерґії й труду на боротьбу з ворогами Інституту, для яких його існування та його національно-народна праця була сіллю в очах.

3. Інститут у власнім будинку.

Систематична і напружена культурно-освітна й виховавча праця провадилася в Інституті невпинно. Поборювалися всілякі напади ворогів на Інститут. Посеред цієї праці й ріжних клопотів почало щораз сильніше назрівати питання власного будинку. Цю думку гаряче підтримувало суспільство, а зокрема члени-уділовці. Судилося так, що в резиденційній частині Саскатуну, на Нютені, пусткою стояв запертий великий будинок ЕМПРЕС ГОТЕЛЮ. Управа Інституту в 1918 році звернула на нього увагу і після довгих переговорів та торгів з власниками його, придбала цей будинок за $32,000. Готівкою було сплачено $2,000, а решта була розложена на рати по $2,000 річно з 8%. Будинок було відповідно перероблено і направлено і 1 жовтня, 1918 року, Інститут зміг прийняти своїх студентів у власному будинку. Будинок мав 30 кімнат для хлопців, 16 для дівчат, 4 великих кляси для науки, велику їдальню і помешкання для настоятеля.

Офіціяльне відкриття власного будинку відбулося під час Третього Народного З'їзду, 26—27 грудня, 1918 року, в присутности поверх 500 учасників з'їзду та анґлійських гостей. Присутні з великим одушевленням вітали цю урочистість. Усі переконалися, що попередні з'їзди та наполеглива робота провідників Інституту увінчалася дійсно великими успіхами, бо це був перший в Канаді український Інститут — народне надбання, що міг повеличатися таким великим, чистим і дорогим будинком — СВОЄЮ ВЛАСНОЮ ХАТОЮ. Інститут став не тільки важною українською культурно-освітною інституцією, але й значним народним маєтком.

На цім з'їзді ще раз з особливою силою було підкреслено і стало очевидним, що попри матеріяльне багатство, наша сила в культурі й освіті та у вихованні в національному дусі нашої молоді та що це останнє далеко важніше за матеріяльні здобутки.

У власному будинку освітно-виховавча робота йшла посилено й уперто. Рік річно прибували до Інституту все нові й нові сили — наші хлопці й дівчата. Пожвавилася робота студентського кружка, провадилися українські курси, відбувалися відчити, дебати, ставилися концерти й представлення, студенти брали участь в народних святах, зорґанізували свої хори—світський і церковний. Робота розвивалася не зважаючи на клопоти з довгами Інституту, на пошесті, слабости, на посуху, на загальну кризу, не зважаючи на все те, що приходило ззовні і в той чи інший спосіб могло б відбиватися на основній нормальній праці Інституту. Серед загальної маси студентства виділялися своєю активністю, щирістю не вимушеною жертвенністю все нові й нові одиниці, які прикладали всіх зусиль, щоб свою рід-

ну народну інституцію поставити якнайвище і найповажніше.

Усе це прислужилося до того, що в 1925 році морґедж на будинок було сплачено і його було урочисто спалено на ДЕВЯТОМУ НАРОДНОМУ З'ЇЗДІ у цьому ж році. Це було великим досягненням і викликало радість серед нашого загалу, бо відтепер Інститут ставав забезпечений і мав вільну руку зосереджувати всю увагу на освітно-культурній праці. Правда, хоч морґедж було сплачено, та на Інституті ще залишилися довги за направу будинку, придбання меблів, податок, харчі тощо. Ці довги в часі палення морґеджу виносили поверх $17,000. Треба було дальше напружувати сили, щоб остаточно позбутися довгу, треба було багато винахідливости, праці, енерґії й труду, щоб звільнитися від цього непотрібного тягару.

І треба сказати, що наше суспільство, його провідники, дирекції Інституту з успіхом перемогли труднощі на цьому шляху і з честю вийшли на світлу і рівну дорогу народної праці, остаточно розплатившись з довгами в 1942 році.

Мало того, завдяки неперевершеній жертвенности наших людей, їх щирості й розумінню ваги для народу української культурної роботи, пощастило при Інституті створити окремий фонд стипендій для дівчат в Інституті під іменем "Фонд Ірини й Юстини ФЕДАН". Фонд цей створив с. п. Іван Федан, жертвуючи на цю ціль дуже поважну суму та зробивши тим важний початок для подібних фондів для української культурної праці на американськім континенті. Союз Українок Канади в останні роки також призначає щорічно стипендію для одного студента чи сту-

Інститут ім. Петра Могили в Саскатуні, Саск.

дентки Інституту, що визначається найліпшими успіхами в опануванні української мови та активністю на громадському полі.

4. Які ж дотеперішні осяги Інституту?

Сильною волею наших людей, їх щирістю до народної справи, величезною жертвенністю на народні цілі, наші люди створили невмирущу свою власну народну інституцію, яка мов той маяк серед бур і темряви допомогла вивести наше життя в Канаді на певний самостійний шлях. Своєю діяльністю дотепер Інститут довів, що навіть серед найгірших обставин, знаходяться щирі люди, які посвячують себе для народної справи, що своїм добрим прикладом імпонують людям, поривають їх і ведуть за собою, а ці дають на народну ціль і матеріяльну і моральну підтримку. Інститут зробив велику роботу вже тим, що збудив в нашому народі довіря до себе, до своїх провідників і до потреби своєї громадської праці і наочно показав, що наш нарід може творити своє життя своїми власними силами, не спираючись і не оглядаючись на чужих. Інститут виплекав і розвинув велику жертвенність українського громадянства. Інститут довів, що своя інсттиуція, збудована і оперта на власні сили, завжди буде служити інтересам свого народу. Інститут чимало причинився до пробудження і піднесення народної свідомости та до піддержання і піднесення культури українського народу, його мови, літератури, музики і мистецтва. З'їздами, вічами і відчитами, що відбувалися за його ініціятивою, Інститут освідомлював старше громадянство, поширював освіту і неухильно опікувався нашою молоддю. Через Інститут пройшли тисячі наших студентів, які працюють тепер на цілім американськім континенті. Скрізь у Канаді й Америці можна зустрічати добрих фармерів, робітників, бизнесменів, учителів, адвокатів, лікарів, дентистів, аптекарів, робітників, професорів у вищих школах і в університетах. Усі ці люди високо підносять добре імя свого народу і є поважні та поважані горожани своїх країн. Між неукраїнськими горожанами Інститут відіграв значну ролю в поширенні української справи. Вислідом роботи Інституту і його з'їздів було покликання до життя орґанізації Союзу Українців Самостійників, яка обєднала в собі українців, що вважають за свій ідеал самостійну українську державу, а також самостійність політичної думки і взагалі самостійність у громадському житті.

Никола Лабюк,
теперішній ректор Інституту.

5. Перспективи дальшої роботи Інституту.

Високі цілі мав перед собою Інститут при заснованні й велику роботу успішно виконав за роки свого існування й діяльности. Фінансові труднощі часом гальмували його творчий розмах та обмежували способи діяння. Тепер часи й обставини різко змінилися в порівнанні з попередніми і треба шукати нових способів, нових методів, щоб діяти дальше для осягнення тих же великих цілей, що стоять перед народною виховавчою інституцією. Ми мусимо використати ці нові обставини, щоб за допомогою нами вихованими молодими людьми нового покоління, що йдуть старшим на зміну з новими думками ,новою енерґією й ентузіязмом та далеко кращими фінансовими засобами, продовжувати велику роботу для загального народного добра.

У теперішні часи ми маємо в Канаді друге і третє покоління роджених і вихованих тут дітей, батьки яких зробили все, щоб дати цим дітям і освіту, і добробут і промощений рівний шлях життя. Ці діти не потребують самотужки вишукувати собі матеріяльних способів до життя, як то було з їх батьками. Вони не чуються тут чужинцями, бо вони роджені в Канаді і є її горожанами. З добрим імям свого походження вони побирають науку в середніх школах та університетах і здобувають поважні становища. Це все в порядку. Але матеріяльний добробут не сміє відсунути на другорядне місце справи збереження нашої

В ЄДНАННІ СИЛА

Зорґанізована в 1906 році, Юнайтед Ґрейн Ґроверс Лимитед служить фармерам степових провінцій приблизно пів століття.

Сьогодні 50,000 фармерів-шеровців U.G.G. є власниками і керують 685 сільськими елеваторами, також портовими елеваторами у Венкувері і Порт Артур.

На порозі свойого золотого ювілею, члени-фармері U.G.G. почуваються горді з рекорду успіхів їхньої компанії.

UNITED GRAIN GROWERS LTD.

Regina Saskatoon WINNIPEG Calgary Edmonton

культури. Свідомість своєї культури дає людині почуття вартости. Вона виповняє зміст її життя і заокруглює його. Без знання своєї культури людина не має де прихилитися, вона не чує ґрунту під ногами і стає подібною до лози, яка гнеться за подувом вітру. Людина, що не знає і не шанує своєї культури, не має жадної вартости ні для себе, ні для свого оточення. Коли б етнічні ґрупи в Канаді забули свою культуру, вони стали б сірою, нецікавою і дуже одноманітною масою.

Тому ми, канадійці українського роду, повинні бути глибоко вірними своїй традиції й культурі; ось чому необхідно нам якнайпильніше плекати свою мову, літературу, історію, пісню, танки, мистецтво.

До всього іншого ми, українці, маємо ще характерну відмінність від інших етнічних ґруп тут в Канаді: ми не маємо там, на рідних землях своєї вільної держави, як мають її інші народи, і це, поза всі обовязки до Канади накладає на нас, українців, ще один відмінний додатковий і відповідальний обовязок — бути зобовязаним перед нашим народом памятати про віковічне прагнення нашого народу про відновлення самостійної і незалежної України в Европі та всіма можливими способами, як громадян Канади, допомагати в здійсненні цього прагнення. Нам необхідно завжди мати перед очима живий, світлий і невмирущий ідеал самостійної України.

Виходячи з повищого, перед нами на всю широчінь стають завдання нашого Інституту в теперішні часи, такі відмінні від попередних. Потреба в існуванні Інституту і його праці не зникла, а є такою ж гострою, а може ще й гострішою, як була в перших роках нашого поселення в Канаді.

На українських родинах лежить велика відповідальність прищепити своїм дітям ще змалечку любов до рідної мови і навчити їх цієї мови; прищепити їм почуття гордости приналежати до українського роду. Треба впоїти дітям, що вони повинні не тільки набути освіту, а також і те, що коли прийде час до цього, щоб наші діти стреміли всією своєю істотою хоч рік перебути в своїй славній народній інституції — в Українському Інституті, в якому перебували й виховувалися в них знані тепер і славні їх попередники.

Якщо цей простий, але такий конечний обовязок, виконає сумлінно кожна українська родина, це буде значити, **що вся наша суспільність** виконала свій невідкличний обовязок і тоді ми уникнемо непотрібної жури і клопоту, щоб заповнити Інститут нашою молоддю.

Самий Інститут повинен якнайповніше бути приготований приймати нашу молодь у свої стіни, під свою опіку і дати їй все те, чого вимагають теперішні часи.

Найперше Інститут повинен бути модерно розбудований і обладнаний. Будинок нашого Інституту тепер старий, дуже старий. У ньому немає навіть конечних вигід, до яких звикли вже наші діти і які так потрібні в новітні часи. Стоїть цей будинок далеко від університету і це також невигідно. Значить, необхідно здійснити задум побудовання нового будинку поблизу університету, обладнати його модерно і зробити таким,

щоб він не тільки викликав гордощі наших дітей, а був би заздрощами для інших.

Чи ми українці в силі цього доконати? Певно, що так!

Досвід і практика попереднього життя нашого в Канаді тому доказом. Якщо в перші часи поселення українців тут, при абсолютній матеріяльній бідности тоді, при майже повній відсутности освічених наших людей, нікому незнані в Канаді й непевні свого становища, — ці українці змогли своїми власними силами збудувати свій перший Інститут ім. П. Могили, то тепер, коли ми стали заможними, на певних становищах, знані всім і відомі, маємо силу своєї інтеліґенції, — нам напевно буде значно легше здійснити добрий задум — поставити новий модерний будинок Інституту.

Очевидно, що при цьому головна справа не в матеріяльних ресурсах, не в самих тільки грошах. Справа тут в основному в ІДЕЇ, в СИЛІ НАШОГО ДУХА! Якщо ідея нашого суспільства незламна, якщо дух його міцний — тоді суспільство доконає великого чину.

Звичайно, що новітні часи потребують не тільки модерного будинку. Це потрібне і конечне діло, але головніша справа — справа змісту роботи Інституту. Наші провідники й керівники Інституту, покликані до того суспільством, повинні надати такого змісту діяльности Інституту, щоб він імпонував молоді і її захоплював, а вцілому, щоб відповідав вимогам часу. Над змістом цієї діяльности якраз тепер і працюють пильно й уважно, покликані до того високо

МОЖЕТЕ ЗАДЕРЖАТИ ДОБРИЙ (НОРМАЛЬНИЙ) ВИГЛЯД, А ВАШУ ЇЖУ ОБЕРНУТИ В ЕНЕРҐІЙНУ СИЛУ

Це важний чай, що зложений з одинадцять різних зіль, котрий може помочи вам задержати нормальний вигляд. Кожне зело виконує своє завдання.

Щоби задержати добрий вигляд уживайте чай — число 5. Ціна $2.00, або дві пачки за $3.00

ГЕРБАТА НА ШЛУНОК — Усуває кваси, ґази, відриги і помагає травленню. — Ціна $2.00

УСУВАЄ З ОРҐАНІЗМУ — флегму, очищує кров і взагалі все тіло. Зільна гербата. — Ціна $2.00

НА ОЧИЩЕННЯ КРОВИ — на прищі, боляки, на скірні викиди. Очищує кров. — Ціна $2.00

НА ПРОСТУДУ — Грудей, на кашель, бронхіт і коклюш — вела. — Ціна $2.00

Витніть це оголошення і залучіть $2.00 або дві пачки за $3.00 з котрих-небудь повищих зел. — Адресуйте:

Alphian Herb Company

P.O. Box 3541, Station B. Winnipeg, Man., Canada.

кваліфіковані і досвітчені наукові сили.

ОТЖЕ:

1. У теперішні часи існування й діяльність нашого Інституту потрібні навіть більше, як то було в попередніх часах.

2. На батьках українських родин і на нашому суспільстві вцілому лежить величезна відповідальність за своїх дітей, щоб навчити їх рідної мови і впоїти їм гордість, що вони належать до українського роду.

3. Ідея й сила нашого духа повинні керувати нами й бути незрівняно вищими від особистих матеріяльних інтересів.

4. Зміст праці Інституту повинен бути в душі й потребі часу.

5. Наша сила в нас самих. Добро і щастя дітей, як і нашого народу і Канади повинні лежати в основі всієї нашої суспільно-громадської діяльности та у вірному вихованні наших дітей в родинах.

Наша народна інституція, що проіснувала 39 років, доконала великої невмирущої народної праці. Перед нами ще більші, а може й трудніші, завдання. І ми їх виконаємо спільними силами, як це ми робили вже не раз, бо всі ми маємо непохитну віру великого Каменяра, Івана Франка, який казав:

"..... що своїми руками
Розібємо скалу, роздробимо [граніт,
Що кровю власною і власними [кістками
Твердий змуруємо гостинець і за [нами
Прийде нове життя, добро нове у [світ..."

Проф. Ів. Рудевський.

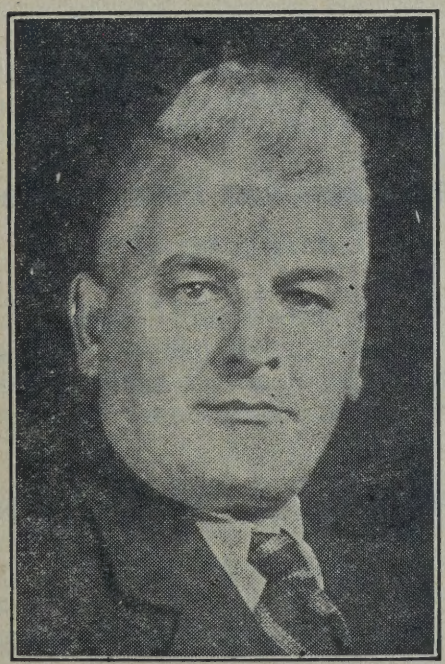

УКРАЇНСЬКЕ ФОТОҐРАФІЧНЕ ЗАВЕДЕННЯ

Виконує всякі фотоґрафічні роботи точно, солідно й на час.

Також викінчується аматорські фільми.

GAVINCHUK STUDIO

Drawer D, Phone 31
Smoky Lake, Alta.

ЦЕ Ж ДЛЯ ВАШОЇ КОРИСТИ...

Запевніться, щоб ваша нова хата, яка будується, мала подостатком електричних проводів для заспокоєння всіх ваших електричних потреб, не тільки тепер, але і в майбутньому. Робити зміни пізніше може бути коштовне. Для досвідченої поради в електричних проблемах, потелефонуйте 96-8231 або пишіть до

City Hydro

Offices: 55 Princess Street
Winnipeg

ЗА ВАШИМ ТЕЛЕВІЗІЙНИМ АПАРАТОМ

Найкращі апарати телевізії — це ж MARCONI

вдайтеся до одинокої української крамниці меблів при вулиці Селкирк у Вінніпеґу

The Manitoba Hardware & Furniture Co.

Коли потребуєте нової електричної кухні, рефриджерейтора, радіо, ріжні меблі, подарунки на весілля, ювілеї і т. п., зайдіть до нашого склепу п. ч.

542 Selkirk Ave., Winnipeg, Man.

Телефон 52-4008

J. Cordepal, Manager.

М. Ковалевський.

Спілка Визволення України

На сторінках української преси в Канаді писалося багато в 1930 році про 45 українських патріотів, відомих діячів і науковців, яких тоді судили в Харкові большевики за їхні національні ідеали.

Варто пригадати, що Союз Українців Самостійників в Канаді провів тоді сильну акцію протестаційними вічами, відозвами тощо, апелюючи до уряду й до всього вільного світу проти насильств і переслідувань українців на їх власній землі, проти жорстокого засуду в Харкові над українськими патріотами.

Від того часу минуло 25 років. Але український нарід по цілому світу не забув того ганебного суду большевиків, а ще більше не забув своїх кращих синів і доньок, які впали жертвою червоного терору, що його на багнетах принесли в Україну московські большевики. Цих 45 — в поході до волі, як ті спартанці, не покорились, але як гідні сини своєї батьківщини дали приклад, як треба жити, а навіть умирати за волю України. Український нарід буде оспівувати їх у піснях і вони вічно житимуть в його історії. На прикладах їх діл виростатимуть тисячі нових борців, які в імя своє правди підуть крізь ворожі лави і докінчать почате діло.

Тепер по більших містах у Канаді деякі орґанізації відзначують роковини ганебного процесу над 45 борцями за волю батьківщини. Улатшовуються академії, читаються реферати. Хоч і сумна, але важлива ця подія в нашому тернистому національному життю. Не лише записати її потрібно, але мати її перед очима завжди. І от містимо тут працю М. Ковалевського п. н. "Спілка Визволення України", поміщену у збірці "Опозиційні рухи в Україні і національна політика СССР (1920 1954), яку видав Інститут для Вивчення Історії та Культури СССР в Мюнхені.

Ред.

***

Від 9 березня до 19 квітня 1930 року Найвищий Суд Української Сов. Соц. Республіки розглядав справу 45-ти членів української самостійницької орґанізації "Спілка Визволення України". Судовий процес відбувся у великій залі державної опери в Харкові, при чім влада вжила всіх заходів, щоб використати цей процес для політичної аґітації. Хід самого процесу був передаваний через радіо, делеґації комуністичних орґанізацій переповнювали залю, а в просторих коридорах театру влаштовано виставу ріжних документів, що мали ілюструвати український національніий рух і діяльність українських урядів, очевидно, в бажаному для комуністів освітленні.

Склад суду, що його затвердив Всеукраїнський Центральний Виконавчий Комітет, спеціяльною ухвалою на внесок народнього комі-

сара юстиції Порайка, був такий: голова суду — Антін Приходько (колишній член Української Партії Соціялістів-революціонерів лівого крила, потім комуніст); члени суду — Коробенко (робітник київського арсеналу, що в 1917 році був осередком комуністичного руху і де розпочалося повстання проти Української Народньої Республіки), Гаврило Одинець[1]), професор Соколянський[2]), професор Волков, робітник Муха і селянка Корженкова. Як державні обвинувачі в процесі виступали заступник народнього комісаря справедливости та старший помічник ґен. прокурора УССР Павло Михайлик (еміґрант з Галичини), заступник прокурора Найвищого Суду Ахматов (з походження жид, правдиве прізвище Ахманицький), прокурор народнього комісаріяту юстиції Якимишин (еміґрант з Галичини), прокурор окружного суду в Києві Биструков (росіянин з походження). Як громадські обвинувачі виступали: від Науко-технічної Секції Всеукраїнської Ради професійних Спілок — Панас Любченко (до 1918 р. соціяліст-революціонер лівого крила, потім комуніст); від харківського Сільсько-господарського Інституту професор Соколовський, від Орґанізації Радянських Письменників в Україні — письменник Слісаренко. Мав також виступати від Української Академії Наук її член математик Кравчук, що походив з Галичини, але перед самим початком процесу він написав до суду заяву, що з причини тяжкої хвороби він не має змоги брати участи в процесі. Як оборонці виступали члени колеґії оборонців: Ратнер, Виноградський, Вількомирський, Іделевич, Обуховський, Рівлін, Юровицький, Шац, Вознесенська (всі жидівського походження), Пухтинський, професор Гродзинський, Ковалівська, Потапов, — майже всі з Києва.

На лаві підсудних були: 1. професор Сергій Єфремов, 53 років, визначний вчений, історик літератури, один із найближчих учнів професора Володимира Антоновича; брав участь у громадському житті вже з кінця 19-го століття; з 1906 року редаґував єдиний тоді в Росії, український щоденник "Рада", ідеольоґ і теоретик української партії радикальних демократів, що її в 1917 році перемінено на Партію Соціялістів-федералістів; був головою Центрального комітету цієї партії, товаришем голови цієї партії, товаришем голови Центральної Ради, одним із орґанізаторів Української Академії Наук, був її віце-президентом. У 1927 р. на розпорядження совітського уряду його усунули зі становища віце-президента Академії Наук за те, що не хотів погодитися на запроєктовані Народнім Комісаріятом Освіти реформи в комуністичному напрямку.

2. Володимир Чехівський, 54 років, визначний член Української

---

[1]) Селянин, брав діяльну участь в українському житті вже 1905 року, належав до Української Партії Соціялістів-революціонерів; до 1919 року був при уряді Української Народньої Республіки і лише після останньої поразки українських військ повернувся з Камянця до Києва та вступив до Комуністичної Партії; після того вибрали його до Центрального Комітету "незаможних селян"; за останніх років став довіреною особою голови ВУЦКВ Петровського. Перед революцією перебував у близьких особистих зносинах з професором Єфремовим та іншими обвинуваченими в цьому процесі.

[2]) Делеґат науково-технічної секції Всеукраїнської Ради Професійних Спілок.

Соціял-демократичної Партії, член її ЦК, колишній премієр уряду УНР після упадку Скоропадського. Швидко після того він розчарувався в політичній діяльності, а тому, що походив зі священичої родини та мав вищу теольоґічну освіту, він зацікавився виключно релігійними справами, хоч і не вирікався соціялістичних переконань. З цього приводу совітська прокуратура іронічно зазначала, ніби він хотів поєднати Христа з Марксом. Він брав діяльну участь в орґанізації Української Автокефальної Церкви, йому пропонували єпископську катедру у Києві, але він на це заявив: "У моїй душі боряться святий і гайдамака, гайдамака переміг, і тому не можу бути єпископом". Виступав як проповідник у київському Софійському соборі. За його великі здібності й діяльність у цій галузі Всеукраїнська Церковна Рада надала йому титул всеукраїнського проповідника.

3. Володимир Дурдуківський, 55 років, відомий педаґоґ, директор І. київської української ґімназії ім. Шевченка, переформованої за совітської влади в першу київську трудову школу ім. Шевченка, колишній член партії УСФ, свояк Єфремова.

4. Йосиф Гермайзе, 37 років, професор київського ІНШ, один із передових членів УСДРП, завідував кабінетом марксизму при Академії Наук.

5. Андрій Ніковський, 44 років, письменник, колишній член ЦК УПСФ, колишній міністер закордонних справ в уряді УНР на еміґрації у 1921-1922 рр., близький співробітник Єфремова.

6. Людмила Старицька-Черняхівська, 60 років, відома письменниця й перекладачка. Вже наприкінці минулого століття, брала живу діяльність в українському житті, член УПСФ.

7. Олександер Черняхівський, 60 років, чоловік Людмили Старицької, професор Київського Медичного Інституту, визначний український громадський діяч, член УПСФ.

8. Олександер Гребенецький, 55 років, викладав у київській І. трудовій школі, співробітник Академії Наук, член УДРП.

Сергій Єфремов

9. Всеволод Ганцов, професор-філолог, співробітник Академії Наук, член УПСР, 37 років.

10. Микола Павлушков, 36 років, студент київського ІНО, племінник Єфремова.

11. Борис Матушевський, 22 роки, студент київського ІНО, син відомого українського політичного і громадського діяча, Федора Матушевського.

12. Юрій Трезинський, 49 років, вчитель київської І. трудової школи, член УСДРП.

13. Ніна Токарівська, вчителька І-ої трудової школи, колишній член УПСД.

14. Андрій Заліський, 44 р., учитель І-ої трудової школи, колишній член УСДРП, року 1928 його виселили за межі України за "контрреволюцію".

15. Григорій Іваниця, 38 років, професор-філолог, викладав у київському ІНО, науковий співробітник ВУАН, кол. член УСДРП.

16. Василь Дога, 44 р., професор київського ІНО, науковий співробітник ВУАН, кол. член УСДРП.

17. Костянтин Шило, 50 р., завідувач редакторського відділу київської філії Держвидаву, науковий співробітник ВУАН, кол. член УСДРП.

18. Зіновій Марґуліс, 50 років, член колеґії оборонців, науковий співробітник ВУАН, кол. член УСДРП, жид з походження.

19. Михайло Івченко, 47 років, визначний письменник, належав до соціялістів-революціонерів.

20. Григорій Голоскевич, 45 років, науковий співробітник ВУАН, редактор "Словника живої мови", кол. член Центральної Ради, кол. член УСДПР.

21. Григорій Холодний, 44 років, науковий співробітник ВУАН, лектор київського ІНО, керманич Інституту української наукової мови, колишній член УПСД.

23. Володимир Страшкевич, 54 років, науковий співробітник ВУАН, редактор ІУНМ, кол. член УСДРП.

25. Віктор Дубровський, 50 років, науковий співробітник ВУАН, редактор ІУНМ, завідувач видавничого відділу Цукротресту.

26. Костянтин Туркало, 37 років, інженер-хемік, редактор ІУНМ, кол. член Центральної Ради, кол. член УПСД.

27. Володимир Підгаєцький, 41 років, науковий співробітник ВУАН, професор київського медичного інституту, кол. член УСДРП.

28. Микола Кудрицький, 46 років, науковий співробітник ВУАН, професор київського медичного інституту, кол. член УСДРП.

29. Аркадій Барбар, 50 років, науковий співробітник ВУАН, лектор мед. інституту у Києві, кол. член УСДРП.

30. Володимир Удовенко, 49 років, науковий співробітник ВУАН, проф. мед. інституту у Києві.

31. Авксентій Болозович, 43 років, кооператор, лектор київського кооперативного інституту, кол. член УПСР (1928 року зісланий на Соловки).

32. Максим Ботвиновський, 50 років, кооператор, член правління Молочарспілки, кол. член УПСР.

33. Микола Чехівський, 53 роки, священик Української Автокефальної Церкви, кол. професор Київської Духовної Академії і старшина Армії УНР.

34. Петро Єфремов, 46 років, професор дніпропетровського ІНО, кол. член УПСР, брат С. Єфремова.

35. Микола Білий, 32 років, учитель.

36. Любов Гіднова, 48 років, учителька.

37. Костянтин Товкач, 47 років, член полтавської колеґії оборонців, кол. член ПУСР.

38. Володимир Шепотєв, 50 років, професор полтавського ІНО, кол. член УПСР (1928 р. виселений поза межі України).

39. Петро Близнюк, 49 років, кооператор.

40. Микола Лагута, 34 років, викладач ІНО в Миколаєві, кол. член УПСР.

41. Йосиф Карпович, 43 років, викладач школи в Чернигові, кол. член УПСР.

42. Валентин Атамановський, 37 років, директор винницької філії всенародньої бібліотеки України.

43. Михайло Слабченко, 47 років, професор одеського ІНО і член ВУАН, колишній член УСДРП.

44. Тарас Слабченко, 25 років, учитель в одеській школі.

45. Кирило Панченко - Чаленко, 42 років, педаґоґ в Одесі.

Як орґанізовано "Спілку Визволення України"?

Головний обвинувачений професор Єфремов під час слідства, що його вели аґенти ҐПУ, зізнав, що українська інтеліґенція не могла б не бути в конфлікті з тими, що стояли на ґрунті Жовтня й творили пролєтарську державу. Конфлікт цей, починаючи з перших днів революції, був завжди дуже гострий, але поразка була на нашому боці. Ми не хотіли одначе визнати себе за переможених, не вважали боротьбу за скінчену. Отже вирішили працювати, орґанізуючи й підготовляючи маси, щоб слушного часу вибороти наші права".

На суді Єфремов зазначив, що у 1919 р., з огляду на непевне становище української держави, засновано у Києві т. зв. "Братство Української Державности" (БУД). Це була конспіративна орґанізація, що мала на меті боротися за українську державність. 1920 р. БУД висунув кандидата на премієра українського уряду, що реорґанізувався, коли українське й польське військо заняло Київ. Коли совітський уряд знову запанував в Україні, БУД продовжував свою підготовчу працю. Діяльність БУД-у, продовжувалась до 1924 р., коли, з приводу багатьох несприятливих умов, її припинено. Тоді вжито заходів заснувати нову орґанізацію. Єфремов так говорив про це: "Коли вже збройна боротьба поміж УНР і радянською владою, власне вже скінчилася, коли БУД власне вже розпався, то у мене й у людей, які стояли близько коло мене, склалося таке питання, чи треба цілком складати зброю у боротьбі за незалежну Україну, чи боротьба може бути". З цього приводу дискутовано довший час і Єфремов з найближчими йому українськими діячами вирішив, що треба боротися й далі, але в інших формах, утворивши орґанізацію, що мала б завдання підготовляти кадри для майбутнього визволення України. Єфремов переконався тоді, що для цієї праці треба також притягнути й українську еміґрацію, при чім вплинув на свого особистого приятеля, А. Ніковського, який перебував тоді у Берліні, щоб він вернувся до Києва. Впродовж 1924-1925 рр. продовжувалась підготовча праця і в літку 1926 року, незабаром після вбивства Головного Отамана С. Петлюри, постала нова орґанізація під назвою "Спілка Визволення України", орґанізація цілком конспіративна, яка обєднала всі національні елементи.

Ніковський, прибувши з Берліна, повідомив Єфремова, що на еміґрації також утворено "Спілку Визволення України" і що еміґра-

ція бажає, щоб Єфремов зробив те саме й в Україні. Характеристично, що Ніковський, як зазначив Єфремов, покликався на ухвалу, прийняту на нараді в Берліні, при чому в нараді цій ніби брали участь Петлюра, Шульгин і Дорошенко. Далі Єфремов дістав ще відомості в спосіб, не зясований на процесі, що також у Празі відбулась нарада з участю Петлюри, Мазепи, Прокоповича, Дорошенка, Лотоцького, Шульгина і Лівицького. Нарада ця, як зазначив Єфремов, мала на меті вирішити, що настав час розпочати чинну боротьбу проти Совітів в Україні.

У червні цього-ж року відбулися орґанізаційні збори Спілки Визволення України, на яких були теж присутні Єфремов, Дурдуківський, Чехівський, Гермайзе, Ніковський, Гребенецький і Старицька-Черняхівська. Вони будучи провідниками орґанізації, поділили поміж собою функції в такий спосіб: Єфремов — голова, його заступник — Чехівський, скарбник — Дурдуківський. Далі почали творити конспіративні пятки в інституціях і орґанізаціях; кожний з членів пятки в свою чергу утворював конспіративну пятку. Поміж проводом орґанізації, отже, і її низами була низка законспірованих і нікому невідомих пяток. Єфремов заложив осередок Спілки в Академії Наук, Гребенецький — в Інституті Наукової Мови; там утворилася ціла автономічна орґанізація під назвою "Інараку". Дурдуківський і Гермайзе працювали у шкільних і педаґоґічних школах, утворюючи секції вчителів, родичів шкільної молоді і самої шкільної молоді. З останньої вийшла "Спілка Української Молоді". Чехівський керував працею в Автокефальній Церкві і в кооперативних орґанізаціях. Ніковський і Старицька-Черняхівська провадили працю серед письменників і мистців і закладали пятки в совітських видавництвах, в тому числі й у Держвидаві. Декілька видавництв, як прим. "Слово" та "Книгоспілку", вони опанували цілком. Крім того заложив пятку в інститутах: Народньої Освіти, Кооперативному імени Чубаря, Сільсько-господарському, Політехнічному, Зоотехнічному; утворено також ґрупу аґрономічну, що працювала в Наркомземі в Харкові, медичну, інженерно-технічну. Філії Спілки утворено в Харкові, Одесі, Дніпропетровському, Чернігові, Полтаві, Миколаєві, Херсоні і Вінниці.

Другий обвинувачений Ніковський зізнав, що перед своїм поворотом в Україну він відбув низку конференцій з провідниками української еміґрації, від яких дістав певні завдання щодо утворення української самостійницької орґанізації й початку акції проти Совітів. Про ці інструкції, як зізнав Ніковський, знав і Головний Отаман. Ніковський був у контакті не тільки з діячами і керманичами УНР, але і з ґрупою колишнього гетьмана Скоропадського, від якої також дістав низку інструкцій. На запит прокурора Ніковський відповів, що був емісарем УНР в Україні. Після приїзду до Києва, заявив Єфремову та іншим провідникам Спілки, що треба сконсолідувати сили української інтеліґенції і бути готовими на випадок, якщо трапляться події, сприятливі для відбудування України.

За зізнаннями Єфремова і Ніков-

ського вони обидва керували звязками з українською еміґрацією.

Програма й ідеольоґія Спілки Визволення України

Головне завдання Спілки Визволення України, як це виказує з зізнань усіх обвинувачених, було визволити Україну з-під совітської влади, відірвати її від Росії та відновити українську незалежну републику. Це мала бути демократична република на чолі з президентом, з радою міністрів, відповідальною перед народнім представництвом і з ґарантією всіх громадянських свобід. Як зазначив Ніковський, після проголошення незалежности, був би утворений нормальний тип европейської републики. З зізнань обвинувачених видно, що Спілка бажала внести корективи до конституцій, які колись ухвалили Центральна Рада і Трудовий Конґрес. Передбачалося також утворити військову диктатуру на переходовий час після упадку совітського режиму, а згодом був би зреалізований парляментарний устрій.

Щодо аґрарного питання, то Спілка мала на увазі відновити приватну власність на землю: земля мала належати до тих, хто її обробляє, тобто до селян, але земля до них повинна була перейти, як зазначив Єфремов, за грошевим викупом. Приватну власність були б привернули в промислі і в торгівлі і лише підприємства загального державного значення залишалися б удержавлені. З зізнань Єфремова та інших виникало, що Спілка вважала за доцільне виплатити частину боргів кол. царського режиму, яка припадала на Україну, щоб у такий спосіб забезпечити добрі відносини з европейськими державами і можливість користуватися їхнім кредитом. Щодо релігійних справ, то Єфремов зазначив, що релігія — це особиста справа кожного, але Автокефальна Церква, поки вона виконувала б якесь культурне завдання, могла б мати деяку перевагу, чи опіку держави. Таким чином, Спілка вважала за доцільне забезпечити домінуюче становище Українській Автокефальній Православній Церкві.

Людмила Старицька-Черняхівська

Треба, до речі, зазначити, що поскільки Спілка була конспіративною орґанізацією, то її писаної програми не було і про неї свідчили лише зізнання підсудних.

Ідеольоґічно Спілка стояла на засаді національного визволення й відкидала засади комуністичного інтернаціоналізму та клясової боротьби. Головне гасло для всіх, як зазначив під час процесу Єфремов, було: держава по-

над партіями, нарід понад клясами. Але засади демократії були признані. Єфремов у своїх зізнаннях додав, що він проти совітського устрою тому, що цей устрій не забезпечує людності громадських свобід. На закид прокурора, що в Україні, як і в цілому СССР, громадянських свобід позбавлена лише буржуазія, яка творить усього 6% загального населення, Єфремов відповів, що позбавлення свобід цих 6% саме і є несправедливістю, бо воно ламає засади демократії. Спілка між іншим боролася і за повернення свобід для цих 6-ти відсотків людности.

Тактика Спілки Визволення України

Із зізнань Єфремова, Ніковського та інших обвинувачених виникає, що за головні засоби для осягнення своєї мети Спілка вважала: а) мобілізацію всіх патріотично настроєних елементів в Україні; б) опанування через своїх людей найважливіших совітських орґанізацій та установ і обєднання своїх прихильників затруднених у совітському апараті в Україні; в) підготовлення кадрів, які у відповідному часі могли б керувати революційною акцією і повстанням; г) розповсюджування національної ідеольоґії серед широких шарів людности, і з цією метою проникання до совєтських видавництв і редакцій, до літературних і мистецьких уґруповань, утворювання хорів, драматичних гуртків, освітніх осередків тощо; д) інформування громадянства про політичні події через нелеґальне пресове й інформаційне бюро, зорґанізоване у Харкові під проводом Миколи Чехівського; е) ведення аґітації серед селян і робітників на ґрунті господарських і апровізаційних труднощів, а також викликування труднощів при допомозі своїх людей у кооперативних і господарських орґанізаціях.

Як зізнав Ніковський, члени Спілки надіялися на можливість комплікацій у міжнародній ситуації і на утворення єдиного фронту европейських держав проти СССР. Якщо наступила б інтервенція цих держав, Спілка також розпочало б збройну акцію проти Совітів.

Цікаво, що, як виходило з зізнання Єфремова, Спілка вважала можливою теж еволюцію совітської влади в Україні в напрямку демократизації, а також і те, що совітська влада, не маючи змоги виконати своїх обіцянок, даних працюючим масам, примушена буде капітулювати, а владу від неї перейме орґанізована демократія. Єфремов зазначав, що збройне повстання не було єдиним засобом боротьби і що малося на увазі також і інші засоби визволити Україну з-під влади Совітів. Щодо терору, як засобу боротьби, то на суді не здобуто досить даних, які дозволяли б припускати, що Спілка його застосовувала, хоч прокуратура і вживала заходів зафіксувати це у зізнаннях обвинувачених. Студент Павлушков зізнавав, що Спілка Української Молоді принципово стояла за застосування терору, при чому частина членів уважала за доцільне застосувати терор щодо представників місцевої влади. Єфремов ніби то казав Павлушкову, що, не будучи прихильником терористичних актів, вважає за можливе при совітських умовинах застосувати їх, але виключно щодо найчільніших

представників совітської влади, бо тільки тоді терор буде мати позитивні наслідки. Сам Єфремов на суді зазначив, що Спілка Визволення України не тільки не застосувала терору, але навіть не мала для цього засобів. Взагалі терор був для членів скоріше темою теоретичних дискусій, і поза ці межі не виходив. На практиці, як зізнав Єфремов, Спілка Визволення України не застосувала ніякого акту терору і не вбила ніодного комуніста...

У практиці Спілки Визволення України звертає увагу та особлива подробиця, що її члени, — маскуючи часто свої правдиві політичні переконання, прикидалися інколи прихильниками комунізму, щоб у такий спосіб полекшити собі доступ до ріжних совітських установ і законспірувати свою протисовітську діяльність. Так, наприклад, один з головних обвинувачених, Гермайзе, що з року 1922 робив вигляд, що розчарувався в національному українському русі і став "зміновіховцем", тобто визнав совітську плятформу. Обвинувачений Павлушков це цілком підтвердив, додавши, що Спілка взагалі рекомендувала своїм членам стосувати таку тактику. Згадував про це у своїй промові прокурор Ахматов, говорячи про обвинуваченого Іваницю, який провадив подвійну гру: з одного боку вміщував в совітських часописах комуністичні статті і перебував на становищі члена міськради, а з другого — був одним з найдіяльніших членів Спілки.

Спілка Визволення України та українська еміґрація

Спілка Визволення України повстала, як вже відомо, під впливом двох фактів: 1924 року вернувся до Києва Ніковський, який, покликуючись на інструкції одержаві від провідників української еміґрації і Головного Отамана С. Петлюри, заявив Єфремову, що настав час розпочинати боротьбу за визволення і незалежність. Року ж 1926, як зазначив Єфремов, дістав він листа від еміґранта Чикаленка, що в імені української еміґрації вимагав утворити в Україні Спілку Визволення України. Цей лист зробив велике враження і негайно ухвалено приступити до її орґанізування. Другий факт, що мав велике значення, це було вбивство Петлюри у травні 1926 року. Ця подія викликала величезне враження у Києві і вона була гаслом розпочинати акцію. Контакт з українською політичною еміґрацією утримався за допомогою наукових закордонних відряджень декого з київських учених. Отже використано подорожі закордон Ганцова і Черняхівського, які закордоном з доручення Єфремова бачилися з провідниками української еміґрації. В такий спосіб Спілка Визволення України, підтримуючи постійний звязок із закордоном, діставала інформації про міжнародне становище Совітського Союзу, постачаючи з свого боку інформації про життя в Україні.

Обвинувачений Дурдуківський зізнав між іншим, що центральна ґрупа Спілки вживала всіх заходів, щоб перебувати в постійному звязку з українською еміґрацією і з закордонною філією орґанізації. Розподілено і працю між членами Спілки за кордоном і в Україні. Спілка в Україні мусіла створити умови, що сприяли б в боротьбі і проголошенню незалежности, чле-

ни ж закордонної філії повинні були популяризувати ідею незалежности України у публичній думці европейських держав і використовувати для цього дипльоматичні кола. На чолі закордонної філії Спілки, за зізнаннями Дудруківського, стояв О. Лотоцький, до складу ж її входили В. Прокопович, К. Мацієвич, Л. Чикаленко, Д. Дорошенко. А за зізнаннями Ніковського до закордонних членів належали В. Шульгин і соціял-демократи І. Мазепа та П. Феденко. Шульгин мав провадити політичну акцію в Парижі, Лотоцький у Варшаві, Мацієвич у Букарешті, а Дорошенка у Берліні.

Обвинувачений Черняхівський наприкінці 1926 року відбув подорож за кордон, щоб поінформувати провідників української еміґрації про постання Спілки Визволення України, а також, щоб поінформуватись про настрої і пляни еміґрації у звязку з убивством Петлюри. Черняхівський конферував з Дорошенком, Прокоповичем, Лотоцьким та іншими провідниками еміґрації. Головне завдання цієї подорожі, як зазначив Дурдуківський, було довідатись, в якому стані перебуває український уряд після вбивства Петлюри, і як ставляться до нього великі держави. Черняхівського поінформовано, що місце по Петлюрі заняв Андрій Лівицький, якого кандидатуру підтримала частина еміґрації. По повороті з закордону Черняхівський поінформував членів Спілки, про свої враження, після чого розпочалась велика дискусія про ролю і значення еміґрації.

Старицька-Черняхівська не надавала значення праці політичної еміґрації та уряду УНР, зазначаючи, що краще ліквідувати українську державність, що залишилась за кордоном у формі УНР, і замінити її на реальний провід, що утворився у Києві, у формі всеукраїнської Спілки Визволення України. Але проти цього катеґорично висловились майже всі члени президії СВУ. За зізнанням Дурдуківського, Єфремов, Ніковський і Чехівський рішуче були проти цього, зазначуючи дослівно, що "існування уряду УНР на еміґрації, це, до певної міри, уґрунтування нашого права на Україну, наш дорогий, не платний, політичний вексель до Европи і до большевиків, а це великий козир, великий плюс, якого вже не може собі придбати СВУ і який слушного часу відіграє рішаючу ролю у справі визволення".

Взагалі треба підркеслити, що майже всі обвинувачені, як це во-

SWYSTUN, SWYSTUN & DeGRAVES

АДВОКАТИ, ПОВНОВЛАСНИКИ і НОТАРІ

608 Great Western Bldg.
356 Main St., Winnipeg, Man.

Telephone 92-2586

ROBINSON STORES

S. P. Syrnick,
Prop.

Variety and Dry Goods

WADENA, SASK.

ни самі ствердили у своїх зізнаннях, визнавали прапор УНР, хоч серед них були прихильники й інших політичних орієнтацій. Так, наприклад, голова Спілки Української Молоді, Павлушков, зазначив, що хоч він особисто і був прихильником гетьманату, але мусів провадити свою працю на плятформі УНР, бо загал молоді і студентів був цілком відданий цій концепції і перебував під впливом ідеольоґії Петлюри, якого вважав національним героєм. Культ Петлюри був так поширений серед молоді, що, як зазначив другий обвинувачений студент Матушевський, дехто із студентів підроблював собі посвідчення, ніби з підписом Петлюри, щоб у такий спосіб піднести свій авторитет серед молоді. Павлушков зізнавав також, що культ Петлюри було поширювано також і в інших школах. Після вбивства Петлюри у травні 1926 року в Софійському соборі у Києві улаштовано таємну панахиду: зібрався тоді великий натовп, серед якого студенти розкидали проклямації, присвячені памяті Петлюри. Єфремов і Чехівський зізнали, що крім відправи у церкві, Спілка влаштувала майже по всіх містах і в багатьох сільських місцевостях нелеґальні реферати про Петлюру. Поширювали також поезії, присвячені Петлюрі, що їх написало кількох значніших сучасних поетів. Популярність Петлюри і вплив ідеольоґії УНР були такі великі, що всяку працю спрямовану проти Совітів, можна було вести лише під цими гаслами.

Характеристичні зізнання з цього приводу дав обвинувачений Ніковський. За його словами, він ще 1924 року зірвав з Петлюрою і виїхав до Берліна, де навязав зносини з ґрупою колишнього гетьмана Скоропадського. Водночас він обіцяв Шульгинові та іншим представникам УНР, що в разі повороту в Україну, він не буде виступати проти Петлюри і УНР. Повернувшись до Києва, Ніковський інформував Єфремова та інших про політичну ситуацію за кордоном, при чім гостро критикував Петлюру й уряд УНР. Проте Єфремов та інші зазначили Ніковському, що якщо він хоче мати успіх у своїй політичній і громадській праці, то не повинен критикувати Петлюру, якого всюди в Україні вважають національним героєм. Після цього Ніковський, як він це зізнав, змінив свою тактику і став підкреслювати, що він емісар УНР, довірена людина Петлюри й уряду УНР. Отже виходило, що Ніковський вернувся в Україну, щоб провадити політичну працю за вказівками прихильників Скоропадського. Взагалі у зізнаннях Ніковського чимало суперечностей.

Впливи й ідеольоґію УНР у політичному житті совітської України ще більше підкреслив у своїй промові прокурор Ахматов. Він зазначив, між іншим, що завдання Спілки в ділянці культури полягало на тім, що кожний письменник мусів у своїх творах популяризувати програму УНР. Концепцію УНР пропаґовано також у колах Академії Наук, головно через медичну секцію Академії, якої члени дивилися на свою працю, як на шлях до утворення УНР. Науково-педаґоґічне товариство, що існувало при Академії Наук, обєднавши всіх визначних працівників освіти, протиставляло себе народньому комісаріятові освіти, як зазначив обвинувачений Іваниця, підготовляло кадри фахівців, на-

віть цілі департаменти, що слушного часу могли перетворитись у міністерство освіти УНР. Під гаслом УНР провадила також свою працю і шкільна секція Спілки Визволення України. Ахматов зазначив, що під впливом цього школа підготовляла з дітей кадри свідомих громадян УНР.

Цікаво також те, що промови й інших прокурорів присвячені були не так провинам обвинувачених, як полеміці з концепцією УНР. Прокурор Михайлик, наприклад, майже всю свою промову присвятив критиці ідеольоґії УНР і Головного Отамана Петлюри. Також і Любченко головно полемізував з урядом УНР, не ощаджуючи чорних барв та вживаючи досить гострих висловів на його адресу, як наприклад "уряд ганебної торгівлі Україною", "уряд плазування перед світовим капіталом" і т. п. На думку Любченка головне завдання політики уряду УНР це "продаж України імперіялістам". Цьому, за словами Любченка, цілком відповідала програма Спілки Визволення України, яка намічала реставрацію капіталізму й віддання України "під протекторат панської Польщі".

Боротьба за національний характер української культури

Спілка Визволення України звертала особливу увагу на збереження українського культурного життя перед комуністичними впливами. З цього приводу утворено цілу низку осередків майже в усіх наукових і культурних установах. На чолі цієї акції стала широко відома в Україні, Людмила Старицька-Черняхівська. Її помешкання у Києві було ніби літературним сальоном, де обмірковували найцікавіші питання культурної праці. Головну увагу спрямовано на Академію Наук, а тому, що Єфремов до 1926 року був її віце-президентом, то праця незабаром прийняла широкі розміри. Як зазначив прокурор Ахматов у своїй промові, СВУ перетворила Академію Наук з осередка наукової думки України, на огнище націоналістичної акції. Більшість членів і співробітників Академії вважало УССР за фікцію, створену для Европи, і вживало всіх засобів, щоб повалити совітський уряд. Щоб виховати молодих учених в національному дусі, зорґанізовано напівлеґальне товариство під назвою "Молода Академія", його завданням було зберігати молодих учених і аспірантів від інтернаціоналістичних впливів та притягати їх до націоналістичної ідеольоґії. Така сама праця велася в медичній секції Академії і в Науково-Педаґоґічнім товаристві. Там головну ролю грав професор Іваниця, автор численних підручників для шкіл. Не дивлячись на совітську цензуру, у цих підручниках були націоналістичні тенденції, які впливали на учнів у школах.

СВУ надавала велике значення пропаґандивній акції серед українських письменників. Її письменницька ґрупа з Сергієм Єфремовим на чолі розвинула широку працю у літературних, видавничих і мистецьких колах. Головну увагу звертали на критику совітської національної політики. Обвинувачений Івченко зізнавав між іншим, що національна політика Совітів, які вели українізацію тільки формально, відвертала українських письменників від комунізму. Велику опозицію серед письменників ви-

кликало також комуністичне гасло, що література мусить бути національна тільки формою, а змістом комуністична — інтернаціональна.

СВУ пропаґувала серед письменників чотири засади, яких вони мусіли дотримуватись в своїх творах, а саме: 1. підкреслювати національну проблему в дусі концепції УНР; 2. критикувати т. зв. будівництво комунізму; 3. яскраво відбивати деморалізацію і розклад у громадянському і родинному житті, що їх викликує комунізм; 4. зменшувати ролю пролетаріяту в політичному і громадському житті; а водночас підкреслювати ролю одиниці. Івченко зізнавав також, що революція перешкаджала його творчості, і в цьому полягала його трагедія. На його думку, совітська влада і цілий комуністичний устрій — це дика сила, що руйнує культурне життя. Навпаки, ідея незалежности України грала позитивну ролю і мала принести орґанізацію держави та гармонію громадського устрою. Література мусить бути національна не тільки формою, але й змістом, отже треба відкидати совітську українізацію і поборювати інтернаціоналізм в українській літературі; дальшим кроком мусіло бути знаменне гасло орієнтації української літератури на західню Европу і боротьба проти геґемонії російської культури. Івченко, так він зізнавав, ідеалізував українського селянина і яскраво малював його боротьбу проти колективізації. Характеристично, що Івченко та інші письменники віддавали свої твори перед друком на перегляд Єфремову, а потім виправляли їх за його вказівками. В такий спосіб, як зазначив іронічно Ахматов, СВУ поруч з совітською цензурою запровадила власну, завданням якої було очистити письменство від усяких рис комунізму і послідовно наповнювати його націоналістичними ідеалами. Не зайвим буде також зазначити, що видавництва, які були під впливом СВУ, охоче видавали твори европейської літератури в українському перекладі. Наприклад, видавництво "Слово" видало "Пана Тадеуша" Міцкевича в українському перекладі Максима Рильського.

Українська Автокефальна Православна Церква у визвольному русі

Самостійницька акція, що її провадила СВУ, захопила також і релігійне життя. Зроблено висновок, що церква повинна відіграти велику культурну ролю в українському житті, як це бувало нераз за давніх часів. Створено отже особливу церковну ґрупу СВУ з Володимиром Чехівським на чолі.

Як відомо, по революції 1917 р., в Україні розпочався інтенсивний церковний рух, що поставив собі за завдання елімінувати церковне і релігійне життя з-під юрисдикції московського патріярха і відродити самостійність київської митрополії. Перші заходи у справі орґанізації Української Автокефальної Православної Церкви пороблено в першій половині 1917 року. Тоді саме утворилась у Києві досить численна ґрупа православного духовенства на чолі з священиком Василем Липківським, що поставила собі за мету реорганізувати церкву відповідно до давніх традицій київської митрополії і до сучасної політичної ситуації.

Передбачали дві можливості: перша, що українське відродження захопить увесь дотогочасний цер-

ковний апарат, який мусів би з усією ієрархією увійти до української церкви, визволившись — очевидно — з-під російських впливів. Проте, ця можливість відпала через фанатичний опір вищого духовенства в Україні, здебільша російського походження, яке стояло за дальшу єдність з московським патріярхатом і боролося проти намагань української церкви позбутися цієї єдности. Отже, залишилась друга можливість, а саме відмежуватись від російського духівництва й створити Українську Автокефальну Православну Церкву, як орґанізацію цілком нову, зі старими історичними національними традиціями. Так постав у Києві орґанізаційний комітет — Головна Церковна Рада — яка в 1918 році опрацювала проєкт церковного статуту. На підставі цього ж статуту, з допомогою уряду УНР, утворено Синод, і до його складу ввійшло кількох єпископів старої російської церкви, в тому числі й пізніший православний Митрополит Польщі Діонісій. Громадянська війна, що охопила майже всю Україну, стала на перешкоді дальшій орґанізації і розвиткові Української Автокефальної Православної Церкви. 1920 року, після окупації України большевиками, УАПЦ опинилась у новій політичній ситуації.

Заведене в Україні совітське законодавство оголосило всі релігійні установи за цілком приватні. Перед УАПЦ отже стояв тільки один шлях: використати обмежені можливості свого існування, як приватної орґанізації, що не тільки не має ніякої допомоги від держави, а навпаки має від неї перешкоди і переслідування. Проте не дивлячись на це все, вплив УАПЦ на людність усе поширювався. Цьому сприяло те, що в Церкві активізувалися чималі ґрупи інтеліґенції, що їх совітська влада виелемінувала з громадського й політичного життя, і тим самим вони підносили рівень і культурне значення Церкви.

Головним і законодавчим орґаном УАПЦ були загальні збори делеґатів усіх парафій і духовенства, тобто Всеукраїнський Собор, що відбувався двічі на рік: 1 жовтня, на свято Покрови, і 6 грудня, в день святого Миколи. Центральним виконавчим орґаном була Всеукраїнська Церковна Рада, що грала ролю Синоду з всеукраїнським митрополитом на чолі. При єпископах існували також Церковні Ради. Найнижчі осередки — це були парафіяльні ради з місцевими священиками у проводі. У Києві при митрополиті існувала вища школа теольоґії, при кожному єпископові було кількох проповідників. Після 1922 р. розпочалася доба жвавішої церковної діяльности. Її великі осередки постали у Харкові, Полтаві, Одесі, Дніпропетровському, Чернігові, Херсоні, Миколаєві, Умані, Вінниці та в інших містах. Єпископи часто виїжджали на периферію, щоб підтримати живий звязок з масами віруючих. У Києві зорґанізовано спеціяльну комісію для перекладів церковних книг українською мовою з грецької та старославянської, при чім у цій праці брали участь деякі члени Академії Наук. І духовенство і ввесь церковний апарат зберігали в своїй праці деяку конспірацію. На зборах і конференціях ніколи не писано протоколів, внутрішня кореспонденція завжди була законспірована. Робилось це все з огляду на ріжні підступи й прово-

Президія Всеукраїнської Православної Церковної Ради.

Сидять зліва: Голова В.П.Ц.Р. протоєрей о. Леонтій Юнаків, перший заступник Митрополита Всечесний Архієпископ о. Іосиф Оксіюк. Найпочесніший Архієпископ о. Миколай Борецький — Митрополит Київський та всієї України, другий заступник Митрополита Всечесний Архієпископ о. Костянтин Малюшкевич — заступник голови В.П.Ц.Р., Всечесний Єпіскоп о. Марко Грушевський — т. в. о. Секретаря В.П.Ц.Р.

Стоять члени Президії: Всеч. о. Яків Чулаївський, вірний Володимир Чехівський, прот. о. Леонід Карпов, вірний Степан Кобзар.

кації ҐПУ. При кожній парафії, як це виявилося на процесі, існували ріжнородні культурні і добродійні орґанізації, хори, братства, господарські орґанізації, уґрупування християнської молоді і т. п. Всі ці орґанізації вели живу діяльність, улаштовували реферати на актуальні теми, орґанізували школи для дітей. На підставі зібраного матеріялу прокуратура підкреслювала під час процесу, що УАПЦ була окремою "державою в державі", мала свої статути, закони, засади, що були, цілком суперечні ідеям комунізму.

Керманичем церковної секції СВУ був, як уже зазначено, Володимир Чехівський. Із зізнань обвинувачених ніби виходило, що вже 1920 р. члени тодішнього БУД-у доручали Чехівському керувати церковною акцією. На доручення також цієї орґанізації Чехівський, що мав великі впливи на духовенство, провів прот. Липківського на становище всеукраїнського митрополита. Як казав обвинувачений Товкач, митрополит Липківський був такий популярний в Україні, що на нього дивилися не лише, як на представника вищої церковної влади, але і як на людину, що репрезентує український визвольний рух. Та не зважаючи на те, митрополит Липківський відкидав усякі спроби втягнути його до політичної акції з огляду на своє становище у церковній ієрархії.

Хід процесу виявив взагалі велике значення УАПЦ в національному житті. Обвинувачений Микоча Чехівський, на запит прокурора, чому він вступив до УАПЦ і став священиком, відповів, що зробив це для того, щоб служити українському народові, піднести його національну свідомість, щоб таким чином "хоч не ми, так наші діти і внуки побачили Україну, як вільну і незалежну". Викриття СВУ допомогло совіт. владі знищити УАПЦ. Заарештовано визначних її представників, з митрополитом Липківським на чолі, а решті запропоновано прийняти постанову про самоліквідацію УАПЦ. Характеристично, що прокуратура двічі зверталась до Чехівського з запитом, чи він вважає за доцільне ліквідацію Церкви з приводу контрреволюційної діяльности духовенства. Перший раз Чехівський дав неґативну відповідь, а потім, вдруге зазначив, що УАПЦ в політичному житті була знаряддям і складовою частиною СВУ. Можна припускати, що ця відповідь, яку Чехівський дав на другий день по першій, була наслідком закулісо-

НОРТ ВИНИПЕҐ КО-ОПЕРАТИВА ЛИМИТЕД

Заснована 1932 року.

☞ ВУГЛЯ, ДРОВА, ФАРБИ, ҐАЗОЛІНА ☜

Членство $5.00 — 1950 членів-уділовців

УКРАЇНСЬКЕ ЧИСТО КООПЕРАТИВНЕ ПІДПРИЄМСТВО.

Ярда: 1042 Селкирк евню. **Телефон: 52-4956**

вих впливів на Чехівського.

Чехівський зізнавав також, що СВУ поставила собі за мету скупчувати і єднати, за допомогою Церкви, незадоволену з совітського устрою національно освідомлену людність. Цілі парафії складалися, — як казав він, — здебільшого з елементів ворожих комунізмові. Націоналістичні ґрупи українського громадянства, зазнавши поразки в політичній боротьбі, прилучилися до Церкви. Обвинувачений Микола Чехівський, зізнав, що церковна ґрупа СВУ мала за завдання використати селянські маси, як активний чинник і повстання проти Совітів.

Духовенство використовувало всілякі можливості, як зізнавав Чехівський, щоб ширити аґітацію проти Совітів. Коли совітська влада збирала податки, то священики казали незадоволеним з цього приводу селянам: "Совєти — це ж ваша влада, ви самі їх хотіли, не допомагаючи УНР. Чого ж тепер нарікаєте на податки, на реквізиції збіжжя, тощо? Мовчки віддавайте все, будете їсти саму картоплю, а комуністи — хліб та булки".

Прокуратура намагалася під час процесу доказати, що: 1) Церкву засновано з політичною метою; 2) завданням її було поширювати антисовітську і антиросійську аґітацію; 3) вона обєднувала українські активні елементи, головно колишніх військових, та висвячувала їх на священиків у місцевостях, що мають стратеґічне значення; 5) підготовляла кадри молоді для національної праці.

Підставою для цього були зізнання обвинувачених у передпроцесовому слідстві, що його провадило ҐПУ. Наприклад, Єфремов казав, що пропаґанда, яку провадила УАПЦ, мала на меті не тільки дискредитувати совітську владу, але й підготовляти практично повстання. Із слів обвинуваченого Товкача виходило, що УАПЦ, у складі якої було багато петлюрівських старшин, повинна була виконати головну підготовчу працю до повстання селянства.

Проте, під час судового процесу, деякі обвинувачені ослабили вагу своїх попередніх зізнань. Так, Микола Чехівський на запит прокурора на суді, для чого взагалі засновано УАПЦ, відповів: — Щоб визволити український люд з релігійного погляду з-під панування російської словянської церкви. — Володимир Чехівський на суді також відкидав тезу, ніби УАПЦ підготовляла повстання.

Цікаво, що під час допиту Чехівського прокуратура вела з ним широку дискусію на суто релігійні теми. Так, наприклад, Любченко, посилаючись на християнську засаду, яка наказує молитися за всіх і навіть за ворогів, запитав Чехівського, чи молився він на підставі цієї засади і за царя Миколу II., на що Чехівський відповів: — Так, молився... В іншому місці Любченко цитував довгі розділи з Маркса і Леніна про релігію, щоб доказати, ніби релігія служить буржуазії і капіталістам, допомагаючи їм визискувати пролетаріят. Отже, на думку прокурора і УАПЦ була також знаряддям капіталістів і буржуазії і хотіла реставрувати капіталізм в Україні.

Чехівський у своїй дуже цікавій відповіді погоджувався, що релігія в капіталістичних країнах може служити за знаряддя буржуазії, але в Україні УАПЦ була осередком релігії визволення людини. На

це знову реплікував прокурор, зазначаючи, що комуністична ідеольоґія не признає абстрактного розуміння "людини", вона признає в даному випадку лише клясовий підхід, за яким людність ділиться на буржуазію і пролетаріят. А раз Чехівський говорить про релігію визволеної людини, то з його погляду релігія нівелює ріжницю поміж пролетаріятом і буржуазією і тим самим допомагає буржуазії визискувати пролетаріят.

Діяльність УАПЦ — це був ніби кульмінаційний пункт у процесі СВУ. Цілком зрозуміло, бо совітському урядові треба було за всяку ціну скомпромітувати УАПЦ, впливи якої ставали надто небезпечні для нього. Щоб осягнути це, вжито, як побачимо далі, чимало ріжних провокаційних заходів.

СВУ і Польща

Прокуратура в цьому процесі вживала всіх заходів, щоб доказати також, що СВУ і разом з нею увесь самостійницький рух в Україні перебував на службі "панської" Польщі. Прокурор Михайлик у своїй промові висловлювався, що СВУ покладала надії не лише на повстання, але й на допомогу інших держав. Звернено увагу головно на Польщу і на Німеччину, очікуючи, що одна або друга названа держава допоможе Україні в разі вибуху повстання проти совітської влади. Але врешті перемогла орієнтація на Польщу, яка ніби була прихильна до самої ідеї незалежности УНР. Крім того, від Польщі, як сусідньої держави, скоріше можна було очікувати реальної військової допомоги. Прокурор Михайлик хотів навіть доказати, що СВУ по суті змагала до федерації з "фашистською" Польщею. Цю тезу висував П. Любченко, доказуючи, що СВУ була проти совітського пляну індустріялізації України, а за залишенням попереднього аґрарного характеру країни. А це робилося ніби для Польщі, бо її промисловість потребувала України не лише як консумента польських виробів, але як і джерела сировини. СВУ, як твердила прокуратура, хотіла продати Україну польському "фашизмові".

Особливо докладно зупинялася прокуратура на відносинах між УНР на еміґрації і Польщею, а також на договорі Петлюри з Польщею. Ця частина процесу робила враження, що суд розглядав не справу СВУ, а справу українських

WALTER DOWHAN
(Володимир Довганик)
Адвокат, Нотар і т. д. в спілці
Monnin, Grafton, Deniset & Dowhan
431 Main St., Winnipeg, Man.
Office Phone 92-7348
Res. Phone 52-2057

Д-Р Т. КРАВЧУК
ДЕНТИСТ
веде свою канцелярію п. ч.
1138 Main St., Winnipeg, Man.
Години принять від 9-ої ранку до 5-ої по полудні.
Вечорами тільки за попереднім умовленням.
Телефон канц. 56-1559
Тел. резиденції 52-4518

урядів за роки 1917—1921. І це тим цікавіше, що з усіх обвинувачених тільки Ніковський і трохи Чехівський брали участь у тих урядах. Видко совітська влада мала плян використати цей процес у протипольськім напрямку. Зносинам СВУ з Польщею присвячено окреме засідання суду при зачинених дверях. Тому зрозуміло, що трудно говорити про зібраний у цій справі матеріял. На суді встановлено, що за весь час своєї діяльности Єфремов вислав через польський консулят у Києві тільки одного листа до своїх політичних друзів на еміґрації. На підставі цього прокуратура твердила, що польський уряд, особливо військова влада, підтримувала тісні звязки з СВУ. Другою підставою для цього був витяг із щоденника Єфремова, де було сказано: "якщо взяти під увагу, що Оскілко допомагав Пілсудському і був за федерацією України з Польщею, то вбивство його як і вбивство Петлюри має симптоматичний характер". Третя підстава для цього, це було вже зацитоване твердження про залишення аґрарного характеру України з користю для Польщі.

Дуже цікаво, що Єфремов і інші обвинувачені не таїли свого ставлення до Польщі, зазначуючи водночас, що вони зовсім не змагали до підпорядкування України Польщі і не хотіли робити з неї "польської колонії". На запит прокурора, чи признає Єфремов, що Петлюра і його прихильники боролися не за незалежну Україну а за підпорякування її Польщі, Єфремов відповів, що, на його думку, Петлюра боровся за визволення України, хоч і не всі методи, які застосував Петлюра, були добрі.

Не маючи досить матеріялу, щоб доказати свою тезу, ніби СВУ була польською аґентурою прокуратура намагалася брати докази ще з 1919 року. Тоді засновано, як вже ми зазначали, "Братство Української Державности". Любченко виказував, що до цієї орґанізації, головою якої був Єфремов, належали і поляки з України, а саме Стемповський і Юзефський. З цього робив висновок, що як БУД, так і СВУ тримали тісний звязок з Польщею. Щоб ще зміцнити цю свою тезу, прокуратура використала зізнання Ніковського про орґанізацію так званого рейду Тютюника і про участь в ньому польського штабу. Характеристично, що коли Єфремов і інші обвинувачені гідно відкидали

Я. О. МАСЦЮХ

АДВОКАТ і НОТАР

Заступає в справах судових, цивільних і карних. Полагоджує маєткові справи.
Веде канцелярію під понищою адресою:

Y. O. MASCIUCH, LL.B.
Office Phone: 935 405
Res. Phone: 56-3974

618 McIntyre Blk. Winnipeg, Man.

Phone 527 044

DR. M. KANCHIER

ДЕНТИСТ

Suite 1, 407 Selkirk Avenue
WINNIPEG, MAN.

закиди прокуратури, будьтоби СВУ служила польським інтересам, Ніковський у своїх зізнаннях часто йшов назустріч прокуратури. Звертає увагу той факт, що совітська влада мала в своєму розпорядженні чималу кількість політичних документів, а також приватних листів визначних українських еміґрантів. Прокуратура, наприклад, цитувала листи президента А. Лівицького до Головного Отамана Петлюри з року 1920 про ситуацію, яка склалася в Польщі у звязку з наступом совітської армії і наближенням її під Варшаву. З усіх цих протипольських виступів прокуратури можна зробити висновок, що їй бажалось витворити враження, ніби український самостійницький рух — це польська інтриґа, розрахована на ослаблення Совітського Союзу, і що він не користається популярністю в Україні.

Елементи провокації у харківськім процесі

Хід харківського процесу і виявлені під час нього деякі дрібниці дозволяють цілком обосновно твердити, що в цілій справі СВУ грала велику ролю провокація. Досить сказати, що майже все обвинувачення спирається лише на зізнаннях обвинувачених перед слідчими ГПУ. Ніяких документальних даних за цілих 6 тижнів прокуратура не подала. Одна з головних тез обвинувачення, що СВУ і СУМ провадили терористичну діяльність, спирається виключно на зізнанні Павлушкова про розмови, що їх ніби провадив з ним Єфремов. Павлушков говорив, ніби Єфремов радив йому не вносити до програми СУМ пункту про терор, бо це небезпечно. Далі Єфремов говорив йому, що він не є прихильником терору, але в совітських умовинах доводиться стосувати терор, при чім його наслідки будуть позитивніші, коли його будуть вести проти чільніших членів совітського уряду. Зазначив також Єфремов, що він за фізичне винищення комуністів, яких слід винищити не менше мільйона.

На підставі цього зізнання Павлушкова, прокуратура сформувала тезу про впливи Єфремова на молодь в тім напрямку, щоб вона розвинула терористичну діяльність і зорґанізувала низку замахів на Сталіна, Ворошилова, Рикова та інших совітських провідників. Якщо такі розмови Єфремова з Павлушковим і мали місце, то їх можна пояснити тільки тим, що це були розмови, викликані певним настроєм, певним поденервуванням, внаслідок важких умовин наукової праці і безупинного цькування комуністичної преси. Підтвердження цього здогаду можна найти в зізнаннях самого Єфремова. На запити прокурора Михайлика, чи провадив Єфремов розмови про стосування терору, Єфремов відповів: "Настрої — це річ залежна від того чи іншого стану нервів. Звичайно, іноді під впливом зворушення скажеш таке, що коли потім цілком спокійно продумаєш, так уже не скажеш. Але, щоб у мене були якісь певні терористичні наміри, цього не було".

Такий же характер мають "докази" повстанчої діяльности Єфремова, який, за тезою обвинувачення мав керувати повстанським рухом в Україні. Обвинувачення і тут спиралося головним чином на зізнанні Павлушкова.

Теза обвинувачення про контр-

революційну діяльність УАПЦ спирається на зізнаннях двох свідків Мороза і Потієнка, які брали активну участь в церковній діяльності. Мороз зазначив, що, по суті, він атеїст, але брав участь в церковному житті виключно з політичних мотивів, бо в УАПЦ скупчувались протисовітські і самостійницькі елементи. Далі, він говорив, що митрополит Липківський цілком стояв на плятформі концепції УНР. Цієї концепції т р и м а л о с я і все українське духовенство. У цих зізнаннях Мороза не можна не вбачати провокації, виходячи хоч би з того, що на доказ контрреволюційности УАПЦ Мороз вказував на урочисте привітання Головного Отамана Петлюри 1920 року у Софійському соборі, бо саме тоді Мороз був головою Всеукраїнської Церковної Ради, отже, повинен би відповідати за це. Тимчасом виступав у процесі як свідок, тоді, як Чехівського за це саме обвинувачено.

Мимохіть виринає здогад, що совітська влада впроваджувала до ріжних церковних осередків своїх аґентів, які мусіли про все інформувати її. Можливо, що при помочі своїх аґентів-провокаторів совітська влада надавала певний характер діяльности окремих церковних осередків, щоб в той спосіб підготовити ґрунт для пізніших репресій. Наприклад, голова Всеукраїнської Церковної Ради Мороз, як виказав цей хід процесу, працював у тіснім звязку з ҐПУ, з чим він навіть не таївся. Підтверджує також факт, що коли викрили СВУ та арештували значну кількість українців (у самому Києві з липня по вересень 1929 р. заарештовано щось з 600 осіб) совітська влада зліквідувала УАПЦ.

Дуже характеристичні щодо елементів провокації зізнання обвинувачених Ніковського і Павлушкова. Центральний пункт зізнань Ніковського — це його зізнання про інструкції, що він їх ніби одержав перед своїм виїздом в Україну від Головного Отамана й від спеціяльної наради провідників в Берліні і в ній буцім то брали участь Лотоцький, Шульгин, Смаль-Стоцький, Мазепа, Феденко, Дорошенко і Василько. Ця нарада ніби доручила Ніковському утворити в Україні Спілку Визволення України і розпочинати відповідну акцію. Тим часом всі згадані особи, за вийнятком померлого вже Василька, помістили в українській пресі спростування, рішуче заявляючи, що не тільки не брали участи в якій-небудь "нараді" з Ніковським, але й представляючи докази, що дехто з них, як, наприклад, Лотоцький, зовсім не був у Берліні. А якщо взяти під увагу ріжнородність політичних напрямків, що їх репрезентували учасники цієї "наради", то покликуватись на таку "нараду" можна було справді хіба тільки з провокаційних мотивів. А вже Дмитро Дорошенко — це один з найближчих співпрацівників колишнього гетьмана П. Скоропадського, І. Мазепа і П. Феденко — це соціял-демократи, а решта тримається концепції УНР. Отже важко припустити, щоб такі ріжнородні політичні елементи могли дати Ніковському узгіднену інструкцію в справі протисовітської акції.

Є ще один дуже цікавий під цим поглядом момент цього процесу, а саме лист Левка Чикаленка, ніби висланий до Єфремова 1926 року. Єфремов зізнав, що такого листа

він одержав і що в цьому листі Чикаленко, покликуючись вже на нараду, яка відбулася при участи Лівицького, Шульгина, Мацієвича, Лотоцького, Мазепи, Феденка й Чикаленка у Празі, давав повні інструкції розпочинати протисовітську акцію в Україні. Тимчасом Чикаленко також якнайрішучіше прилюдно заявив, що цього листа він не надсилав. На суді не устійнили, в який спосіб Єфремов його дістав, хоч цього й домагався у своїй заяві у пресі Чикаленко. Отже виходить льоґічно, що цього листа підробило ҐПУ і в якийсь спосіб вручило Єфремову, щоб спровокувати його.

Цікаво також піддати деякій аналізі зізнання обвинувачених, складені у слідстві, що його вело ҐПУ. Під час допиту обвинуваченого Любченко, щоб доказати його вину, відчитав його зізнання, бо говорять вони про щось інше, ніж він казав; зрештою записано їх російською мовою, в той час, коли він ніколи російською мовою не зізнавав. По цій заяві Карповича наступила констернація, і суд оголосив перерву, щоб зясувати справу. По перерві Любченко заявив, що прочитані зізнання підписав Карпович, що Карпович зізнавав українською мовою, а записували російською мовою, після чого їх дали Карповичеві до підпису. Але Карпович стояв рішуче на тому, що зміст записаного не відповідає змістові його зізнань. Анальоґічний випадок трапився під час допиту обвинуваченого Кривенюка, який заперечив твердженню прокурора, немов він, Кривенюк, був поінформований про всю діяльність СВУ, її програми і статути. Коли ж на підтвердження обвинувачення прокурор прочитав зізнання Кривенюка на судовому слідстві, той заявив, що у слідстві читали йому зізнання інших обвинувачених, отже під впливом цього і під впливом довгої розмови зі слідчим він припускав, що і він належав до СВУ. З того ніби виходить, що Кривенюк щойно у вязниці довідався при переслуханні про свою приналежність до СВУ та про її існування.

Дуже багатомовні під цим оглядом факти, виявлені під час судового процесу, щодо обвинуваченого Болозовича. Зізнав він на суді, що два роки перед процесом його заслали на Соловки, і звідтіль привели на процес. На запит прокурора, за що саме його заслано, Болозович відповів, що він був би дуже вдячний представникам влади, якщо б вони це йому зясували, бо ҐПУ ніякої конкретної його провини не встановило. Тоді прокурор покликався на зізнання Павлушкова, ніби Болозович був членом СВУ і як такого його знав Павлушков. На це Болозович заявив, що він Павлушкова вперше у свойому житті побачив на процесі. Цікаво також і те, що Дурдуківський у слідстві ніби заявив, що Болозович брав участь у повстанчому русі. Тимчасом на розправі Дурдуківський заявив, що чимало мість зі своїх зізнань у слідстві він вважає фальшими.

Чимало з обвинувачених зізнало на суді, що лише після свого арештування довідалися з ҐПУ, що вони є членами СВУ, а також, які завдання має ця орґанізація. Більшість зізнань обвинувачених у слідстві записували слідчі ҐПУ російською мовою, а обвинувачені лише потім підписували їх. В такий спосіб не було важко надати цим зізнанням потрібного совіт-

ській владі характеру. До речі, тут можна згадати про ревеляційний лист студента Українського Педаґоґічного Інституту у Празі Василя Михайличука, поміщений в українській пресі. В цьому листі автор, що перебував декілька років в совітській Україні, наводить цілу низку конкретних даних провокаційної діяльности ГПУ серед української молоді. Цього листа Михайличук оголосив після того, як почався харківський процес, щоб звернути увагу на його провокаційне підложжя.

Характеристична також у цьому процесі була й позиція оборонців підсудних. Ці оборонці, члени т. зв. "колеґії оборонців", увесь час на розправі заявляли, що вони не ведуть оборони згідно з засадами буржуазного права. Оборонець Ривлін зазначував, що поміж прокуратурою і оборонцями нема і не може бути принципової ріжниці, оскільки і оборона і прокуратура це голос совітського громадянства. Для оборони всі обвинувачені—це вороги. Хто сидить на лаві підсудних? — патетично запитував Ривлін. "Вороги, — каже прокуратура, вороги — каже суд, вороги — кажемо й ми, бо інакше не можемо назвати людей, які хотіли повалити совітський устрій". Отже, обвинувачені були цілком позбавлені навіть оборони.

Присуд

17 квітня 1930 року закінчились судові докази і промови сторін. Суд вийшов на нараду, щоб вирішити присуд. Ця нарада тягнулася дві доби і лише увечорі 19 квітня оголошено присуд. Із обвинувачених — Єфремова, Володимира Чехівського, Дурдуківського, Гермайзе, Ніковського, Старицьку-Черняхівську, Гребенецького, Черняхівського, Ганцова, Павлушкова, Барбара, Удовенка і Підгаєцького засудили на кару смерти, але "з уваги на політичну і господарську могутність совітської республіки та з уваги на каяття обвинувачених" суд признав за можливе замінити цю кару на вязницю від 8 до 10 літ і на позбавлення громадських прав після виходу на волю, від 2 до 5 років. Решту обвинувачених отримали умовний присуд; 11 обвинувачених засуджено також на депортацію з України, — після відбуття кари.

Цей присуд можна розглядати з двох сторін: Якщо мати на увазі щоденну судову практику совітських судів, які засуджують на смерть за найменший спротив владі, то безумовно, присуд цей легкий. Це можна пояснити тим, як казав оборонець Ратнер, що харківський процес притягнув увагу цілого світу, отже, недоцільно було б засуджувати на смерть чільних українських учених, бо це занадто демаскувало б совітську національну політику.

Якщо ж дивтися на цей присуд з погляду правних норм принятих у всьому цивілізованому світі, то безумовно слід його віднести до дуже суворих і до дуже неузасаднених. Адже для більшості обвинувачених, людей старшого віку, присудження кари довгої вязниці було рівнозначене з досмертною вязницею.

Політичне значення цього процесу полягає в тому, що він впродовж 6-ти тижнів виявляв, як совітська влада поборює національний розвиток України. Тому цей

процес зробив велике враження на українському населенню, так в совітській Україні, як і за кордоном. Особливе значення мав цей процес для формування політичних настроїв серед української людности в Західній Україні, що була тоді під Польщею. Під його впливом помітні були гострі зміни у підході українців — вони стали різко на протисовітських позиціях. Як доказ на це, можуть послужити численні резолюції протесту прийняті по ріжних місцевостях в Галичині, на Волині, Поліссі, та оголошені в українській пресі.

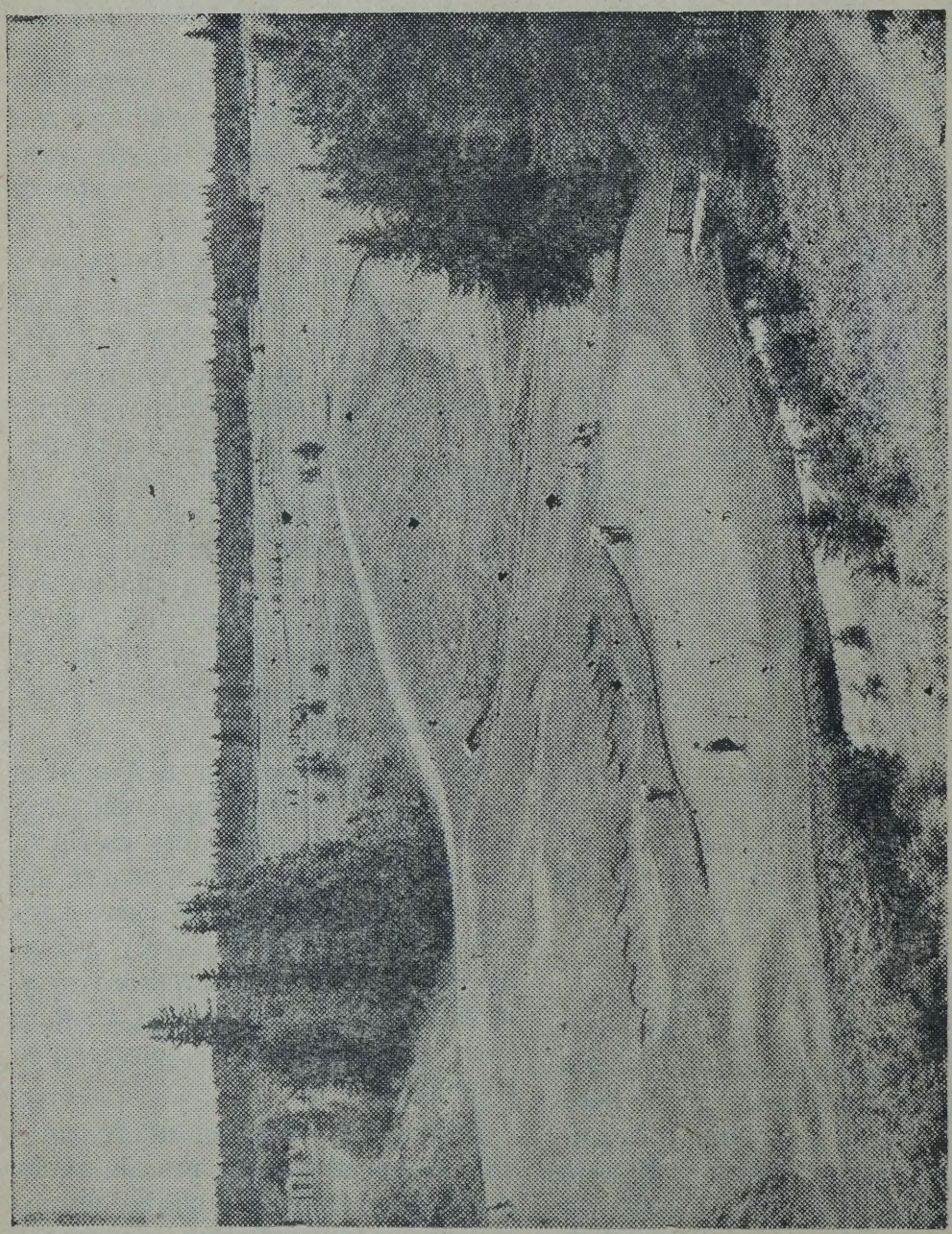

На площі гри в ґолф в Райдінґ Мавнтен Національнім Парку в Манітобі

(Картина Бюра Подорожі Канадійського Уряду)

В. Іванис.

МИКОЛА СТЕПАНОВИЧ РЯБОВОЛ

(Голова Кубанських Рад)

Микола Степанович Рябовол з діда-прадіда козак Дінського Куріня (запорожці, переселившись у 1792 р. на Правобережну Кубань, заснували тут 38 курінів, даючи їм назву, які були на Запоріжжі і додали ще один (39-ий) — Катеринівський. Пізніше назву "курінь" заступлено "станицею". До кожного куріня-станиці прирізано було 25—40 тисяч десятин родючої чорноземної землі. Дінська станиця розташована в 13 милях на схід від столиці краю — Катеринодару (тепер Краснодару) при головній залізниці, що сполучає м. Новоросійськ із Сталінградом, Ростовом над Доном, Баку й Тифлисом. Батько Миколи Степановича довголітній станишний писар, що мав многодітну родину. Станиця Дінська складалася з просторих козачих дворів з садами й городами, потопаючи вся в зелені. Навколо станиці рівний степ.

Початкову освіту Микола Степанович одержав у рідній станиці, середню у військовій реальній школі в Катеринодарі. Через малу заможність батьків він уже в реальній школі утримував себе сам, даючи лекції для учнів середніх шкіл. Реалістом же він уже вступив до нелеґальної Української Громади на чолі з Ерастівим (інспектор народніх шкіл) та з участю К. Я. Безкровного, родини Ротарів, І. В. Івасюка, П. М. Сулятицького та інших. У час перебування С. В. Петлюри на Кубані, заснована була "Чорноморська Вільна Громада", як філія Революційної Української Партії, до якої Микола Степанович також вступив. Взагалі замолоду проявляв він велику політично-національну активність і неабияку здібність орґанізатора. За його участи майже всі станиці Чорноморії (Правобережжа) позасновували Кредитові Спілки з централею в Катеринодарі — Кооперативним Центральним Союзом, що вже перед 1-ою світовою війною намагалися взяти під свою контролю торгівлю збіжжям, яка була монополізована грецькими лихварями.

З вибухом 1-ої світової війни Микола Степанович мусів, як козак, іти до війська і він вступив до школи воєнних інженерів і став старшиною інженерних військ. Його призначили до інженерних військ на Півночі Росії. З перших же днів революції він повертає на Кубань, де в Катеринодарі віддається громадській праці, він на керівних ролях в Обласному Продовольчому Комітеті і Військовій Раді головує. Коли до Катеринодару прибула перша делеґація з України, то на засіданні Військової Ради Рябовол привітав її такою промовою: "Україна прислала нам в гості своїх послів. Вітаю вас браття! Я певний, що ви не осудите, а зрозумієте вашими серцями ті почування, які наповнюють мою душу... та чи тільки мою? Душі всіх козаків-чорноморців у теперішню хвилину. Привітаймо ж послів Матері-України мовою наших батьків, дідів та прадідів... просимо, просимо![1])

"Дорогі гості! Мачуха доля відірвала наших дідів запорожців від матірнього лона й закинула їх на Кубань. Більше ста літ жили ми тут сиротами по степах, по плавнях, по горах без матірнього догляду... Царі робили все, щоб вибити з наших голов, з наших душ пам'ять про Україну і любов до Матері. Царі хотіли зробити з нас душогубів, хотіли, щоб ми, коли прийде той слушний час, час визволення України, своїми руками задавили ту волю, щоб ми свої шаблі пополоскали в крові Матері... (голоси з місць: "не діжда-

[1]) П. Сулятицький. Нариси з історії революції на Кубані. 1924, Прага, стор. 107, 108.

ли б, не діждали б"). Так, не діждали б вони ніколи. Не діждали б, бо хоч душі наші царі понівичили та не вбили. І ми, діти, руки на матір не підняли б... Та минула лиха година. Прийшла воля й ми ожили. Ожили і, як вірні діти своєї Матері, йдемо тим шляхом, який указала нам вона, йдемо туди, де зорить уже любов між людьми, де жде і нас вільний союз вільних народів... Йдемо і нас не звернуть на свої стежки ні централісти всяких проб, ні авантюристи всіляких марок, ні спасителі вітчини від волі... Не звернуть, бо нам з ними не подорозі... Будете, брати, на нашій Раді й побачите, чи ми вже твердо ступаємо тим битим шляхом волі народів, що Мати нам показує, чи ще тільки спинаємося йти... А коли ми справді не йдемо, то, будьте певні, незабаром ми наберемося сил й разом з козаками всіх військ підемо таки тим шляхом. Ще раз вітаємо вас, любі брати!"

На сцені з'являються представники України; їх вітають голосними оплесками та криками: "Слава! Ура!"...

Так говорив трибун — Рябовол без підготовки, без шматка паперу в руках. У цій промові виявляється душа українця Кубані. То було ще у 1917 р.

Та вже тоді з півдня й зі сходу від Новоросійську і півночі з Ростову наступали й грабували відпадки колишньої великої армії, які ще так недавно були карними. Наскоро скликали Краєву й Законодавчу Раду, Краєвий уряд, приймали тимчасову конституцію з значенням, що "Росія мусить стати федеративною республікою, а Кубань одним з її членів". Рябовола обирають головою обох тих Рад. 600 депутатів йшло за ним з побожністю, як зачаровані. А в Радах були більшість звичайних православних, окремою групою трималися суворі з бородами старовіри, черкеси й карачаєвці в шапках на залі, німці з лютеранською біблією і деморалізовані фронтовики. Коли Рябовол підносив руку, заля завмирала. Сам він говорив рідко і, майже лише тоді, як на якомусь питанні довго не могли погодитися. Вставав Рябовол і після коротких річевих зауваг Рада ухвалювала за його порадою.

За яких 3 місяці большевицька юрба обступила Катеринодар, гул гармат чути і вдень і вночі. Все ясніше ставало, що доведеться Катеринодар залишити. Рябовол був певний, що коли фронтове козацтво оклигає від 4-ох річної війни, воно викине з краю всіх отих зайд в сірих шинелях. Потайки відвезено всі реґалії військові (більшість із Запоріжжя) й добре заховано в станиці Брюховецькій. Треба було подбати і про формальні моменти і перед залишенням Катеринодару, 16 лютого 1918 р. Законодавча Рада ухвалює формальний акт і проголошує, що Кубань є "Самостійною Кубанською Народною Республікою". Це давало право на дальшу боротьбу, а большевиків вважати займанщиками чужих територій. Кілька днів пізніше уже на приватній нараді членів Законодавчої Ради приймається резолюція про прилучення Кубані на федеративних підставах до України[2]). Отже акт соборности Кубань проголосила значно раніше від західних земель.

Після останньої постанови М. С. Рябовол і уряд Л. Л. Бича висилають 2 делеґації до Києва. Коли уже положення Катеринодару стало безнадійним, Кубанський отаман А. Філімонов скликає в себе нараду 22 лютого 1918 р. з військових і цивільних представників. М. С. Рябовол і К. Л. Бардіж (член 4-их Державних Дум) рішуче висловилися за організований вихід з міста, зберігаючи Законодавчу й Виконавчу Владу. Рябовол зумів опанувати настроєм і всі прийняли його раду організованого виходу в гори й ліси й там підождати.

28 лютого пізнім вечором ота-

---

[2]) Кубанець. "Кубанцям не в руки", Українська трибуна", Варшава, ч. 66. 23. VII, 1922.

ман, уряд і Законодавча Рада з повним кворумом, як рівнож рештки військ майже не помітно для населення залишили Катеринодар. Вийшло біля 3,000 вояків і понад 2,000 цивільного населення. Частина старшин з полк. Кузнецовим відділилась і пішла на Чорноморщину, щоб дістатися до Грузії. 9 березня 1918 р. вирішили йти в гори до Баталпашинського повіту через Лабинський (лінейський). Тієї ж ночі вирушили наступати на аул Гатлукай, а в ньому скупчили великі сили большевики. Бій зав'язався на світанку і затягнувся на цілий день.

Командував талановитий полк. Туненберґ — москаль німецького походження. Убитих і ранених не встигли підбирати, здавалося, що через хвилини наступить повний розгром "білих мрійників". Та ось з резерву (з обозу) вийшло 200 людей добре вишикованих різного віку й одягу. Вони йшли, спиняючись лише для стрілу, як навіжені, голова уряду Л. Л. Бич тяг кулемет. Стріляли без промахів, як старі пластуни. В рядах большевиків падає маса забитих і вони не витримали, почали тікати. Імпровізований загін створив М. С. Рябовол з членів Ради й Уряду. Коли вже наступив перелом по рядах пробігли два верхових черкесів з криком, що генерал Л. Г. Корнілов в Шенджії. Большевиками ж охопила паніка і вони кидали зброю та безладно утікали, хто куди. Загін Рябовола врятував ситуацію. Зайняли й ст. Калузьку. Надворі ніч. В просторій залі станишної школи зібралась Рада, уряд, отаман і дехто з старшин і слухають полк. ген. штабу Барцевича, що прибув з розвідкою з аула Шенджій від ген. Корнілова. Покликали бандуристів: Шеремета, братів Безчасних Конона й Никона. Забреніли струни і тріо (один з перев'язаною ногою) затягло — "А вже літ із двісті, як козак в неволі..." Дехто — тихо хлипає...

За два дні до Новодмитрієвської прибули кубанський отаман А. Філімонов, М. С. Рябовол з Законодавчою Радою, кубанського уряду на чолі з Л. Л. Бичем. 17 березня 1918 р. вони підписали умову з ген. Корніловом, признаючи його головнокомандуючим і кубанських частин. Переформувавши армію з гарматками, Корнілов по страшному болоті рушив на Катеринодар. 26 березня перейшов за-

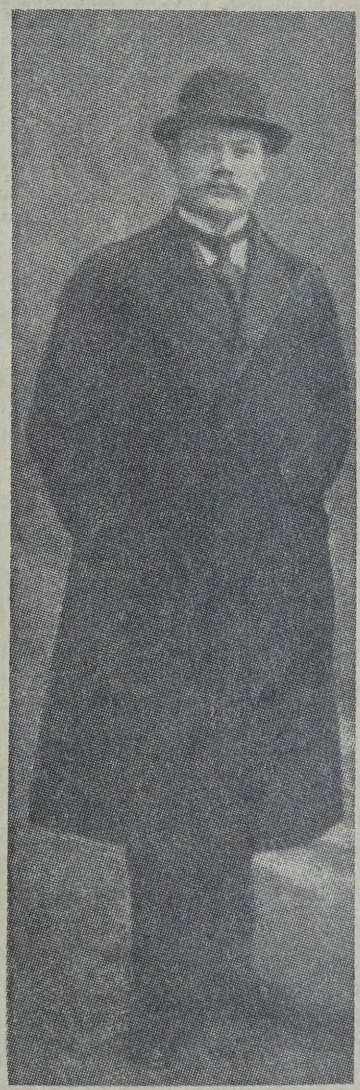

Микола Степанович Рябовол

лізницю, взяв Георгеафіпську і досяг Кубані проти ст. Елисаветської.

В перемозі московські генерали були певні і намовили Корнілова з узяттям Катеринодару не відновляти кубанського уряду, а назначити губернатором Кубані ген. І. Денікіна. М. С. Рябовол скоро довідався про наміри генералів і не

захоплювався можливим взяттям Катеринодару. На 31 березня Корнілов призначив атакувати місто і за всяку ціну взяти його. На світанку цього дня большевицький гарматній набій улучив у стелю кімнати на фармі, де сидів Корнілло, зрушив цеглу, яка впала на голову Корнілова й забила його. Команду прийняв ген.-лейтенант А. І. Денікін, відкликав наступ і за ніч одвів армію в німецьку кольонію Ґночбав.

М. С. Рябовол знову задумує про порозуміння з Україною. 15 травня 1918 р. він в Законодавчій Раді переводить і таку постанову: "4. Для утворення союзних відносин з Доном, висвітлення цілей германського руху й визначення відносин з Україною — вважає необхідним вирядити в Новочеркаськ, Ростов над Доном й Київ делеґації, надавши їм відповідні уповноваження"[3]).

Делеґація на Україну обрана така: М. С. Рябовол (голова), К. Я. Безкровний, Султан Шахим Гірей (української орієнтації), Каплін, Скобцов і Г. Омельченко (проросійської). Про перебування делеґації в Києві П. М. Сулятицький (цит. праця ст. 182), так висловився: "Делеґацію Законодавчої Ради стрінули в Києві дуже тепло. Але тут вона побачила, що урядові українські кола зле поінформовані в кубанських справах і можливі взаємовідносини України й Кубані уявляють собі зовсім не вірно. Гетьман П. Скоропадський спочатку був не від того, щоб призначити на Кубань просто якогось генерал-губернатора. Відповідна інформація з боку делеґації швидко усунула помилкові уявлення офіційних проводирів України, і ґрунт для обговорення можливих відносин знайдено. Одні — представники українського уряду уявляли собі Кубань автономною, або хоча б федеративною частиною України; другі — Рябовол і ціла делеґація — настоювали на федеративному зв'язку... Український уряд тепер же, негайно давав кубанцям відповідну кількість гармат, набоїв, рушниць і обіцяв допомогу живою військовою силою. Лінейським делеґатам — Скобцову й Капліну Київ пришовся не до смаку, і вони поспішили повернутися на Дон, де повели серед кубанців аґітацію проти спілки з Україною та за союз Добровольчою Армією. М. С. Рябовол з Шахим Гіреєм ще залишилися, сподіваючись одержати оту живу силу (йшло про дивізію ген. Натієва) для десанту та то було марним; гетьман дуже дбав про Добровольчу Армію, а це б поставило її під загрозу ліквідації.

Як тільки з Києва на Дон повернули перші делеґати, було скликано до Новочеркаська на нараду визнічніші діячі: К. Безкровний, П. Каплін, Г. Омельченко, Д. Скобцов, П. Макаренко, премієр Л. Бич, Г. Білий (на еміґрації вигадав "Козакію") С. Білий, С. Манжула та А. Наміток — міністер юстиції і чомусь ген. Алексеєв. Останній зразу почав гістерично кричати, що він не допустить об'єднання Кубані з Україною, бо це була б зрада батьківщині. Об'єднання Кубані з Україною примусить Добр. Армію податись геть за Волгу. Боротьба з німцями продовжуватиметься, а тому він радить не розмовляти з німцями. Після такого вступу запеклого московського шовініста та вислухання делеґатів з Києва, приступлено до голосування. Лише три члени наради (К. Безкровний, С. Манжула — козаки чорноморці і А. Наміток — черкес) голосували за об'єднання з Добр. Армією. У Рябовола з Києвом також нічого не вийшло, бо крім обіцянок майже нічого не виконано.

Як тільки відбулося це рішення, того ж дня ген. Денікін вирушив у 2-ий похід на Кубань, щоб перешкодити можливому десанту дивізії ген. Натієва. Цей похід відбувся літньою порою і в сприятливих умовах, бо населення було масо-

---

[3]) Ген. А. С. Лукомський. "Из воспоминаній". "Архив Русской революціи" т. VI, Берлин, 1922 р., ст. 85.

во проти большевиків. У цих обставинах головні сили Добрармії (з 80% кубанців) 2 серпня 1918 р. зайняли без бою столицю — Катенодар, до якого переїхали отаман, кубанський уряд, Рада й ставка ген. Денікіна. Зразу створилося двоєвластя.

М. С. Рябовол в Катеринодарі зразу з К. Безкровним відновив видання щоденника "Кубанський Край", який по-московськи вони видавали уже перед 1-ою світовою війною і був він дуже популярний на Чорноморії. Почав виходити і офіціоз уряду "Вольная Кубань" та коло 10 доброармійських органів, що плюгавили кубанську еліту, а особливо Рябовола, якого карикатура не сходила з сторінок цієї єдино-неділимої преси. Їй допомагали і кубанські наймити з лінейським керівництвом, як "Кубанець", "Кубанський путь" тощо. Треба було уконстатовуватись і перевірити, що тепер думає населення краю. Треба було скликати установчу Раду, яка б сказала, кудою далі йти, якої конституції триматись й створити новий уряд.

Ген. Денікін в Новоросійську посадив губернатором ген. Куте-

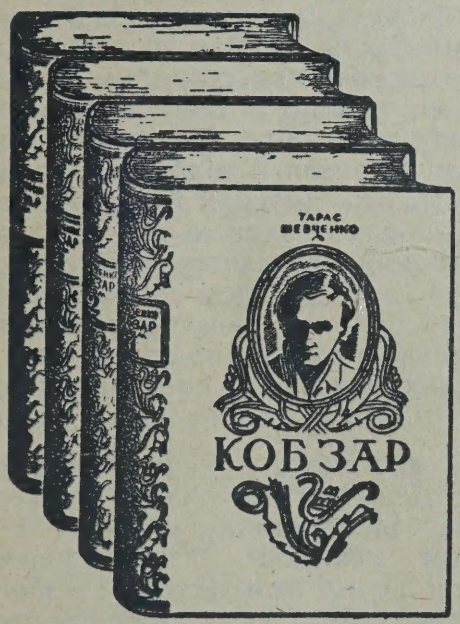

"Гетьмани, гетьмани! Як би то ви встали,
Встали подивились на той Чигирин,
Що ви будували, де ви панували.
Заплакали б тяжко, бо ви б не пізнали
Козацької слави..."

Т. Шевченко.

Отак промовляє до нас "Кобзар" Шевченка. І нема серця, яке би не зворушилось від думки, від слова живого, від образу прекрасного нашої давньої слави. Це слово западає глибоко в душу зокрема молодих..

І тому кожний український дім повинен мати в себе "Кобзаря" Шевченка, найновіше видання в чотирьох томах з під редакції проф. Л. Білецького. Тепер саме пора набути всі чотири томи разом за $25.00.

Всі чотири томи разом мають 1996 сторін, 51 ілюстрацій, з яких більша часть малюнки поета, деякі з них в кольорах. Обширні статті до поезій, поезії всі з наголосами. Видано на дорогім папері. Всі чотири томи в дорогій полотняній синього кольору оправі з золотими витисками.

Не відкладайте замовлення цього "Кобзаря" на пізніше, бо пізніше може бути запізно. Набудьте його зараз, доки воно є у продажі. Про його високу вартість переконаєтесь лише тоді, коли побачите і почнете читати.

Замовлення враз з грішми засилайте на адресу:

TRIDENT PRESS LTD.

P.O. Box 3626, Sta. B. Winnipeg 4, Man.

пова. Ставрополь, що звільнили самі кубанці, також денікінського губернатора одержав.

Ще на початку 2-го Кубанського походу ген. Денікін звернувся до кубанського отамана Філімонова з побажанням, щоб він і кубанський уряд заздалегідь виробили "схему громадянського управління областю", яка мусить бути обговорена й з ним[4]).

Законодавча Рада по занятті Катеринодару на третій день, 5-го серпня, припинила сесію, хоч і мала кворум. М. С. Рябовол, як її голова, починає працювати по розгляду різних проєктів, які повиготовлювали представники денікінського уряду під назвою "Особого Совещанія". Всі вони були так упляновані, щоб Кубань підпорядкувати диктатурі Денікіна. Так був складений проєкт конституції, особливо положення про самостійну кубанську армію, якої домагалися всі представники Кубані, а Денікін не припускав і думки про окрему армію. Кубанці відкинули всі проєкти "Особого Совещанія" з зазначенням, що диктатуру не визнають, а диктатор сам бере. Якщо маєте силу, говорив М. С. Рябовол ,то проголошуйте диктатуру.

"Положення о виборах в Краєву Раду" кубанський уряд склав з порушенням попередньої конституції, позбавивши майже третину населення (навгородніх) виборчих прав; із 600 депутатів було лише 60 від навгородніх, яких мусіло бути половина. Відсотково було 89% козаків і лише 11% навгородніх. До цього ж уряд дав 4 місця з правом голосу (депутатам", що призначив Денікін, а саме: ген. Лукомський (ренеґат українського роду), Харітонов, полк. Туненберг і Науменко (ренеґат Кубані). (Покровский. Деникинщина, ст. 43).

У другій половині жовтня 1918 року "Надзвичайна Краєва Кубанська Рада" зійшлася в Катеринодарі. При обранні президії денікінський "депутат" полк. Туненберг на голову висунув А. І. Літовкіна, за якого подано 1 голос. Змагатися мусів М. С. Рябовол з уракозаком І. Л. Макаренком і хоч одержав велику більшість та не одноголосно. Заступників голови було аж 8 (від кожного відділу-повіту й 1 від горців-черкесів). Праця голови дуже погіршилась: треба з отих 600 створити більше 10 комісій і таких, щоб не осоромитись, бо ж до них війдуть зубасто-нахабні денікінці, які тягтимуть до єдиної-неділимої, треба очолити комісії по можливості людьми з високою освітою, а більшість делеґатів невідомого політичного погляду. Вибирають членів комісій сперш по Відділових Радах. Автор цих рядків приїхав впрост з фронту і таких більше. Заходжу у свій Таманський Відділ — біля 90 депутатів, які говорять про себе, "ми не люди, ми таманці". Бачу декількох пластунів з 3-го батальйону, що зразу впізнали й підбігли і радісно вітають. Змусили йти у 5 комісій. Обрано головою ген. І. Гулигу (командира пластунського корпусу), а секретарем полк. Гончарова. Далі все приймали, дивлячись на своїх інтеліґентів після годинних блискучих промов добровольців і так було по всіх комісіях.

1 листопада в Раду приїздить ген. Денікін і виголошує двохгодинну шовіністичну промову і з таким реченням: "Добровольча армія визнає необхідність і тепер і в майбутньому саму широку автономію складових частин російської держави і надто обережно відноситься до споконвічного козацького побуту"[5]). Говорив як диктатор, йому поплескали рясно, але з відповіддю М. С. Рябовол виступив лише з чемности. Після Денікіна Раду вітають представники України: українською мовою посол барон Боржинський і "артільний батько" Микола Левицький, звертаючись як до соверенної держави. Їм по-українськи ж відповів премієр Л. Бич, назвавши Україну "сес-

[4]) Денікін т. III, ст. 178.

[5]) Лукомський. Цит. праця т. VI, ст. 107. Покровський. "Деникинщина" ст. 57—60.

трою", що дуже образило багатьох кубанців-українців.

Далі відбувалися пленуми, заслухуючи доповіді комісій. Особлива боротьба за приняття конституції, яка була складена по зразку швайцарської для самостійної держави. Л. Бич для заспокоєння добровольців додав до неї декляраціо, що "майбутня Росія мусить бути федеративною державою, а Кубань її членом". Цей додаток Рада не хотіла приймати, аж М. С. Рябовол виступив і по-батьківськи радив прийняти і Рада погодилась. Однак представники добровольців цим не задовольнилися і з протестом вийшли.

Уряд рахувався самостійницьким, але в ньому виразних українців було лише 2 міністри (К. Безкровний і В. Іванис), а решта "невтральних", або й ворожих Україні, як В. Науменко, А. А. Трусковський. Ще за уряду Ф. Сушкова в Законодавчій Раді тяглися на приватних нарадах дискусії про ширші об'єднання антибольшевиків. При цьому М. С. Рябовол і більшість Ради стояли на тому, що треба обєднувати всіх: козачі землі, Україну, Грузію, Азербайджан і т. д. Ф. Сушков зі своєю групою були за об'єднання лише козаків і може Добрармії. Добрармія у цей час швидко посувалася наперед, захопивши частину України і наближуючись до Царицина на Волзі. Так дійшли до Конференції Дону, Кубані і Тороку, на яку кубанці головою своєї делеґації обрали М. С. Рябовола.

У день виїзду до Ростова, де мусіла відбутися Конференція, автор цих рядків снідав в узькому колі з М. С. Рябоволом. Ділилися думками. Рябовол весело сказав: "Певен, що мене добровольські розбишаки уб'ють". Таке мав передчуття, виїжджаючи з Катеринодару. На Конференції зустрілися дві непримиримі політичні концепції: М. С. Рябовола і донську В. Я. Харламова (член чотирьох Державних Дум, голова Донського парляменту — круга), за об'єднання козаків лише з Добрармією. Перший говорив дуже дипломатично М. С. Рябовол. Це було 13 червня 1919 року. Фраґменти промови такі: "Кубанщина не могла визнати большевиків і не може визнати й "Особе Совещаніє", складене з осіб нам невідомих. Ми гадали, що треба негайно приступити до обєднання державних формувань, які боряться проти большевиків — Донщини, Кубанщини, Терщини, України, Добр. Армії, Грузії і всіх других, тому що тільки шляхом згоди цих країв ми могли б утворити спільну для всіх нас владу і продовжувати зібрання Росії. Це наша основна теза, на якій ми постійно стояли і її боронили... Звичайно, на свойому шляху зустрічали ми дуже багато перешкод. Тоді виникає питання про організацію не всіх державних формувань, які боряться проти большевиків, а тільки козацьких країв Донщини, Кубанщини й Терщини. Дякуючи хибній політиці керуючих Добр. Армії, ми були ізольовані від усіх і без нас нав'язувалася нова війна з Грузією, наспівала боротьба з Чечною... Коли прийшли добровольці в Чорноморську губернію і завели там губернаторський режим, то з населенням у 200,000 чоловік вони так упоралися, що воно геть чисто обернулося в большевиків, і там тепер іде суцільне вигублення наших козаків... В Ставропольській губ. теж було заведено такий режим, яким ніхто не був захоплений... Ми мусимо зараз скласти умову між нами"...[6]).

Треба признати, що запевнення Рябовола ніби то кубанці ставили своїм завданням зібрання до купи Росії та відхрещення від самостійности було, принаймні, що до нього персонально, не щирим.

Тієї ж ночі при вході в готель "Паляс" М. С. Рябовала в передпокою ззаду прошили декілька смертельних куль. Убили його офіцери відділу "Особого призначення" ротмістра Баранова. Їх скоро виявлено, але донський отаман

---

[6]) Покровський. Деникинщина, ст. 150—151.

отаман ген. А. Багаєвський заборонив переслідувати і вони зникли в добровольчому самоході.

Вістка про цей злочин блискавкою облетіла всі станиці Кубані. Тіло в супроводі делеґації і В. Я. Харламова прибуло на головний двірець Катеринодару. Домовину прийняли члени уряду й Ради. Через всю Катеренівську й Красну вулицю до Кріпосної (коло Січової площі) з обох боків стояли учні, студенти й робітники. Вінками зайняли до два кілометрів. Похоронили М. С. Рябовола на історичній Січовій площі поруч з могилами чотирьох Бардіжів, забитих большевиками на молу в Туапсе. Сказані палкі промови. Телеграфом скликана Краєва Рада. Вона відбула Академію з кріслом покритим жалібним крепом. Рада ухвалила, щоб жалібне крісло стояло завжди на засіданнях і вибрала не голову, а лише сталого заступника. Так було до залишення кубанцями своєї столиці на поталу червоним москалям.

Дуже швидко про цей злочин довідалися фронтові козаки. Вони почали масово дезертирувати. І хоч Денікін уже зайняв Орел і дав директиву наступу на Москву та кубанці в багатьох місцях оголили фронт, демонстративно цілими полками повертаючись додому. Денікін почав котитися назад і зупинити панічний настрій вояків не міг. З'явилися й на кубані станиці, що відмовились іти на фронт. Така була реакція на убивство великого сина Кубані й України.

КУПИТИ, ПРОДАТИ, МІНЯТИ, АСЕКУРУВАТИ

Вдавайтесь до

STANDARD INVESTMENT CO.

П. Крипякевич

715 McIntyre Block

Winnipeg, Man.

Телефон: 923 892

днями і вечорами.

RED RIVER MOTOR COACH LINES, LTD.

Сіть доріг до слідуючих місцевостей:

Narol, East Lockport, Walkleyburg, Libau, Tyndall, Beausejour, Lac du Bonnet, Great Falls, Pine Falls and Grand Beach.

Автобуси на прогульки — Завезуть Вас куди хочете.

Щадіть гроші — Подорожуйте „Басом".

Телефонуйте **938 107**

ПЕТРО ГУМЕНЮК, президент.

Головна автобусова станція:

336 William Ave.

WINNIPEG 2, MAN.

В. Січинський.

ЧЕРНІГІВСЬКИЙ СПАС

Будова, що непорушно простояла повних 900 років! Чи це не найкращий свідок величі і багацтва Української Землі, чи це не найбільш переконуючий доказ живучости і культурности автохтона — українського народу. Хто був ідейним творцем святині, чиї руки мурували величаву споруду, хто зберігав і обороняв храм від "очей завидющих і рук загребущих" і нарешті кому належить цей твір високої техніки мистецтва — якому народньому ґенієві?

Чернигів — колись друге, після Києва, найбільше місто України, мав чимало цінних памяток архітектури з доби старокняжої і козацької. В XIX столітті, через новий поділ українських земель в російській імперії та спеціяльну економічну політику московського уряду, Чернігів опинився поза залізничними маґістралями, втратив своє господарське значення і став невеликим містом Чернігівщини.

Архітектурні памятки Чернігова зберігалися досить добре аж до світової війни 1941 року, коли німецькі гармати знищили місто. Що не розбили гармати, докінчила пожежа... І з усіх старовинних будов, єдино зберіглася соборна церква Спаса. Пояснюється це тою обставиною, що будова стоїть посеред більшої площі і лютуюча пожежа не могла захопити соборної церкви. Все таки була легко пошкоджена відламками шрапнельного стрільна.

Головна, катедральна церква Спасо-Преображенська, популярно звана Чернігівським Спасом — це одна з найстарших будов України, що найкраще зберегла свої первісні форми, як всередині, так і назовні. Заразом це типова будова української архітектури старокняжої доби. Храм було заложено в 1024 році князем Мстиславом Сміливим, сином Володимира Великого. В той час кн. Мстислав володів цілим Лівобережжям, а головний свій осідок, починаючи з 988 року, мав у Тмуторокані на Кубані, де були найстарші осередки Роксолян і Алян, по сусідству з Поктійською державою, і де згодом пов-

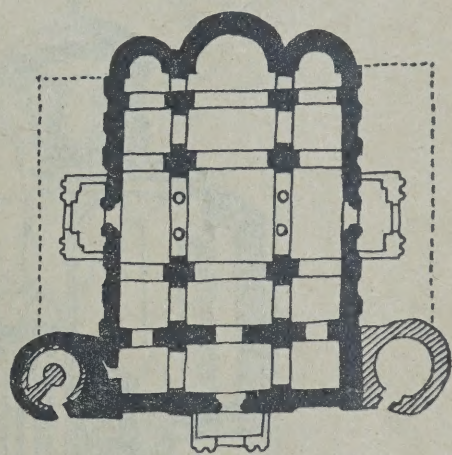

Плян катедральної церкви в Чернігові

стала "Меотська Русь". Християнство там почало поширюватися вже в III—IV стол., а в IX стол. на Тамані було загально розповсюджене. За новішими археологічними дослідами виходить, що вже в VI стол., а особливо в VIII—IX стол. ціле Приозів'я було досить міцно заселене староукраїнським, хліборобським елементом та творило таким чином безперервний звязок Тмуторокані з цілим Лівобережжям.

Наш літопис, про кн. Мстислава Смілого, під роком 1022, пише:

"В си же времена Мстиславу сущю в Тмуторокани... і пришьд Тмутороканю, заложи церков святия Богородица, і созда ю, яже стоїть і до сегодня Тмуторокани". Отже кн. Мстислав, прийшовши до Тмуторокані в 998 році, побудував там муровану церкву Богородиці, яка там ще стояла в XII столітті. І так виходить, що церква Богородиці в Тмуторокані була попередницею Спаса в Чернігові і, правдоподібно, служила зразком для Чернігова. На жаль, досі не було зроблено спроб віднайти рештки будов у колишньому місті Тмуторокань на Тамані.

Будування катедральної церкви Спаса в Чернігові тривало досить довго, не менше 30 років. Кн. Мстислав не дочекався докінчення будови, вмер в 1034 році. Вповні закінчена будова була щойно в 1054 році — отже 900 років тому!

Первісно будова була центрального заложення, трьохнавна, з трьома поперечними навами і четвертим вузеньким проходом, що йде попри апсиди зі сходу. Нави зі сходу (вівтарної частини) закінчуються півокруглими апсидами, при чім середня ширша апсида значно видається поза бічними навами. Основна частина будови творить рівнораменний хрест, за поміччю широкої середньої нави і поперечного трансепту майже такої ширини, як середня нава. На перетинанні хреста стоять чотири стовби-пілони, на яких спочивають луки і головна, велика баня. Над місцем перетинання бічних повздовжних і поперечних нав міститься чотири інші, менші бані. Таким чином, від свого початку, храм мав 5 бань.

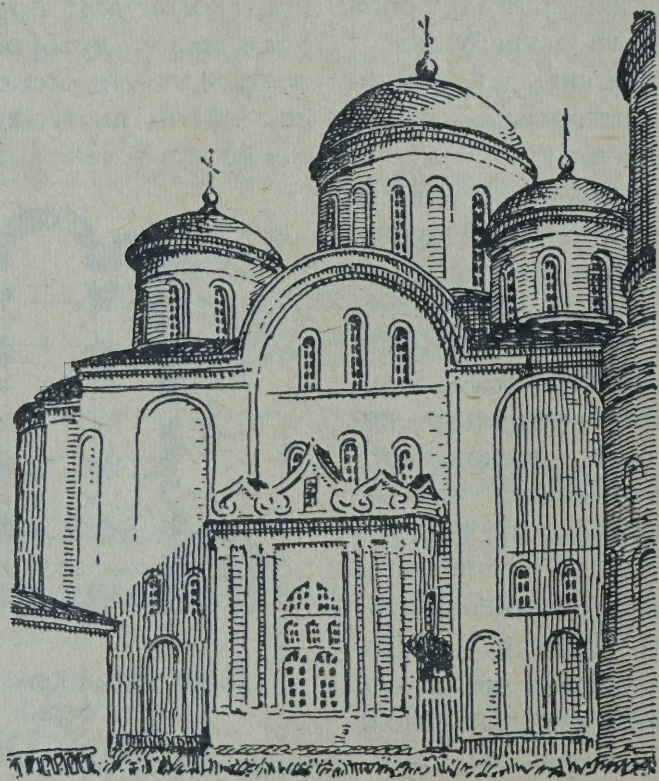

Катедральна церква в Чернігові, закінчена будовою в 1054 році.

Інтересним зразком будовельної техніки візантійського стилю,

служить спосіб перекриття луків банею, коли перехід від квадратової основи до округлої бані досягається так званими пензетивами, в українській термінології — межилучники — трикутники сферичної форми, що нагадують форму надутих вітрил. Цей досконалий спосіб конструкції склепінь, що дає лагідний перехід від квадрату до

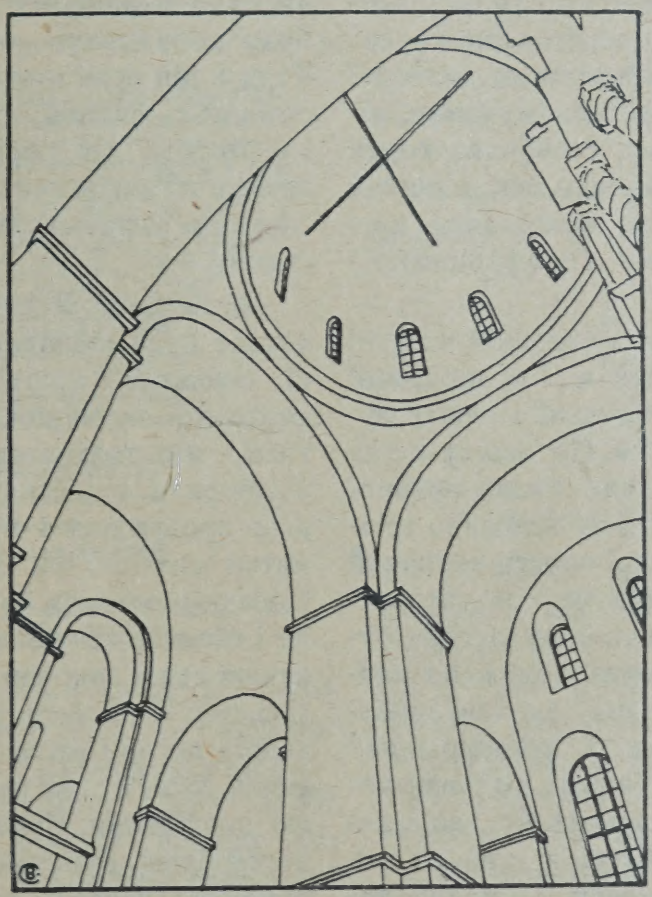

Внутрішній вигляд катедральної церкви в Чернігові з системою луків і головною банею

округлої бані, особливо гарно розвязано в Чернігівському Спасі. Також розміщення бічних луків будови та їх взаємний звязок в будові досягає особливої гармонії та заспокоючого ритму.

Бічні нави і нартекс (окрім центральної частини) поверхові з парними кольонами з трьох боків центральної (квадратової) частини храму. Назовні їм відповідало опасання, що йшло навколо будови (окрім вівтарної частини), первісно правдоподібно в вигляді ряду луків (аркада).

Особливе значення має рівномірне освітлення будови вікнами, зокрема через ряд вікон у підбанниках усіх 5 бань. Величава будова імпонує своїми розмірами: 28,25x19,20 метрів у нутрі і коло 33x36 метрів назовні, не має собі рівної на цілому просторі Схід. Европи.

При розкопах і дослідах 1924 р. проф. М. Манаренка та архіт. І. Могилевського стверджено, що з первісних частин XI ст. залишилися всі стіни, стовби і почасти підбанники з межилучниками. Лише

склепіння бань і нав — з новіших часів, але у великій мірі зі збереженням первісних форм. Було також знайдено в північно-західньому куті будови (під вежою) маленьку трьохнавну каплицю, правдоподібно баптистня (хрестильня), також фундаменти опасання, каплиці та інші додатки.

Матеріял мурів, пілонів і пібанників складався з доброї якости пісковика, верстви якого вирівнювалися верствами плоскої цегли. Всі луки, межилучники, віконні перетички, стовби на хорах і в бабинці зложені з цегли звичайної форми, а де вимагалося, цеглою спеціяльної (профільованої) форми.

Розмір цегли в основній частині будови 30x32x3 м., в південній прибудові, хрестильні і решті мурів — 31x27x4 см. По складу цегла різноманітна, але надзвичайної технічної якости, як особливо трівка. Також високої якости вапняний розчин з домішкою товченої кераміки. Стовби та інші частини будови первісно було обложено мармуровими плитами, які при новітних перебудовах і "реставраціях" були знищені. Ґзимси, головки кольон та інші частини будови і деталі були зроблені з гарного волинського шидеру та малинового лупаку. Були в будові також різби на камені. До наших днів заховався лише різьблений плетінковий орнамент на плитах поруччя хорів. Знайдені в 1924 році рештки мозаїк і фресок свідчать, що первісно ціла будова мала розпис. Особливе значення має розчищений фраґмент фрески з частиною обличчя якогось святого, де помітний грецько-античний спосіб малювання більш натуралістичний, порівнюючи з візантійською абстрактною іконописсю. Він нагадує подібні фраґменти Десятинної церкви в Києві X стол. і веде нас до геленістичної спадщини зі своєрідними рисами місцевої творчости.

З важніших змін і перебудов катедральної церкви в Чернігові, треба відмітити, що в XII стол. в північно-західньому куті будови було добудовано округлу вежу. Коли в цій вежі можна добачувати романські впливи, то сама первісна будова дає характеристичний зразок візантійського стилю з місцевими, українськими особливостями.

Після доби Руїни, чернігівська церква була відновлена в 1678 році, заходами і коштом української козацької старшини. Цікаво відмітити, що тоді досить правильно відтворили первісний вигляд, маючи зрозуміння і пієтизм до памятки архітектури своїх прадідів. Одначе в деталях були значні зміни і пошкодження, зокрема потинковані стіни закрили первісну ориґінальну структуру чергування верств цегли і вапна. В 1708 р. або вкінці XVIII ст., як це вважають деякі дослідники, було добудовано другу баню, симетричну до північної бані XII стол., але одна і друга дістали своє архітектурне оформлення протягом XVIII—XIX століть. З'окрема в XIX стол. добудовано з трьох боків церкви ґанки, а самі вежі перекрито чудернацьким закінченням, сильно спічастої форми.

Докладні досліди катедральної церкви були переведені в 1924 р. під проводом проф. Миколи Макаренка, з доручення проф. Михайла Грушевського, що тоді був на

чолі Історичної Секції Української Академії Наук. Совєтська адміністрація з великим підозрінням ставилася до цієї праці і проф. М. Макаренкові навіть не дозволили опублікувати цілий знайдений при розкопках матеріял. Наприклад, було заборонено опублікувати рисунок цегли зі знаком тризуба. Цей знак було привезено закордон лише в 1946 р. новими українськими еміґрантами (гл. рисунок).

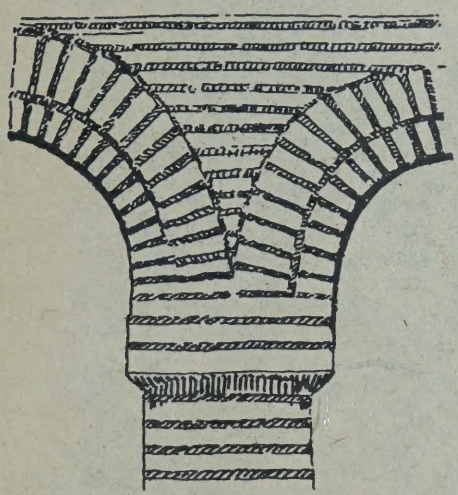

Луки на хорах катедральної церкви в Чернігові

Звіт з розкопів і дослідів опублікував М. Макаренко в "Записках Істор.-філол. Відділу Академії і збірнику "Чернігів" (Київ 1928). Одначе це видання згодом було "вилучене" і знищено совєтсько-російською адміністрацією. Самого проф. М. Макаренка заслано на Схід за портрет проти розбирання Михайлівського Золотоверхого монастиря в Києві в 1934 році.

Порівнююча стилістична аналіза архітектурних форм Катедральної церкви в Чернігові, зокрема виразна центральність будови з системою середньої бані склепінь, приводить нас до висновку, що чернігівська памятка має багато спільних рис з церквою св. Івана Предтечі в Керчі з 752 року. Та це зовсім зрозуміло, коли пригадаємо, що фундатор чернігівської катедральної церкви кн. Мстислав Сміливий, мав свій осідок в Тмуторокані, себто недалеко від Керчі, з протилежного боку Керченської протоки. Цей "Меотський Боспор", як називали в старовину Керченську протоку, був власне тою морською брамою, через яку широкою хвилею йшли культурні і мистецькі течії з Півдня, зокрема з области Середземного моря, на цілу Україну.

Порівнюючи чернігівську катедральну церкву з іншими будова-

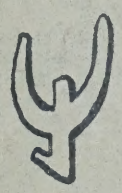

Тризуб на церкві катедальної церкви в Чернігові

ми тої доби на Україні, можна ствердити подібність її до церкви Спаса на Берестові в Києві, головної церкви Печерської Лаври і соборної церкви Михайлівського Золотоверхого монастиря. Становлять вони одну групу будов старокняжої доби, де функціональна метода в оформленні простору і конструктивістична засада в перекриттю будови дають найкращі приклади.

На жаль, дві найвизначніші памятки — Печерської Лаври і Золотоверхого монастиря вже не існують, а "Спас на Берестові" значно перебудований в пол. XVII ст. Тим більшої вартости набуває катедральна церква Спаса в Чернігові.

Спокійні, монументальні форми будови, без переладованих додатків і прикрас, з майстерно виведе-

ними луками, банями, склепіннями та гарним освітленням всередині, роблять незвичайне враження поважности, неперемонжости, вічности. Своїми міцними конструкціями, першорядними матеріялами, своєю високою технікою виконання, будова непорушно перетривала повних 900 років, а її знаменито розрахована статичність дає запоруку, що будова витримає ще багато дальших віків. — Символ довговічности, непереможности і міцности України!

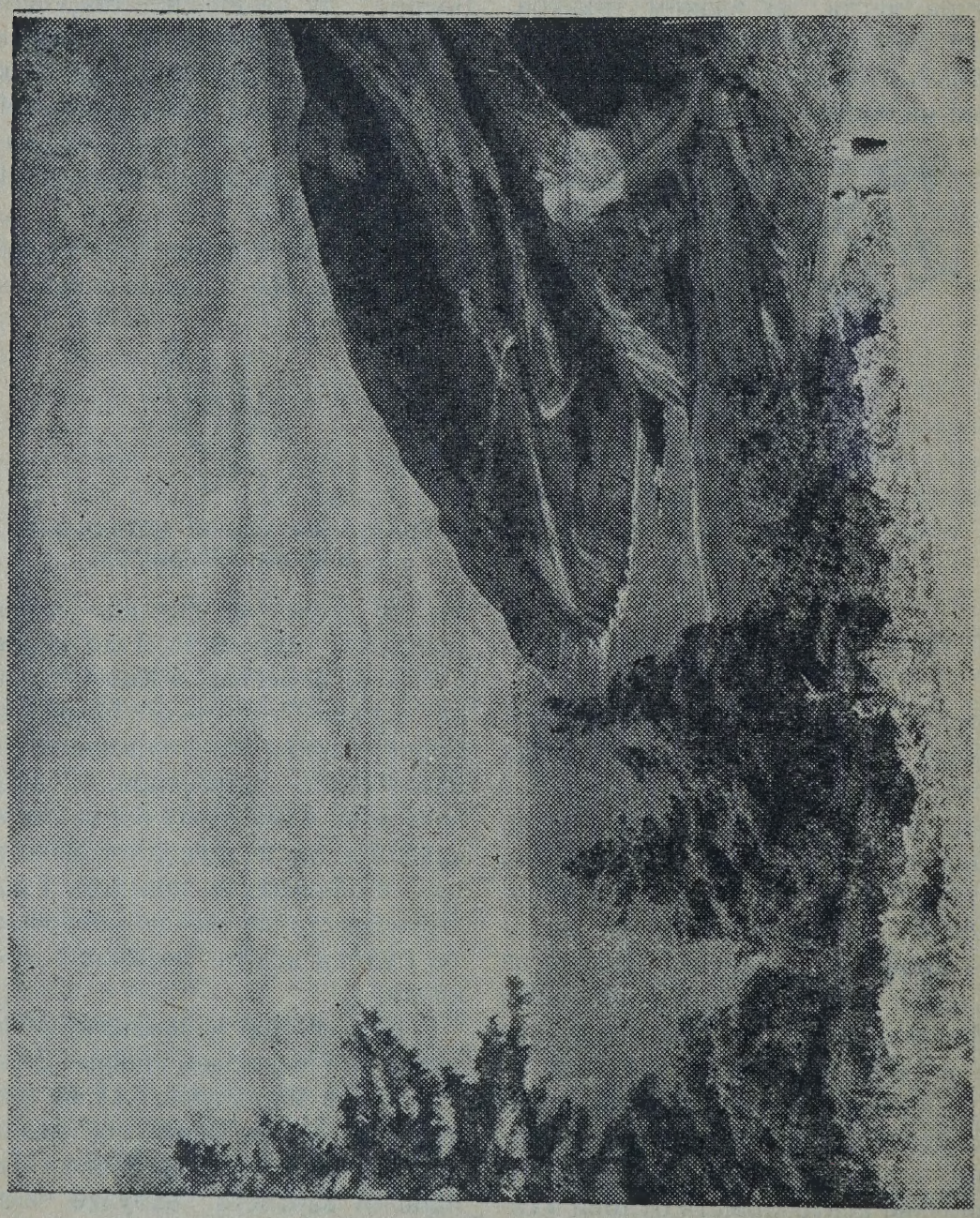

Кебо Трейл, що вється через Кейп Бретон Гайлендс Національний Парк у Новій Скошії, є один з найбільш мальовничих проїздних шляхів у Східній Канаді

(Картина Бюра Подорожі Канадійського Уряду)

Відділ для жінок

Р. Єндик

ВІНШОВАНЄ

(Гуцульське, з "Різдвяного циклю")

Віншую тьі, солодашко, з Різдвом, з Новим Роком,
Абис шістє надибала з кожним єльним кроком.

Аби єсні очі лиха ні раз не видали,
Чисті мислі ластівками гралися-літали.

Де поступить твоя ніжка, най там радість сходить,
Най про тебе старе й мале дельорно[1]) говорить,

Абис була серцем добра, усміхом ласкава,
Першувала над челядев,[2]) на усіма — пава.

Най смага пітне зубкатих, як коси покоси,
Най починачи[3]) лихі зникнуть, єк в посуху роси.

Абис цвила ти — фудульна[4]) як черлена чічька,
Аби була, єк веснєна шишка, твоя щічька.

Аби руці, ані нозі, голов не боліли,
Жура лиш слід продувала, личька не пісніли.

Абис мала душу горду й пишну, єк смерека,
Єка сонці лапаєтси, та буті далека.

Аби житє плило ріков з молока і меду,
Косичило косицєми, славов без вереду.

Аби тобі зозулиці накували літа,
Кілько очі на обочі в літі злічат цьвіта.

Аби лани колосилис з жита і пшениці,
Абис в граждi[5]) панувала на штири сьвітлиці.

Абис мала овець триста, овець ботеями[6])
Писаними ботеями, коней табунами.

Абис мала сімдесєтсім цариночок[7]) сіна,
Полонинку Кедроватий[8]) й скарб Довбуша в віно.

Би плісніли сороківці[9]) білі в бербениці[10]),
Абис собі забагала лиш молока в птиці.

Абис в шовках похожала, в золотих підковах,
І щіслива тобі була доріжка до Львова.

---

[1]) захоплено, [2]) жіноцтво, [3]) чародії, [4]) горда, [5]) осідок, [6]) череда, [7]) левада, [8]) полонина, на якій жив Довбуш, [9]) срібні гроші, [10]) барильце.

Галина Орлівна.

ПЕРЕД БРАМОЮ

Дорогами дальними, тернистими, прийшла перед браму тінню прозорою. В мороці ночі упала на коліна перед святим порогом:

— Відкрий!

І в той же мент за брамою почулось:

— Хто ти?

— Хто я?... Я — дівчина!...

— Звідкіль прийшла?

— Ми йшли з долин. Спочатку нас ішло багато. Хотіли всі йти до брами, але шлях був такий тяжкий, іти прийшлось угору, всі вони вибилися з сил і не дійшли сюди.

І ти одна прийшла?

— Одна! Я така знесилена... Мені так довго й тяжко довелося іти. Мінливі доріжки мене так дурили; вони розбігалися у ріжні боки і кожна кликала до себе. Що ні ступінь, я натикалася на тернові колючки, вони впивалися мені в ноги, рвали моє тіло і майже зовсім знищили мою одіж. Ось, глянь якою я прийшла!...

— Що ж ти принесла із собою, з чим прийшла ти перед браму?

Я взяла з собою всі свої цінности, всі перли і діяманти, але дорогою поволи розгубила їх і тепер я прийшла лише з китицею рож, але і з них, боюся, не можна змити крови, що капала з моїх ранених рук.

— Яка ж була у тебе певність в тім, що брама розчиниться перед тобою.

— Я вірила...

— Що хочеш побачити тут, за брамою?

— Пізнати невідоме хочу я!

— Звідкіль ти певна можеш бути, що тут не ждуть тебе нові, тяжчі дороги?

— Хай і так, але то будуть дороги невідомі...

— Чи знаєш ти, що той, хто переступить цей поріг, ніколи вже не вернеться в минуле?

— Я хочу бачити майбутнє!

— Але тобі прийдеться довго чекати, дівчино, може цілі роки... Ряд років чекати... Ти посивіти можеш!

— Я буду ждать!

Ніч змінилась днями, ішли дощі і падали сніги, літо змінялось зимою, а вона все жила непереможним бажанням, все стояла перед брамою... Не озираючись назад, марила великим невідомим.

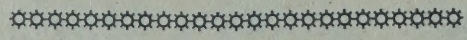

МАМИНА НАУКА
(З хорватської мови)

Згадуєсь часто та хвиля мила,
Як мене мати розуму вчила:
Де б не пішов ти, будь гідний [всюди,
Добрих і чесних люблять всі люди.
А всього злого ти бережися;
І хто поганий, з ним не вяжися.
Шануй всіх старших і бійся Бога,
Це найсвятіша життєва дорога.

Мами не маю... Час утікає,
Та слово мами не пропадає.
Як лиш згадаю її святую
Її науку завсіди чую.
Для неї вірний душею й тілом,
Її шаную словом і ділом.

Антун Йованович.

Улас Самчук.

ЖІНКА

Я бачив одну жінку і ніколи її не забуду. Не забуду погляду її очей, її винятково настороженого, схвильованого, виповненого жагою бажання обличчя.

То було в час великої, жорстокої війни 1941 року. Ми сиділи з приятелькою на лавиці знищеного парку міста Рівного, біля нас якось несподівано пройшло двоє зовсім незначних людей — незграбний у совітському одязі мужчина і стара, боса у підраному, посірілому від куряви одінню, жінка.

Ця остання вразила мене чимсь таким чого не висловиш словом. Її можна було лише вичути і я не зміг втриматись, щоб не зупинити її і не запитати: — Що ви шукаєте? — Мені видалось, що вона напевно когось шукає.

Жінка зупинилася. Обличчя її аж темне, як на старих візантійських іконах. Ціла вкрита верствою куряви, очі глибоко позападали, але від неї било теплом, силою, спрагою любови. І замість відповіді з її очей несподівано полились рясні сльози, що залили глибокі зморщки її надхненного обличчя.

— Сина шукаю, — з натугою вирвалось з неї. Єдиний — чуєте... Дома троє діток, невістка померла, а я стара.

— А звідки ви?

— Здалека... Од Вінниці... Цілий тиждень в дорозі... Йду ось — казали "він" в Проскурові, в лагері, в пліну. Була там — нема. Сказали, що їх до Рівного відправили...

Сотні кільометрів, ніякої комунікації, воєнний час, чужі завойовники, без гроша, без харчів. Що це все для матері, що шукає свого сина. Знайти "його", вирвати з неволі, зі смерти, вернути додому, до дітей, до свого серця. І скільки сили в її скорбному погляді, скільки добра, і скільки правди. Допоможіть їй — ви сильні! Покажіть їй путь, накормiть, порадьте! Бо ж вона мати а "той" полоненний, не ворог, не большевик — її єдиний син.

Мати. Велике, справжнє, всеобіймаюче поняття. Єдине по своїй природі і в ньому все: любов, щастя, сила і краса. Жінка, що цінить себе, гордо і достойно носить це велике, їй лише присуще, звання.

А далі жінка взагалі — шукаюча свою потурчену дочку Богуславка, кохаюча трагічно Марина Кочубеївна, горда, пишна і свідома своєї сили Бондарівна — любов, зрада, героїзм, сила пристрасті і сила нести тягар страждання своєї пристрасті, ось жінка в її доброму і в її гарному. Її імя звучить високими тонами, вона налита пянючими соками незрівняно величнього і глибинного чуття. І за те її любимо — Марта чи Марія, грішна чи праведна — для Христа-Бога вони рівні, бо вони однаково справжні, бо їх святість і їх гріх походить з одного джерела — їх серця, а серце жінки її центральна, наймогутніша виявленість. І хай свідчить історія: Дантова чарівна Біатріче, свята грішниця Жанна д'Дарк з Орлеану,

могутня жриця любови леді Гамільтон. Різні вдачі, різні функції, різні завдання, але однакові в своїй жіночости. Вони давали надхнення, вони творили легенди, вони підтримували мужів, що без них були б нічим. Саскія! Ніжна, самозречена коханка Рембранта. Благословенна вона в тій своїй величній ролі, бо вона мала силу нести ганьбу в імя ґенія краси — маленька, чула, гнучка, як лоза. Дякуємо тобі. Ти стала заслужено славною, бо ти була такою все своє житя. Бачимо тебе в книзі, в образі, в пісні і слові. Любимо тебе, як любив тебе твій Рембрант.

І не шукаймо в жінці лише героїчного, того, що виявляється у війнах, у чварах, на підмостках мітінгів. Для справжнього мужа, воїна й героя найбільшою героїнею є Ярославна, що співає на валу замку пісню слави, що плете вінки любови і чекає напружено і віддано хвилини, коли зможе виповнити себе і його силою кохання. І бути жрицею огню предків, скарбницею старих, добрих звичаїв і традицій, творцем поступу, надхненням і... знов Праматірю роду. О, будь благословенна! Бачу і чую тебе — прекрасна з прекрасних... Твої налиті чаром прагнення очі, твої чудово різблені лінії уст і чола. Зворушлива і прекрасна коли ти сама собою, коли ти ніщо інше, а Жінка.

НАЙКРАЩИЙ ТЕЛЄВІЗІЙНИЙ АПАРАТ — ЦЕ ФИЛИПС СУПЕР М

...чудова, найвищого ступня маґнетична техніка перемагає всі труднощі і дає досконалі образки і досконалу контролю!

Супер М збудований навколо вжитку двох чудесних матеріялів Феррокскюб і Тайконал Ві — удосконалені після довгих літ досліджування науковцями Филипса, які мають світову славу. Супер М знаходиться у всіх телевізійних та радіо-апаратах Филипса.

Отже заки ви купите телевізійний апарат, зайдіть до найбільш довіреної УКРАЇНСЬКОЇ КРАМНИЦІ

UNIVERSAL RADIO & TV

SALES & SERVICE

Phones 59-1240 & 56-6503

923—925 Main St., Winnipeg, Man.

JOIN PHILIPS MAGIC CIRCLE

PHILIPS

У СТІНАХ ІНСТИТУТУ
(НОВЕЛЯ)

Літнього ранку тут біля будинку Інституту зупинилося авто, а з нього висіла жінка з хлопчиною, що ростом був їй рівний. Вони зійшли на хідник і східцями подались до входових дверей. З відчинених вікон тоді за огорожу виносилась пісня, між зеленими каштанами пахло скошеною травою. Година співу закінчилась. Курсанти з веселим гамором вироїлись на коридор, наповнили вітальню й розійшлись по хідникові. Учителя при дверях зустріла приїжджа жінка. Привітавшись запитала:

— Це ви будете вчитель? Питаю, бо тяжко розпізнати вас у гурті, ваші курсанти рівні з вами... стою, слухаю й не наслухуюсь ваших пісень. Такі то вони давні, а такі близькі та щирі! А тую про чумака, то пригадую, я ще в мами на колінах була, як вона покійна наспівувала мені її. А це я вам і свого чумака привезла сюди. Ходино-но сюди, Васильку, дивися тут, це твій учитель!

Шарпнула Василька за плече, але він не повернувся до вчителя лицем. Стояв відвернений плечима, обличчя ховав у долонях.

— Дивися тут, кажу, привітайся з учителем, покажися, учитель хоче тебе бачити! — Хотіла розірвати його долоні, але він не дався.

— Такий гарний хлопець та й не говорить! — сказав учитель, нахилившись до Василька. А мати додала:

— Говорить, чому ні, говорить, та що мені з того? Краще, щоб таки не говорив! Не по-нашому говорить. Тільки кпинами та лайкою відкриваються його уста до мене. І що я вже не находилась, що не напиталась, від малого до старого перейшла поради питаючи. Попробуйте, кажуть, повезти його ще туди й туди. Там і там, говорять, є дім, що багато з нього вийшло наших гарних людей, то як там ще не навернеться!... О-то ж і я думаю, може в гурті випрямиться.

Коридор опорожнів. Гамір винісся на вулицю, тут мовчанка. Мати, учитель і син. Мати хустиною втирає очі, а Василько нігтем шкрябає стіну. Учитель дивиться на годинник, годинник очутився тепер своїм стукотом.

— Лучше пізно, як ніколи, — сказав учитель. А мати продовжала:

— Це таки ми з покійним завинили. Ми знайшли "бизнес", та й загубили дитину. Думалось, коби гроші, а то гроші не все!... Тепер я не знаю, я приїхала здалека, там залишила все лоском, хай воно й пропаде таки, ні-за-чим уже не жалую. Його лишаю вам, робіть що хочете з ним, щоб тільки люди були з нього. — Вона використала момент Василькової неуваги й зникла за порогом.

"Чого ж ви, матінко, занехали пісень над колискою вашої дитинки? Чого не відзивались до нього по-рідному, на тій же мові, що до вас ваша ненька говорила? Чом маленьким не взяли за руку й не повели туди, де збиралась рідна школа?" — подумав учитель.

Курсанти заходились наблизити Василька до свого гурту. Яких за-

YOUR YEAR 'ROUND SHOPPING GUIDES

EATON'S *Spring and Summer* CATALOGUE

EATON'S *Summer Sale*

EATON'S *Fall and Winter* CATALOGUE

EATON'S *Christmas Book*

EATON'S *Midwinter Sale*

IT PAYS TO SHOP AT EATON'S

Guides to Leading Choice—Guides to Leading Values—Guides to Satisfying Quality Backed by EATON'S Guarantee! You will find it convenient and money-saving to shop at EATON'S through the Mail Order, every season in the year. Keep your name on the EATON Mailing List by regular orders from the Catalogues—It Pays!

THE T. EATON Co LIMITED
WINNIPEG CANADA

ходів не вживали! Почали з того, що Василь — гарне ім'я. Пробували вести розмови про відоме йому середовище, старалися збагнути його зацікавлення . Але Василь довго був замкнений в собі нездобутою твердинею. Високий, білявий з облущеним носом, все полохливий чогось, при наступі на нього закривав обличчя долонями, або букварем своїм. Він одинокий тут почав з букваря, й дуже соромився цього. Придбав якісь інші обкладинки і все ховав його за спиною.

Одного разу курсанти завели товариську забаву, й так обійшли, що Василько нехотячи знайшовся в їхньому колі. Він зразу дуже ніяковів, нераз зривався закрити обличчя долонями, але тут у колі держали його кріпко за руки й він усім змушений був показати свій облущений ніс, що зовсім не шпетив його. Помало Василь освоївся. Став дещо цікавішим, а подекуди й дотепним. Курсанти раділи, що таки доконали свого. Вони полюбили Василя.

Пливли дні, гарячі, зелені, овіяні подихом скошених трав. Серед зелені диямантом будинок блистів і звучав. В городці квіти розвинулись, на всі сторони поклонились, видихаючи запахи землі. Прийшов день закінчення літніх курсів. В Інституті особливий рух. Курсанти ладнали клунки, виглядаючи батьків. Заїздна площа заповнювались. Батьки зїжджались. Курсанти вибігали зустрічати батьків, ходили на закупи, обмінювалися адресами, взаїмно заповняли свої альбоми свіжими почерками. За час курсів цей гурт зжився з собою здружився й тепер уже жаль було їм розставатись. Десь за стіною тужила скрипка, хтось підсвистував тут завчену мельодію. — "А де Василь? Де Василь — наша потіха? Це він одинокий такий в нас!" — Кинулись курсанти відшукати його, з ним же ж треба попрощатись. Відшукали його в вітальні, в куті за піяном. Він стояв повернений лицем до стіни й плакав. — Що це в нього за плач? Звідки він у нього брався — ніхто не знав. І ніхто не міг його здержати. Чутка така була, що мати його виреклась, усе спродала, десь виїхала далеко, без надії на поворот до нього. І справді: за час курсів ані разу не відвідала його, ані не написала до нього, а тепер не приїхала.

Прощай Василю! Виїжджали курсанти. Опорожнів Інститут. За курсантами на різні дороги винісся веселий гамір, пісня. Василь ще залишився в Інституті. Ще переночував в своїй кімнаті, сходив ранками на снідання, помагав сторожеві в праці. Залишився без цента, а такого ще й на роботу ніхто не прийме. Ранками й вечорами виходив за місто, виглядав матері. Вертав зажурений. Одного ранку до його дверей застукала мати. Але його не застала. Він вийшов виглядати її, й вони десь розминулись. На столі мати застала недописаного листа. Радості матері не було меж. Це був перший лист... сина — лист сина до матері. Лист був написаний на рідній мові й змістом своїм щирий, повний покаяння й вибачливости. Мати з дверей вийшла радісна, вдоволена. А сторож сказав: "Ця жінна нікуди не виїжджала, я пізнав її. Не раз бачив, як стояла біля огорожі прислухаючись до співу курсантів".

КУПУЄТЕ АВТО АБО ТРОК?

Насамперед вдайтеся до —

John W. Anonychuk

одинокий український продавець у фірмі

WINNIPEG MOTOR PRODUCTS

АВТА й ТРОКИ

PONTIAC — BUICK — GMC TRUCKS

1290 Main St. — Ph. 59-5381 — **Winnipeg**

Shea's

WINNIPEG
BREWERY
LIMITED

ПОМІЧНІ ПОРАДИ ГОСПОДИНЯМ

Третину свого робочого дня кожна господиня проводить у кухні. Чи не на місце буде на кожному кроці улекшувати собі працю?

Ціллю цих зібраних порад є подати господиням способи, якими вони зможуть видати більше праці за короткий час і за менше коштів.

Ці поради зібрала і приготовила Ольга Химій, Б.Д.Г.

---

1. Пожива

У печиві і варенні можна осягнути добрий успіх, якщо придержуватися докладних вимірів. Забагато чогось одного позбавляє страви смаку і вигляду.

* * *

Під час печення паїв, пудинґів з ягід або інших овочів, добре підставити під спід бляху з водою, щоб збігання скапувало до неї. Цим заощадиться працю чищення.

* * *

Щоб заощадити цукор, подавати десерти, як вони ще теплі. Холодні потребують більше цукру.

* * *

Поживу, що має острий запах, прим. квашену капусту, рибу, тощо, необхідно щільно прикрити, коли ставиться її в холодільнику.

* * *

Щоб кейки й паї виходили легкі й пухкі, добре перед тим муку пригріти.

* * *

Сливки варити без цукру. Додати дрібку солі для кожного фунта сливок. Виполоскати сливки у теплій воді і залляти зимною. Варити помалу, — сливки не повинні кипіти.

* * *

Тверді кусники мяса можна змягчити при варенні, якщо їх скропити оцтом.

* * *

Щоб позбутися запаху коли вариться капусту, — вкинути цілий волоський горіх у кип'ячу воду.

* * *

Як щось збіжить при печенні чи варенні, — засипати сіллю. Не буде куритися й позбудеться запаху.

* * *

Яблука пекти у "мофін" бляшках, — так не будуть розпадатися.

* * *

В часі варення не лишати в баняку ложку. Це небезпечно й обнижує температуру.

* * *

Чайники від кави добре щотижня вимити, вивітрити і випарити.

* * *

Листки з селери, петрушки, тощо, добре затримають свою барву і смак, коли їх висушити у теплому місці над кухнею, і заховати у закритих бляшанках або слоїках. Уживати до росолів і сосів.

* * *

Щоб вареники (пироги) були пухкі і легко тісто розтачувалося,

ЛАЗАРОВИЧ І РУДКО

АДВОКАТИ, ПОВНОВЛАСНИКИ
і НОТАРІ

P. J. LAZAROWICH, Q.C.
J. RUDKO, B.A., L.L.B.
219 McLeod Bldg.
EDMONTON, ALTA.

Телефон офісу: 25466
Мешкання: 33653 — 41290

Д-Р ФЕДІР ТИЖУК

ЛІКАР-ХІРУРҐ
і АКУШЕР

1319 Main St., Winnipeg

Tel. 59-1929

— лишити тісто, щоб постояло з годину перед ліпленням.

* * *

Печива й кейки зроблені з медом мають ліпший смак, якщо постоять якийсь час у накритій посудині на холоді.

* * *

Щоб куснички банана не чорніли, покропити соком з цитрини або інших овочів.

* * *

Зерна рижу не зліплюватимуться і будуть сипкі, якщо додати до води ложечку цитринового соку. Зерна тоді розбухнуть.

* * *

Перед і після варення рижу добре його сполоскати гарячою водою. Гаряча вода споліскує крохмалевий порошок з рижу, розділює зерна і задержує їх гарячими.

* * *

Піч можна охолодити, коли поставити у ній бляху з зимною водою.

* * *

Заким ставити пекти бараболі, нехай вони пятнадцять хвилин постоять у кипячій воді. Вони будуть сипкі і скоріше спечуться.

* * *

Риба варена в соленій воді, до якої додано цитринового соку, є мягка і смачніша та краще тримається купи.

* * *

Щоб помяті бараболі стали легкі, білі і пухкі, додати гарячого молока, або трошки сметани і збивати ложкою, доки не стануть білі.

Сушені овочі, а також горох чи фасоля скорше розмокнуть у гарячій воді, чим холодній.

* * *

Білу лушпинку з помаранчі легше обібрати, якщо намочити помаранчу у кипячій воді протягом пять хвилин.

* * *

Щадити лушпиння з помаранчів, висушити у печі по печиві і заховати у слоїках. Уживати у пудинґах і "костардс".

* * *

Щоб лушпиня з яблук не морщилося під час печення, протяти лушпину у кількох місцях.

* * *

В часі варення зернової поживи можна додавати родзинків. Вони додають приємний і солодкий смак, так що мало, або й зовсім непотрібно додавати цукру. Родзинки багаті залізом і містять у собі малу кількість фосфору, також вітаміни Б, якого бракує в цукрі.

* * *

Обирати цибулю в воді — не буде заходити в очі.

* * *

З цитрин і помаранчів можна добути більше соку, якщо вони теплі.

* * *

Пай буде легкий, якщо при замісі й мішанні додати до зимної води ложечку оцту.

* * *

Дактилі треба споліскувати у теплій воді перед уживанням.

СОЛОМОН, БАРИЛЮК, КАРАСЕВИЧ І ДЖИНДЖЕРА

АДВОКАТИ, ПОВНОВЛАСНИКИ І НОТАРІ

Перепроваджують всякі судові справи — карні, цивільні, спадкові, розводові, позичкові і інтабуляційні.

SOLOMON, BARYLUK, KARASEVICH & GINGERA

711 McIntyre Block — Phone 938 507 — Winnipeg, Manitoba

Під час варення сушених овочів, додати до них трошки соди, так будуть смачніші.

* * *

Коли пересолений росіл, сос чи ярина, вкинути кілька кавалків сирої бараболі і нехай вариться кілька хвилин.

* * *

Щоб сир не кришився, краяти його міцною ниткою замість ножа.

* * *

"Бейкінґ павдер бискетс" можна покраяти на квадратові кусники ножем, замість круглих. Заощадить часу і тіста.

* * *

Додати трошки муки до гарячого смальцю, — не буде розприскуватися.

* * *

Робити яблучний сос зо шкіркою, перетерти через ситко й додати цукру. Заощадить часу, мінерали й вітаміни.

* * *

Щоб легко покраяти свіжий хліб, перше його добре охолодити.

* * *

Зварені буряки нехай постоять у зимній воді кілька хвилин. Лушпинку тоді легко обібрати.

* * *

Замість уживати кришок з хліба на пудинґи, попробуйте "Корн Флекс".

* * *

Якщо треба трошки соку з цитрини — пробити кілька дірок виделками, замість краяти цитрину на половину. Тоді цитрину можна вживати кілька разів.

* * *

Щоб збита піна на паях не збігалася, розсунути так, щоб добре пай закрила й торкалася тіста по краях. Пекти 10—15 хвилин у мірно огрітій печі.

* * *

Додати трошки цитринового соку до масла, що його додається до стручкової фасолі.

* * *

Якщо припис каже вживати соку з одної цитрини, безперечно можна вживати три ложки соку.

* * *

Щоб жовтий цукор змякшити — на кілька хвилин поставити у теплу піч.

* * *

Збиті яйця при варенні: завернути у восковий папір, закрутити добре кінці, або натерти потріскані місця сіллю заки кинеться у воду. Сіль закриє тріщини.

* * *

Щоб відсвіжити булки — легенько скропити водою, покласти у бляху, накрити і поставити у теплу піч на 5—10 хвилин.

* * *

Замість витискати сік з помаранчів на снідання — покраяти їх. Ощадиться час і вітамін С.

* * *

Коли крається твердо зварені яйця, вживати ніж намочений в зимній воді. Не покришиться жовток.

* * *

Пай із збитою піною наверха крається легко, коли часто замо-

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ

в Едмонтоні, Алберта

ВЕЛИКИЙ СКЛАД

грамофонів, в різних мовах рекорди, музичні інструменти, книжки, канва, нитки, стінні календарі, образи і співаники.

ШЛЕМО БЕЗПЛАТНО КАТАЛОГИ: рекордів, книжок або стінних календарів на 1956 рік.

UKRAINIAN BOOK STORE

10348-101 Str., Edmonton, Alta

CANADA

Коли приїжджаєте до Вінніпеґу, то ліпшого місця на відпочинок не знайдете як у

YALE HOTEL

860 Main St., Winnipeg, Man.

Телефон: 56-3134

В. Ґловацький, власник.

чувати острий ніж у холодній воді.

* * *

Як при відділюванні впаде трошки жовтка у білок, можна його вибрати кінчиком чистого полотна.

* * *

Воду, що в ній ярина варилася, ніколи не виливати. Додавати до росолу чи сосу.

II. Прання

Як випереться накривала від прасувальної дошки, застелити назад ще мокрим. Воно так висохне і буде якраз пасувати.

* * *

Не прасувати ґудзики, "зиперс" і подібне. Поставити правим боком на щось мяке, приміром, рушник, зложений у двоє чи троє. Тоді прасувати на лівій стороні теплим залізком.

* * *

Щоб позбутися зі стирок задиху риби, переварити пять хвилин у воді, до якої додати ложку оцту. Виполоскати у теплій воді, тоді у холодній. Вода з содою осуне з рук задуху з риби.

* * *

Шматки до чищення прати часто, щоб вичистити з них оливу і товщі. Полоскати у воді з доданням ложки нафти на кожну кварту води.

* * *

Не вішати накрохмаленої білизни на сильному вітрі, бо вітер поздуває крохмаль.

Щоб залізко не прилипало при прасуванні — потягнути ним кілька разів по папері, на який посипати трохи солі.

* * *

Щоб білизна не примерзала до шнурків — натерти шнурок оцтом.

* * *

Прасування стяжки: — намочити у зимній воді, випростувати і зараз прасувати гарячим залізком.

* * *

Трошки воску у крохмаль — дає сорочкам гарну свіжість.

* * *

Як нема крохмалю — обварити риж у більшій кількости води, аж змякне. Відцідити — буде крохмаль і також риж на обід.

* * *

Заки перете вовняне і плетене одіння — перше виготуйте форми. Як готове сушити — натягніть на форми. Пришпиліть, як треба, щоб трималося на місці. На панчохи уживайте спеціяльної форми. Не вживайте гарячого залізка при прасованні.

* * *

Білу білизну вішати на сонці, щоб вибілити. Кольорову білизну або убрання вішати в холодку (тіні). Шнурок витерти шматкою, намоченою у милині.

* * *

Не вішати рушників, пошивок, простирал за кінці, а посередині. Добре повішана білизна тим самим вже напів випрасована.

CENTRAL MEAT & GROCERY LTD.

Дві крамниці в Манітобі: у ФЛИН ФЛОН і ЛИН ЛЕЙК.

За обслугу й вдоволення ґарантують власники —

В. Й. Перепелюк і сини.

PHONES 3421 — 3422
Box 129
FLIN FLON, MAN.

Box 219
LYNN LAKE, MAN.

Непотрібно мочити білої білизни більше 15 хвилин, всяке інших барв вистане 10 хвилин.

* * *

Шовк і рейон непотрібно намочувати. Скоренько випрати у літній воді з миленням. Ручне прання є краще. Виполіскувати два рази у літній воді, витиснути воду, не викручувати, завинути у рушник і прасувати теплим залізком заки ще вогке.

* * *

Хоча б убрання не виглядало брудним, необхідно зчаста прати. Довше послужить.

* * *

Перед пранням перебрати білизну, поскладати на купки і прати окремо.

* * *

Кропити білизну до прасовання теплою водою. Тепла вода скорше входить у тканини.

* * *

Нові панчохи випрати перед ношенням, або виполоскати у дуже слабому розчині оцту.

III. Догляд одежі

Мокрі черевики — напхати їх зім'ятим папером, папір витягне вогкість і черевики задержать форму.

* * *

Чистити шкіряні рукавички кришками з хліба після кожного ношення — довше будуть триматися чистими.

* * *

Щоб накрохмалити вельон від капелюха — намочити у холодному крохмалі й прасувати теплим залізком між тоненьким папером.

* * *

Ясне полотно сколювати темними нитками і навпаки, темне — ясним. Легше буде шити.

* * *

Щоб "сердж" полотно не блищало по ношенні — легенько стерти оцтом перед прасуванням.

* * *

Не випрасовувати вовняну сукню на сухо. Повісити й нехай досихає.

Тримати чисту щітку для одежі й чистити сути, плащі, капелюхи, суконки по кожному ношенні. Вичищати плями й часто висилати до чищення.

* * *

Щоб ґудзики скоро не відривалися — пришити кавальчик полотна на лівій стороні.

IV. Плями

Нові шкіряні рукавички поплям'яні дощем — не допускати щоб висохли, а ще на руках витерти вогкою шматкою, тоді плям не зістанеться.

* * *

Щоб позбутися чорної пасти з черевиків на одежі — вживати мила й води, або терпентини.

* * *

Щоб позбутися бурої пасти на одежі, вживати оцту або алькоголю.

* * *

Якщо виллєте на обрус молоко — виполочіть у холодній воді, а періть у звичайний спосіб.

* * *

Натиранням терпентиною можна позбутися чорних плям з підлоги.

* * *

Терпентиною вичистите шмір з одежі. Натріть шматкою намоченою у терпентині, тоді повісьте на дворі.

* * *

Закапаний воском обрус — положити між два кавальчики бібібули й прасувати теплим залізком. Закрашений віск необхідно чистити алькоголем. Алькоголь збере краски.

* * *

Щоб усунути "ґаму" з полотна — натерти кавальчиком леду, тоді зібрати тупим ножем.

* * *

Усування плям з чорнила: — Матерію білу натерти соком з цитрини і сіллю та повісити на сонці перед пранням. Фарбовану матерію намочити у солодкому молоці.

* * *

Свіжі плями з йодини можна з матерії усунути пранням у теплій воді з милом. Або тримати пляму над парою з чайника — це також усуне пляму.

* * *

До чищення вікон уживати шматку намочену в оцті. Витирати шибу зімятим ґазетним папером.

* * *

На плями з яєць не уживати гарячої води. Нехай висохне, тоді терти матерію, намочити і знова терти.

* * *

Свіжі плями з крові — вимочити чистою теплою водою. Якщо не пустить, вимочити у воді: одна ложка амоніяку на одну кварту гарячої води.

* * *

Щоб позбутися плям з овочів і ярини з рук — натерти цитриною або оцтом.

* * *

Щоб обчистити з меблів плями з пальців — витирати меблі (варнішовані) солодкою оливою, а мальовані витирати нафтою.

* * *

Щоб обчистити плями з трави на матерії, що переться, намочити у літній злегка мильній воді. Шурувати аж пляма усунеться, тоді виполоскати у теплій воді.

* * *

Щоб срібло не чорніло — положити кілька кавалків камфори у шуфлядах зі сріблом.

* * *

Щоб обчистити фарбу з шиб, витерти гарячим оцтом.

* * *

Плями з чаю і кави на порцеляному начинню можна усунути сіллю намоченою в оцті.

* * *

Заржавлену голку перетягнути кілька разів через мило.

V. Меблі і кухонне знаряддя.

Новий шнурок для вішання білизни виварити, опісля натерти воском. Повторювати це що кіль-

АПТЕКИ

EMPIRE DRUG STORES

під управою

СИМЧИЧА і ЗАЛОЗЕЦЬКОГО

Обслуговують клієнтелю міста Вінніпеґу й Кольонії.

В аптекарських запотребованнях можете вдаватися з повним довірям на адресу:

EMPIRE DRUG STORE

597 Selkirk Ave.

або

801 Selkirk Ave., Winnipeg, Man.

BIRKS

CHALLENGER

Годинник відомий із-за своєї точності.

Вповні ґарантований в усіх склепах Биркс від побережжя до побережжя.

BIRKS

Jewellers

Portage Ave. at Smith St.

WINNIPEG

ка місяців.

* * *

Перекладати диван що 3 або 4 місяці, щоб не витирався на одному місці.

* * *

Обтирати шклянки шматкою вимоченою у оцті. По одній обмивати у теплому милинні, обполіскувати у чистій воді. Обтирати мякою стиркою ,а тоді витерти зімятим тоненьким папером.

* * *

Якщо є трудність засунути шуфляди, натерти їх зі споду милом.

* * *

Натерти поперечки від фіранок воском від підлоги, щоб не ржавіли, також легше пересувати фіранки.

* * *

Поставити пляшку оливи від меблів у теплу воду перед вживанням. Тепла олива скоріше увійде в дерево.

* * *

Папір, що причепиться до лякированого стола можна відтерти оливною оливою.

* * *

Щоб очистити щітки від чищення — намочити у теплій воді з милом з додатком третини горнятка солі. Виполоскати у чистій воді тої температури. Висушити на свіжому повітрі, однак не на сонці.

* * *

Трохи солі розпущеної в кухонному "синку" час до часу, поможе тримати його санітарним.

* * *

Щоб позбутися плям на "магаґоні" меблях — замалювати йодиною.

* * *

Накрити полички у кухні цератою (інлейд линолейм). Легше чистити і начиння не буде так скоро битися.

* * *

Щоб наострити ножиці — перетягти через голку або на шорсткий папір.

* * *

Щоб позбутися диму з тютюну в кімнаті — поставити на ніч оцту у підставці.

Щоб затримати полиск мальованих меблів, або "енемелд" деревяних виробів і на цераті — сполiскувати їх водою із цитриновим соком в пропорції — сік одної цитрини на кварту води.

* * *

Додати ложку крохмалю до води, якою миється церату на підлозі. Висохши — церата гарно блищатиме.

* * *

Плями з води у поливаних баняках натерти легенько оцтом і сіллю. Терти, аж доки пляма не зникне.

* * *

Пригорілі баняки добре посипати сіллю й лишити на кілька годин. Опісля вимити гарячою водою. Якщо дуже пригорілі, варити воду з содою. Алюмінієві баняки — дати до води ложку оцту, тоді варити.

* * *

Щоб нова мітла довше послужила — намочити у гарячій воді перед уживанням.

* * *

Щоб позбутися запаху цибулі з ножа — кілька разів перекроїти ножем сиру моркву.

VI. Здоровя

Щоб затримати здоровя — відвідати раз на рік лікаря, а дентиста два рази річно.

* * *

Уважати, щоб кожний член родини мив руки перед їжою.

* * *

Уникати мух в хаті. Заставляти сітки на вікна й двері.

* * *

В часі пошестей не пускати дітей у гурти.

* * *

Скоро до ліжка спати і скоро вставати — робить людину здоровою і розумною — каже стара, правдива приповідка.

* * *

Температура кімнати повинна бути коло 68° Ф., а ніколи не вищою 71°.

* * *

Отруйні й виразно незнані лі-

карства тримати у місцях, що їх діти не можуть досягнути.

* * *

Коли не вживається вставних зубів — положити їх у воду, до якої додати пару крапель "ессенс оф пеппермент". Зуби будуть приємніші.

* * *

На "мостард пляйстер" уживати:

Для старших — чотири частки муки й одну мустарди.

Для дітей — вісім частин муки і одну мустарди.

Для немовлят — дванадцять частин муки і одну мустарди.

Перед прикладанням пляйстру намастити те місце вазеліною.

* * *

Не рекомендується прикладати щось масного на попечення. Ліпше уживати води з содою.

VII. Ріжне

Комар укусить: Щоб злегшити сверблячку-ранку, натерти мастю з солі і соди порівну розпущених у воді.

* * *

Улекшення болю від соняшного спалення — обмити опалені місця у теплій воді, до якої додати крохмалю. Нехай вода висохне на шкірі, зістанеться крохмаль, який опалені місця прикриє.

* * *

Коли морщаться у воді руки, треба натирати їх сіллю і оцтом.

* * *

Фарбу можна очистити з шкіри мінеральною оливою, або товщем з ярини. Вони не дразливі в порівнянні з терпентиною.

* * *

Папороть буде зеленіша й здоровша, якщо раз на місяць вляти ложку "кад лівер ойл" навколо коріння.

* * *

Воскові штучні квіти можна відновити, коли поставити їх над парою з кипячої води на кілька хвилин.

Milled from Washed Wheat

Robin Hood Flour Mills Limited

WESTFALIA *Електричні та ручні Сепаратори сметани*

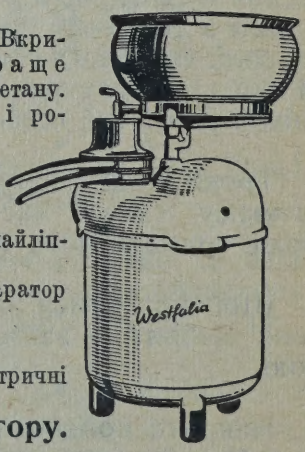

Не ржавіють. Вкриті ніклем. Краще відбирають сметану. Замітні красою і роботою.

Зроблені на ціле життя. Дійсно найкращі в світі — і ваше найліпше купно.

500 ф. сепаратор комплет.

$179.50

Інших мір електричні сепаратори

від $69.50 вгору.

"DOMO" і "WESTFALIA"

ручні сепаратори

від $29.95 вгору.

Побачте нашого торгівця або пишіть до:

C. A. DeFehr & Sons

Limited

78 Princess St. Winnipeg, Man. **10970—84th St. Edmonton, Alta.**

Заміни у приписах

Якщо припис покликується на солодке молоко: На кожне горня можна вжити одне горня квасного молока або маслянки і пів ложечки соди. А якщо припис покликується на бейкінґ повдер, то вжити тоді півтори ложечки менше.

Замість одного горнятка масла можна вживати:

1 горня шортенінґ і одну ложку солі.

Сім восьмих горнятка саладової оливи і ложку солі.

Три чверти горнятка курячого смальцю.

Сім восьмих горнятка смальцю.

Замість несолодженої шоколяди можна вживати: на одноунційовий квадратик:

Одну чверть горнятка тертої шоколяди, або одну чверть горнятка какао плюс півтори ложки шортнінґ.

Поживи багаті на вапно:

Молоко, сир, калафіорі, городина земна і листкова.

Суха фасоля, морква, салата, селера.

Суниці, помаранча, білий сир, яйця, фіґи, дактилі, сливки, родзинки, гарбузи й кавуни, риба, сухий горох, обдертий овес (поридж), чорниці і малини.

Банани, яблука.

Поживи багаті на фосфор:

Печінка, худе мясо, курка, риба, нирки, серце, молоко, сир, суниці, фасоля, горох, яйця, вівсяний поридж, ярина, калафіори, бараболя, гарбуз, брюква, горох, кукурудза, брокалі, буряки, морква, капуста, помідори, родзинки, маслянка, фасоля-соя, хрін, кільчики.

Пожива багата на залізо й мідь:

Печінка, серце, волове мясо, городина земна, брокалі, сухі горох і фасоля, жовтки з яйця, малини, сухі овочі, фіґи, сливки, родзинки, городина, бразіл-спровтс.

Стручкова фасоля, гарбузи, буряки, морква, капуста, риба, поридж, свіжі овочі, виноград, суниці, помаранчі, банани.

Пшеничний брен і шпінат.

Джерела вітаміну Д.

Оливи з рибячого трену, жовток.

Джерела Б. (Меамін)

Худе мясо, куряче мясо, печінка, жовток, нирки, зелений горох, бараболі, калафіори, капуста, підпеньки, цибуля, помідори, буряки, морква, сливки, помаранчі, дактилі, фіґи, грушки.

Джерела найсин

Печінка, лосось (семон), куряче мясо, жовток, маслянка, молоко, зелений горох, соя, зелена капуста, шпінат, зелений сухий горох, пшеничний кільчик.

Джерела вітаміну А.

Олива рибячого трену, печінка, молоко, жовток, масло, сир, шпінат, зелена салата, брокалі, листя з буряків, морква, солодка бараболя, помідори, зелений горох, фасоля, бразіл-спровтс, банани, помаранчі, кулеша, жовта (мамалиґа).

Джерела вітаміну С.

Печінка, нирки, шпінат, брюква, калафіори, капуста, брокалі, шпараґі, свіжі й консервовані овочі, зелений горох, кукурудза.

Помаранчі, цитрини, виноград, суниці, банана, яблука, кільчики насіння.

* * *

4—6 цілих яєць рівні одному горнятку.

8—10 білків — одному горнятку.

10—14 жовтків — одному горнятку.

60 крапель — одна ложечка.

3 ложечки — одна ложка.

2 ложки — одна унція.

4 ложки — чверть горнятка.

16 ложок — одно горнятко.

2 горнятка — один пайнт.

2 пайнти — одна кварта.

Help secure your son's future Now!

Give your son a "Head Start" against the time when he has to strike out on his own. With a Crown Life 5 for 1 policy you can do this easily and at low cost.

A *$1,000.00* Crown Life 5 for 1 policy bought for your son at any time from birth to age 15, automatically becomes a *$5,000.00* policy at age 21, with no increase in premium.

LOOK AT THESE FEATURES:

1. No medical examination on purchase or at age 21.
2. Rapidly increasing cash values can provide an education fund, if desired.
3. Low annual premium.

Get this protection for your son while he is still a child and earn a lower premium rate.
Call a Crown Life representative today. He will be glad to explain the plan in detail to you.

CROWN LIFE

INSURANCE COMPANY

Established 1900 — Home Office Toronto

Representative

J. A. YURKIW
210 Curry Bldg.
Winnipeg, Man.

Відділ Молоді

Олександер Олесь

Початки Києва

Над Дніпром широким, вільним,
Де луги й степи цвіли,
Наші прадіди поляни
Оселились і жили.

Хлібороб робив у полі,
Пас пастух корів, овець,
З луком, з стрілами гнучкими
По лісах ходив ловець.

Пишно квітла Україна
Повна всякого добра.
Як в раю, жили поляни
Понад хвилями Дніпра.

Все своє вони любили,
Шанували і чуже,
Хай, мовляв, Перун і Волос*
Всіх від лиха стереже.

А коли сусід лінивий
Заздрив силі багача,
Вміли наші показати
Обосічного меча.

І віки нога ворожа
Не ступала на наш лан.
Всі сусіди шанували
І боялися полян.

...Де стоїть тепер наш Київ,
Там була сама гора,
Жив там першим Кий з Хоривом,
Щек та Либедь — їх сестра.

Над самим Дніпром на горах,
Огорожений з боків
Ровом, мурами, валами,
Київ виріс і розцвів.

На сторожі коло нього,
Наче батько, став Дніпро,
Наче батько сину, ніс він
З півдня й півночі добро.

І здавалось, Україна
Буде квітнути віки,
І здавалось, всі народи
Їй сплітатимуть вінки.

---

* Перун і Волос — давні поганські боги в Україні.

Ївга Шугай.

ЧАРІВНИЙ КОРАБЛИК

(Казка Далекого Сходу)

Давно, давно в убогій маленькій хатині жив собі хлопець. Не мав ні тата, ані мами, лише дуже, дуже лиху тітку. Хлопець мав гарне личко і добре серце. Він був такий ласкавий, що тітка думала, що він недотепа.

Щодня тітка висилала хлопця з кошиком на озеро ловити рибу й наказувала: "Не приходь з порожнім, бо прожену тебе геть!" Вона й рада була б позбутися хлопця, та він усе приносив повний кошик риби.

Одного ранку, прийшовши над озеро, побачив хлопець на стежці гаманця. Гаманець був повний грошей. Хлопець сів коло місця, де знайшов гаманця, і став чекати. "Хтось прийде шукати свою згубу", — думав. І справді, над вечір з'явився старий чоловік, що чогось пильно шукав на землі.

— Чи ви щось загубили? — спитав хлопець.

— Так, я загубив гаманець з грішми, — сказав дуже засумований старий чоловік.

— Я знайшов його! — радісно крикнув хлопець і подав гаманця.

Старенький дуже зрадів. Він щиро подякував хлопцеві і сказав:

— За те, що ти такий добрий і чесний, я дам тобі половину грошей.

— Ні, я не хочу нагороди, я лише виконав свій обов'язок, — відповів хлопець і пішов додому, бо вже був вечір.

Того вечора кошик був порожній. Коли це побачила недобра тітка, сказала:

— Як смієш вертатися додому з порожнім кошиком?

Хлопець розказав пригоду з гаманцем, і чому він не мав часу ловити рибу.

— Ти ще дурніший, ніж я думала! — крикнула тітка. — Бери свій кошик, палицю і йди геть! Не хочу більше дивитись на тебе!

Хлопець вийшов на двір. Він не знав, куди йому йти. Стояв, думав і дивився на небо. Була прекрасна ніч: мерехтіли зорі і по небу, немов по морі, плавав місяць. Тоді було Свято Місяця. Нараз хлопець пригадав собі, що говорили старі люди: в ніч, коли є Свято Місяця, на місяці можна побачити якусь чарівну річ. Хто її зуміє дістати, той буде щасливий довіку.

Хлопець глянув уважно на місяць. У його промінні легко колихався маленький золотий кораблик. На кораблику малесенькі люди веслували, грали, співали й танцювали. Хлопець підніс свій кошичок угору і прошепотів: "Золотий кораблику, злинь з неба від місяця ясного й увійди до мого кошичка".

Маленькі музиканти ввічливо вклонилися й сказали:

— Тому, що ти добрий і чесний хлопець, ми будемо тобі служити".

Золотий кораблик спадав усе нижче й нижче і опинився у хлопцевім кошичку. Щасливий хлопець помандрував далі. Він опинився в столиці. У цій столиці на княжому престолі сидів князь, а в нього була дочка. Князівна була славна на всю країну своєю красою й

добротою серця. Хлопець дуже хотів побачити її і зголосився в замку на службу. Щовечора по праці виймав хлопець з мішечка, прив'язаного до пояса, свого кораблика, з яким ніколи не розставався.

— Маленькі люди, заграйте мені! — просив.

— Маленькі люди, заграйте мені!"

Маленькі люди грали, співали й танцювали.

Князь був захоплений. Йому дуже захотілося мати того кораблика і він сказав:

— Хлопче, дай мені того кора-

Маленькі люди виходили на палубу кораблика, співали, грали й танцювали.

Довідався князь про золотого чарівного кораблика і наказав прикликати хлопця. Хлопець став перед престолом, випняв кораблика і тихо попросив:

блика! Я віддам за тебе мою дочку!

Хлопець погодився. Але князь був погана людина, він навіть не думав дотримати обіцянки. І тому наказав замкнути хлопця на ніч у замку двох злющих духів, Червонолицого і Зеленолицого. Про за-

мок говорили, що хто переночує там ніч, не буде жити.

Настала північ. У замку з'явилися Червонолиций і Зеленолиций. Вони бігали по замку й нюхали своїми довгими й широкими носами.

— Хто насмілився ввійти в наш дім?

— Ось він! — крикнув Зеленолиций і схилився над хлопцем. Хлопець спокійно спав. На нього падало місячне сяйво, і він ніжно всміхався.

— Молоденький хлопець! — сказав Червонолиций. — Який він гарний! Це, мабуть, небесний хлопець.

Хлопець прокинувся, всміхнувся й промовив:

— Чи ви прийшли з наказу князя?

Духи похитали головами.

— Чи ти істота земна, чи небесна? — запитали вони.

— Я мешканець землі, — відповів всміхаючись хлопець.

— Ти мене не боїшся? — заревів Зеленолиций.

— Ти мене не боїшся? — заревів Червонолиций.

Хлопець глянув на них здивовано:

— Чому я вас маю боятися? Я нікому нічого злого не заподіяв. А ви боїтеся мене?

Злі духи подивилися здивовано один на одного, а потім так зареготали, аж стіни заходили ходором. Потім Зеленолиций промовив до Червонолицого:

— Він такий невинний, що навіть не вміє боятися!

Червонолиций звернувся до хлопця:

— Юначе! Ми даруємо тобі цей дім. Ходи, побачиш усі скарби. Все це буде твоє.

Вранці прийшли слуги князя до замку злих духів. Думали, що хлопець неживий. Та хлопець вийшов їм назустріч у дорогій одежі і сказав:

— Ходіть, заберете дари для князя!

Коли князь побачив хлопця, дуже здивувався. Хлопець був такої вдачі, що не підозрівав підступу — навіть злі духи не посміли його скривдити. Князь засоромився. Він прийняв хлопця до замку і одружив його з своєю гарною, доброю дочкою.

А доброта сіяла завжди на його обличчі.

I. J. Oleskiw
Real Estate & General Insurance
Продаємо хати, фарми і т. д.
Асекурація всякого рода.
Забезпечення від огню.
764 Barton St. E.
HAMILTON, ONT.
Тел. LI. 5-2626

Dr. S. P. Klimasko
D.D.S.
ДЕНТИСТ
764 Barton St. E.
HAMILTON, ONT.
Тел. бюра LI. 4-1914
Тел. рез, LI. 4-0783

ПЕРЕМІНА СВІТУ

Послухайте, діточки, дивної історії.

Був собі дуже нечемний і збиточний хлопчик, Пилипко. Він і людям робив усякі збитки, але найбільше давався взнаки звірятам. Передусім страшенно мучив псів і котів. Найкращою забавою для нього було привязати Буркові бляшанку до хвоста і так гнати його бідного вулицями й полями. А котові часто закидав він якусь шмату на голову і гнав його по плотах і перелазах. Та все на світі має свій кінець.

Але Бурко дав йому два штовханці, подібно як колись Пилипко Буркові, стягнув хлопця з ліжка, а сам ліг собі на його ліжко і вкрився ковдрою.

Пилипко опинився на землі й зараз почув, що він не може стояти на двох ногах, але мусить ходити на руках і ногах. Коли ж пробував щось говорити, кликати помочі, то з його уст вийшло — гавкання! Пилипко зовсім перемінився в песика, хоч ніби мав людську подобу.

Тепер він добре перелякався і

Одного разу пішла чутка, що світ зовсім переміниться. Риби почнуть літати, а воробці і ластівки будуть пливати; звірі будуть ходити на двох ногах, а такі нечемні хлопчики, як Пилипко, на чотирьох.

Пилипко цьому не вірив, але скоро переконався, що це таки правда. Одного ранку пробудився він і очам своїм не повірив. Перед ним стояв Бурко на двох задніх лапах і кричав:

— Вставай, лінюху! Іди мені вичисти черевики!

Пилипко здивувався і думав, що то сон та почав протирати очі. почав служити Буркові, бо подумав собі: Може бути ще гірше...

Він вичистив Буркові черевики, мов якому панові і пригадав собі з жалем, що колись своїй мамі не хотів почистити черевики, а тепер мусить псові! Коли увійшов до кухні, побачив, що кіт варить молоко, а мами десь нема.

— Що то за диво, — хотів крикнути Пилипко, але знову тільки загавкав. Кіт дав йому молока в мищину й поставив на підлозі. А коли Пилипко почав хлептати, кіт вхопив мищину йому з-під носа й почав сміятися:

— А що, Пилипку, приємно? А

не робив ти мені так не раз і не два? Але пожди, то ще не кінець покуті.

Кіт узяв якусь стирку, закинув Пилипкові на очі й почав його ганяти по кухні, по кімнаті, по подвірі, аж Пилипко зімлів.

— Отак, — сказав кіт. — Тепер будеш знати, як то болить, як ти нас мучиш!

Коли Пилипко прийшов до себе, він уже боявся йти до хати й поскакав на руках і ногах на вулицю. А там нова мука!

Нарешті загнали Пилипка десь у буряни і він там упав без сили. Чи довго пролежав, чи ні, не знати. Аж чує, летить птах. А то був горобець! Він узяв Пилипка у свої кігті (де та сила в нього взялася!), підніс його високо на дерево і сказав:

— Памятаєш, Пилипку, як ти мої молоді горобенята кидав з гнізда на землю? — І гоп! Пилипком з гори в долину. Пилипко летів-летів, зі страху закричав і — пробудився. Оглянувся, а то він

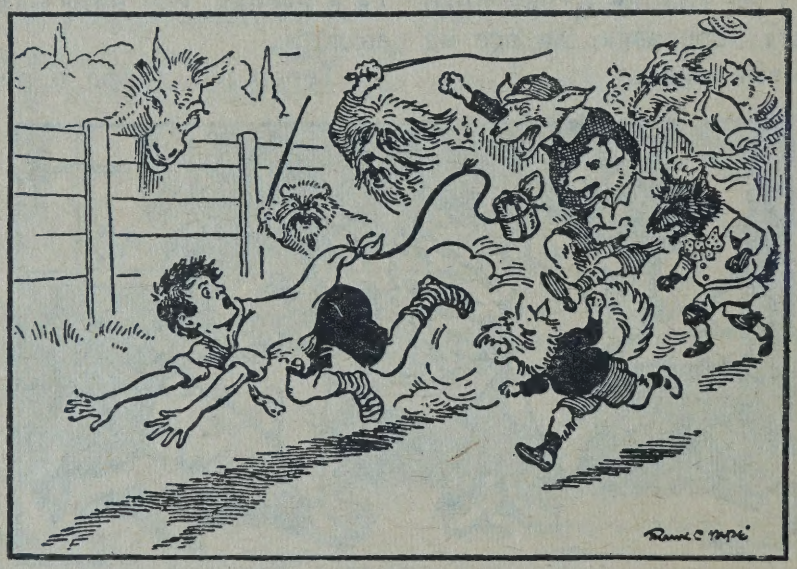

З другого кінця містечка надбігла череда псів, малих і великих, взяли Пилипка поміж себе. Найбільший звязав йому сорочку назаді в хвіст, а до того хвоста привязав велику бляшанку і давай гнати Пилипка вулицями та приговорювати:

— Це тобі покута за те, що ти нам, бідним собакам, не раз так само робив!

А тут іще з-за паркану сусідів осел сміється:

— Отак! Отак! Ти не памятаєш, як не раз мене мучив та тягав за вуха?...

упав зі свого ліжка! Те все було тільки страшним сном!

— Чого ти кричиш, Пилипку! — запитала мати вбігаючи в кімнату.

Пилипко розказав мамі свій страшний сон і заплакав, а мама каже:

Дякуй Богові, сину, що то був тільки сон. Але нехай той сон буде тобі наукою, щоб ти більше ніколи не мучив бідних звірят!

Від того ранку Пилипко зовсім перемінився. Він добре відчув у тім сні, як то болить звірят, коли

їх так мучити, і став великим приятелем звірят. Не тільки сам опікувався ними, але ще й других навчав, щоб обходилися із звірятами по людяному.

З англійського: **Ю. Ш.**

СМЕРТЬ ОЛЕГА ВІЩОГО

I.

Ворожба старця

Раз Олег, князь віщий,
В похід виступав,
Хоробре лицарство
В ряди шикував.
А як до походу
Все було готово,
Княз Олег лицарству
Сказав таке слово:

— Ой, лицарі вірні,
Моя дружино!
Ви вся моя гордість,
Все моє добро!
Не раз уже ваші
Хоробрії лави
Водив я на бої
До чести, до слави...

— Уже не один нам
Піддався народ,
Тремтів перед нами
Старий Царгород.
Пройшли ми всі ріки,
Пройшли ми всі гори,
Степи золотії
І синеє море.

— Ви вся моя втіха —
Ви й моя журба:
Бо вічного в світі
Нічого нема.
Бож моє серденько
У журонці бється:
Хто в бій поведе вас
Як вмерти прийдеться.

— Якби бодай знати,
Яка буде смерть,
То ще нагулявся б
Із вами у щерть!
Якби бодай знати,
Коли вона буде,
Чи трафить стрілою
У серце чи в груди...

Так мовив князь Олег,
А далі мовчав...

Під ним білий коник
Знечевя заграв:
Він білую гриву
На вітер пускає,
Не встоїть на місці,
Поводи кусає.
І виступив з сотні
Дружинник один:
— Мій князю! Я сам є
Кудесника*) син!
Що було, що буде,
Мій батько все знає,
Він певно всю долю
Твою відгадає.

Закликав князь Олег
Зі свого коня:
Поклич же до мене
Твойого старця!
І скочив дружинник
До рідної хати,
Щоб віщого діда
На раду прохати.

Прийшов він сив-голуб,
Та й перед князя,
І глянув князь Олег
На того старця
Та й каже: — Гей, старче!
А зволь же сказати
Від чого й чи скоро
Прийдеться вмирати!?

— Не скоро, мій князю,
Не скоро ти вмреш,
Багацько ще боїв
У полі зведеш.
З тобою все військо,
Лицарство завзяте,
Ніхто вас не зможе
В боях подолати...

Бо знай це, мій князю:
Не в битві огні,
Не в лютому бою
Загинеш ти, ні!
А смерть тобі прийде,
Важка нещаслива,

*) Кудесник — ворожбит, знахор, чародій.

Від твого любимця
Коня-білогрива!

Замислився Олег
І так відповів:
— Щоб кінь свого воя*)
До смерти привів?
Не може це бути!
Та хочеш так, діду, —
На ньому я більше
В похід не поїду.

Бувай ми здоров!
В кроваві походи
Зі мною ти йшов, —
Тепер же обом нам
Прийшлось розлучати,
Я піду в похід ще,
Ти вернеш в палати.

Хоч жаль мені, коню,
Лишати тебе,
Та старець кудесник

— Уже, як твоє
Пророцтво пішло,
Я скочу із нього
І здійму сідло;
Хай сам собі ходить
По чистому полі,
Щоб нам не зазнати
Обом злої долі.
— Мій коню, мій друже,

Зворушив мене...
Бувай же здоровий!
Як верну щасливо,
То ще погуляєм
Оба, білогривий!

Так мовив князь Олег,
Коня розсідлав
І геть його взяти
Від себе казав.
Сам сів на другого,
Ще кращого з роду,

*) Вой — воїн, лицар.

Й казав засурмити
Приказ до походу...

II.

Смерть князя

Був князь у поході,
Чи рік там, чи два, —
Втомилася в боях
Лицарська рука;
Під осінь слотливу
Вернув у палати
У честі і в славі
В багатстві спочити.

І тільки у двір свій,
У Київ вступив,
В воротах питає:
— Де мій білогрив?
А слуги навколо
В страху умлівають:
— Уже його кости
Дощі ізмивають...

— Загинув? — закликав
Князь Олег з жалем.
— Жалоба хай вкриє
Увесь мій терем!
За вірність, за службу
Сумненька кончина*)
Що кінь мій загинув,
Тут моя провина!

— Я вірив старцеві,
Химерним словам,
Що від білогрива
Загину я й сам...
Тепер мій кінь згинув,
Я ж ходжу здорово.

*) Кончина — смерть.

Ой, ложне, мій старче,
Було твоє слово!

Беріть мене, браття,
До мого коня,
Хай хоч його костям
Поклонюся я!
Хай прощення прошу
У нього за теє,
Що розум мій кволий
І серце твердеє!

В степу на могилі,
Де вихор шалів,
Коня-білогрива
Там череп білів.
Обмитий дощами,
Сушений вітрами,
Блестів він в той вечір
Своїми кістками.

І вийшов князь Олег
У степ на гору,
І голову хилить
На груди стару;
На кість білогрива
Глядить в пітьмі ночі,
Сльозами заходять
Лицарськії очі.

Діткнувся ногою
І мовить: — Вітай!
Вітай, вірний коню,
Вітай і прощай!
Прости — та чи зможеш
Мені це простити...
Ах!... — Далі князь Олег
Не міг говорити!

Щось нагло у ногу
Його запекло,

Dr. M. J. Lazarowich
ДЕНТИСТ
770 Barton St. E.
HAMILTON, ONT.
Тел. бюра LI. 5-6760
Тел. рез. LI. 4-3048

John J. Morley, B.A.
Адвокат, повновласник і нотар
201 Huron & Erie Bldg.
7 Hughson St. S.
HAMILTON, ONT.
Тел. JA. 9-8867
Тел. рез. LI. 4-6214
Урядує вечорами від 7 до 8 год. під ч. 764 Barton St. E.

Гаряче, трійливе,
По крові пішло.
Князь Олег за серце
Рукою схопився —
На білії кості
Блідий повалився.

На поміч прибігла
Дружинонька вся,
— Ой, що то звалило
Старого князя?
Глядять і в очах їх
І страх і розпука —
В князевую ногу
Впялилась гадюка!

Вона в кінських костях
Сиділа давно,
Ще з літа увила
Тут своє гніздо.
Тепер же знечевя
Отруту пустила,
Та й Олега, князя,
Смертельно вжалила.

Княз Олег на віки
Вже очі замкнув...
Такого ридання
Ще Київ не чув!
Князя вже ховають
У яму глибоку
І сиплять на гробі
Могилу високу.

Сповнилася мова
Старця, жаліслива, —
Князь згинув від свого
Коня-білогрива.

ДЕ ВІН ПЕРШИЙ?

— Як же вам ведеться в школі? —
Раз дідусь питає. —
Певно кожний в науці
Гарний успіх має.

— Я в граматиці все перший! —
Гомонить Андрійко.
— Я в історії все перша!
Хвалиться Марійка.

— В чому ж перший ти? — питає
Дідо у Миколи. —
— О, я перший на дорозі
Як їду зо школи.

Т. Дмитерко.

НАША ПРОГРАМА ПОДВІЙНА: ОЩАДНІСТЬ І КРЕДИТ УКРАЇНЦІ МІСТА ВІННІПЕҐУ!

Ви можете позичити гроші в Щадничо-Кредитовій Спілці "КАРПАТІЯ".

В нас можете також складати Ваші ощадности.

Наш клич — Служіння своїм членам.

Впишіться до "КАРПАТІЇ ще сьогодні.

За інформаціями звертайтесь до:

CARPATHIA CREDIT UNION SOCIETY, LIMITED

862 Main Street, Phone 56 1223 **Winnipeg 4, Man.**

Урядові години: від 10 рано до 6.30 по полудні.

ЦЕРКОВНІ РЕЧІ

Для наших церков і нашого обряду дістаньте всякі церковні речі в найстаршій і найбільшій українській фірмі

"ПРОВИДІННЯ"

Пишіть по інформації і ціни до

PROVIDENCE CHURCH GOODS COMPANY

710 Main Street, Winnipeg, Man.

КОЛОМИЙКИ

Про співанки

Ой нема то, ой нема то,
Як в горах співают,
Ой нема то, як у горах
Молодці гуляют.

Ой співали парубочки,
Співали, співали,
Та нікому доганочки
Не дали, не дали.

Ой співайте, леґіники,
Котрий голос має,
Най ся тота дубровонька
Від нас розглягає.

Чує ми сі, товаришу,
Чує ми сі чує,
Що в дзелені дібровонці
Зазуленька кує.

Чиє ми сі товаришу,
Чує-причуває,
Що в дзелені дібровонці
Дівчина співає.

Співай, співай дівчинонько,
Лекше серцю буде,
Най ся смутять вороженьки,
Завидуют люде.

Співай доню, не бороню,
З вечора до світа,
Щобис, доню, не забула,
За молоді літа.

А хто вміє заспівати,
Той вміє робити.
Ой тому сі любо, мило,
В очи подивити.

Ой ходжу я при Дунаю,
Та так си думаю
Нема красших співаночок,
Як у нашім краю.

Я посію пшениченьку,
Вродився леночок,
Кобис така до роботи,
Як до співаночок.

А я годна ленок брати
Та годна стелити,
А я годна заспівати та
Тай годна робити.

Ой дівчино, дівчинонько,
Співай мені пісні,
Бо співаєш дуже гарно,
Як соловей в лісі.

Ой як будеш, моя мила,
Сиві воли гнати,
То заспівай моя любко,
Щоби ті пізнати.

Заспівайси моя любко,
Файних співаночок,
Щоб я здалека пізнав,
Чий то голосочок.

Ба чому ви, леґіники,
Бай не співаєте?
Де ви свої співаночки
Позадіваєте?

Ой знаю я товаришу,
Де я їх задію,
Занесу їх в Чорногору
Та там і посію.

Та будете, співаночки,
По горах співати,
А я ледінь молоденький
По світі блукати.

Про козацьке кохання

Ой зза гори високої
Буйний вітер віє,
Ой там козак молоденький
Пшениченку сіє.

Ой він сіє пшениченьку
Від краю до краю,
Ой віходить дівчинонька
З зеленого гаю.

Та як вийшла дівчинонька,
Взелася під боки:
Не стидайсі мій миленький,
То загін широкий.

Ай відки ж ти, дівчинонько,
Та відки, та відки?
Бо я козак молоденький
З нової Слобідки.

На городі під віконцем
Ґришпан зелененький,
Занадив сі до дівчини
Козак молоденький.

По під гору високую
Ходить мій миленький,
Водить коня за трензельку,
Сам чорнобривенький.

По під гору, під високу,
Ходить моя мила,
Черевички обцасові,
Сама чорнобрива.

Ой ти, милий, за горою,
А я за другою,
Ци бануєш так за мною,
Як я за тобою.

Ой баную, моя мила,
Баную, баную,
То не єден деньок зійшов,
Що не полудную.

То не єден деньок зійшов,
Що не обідаю,
Лиш за тебе, моя мила
Гадочку гадаю.

Де ся тоті сліди діли,
Де мій милий ходив?
На тій стежці базник виріс
І ягідки зродив.

Ой возьму я сокирочку,
Базник вирубати,
Ходи, мила чорнобрива,
Ягідки збирати.

Прийди, прийди, мій милень-
Прийди, не бависі, [кий,
Прийду, прийду, файна любко,
Лише не журисі.

Прийди, прийди мій милень-
Або приплинь водов [кий,
Та най мої чорні очка
Не плачуть за тобов.

Плачте очи вдень і вночи,
Бо маєте чого,
Бо малисьте по два любки,
Тепер ні одного.

Наносила пчола меду,
Медочку, медочку,
Відки ж тебе визирати,
Мій милий любочку.

Наносила пчола меду,
Медуню, медуню,
Відки ж тебе визирати,
Мій милий Федуню.

Ой я нині йду в дорогу,
А за тиждень прийду,
Відти мене визирайте,
Відки сонце зійде.

Або мене, любку люби,
Або мні залиши,
Або мої чорні очи
На папери пиши.

Писав би я на папери,
Паперу не маю,
Поїхав бим за папером,
Дороги не знаю.

Та післав бим післанчика,
До самого Львова,
Та віпала з під коника
Золота підкова.

Та ни жаль ми за підковов,
Що сі загубила,
Але жаль ми за дівчинов,
Що сі зажурила.

Та не жаль ми за підковов,
За золотенькою,
Але ми жаль за дівчинов,
За молоденькою.

P. A. MISKEW

M.A., LL.B.

АДВОКАТ І НОТАР

У спілці з фірмою

DUNCAN, MISKEW, DECHENE & BOWEN

Barristers, Notaries, etc.

2 floor, Bank of Nova Scotia Bldg.

EDMONTON, ALTA.

Phone 21151

На городі під віконцем
Зеленая тоя:
Скажи, скажи дівчинонько,
Чи будеш ти моя.

А я тебе, козаченьку,
Раджу і не раджу,
Я з тобою тутай стою,
А за єнчим гляжу.

Ой по горі, по долині
Горох покотився,
З України до дівчини
Козак поклонився.

Вона йому дарувала
Коня вороного,
А він її хустку купив
З єдвабу самого.

Хустко моя єдвабная,
Країв ти не знати,
Любко моя любенькая,
Жаль тя покидати.

Ой, козаче, козаченьку,
Солодкий медочку,
В вікні сиджу, тебе виджу
В вишневім садочку.

Ой козаче, козаченьку,
Я тя прикрасила,
Мавісь штани без кишені,
Я тобі пришила.

****

ГУМОР

Мякий

— Твоя дружина нарікає на тебе, — каже тесть. — Знаєш, до жінок треба бути м'яким, — прийти, поцілувати...

Чоловік приходить на другий день на обід, пригадав собі пораду тестя і на привітання поцілував жінку.

Жінка: — Що сьогодні за день! Рано заплатила рату, згубила двадцять долярів, опісля збігло молоко і до того всього ти в саме полудне приходиш додому п'яний!

Професор

Професор фізики входить на залю і заповідає:

— Сьогодні зробимо собі один експеримент з жабою. На те я приніс з собою неживу ропуху.

Він витягає з кишені папір, розгортає, аж там сендвич.

— Як це можливо, — дивується професор. — Я зовсім докладно пригадую, що забраний з дому сендвич я вже зїв...

Між приятельками

— Що скажете на те, що я заручилася зі Степаном?

Це для мене жадна несподіванка, бо коли я відмовила йому, то він у розпуці заявив, що зробить якусь дурницю.

Бистроумний

Дотепний власник крамниці з рибальськими приладдями, щоб звернути увагу прохожих, вивісив з першого поверху свого будинку великих розмірів вудку, а на гачок причепив бляшану рибу. Одної ночі переходив пяний і запримітив рибу. Думав, думав і почав кликати власника. На поверсі відчинилося вікно і виглянув заспаний купець.

— Пс-с! — засичав пяний. — Зійдіть тихенько, як тільки можна, вниз. Важлива справа!

Зацікавлений купець зійшов так тихенько, що крім клацання зубів з холоду не було нічого чути.

— Ну, в чому діло?

— Ось, — сказав пяний, — зловилася риба, тягніть вудку.

Оправданий страх

Молодий драматург у колі своїх знайомих з великим запалом читає свою найновішу пєсу. Після прочитання першої дії стає йому гаряче і він просить присутніх дозволу скинути блюзу. Після другок скидає краватку. Після третьої розщибає сорочку. Тоді одна з присутніх молодих дам питає з острахом:

— Будь ласка скажіть скільки дій має та п'єса?

ФАРМЕРСЬКІ УСМІШКИ

Колись на одному з політичних процесів у Львові голова суду (поляк) сказав нашому селянинові таке:

"Хлоп має пильнувати плуга, а не бавитися в політику". А я якраз і є тим хлопом, що ось уже 24-ий рік пильную плуга і щороку орю й сію майже те саме, як і колись у себе на Херсонщині, за вийнятком маку й гречки. Кажуть, що мак дуже добре впливає на сон. Але нам, українцям, сну не бракує, ми вже проспали не одну добру нагоду...

А от гречка, то це найкраща принада до "скакання". Але я колись у молодих роках "скочив у гречку", та так невдало, що ледве ноги приволік додому. Від того часу в мене відпала охота не тільки скакати, а навіть і сіяти це зілля.

Цього року я знову заглибив свого плуга, але не на довго. Якась чортяка влізла мені в ліве коліно; вертить, крутить, нудить, як Молотов на берлінській конференції. Ліг я на борозну та й став кликати жінку на пораду. А в мене жінка належить до тих, що всі хвороби знає і бачить, а зокрема ті, що в чужому оці чи коліні.

Жінка обмацала мою ногу і каже, що в мене апендицит. Що це за хвороба? Вперше чую про якийсь апендицит. Як це буде називатися по-нашому, по-православному?

— По-нашому, це сліпа кишка, — відрубала жінка.

— В коліні сліпа кишка? Це щось дивне.

— Зовсім не дивне! Тому вона й називається сліпою, що не бачить, куди лізе... А зрештою не трать часу, а їдь зараз же до лікаря на операцію.

Випрягаю воли з плуга, запрягаю до воза, беру з собою кілька пляшок і везу своє лихо до лікаря.

Лікар, зобачивши мене, з великим здивуванням став засипувати мене питаннями: Що сталося? Що ви маєте і т. д.

— Покищо маю дві пляшки білого й три червоного.

— Та не про це я вас питаю! Яку хворобу маєте?

— А я хіба знаю? Жінка признала, що я маю апендицит у лівому коліні.

— Та що ви плетете: показуйте скорше ваше коліно.

Лікар довго стукав, слухав, нюхав і нарешті признав, що не якийсь там апендицит, а просто звичайнісінький ревматизм у лівій нозі від старости.

— Пане лікарю! Якщо це від старости, то чому ж не болить права нога — вона ж не молодша від лівої?

— Нехай буде вам відомо, що ревматизм так само, як і комунізм, загнізджується тільки в лівих орґанізмах, а якщо ви не вірите, то запитайте в наших соціялістів.

— Нічого я не буду питати, поперше, що я не маю часу, а, подруге, нам, хліборобам, заборонено бавитися в політику. Ви краще порадьте: як мені позбутися цієї нудної хвороби?

Лікар ще раз оглянув мою ногу, а пізніше заглянув у якусь велику книгу і дав мені маленьку пляшку якихось ліків, де було написано: чайну ложку на пляшку води і приймати три рази на день, тобто я мусів випивати три шклянки води щоденно. В той час, коли в моїх пивницях лежить більше як сорок бочок вина.

І так тривало це нудне лікування кілька днів, а болі в нозі не зменшувались, а навпаки ще більше крутило й нудило. Тоді я вирішив приймати ці ліки іншим способом, а саме: замість три рази на день з водою, я став приймати шість разів із горілкою. І що ви думаєте? За шість днів мій ревматизм — мов корова язиком злизала, і тепер за плугом не плентаюсь, як колись, а йду, йду і підскакую. А цей мій винахід я назвав:

6x6 — 36. Якби це в Совітському Союзі, то напевно дістав би сталінську премію, а мій винахід був би записаний в історію поряд із самоваром, балалайкою і лаптями. А в цій буржуазній Европі не вміють цінити великих винаходів.

Гей, воли! Де наше не пропадало!

Яків Возняк.

Між божевільними

Двох умово хворих проходжуються парком:

Перший: — Вгадай, що я тримаю в кулаці.

Другий: — фортепіяно.

Перший: — Ти чорте, мусів підглянути.

Скора орієнтація

Молодець познайомився на вечерницях з дівчиною.

— Панно Галю, ви найкраща з усіх!

— Не вірю вашим словам! Перед годиною, як ви танцювали з Марусею, ви говорили їй те саме!

— Так, але перед годиною я вас ще не знав і тому так думав.

Щасливий

На допиті в міліції запитують жида, чи він почуває себе щасливим в СССР.

— Так, — відповідає жид.

— А щоб ви хотіли в нагороду за те, що ви вірні радянській батьківщині і почуваєтесь щасливим?

Жид: — Для мене і жінки пашпорт до Америки.

Хто пофарбований

Пяний проходить мимо стовпа. Завважив, що на ньому висить якесь оголошення. Вирішив прочитати, але скільки не задирав голову догори — ніяк не міг розглядіти що там написано. Нарешті — виліз на стовп і читає: "Обережно! Пофарбовано!" Зліз і каже сам до себе: "Не розберу, хто пофарбований: Я — чи стовпп?"

В Берліні

Красноармієць: Товаришу політрук, шофер Демченко втік до американського сектора.

Політрук: Біжіть і доложіть про це лейтенантові Горлорізову!

За якийсь час повертається збентежений красноармієць:

— Товаришу політрук, лейтенант Горлорізов втік на одній машині разом з Демченком.

Спосіб

— Знаєш, дорогий, ти повинен піти до фотографа і зробити собі нову знимку.

— Пощо? Для кого!

— Для мене. Ти так мало сидиш дома, що я часом забуваю, як ти тепер виглядаєш!

Вона винна

Професор "Н" не може знайти своєї папіросниці. Звертається до своєї дружини.

— Не пригадуєш собі, де я положив свою папіросницю?

— Ні.

— Це жахливе, яку коротку память мають ті жінки!

ВАСИЛЬ БОГОНОС
ОКУЛІСТ І ОПТОМЕТРИСТ
Екзамінує Очі
615 SELKIRK AVENUE
(Selkirk & McGregor)
Winnipeg, Man.
Phone 523 286
Вечером після умовлення

Д-р Елизавета Колесніченко
M.D. — L.M.C.C.
ЛІКАР і ОПЕРАТОР
Породи, Жіночі та Діточі хвороби.
714 BOYD BLDG.
384 Portage Ave.
WINNIPEG
від 2 до 6 пополудні
Office Ph.: 93-9653, Res.: 42-6444.

МОЗЕС ПІПЕС

(Спомин Андрія Чайковського)

Відомий письменник, Андрій Чайковський, оповідає, як він при війську зустрів цікавого жидка, фахового злодія, Мозеса Піпеса. Це був злодій з тих, що їх мало буває. Каже Чайковський, що фахові злодії, як видно, мають свою етику (моральні правила), яка означує, що можуть вони робити, а чого ні, і тих правил точно держаться. Розказує Чайковський таке:

Я вступив на однорічного добровольця до 30-го полку Львівського. Не знаю, чи було де тільки ріжноманітних людей, як тут, — аж з Сокальщини, ремісники з малих місточок, а найбільше було львівського шумовиння.

В 8-ій компанії, під строгим капітаном Павлевичем, стрінув я невеличкого ростом, марного, білявого жидка, Мозеза Піпеса, на якого й уваги не звертав. Аж раз пропав мені ключик від моєї скринчини і другі порадили мені попросити Піпеса, щоб її відомкнув.

Я думав, що він слюсар (що робить замки і ключі), та мені сказали, що він львівський злодій і мистець від отвирання замків. Я вагався, та мене запевнили, що він в касарні нікому нічого не візьме, отже я попросив і він згодився. Невеличкий на зріст і марний з лиця, показував на велику зручність.

Отворив замок у мить. Тоді я, щоби бути певним себе, сказав йому:

— Надіюся, що мене не скривдите.

— Шкода, пане, що маєте матуру, а такі дурниці говорите, — каже він, — впрочім може ви того не знаєте, що між порядними злодіями є спеціялісти, а я спеціяліст від пуляресів і годинників, а у вас в скринці самі лахи.

Я був цікавий і став його розпитувати.

— Молодий злодій сам себе пробує, — каже мені Піпес, — і другі старші пробують до чого він здалий, і в тім напрямі "махт ер ібунґ" (робить він вправу). Я набрав вправи в вибиранню годинників і пуляресів. Пане, котра у вас тепер година?

Я виняв з кишені годинник і придивився. Він дивився куди я годинник ховаю і каже:

— За півгодини, ну... може за годину ваш годинник буде в мене.

Я вважав це за жарт і став сміятися. Він сміявся також. Опісля став мені оповідати ріжні сміховини. Поприступали до нас другі і забава йшла цілою силою. За час Піпес питає знов:

— Котра година?

Я до кишені, а годинника нема. Усі сміються, а Піпес теж.

— Годинник є в мене, та ви його не знайдете.

Я став його обшукувати, — він підносив руки то вгору, то опускав вниз, нарешті віддав мені годинник.

Мене це дуже зацікавило, бо це показувало, що Піпес вийшов з доброї злодійської школи.

Коли я про це сказав одному капралеві німцеві, він розказав мені таке:

"Пішов раз з нами Піпес до єзуїтського костела. Ми, жовніри, стояли біля лавок. В костелі було глітно. Біля Піпеса станула якась панна. Дивлюсь я, а Піпес підніс її верхню спідницю і вийняв з другої спідниці з кишені пулярес та миттю сховав. Панна нічого не чула. Тоді я пропхався до Піпеса і шепчу йому до вуха: "Коли не віддаш зараз, то по Службі Божій відведу тебе на головну вартівню".

Піпес поглянув на мене бісом. Знов підняв панночці верхну спідницю і поклав пулярес звідки був взяв. А знаєте, що в компанії він нікому нічого не візьме. Навпаки, жовніри в нього деколи що

потягнуть, він це знає, і ніколи не пожалується."

***

Тепер став я до Піпеса придивлятися. Хлопчисько добрий, слухняний, веселий; пісоньками, приговірками й оповіданнями вміє всіх повеселити.

Було наприклад таке: по обіді заряджують порядки, — треба витерти піском долівку (підлогу), помити лавки та столи, почистити піч, перетріпати соломянники та коци... в людей роботи повні пригорщі. А Піпес кудись пропав, нікому не кажучи. Прямо перекрався крізь браму. (В брамі завсіди стоїть варта). Праця триває до вечора. Вечором являється Піпес.

— Добрий вечер, товариші! Ну, гарно ви випрятали. Та вибачте, що мене не було, бо то не моя робота. За те, що ви і за мене зробили, я приніс вам гостинця.

І кладе гарний бохонець хліба, ставить пляшку горівки, та велику пачку тютюну.

— Нате, напийтеся, закусіть та закуріть, а я собі спочину. Сьогодні трохи змучився.

— А що заробив? — питають.

— Небагато. Три годинники, два пуляреси, навіть не знаю, що в них є.

Кладе на столі три годинники, два пуляреси і дивиться всередину.

— Може порожні, — завважив хтось.

— Ну, годі було дивитися, як це були в кишені. Треба було брати що трапляється. Дарованому коневі в зуби не заглядають. Я був сьогодні на Соняшній вулиці. Знаєте, там було багато ріжного дешевенького краму. Там біднота купує. Дивлнюсь, якийсь панисько крутиться, такий "пуриц" що ну! А торгується як за рідну маму. Я думаю собі: як ти такий ґройсер пуриц (великий пан), то чого сюди між бідноту лізеш? Кручуся і я біля нього, буцімто і я щось купую. Діждався я відповідної хвилини і його годинник, ось цей, був вже в мене в кишені. Ланцюжок я оставив йому на памятку.

— Як ти це вкрав?

— Що? Навчити тебе! Небоже, то хтонебудь не потрапить. Тебе би зараз за руку зловили.

— І тебе колись зловлять.

— Або я кажу що ні? Зловлять то зловлять. В кожнім інтересі буває ризико і втрата. Чому в мойому інтересі має її не бути? Кілько нераз купець, або шинкар втратить.

— І тобі не соромно красти?

— Чого не соромно? Це такий інтерес як кожний інший. Лише що там не карають, а мене покарали б. Скажіть мені: чи купець не краде? А шинкар? Ріжно люди крадуть.

Такі розмови злодійської фільософії доводилось мені нераз слухати. Розуміється, що Піпеса ніхто не посмів би видати, бо зі

Тел. Бюра 93 5474-5-6 Тел. Рез. 40 3825

Д-Р В. Ф. БАЧИНСЬКИЙ

СПЕЦІЯЛІЗАЦІЯ В ХІРУРГІЇ

МОДЕРНА КЛІНІКА для ІНВЕСТИҐАЦІЇ ХВОРІБ.

BROADWAY MEDICAL BLDG.

263 Broadway, Winnipeg.

злодіями небезпечно зачіпатися, та ще з львівськими.

***

Я вже згадував, що капітан Павлевич був дуже строгий. Він уходив за найстрогішого в цілому полку.

За якусь там провину покарав він Піпеса арештом і він пішов відсиджувати кару на цитаделі. А там так було устроєно, що в головній брамі з одного боку при вході була кімната для службового офіцера. Напроти стояла сторожа. Через ту сторожну кімнату входилося на коридорчик, а з нього були двері до камерів (кімнат), де сиділи арештанти. До одної з камер замкнув старий профос (головний сторож), Гаврилюк, Піпеса.

Та по трьох днях йому навкучилося сидіти і він втік, забравши з собою коц. Счинився ґвалт. Як міг арештант в білий день через вартову кімнату втекти? Після військового закону, коли жовнір пропаде і не явиться до 48 годин, його вважається за дезертира. А як його зловлять, то карають за дезерцію. Знав про те Піпес і явився перед 48 годинами. Явився з парадою.

Коли ранком другої днини стояв цілий полк на подвірю цитаделі, готовий до вимаршу (то було в березні, заїжджає критий фіякер (як тут "тексі"), а вилазить з нього Піпес, просто йде до баталіонного командира і голосить, що він вернувся. Майор видивився, не знає що це. Тоді прискакує капітан Павлевич і пояснює майорові; бере патрулю з своєї компанії, приказує завести Піпеса до компанійної канцелярії, передає команду старшому поручникові, а сам вертається писати протокол.

— Чого ти втік?

— Зле мені було сидіти. Я мав десять днів самітного арешту і мені було задовго. Впрочім — я мав пильний інтерес.

— Красти ходив...

— Може й так, але мусів вийти. А тепер можу вже відсидіти решту кари.

— А куди подів деку (коц)? Знаєш, що за крадіж військових речей велика кара.

— Пане капітане, я лахів не краду, бо то не мій інтерес, і тепер я деки не вкрав, лише її сховав і ще нині принесу.

— Хіба так, що скажеш, де вона схована, а я пішлю за нею.

— Я сам піду.

— То я пішлю з тобою підофіцера.

— Не хочу! Нащо він має знати мої сховки.

— Нащо деку брав?

— Знаєте, в мойому інтересі приходиться деколи переспати на дворі денебудь в корчах, а то й на цвинтарі поміж гробами. Тепер холодно і тому я взяв собі деку. Але я її принесу.

— Не принесеш, бо тебе зараз замкнуть, а старий Гаврилюк то вже тебе припильнує. Ти памятай, що тебе за це жде.

— Нічого мені не буде і я принесу деку ще нині ввечер.

Капітан приказав відвести його під баґнетами (штиками) на цитаделю і передати профосові.

***

Наша касарня була в палаті Яблоновських у Львові. Від цитаделі було досить далеко і треба було йти крутими вулицями.

Гаврилюк аж зубами заскреготав діставши знов Піпеса, що йому старому профосові, стільки клопоту накоїв.

Впершу чергу поклав йому "шпанґи", себто прикував праву руку до лівої ноги, так, що скований не міг випрямитися і мусів сидіти скулений. Шпанґу замкнув вертгаймівською колодкою, а ключ взяв до себе. Опісля замкнув його в найпевнішій камері і ключ забрав до себе також.

Ми того дня мали маршові вправи та перейшли по болоті яких 17 кільометрів; аж над вечором вернулися помучені. Я скинув з себе рештунок і зайшов до компанійної канцелярії до фельдфеблів побалакати.

Балакаємо. Про Піпеса ми і забули. Він тепер в безпечних руках Гаврилюка.

Та ось приходить інспекційний підофіцер з цитаделі і голосить нашому фельдфеблеві, що Піпес втік. Ми остовпіли. Фельдфебель каже:

— Тут його нема. Але то справді великий шельма!

— Гаврилюк, — каже підофіцер, — рве собі волося з голови. Такий лютий, що ні приступити.

Ми ще й не стямилися від цієї новини, аж відчиняються прожогом двері і влізає сам Піпес. Кажу — влізає, бо був в шпанґах.

— Пане фельдфебель, голошу слухняно, що я приніс деку, — каже.

Не можемо усі з дива вийти. Фельдфебель питає:

— Якже ти міг так вулицею лізти?

— Я так не ліз, я розкувався.

Підступили ми та й пробуємо колодку, вона замкнена якслід.

— Ану, розкуйся, — каже фельдфебель.

— Прошу від мене відвернутися і не підглядати.

Ми так і зробили. Щось зашурчало, ми оглянулись і перед нами стояв випрямившись Піпес, салютуючи (з рукою під козирок).

— А-гі! Це якийсь чорт, — каже фельдфебель, — а звертаючись до підофіцера: — Візьміть собі його, — каже.

— Не візьму, — каже той, — прошу його післати з іншою патрулею, бо він мені втече.

Тоді фельдфебель призначив мене.

— Візьміть чотирьох з поготівля і відведіть його на цитаделю.

Погано! На дворі ніч, він мені втече і я попаду в халепу, але супротивитися не можна.

Вийшов я в мою цимру (кімнату), одягнувся, взяв на себе кріса (ґвер), закликав чотирьох жовнірів з поготівля (з "берайшафту") та йду в канцелярію по Піпеса. Фельдфебель віддає його мені службово. Мені аж мороз поза спину віє. Кажу я до Піпеса:

— Слухайте, пане Піпес, не важтеся втікати, бо я застрілю. Ви арештант, а я в службі.

— Пане, не говоріть дурниць. На вулиці, де тільки людей під цю пору ходить, ви не будете стріляти, — а я коли б хотів втекти, то скочу в сіни першої ліпшої камениці і пиши — пропало! Я вже нераз так з рук поліції втік.

Я вертаю до фельдфебля, щоб мені дали ланцюжки, щоб Піпеса скувати. Та в компанії опріч кількох шпанґів ланцюжків нема. Але Піпес мене потішив і я заспоївся.

— Пане, даю вам слово чести, що не втечу. Ви ж бачите, що я з тим старим зупником Гаврилюком в піжмурки граю (забавляюся). Як схочу, то знов йому втечу. Він був супроти мене нечемний.

Ми збираємось йти. Стає двох жовнірів зпереду, за ними Піпес, за ним знову два жовніри, я позаду, походом руш.

Йдемо так крутими вулицями. В вуличних ліхтарнях шипить ґаз, рояться люди, а я ще не дуже то злодієві довіряю. І не спускаю ока з Піпеса.

Так зайшли ми аж на цитаделю і я відотхнув свобідно, як передав арештанта профосові і взяв на те посвідку.

Гаврилюк скрегоче зубами, тупотить ногами і лається.

— Тепер ти тут зогниєш!...

— Пане профос, я вам казав, що коли будете нечемно поводитися, то, втечу і тепер вам це нагадую. Я до такого не привик.

Чи профос справді його послухав і був чемніший, того не знаю, але Піпес не втік. Відвели його в ґарнізоновий суд і засудили на три місяці. Це було нам проголошено в деннім приказі.

***

Вернувся Піпес з ґарнізону такий самий веселий, привітніший і слухняний, таксамо приносив і показував людям свою добичу.

Одного дня, коли я мав службу,

голосить мені Піпес, що йде до міста. Оглядаю його — одягнений по припису. Питаю команданта його компанії, чи нема якої перешкоди, а той: "Нічого! Я дозволяю."

Піпес за кару мав вертатися в 6-ій годині, а не в 9-ій, та ми про те забули.

Бе девята година, трублять на спочинок, ходжу по цимрах, — Піпеса нема. Рано також не прийшов. Я голошу капітанові при рапорті, що Піпес пропав.

— А ви не знаєте, що по 6-ій годині Піпес мав бути вже в касарні? Вам приказу не читали?

Мене обкинуло жаром. Буде біда. Я маю здавати офіцерський іспит. Тоді відзивається комендант компанії: Піпес вийшов звідси ще в четвертій годині.

В мене вступила душа. Піпеса признали дезертиром. Не було про нього чутки кілька неділь.

Аж приходить письмо з команди в Станиславові, що зголосився там який Мозес Піпес і каже, що він дезертир з 30-го полку. Чи це правда.

Та поки від нас вислали письмо до Станиславова, щоб цього дезертира сюди приставили, прийшло друге письмо зі Станиславова, що Піпес втік з військового арешту. Видно, що і там нечемно з ним поводилися.

Від того часу я про Піпеса нічого не чув.

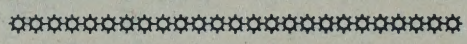

ЯК ТОВСТИХ КОЛИСЬ ЛІЧИЛИ

Чули ви про Каньовського? Це був польський шляхтич, Микола Потоцький, а що був старостою в місті Каневі, то назвали його Каньовським.

А був він гуляка, авантурник, дивак. Декому залив сала за шкіру, декому добро зробив. Жив він тоді, коли кожний польський шляхтич робив, що хотів і нікого на світі не боявся.

Було таке, що раз їде Каньовський з гуртом своїх козаків(тоді шляхтичі мали військо), а проти нього пишний повіз. Сидять в нім два Єзуїти, — товсті-товсті.

Зупинив їх Каньовський та:

— А куди превелебні ойцове так вибралися? Може на місію...

— Де нам на місію, вельможний пане, — кажуть Єзуїти, — ми їдемо шукати доктора, може б нас вилічив.

— А ви слабуєте?

— Ой слабуємо! Ноги болять, дихати тяжко, в голові заворот, не пяні, а затачуємось коли йдемо. Чули ми, що десь там є славний лікар, то ми до нього. Хочеться ще трохи пожити та на землі Бога хвалити.

— Та вжеж, та вжеж! Їдьте щасливо, бо й в Святім Письмі сказано: Шукайте, а знайдете. Щасливої вам дороги!

І поїхав. Та ледви заїхав за корчі, як говорить козакам:

— Їдьте скоро навправшки, щоби Єзуїтів випередити. Коли до вас приїдуть, беріть їх силою до тої палати, що будується. А там прикажіть від мене, щоби тих Єзуїтів чимбудь годували, а не присмаками, юшкою з бараболів, і нехай вони тачками возять камінь, пісок, цеглу, дерево під будову. Нехай кажуть їм, що вони арештовані.

Так і сталося. І вже наших Єзуїтів вбрали в робітничу одіж і Єзуїти працюють. Стогнуть, морщаться, але тачки тягають, а Каньовський переберется за селянина, приходить і дивиться як Єзуїти працюють.

Коли ж Єзуїти запитають кого за що їх арештовано і доки будуть тут каратися, то їм відповідають:

— Не знаємо. Це не наша воля, а нашого вельможного пана, що кудись відїхав.

— Якже він зветься?

— Нам не вільно того казати.

Тягали Єзуїти тачки може місяць, може два, може три, ми того не знаємо. Вже потончіли так, що з кожного тільки третина зосталася Перше в двері ледви всунувся, а тепер через вушко голки переліз би, коли б голки були трошки більші, ніж звичайні. Вже і коло тачок не стогнуть, і сміються, і рів легко перескакують, а коли треба, то і побіжать. Словом — здорові!

І подумав Каньовський, що їх треба вже випустити, отже говорить комусь зі своїх:

— Скажи їм, що можуть йти на волю.

Втішилися Єзуїти. Казали прилагодити свій повіз і вибираються. Перше в повіз кожного з них три чоловіки підсаджували і з повоза три здіймали, а тепер самі на повіз повискакували, наче б молоді парубчаки.

Ідуть вони, а Каньовський далеко на них ждав (вони його особисто не знали). Ідуть, а Каньовський проти них:

— А куди превелебні ойцове їдуть?

— Додому, — кажуть Єзуїти.

— О, то ви мабуть ті, що шукали славного доктора. Пригадую.

— Так, так, вельможний пане, — говорять Єзуїти, — та якась нещасна пригода нам вийшла, якесь непорозуміння...

— А що таке?

— Нас хтось арештував і не знаємо за що. І нас, як невільників, примусили тачками возити цеглу... Тяжка була праця, головно в початках. Думали, що вже підемо на лоно Авраама.

— А тепер ви здорові?

— О, тепер, слава Богу, здорові як олені бистроногі. З біблійним Самсоном готові боротися, а він силач був, як Писаніє оповідає.

Похитав Каньовський головою і каже:

— Це ви були мабуть в того славного доктора, якого ви шукали. Я його ще не бачив, бо я не тутешний і лише випадком сюди заїхав, але чув, що він багатьох так лічив як вас, і вилічив. Його спосіб лічення в тім, що він деякі слабости тачками лічить. Без лікарства. Каже, що це найприроднішій спосіб. Та слава Богу, що ви вже здорові. Тепер знов можна жити на славу Божу й нашої ойчизни. А чи не дав він вам якихсь порад, як дальше на своє здоровля вважати?

— Ні, не дав, вельможний пане. Ми його і не бачили.

— Так, так! Кажуть, що він дивак, — лічить і не показується. Та коли ті тачки вас вилічили, то я радив би вам справити собі тачки і так їх вживати, як ви їх там вживали. А того доктора ви повинні при кожній мші (Службі Божій) споминати, щоби Бог продовжив йому віку. Коли б не він, то може ви були би вже там, де нема ні болізни, ні воздиханія. Не забудьте ж того, що вам раджу і

ЩАДІТЬ ЧЕРЕЗ ЗАКУПИ В КРАМНИЦЯХ

НАРОДНОЇ СКЛАДНИЦІ

NATIONAL FOODLAND

878 Main St — 557 Selkirk Ave.

Winnipeg

121 Regent Ave., Transcona

M. S. MEAT MARKET

Наша спеціяльність:

свіжі та вуджені ковбаси.

444 King St. — Winnipeg 4, Man.

Phone 52-4943

бувайте здорові! В мене пильне діло, та рад я, що ви здорові вертаєтесь.

І Каньовський поїхав до себе, а Єзуїти до свого монастиря.

***

Може такий лікар Каньовський і нині декому придався б, та нема його.

Але є чутки, що большевицькі лікарі в большевії лічать також занадто товстих людей природними новими способами. Без лікарства. Мають вони на те окремі клініки, що називають — колхози, або колгоспи.

Знав я большевика в Канаді, що важив 250 фунтів і також не був здоровий. Задихувався, ноги боліли, в голові був заворот. Нарікав, що це Канада йому шкодить. Тут і лад не такий, як треба, й воздуху уряд не прочищує, і нема доброї поживи, а все те його здоровля підриває.

Це спонукало його поїхати до большевії на курацію. Поїхав з сином.

І що ж? Большевицькі лікарі примістили його зараз в колгоспі і почали лічити. І писав до Канади його син (батько чомусь не писав, хоч і письменний), що за якийсь час батько важив лише 170 фунтів і був цілком здоровий. Наче на світ народився. Груди стали здорові, ноги здорові, а що найважніше — в голові йому цілком прояснилося. Готовий був бігти до Канади пішки... коли б теє...

Це добре знати, а може бодай дехто з большевиків, що подібно слабують, захоче до большевії на курацію поїхати. Вилічать руки, ноги, а головно — голову.

Н. М.

Помилилася

Жінці, що прийшла до лікаря за рецептою для свойого хорого чоловіка, радить він закупити ще термометер і постійно провірювати в хворого гарячку.

Вона послухала та помилилася і купила не термометер, але барометер. По кілька днях приходить до лікаря.

— Ну, як там вашому чоловікові?

— Та вже краще.

— А міряли гарячку?

— Міряла, пане докторе, показує на "мокро і вітер".

Масаж

Кінчаючи масаж, масажист дає кожному клієнтові в паровій лазні здорового ляпаса по певній частині тіла.

— Чи це належить також до масажу? — питає один здивований гість.

— Властиво ні, але наш дзвінок зіпсувався й даю знак, щоб посилали наступного до масажу.

Годинник

Не маю щастя до годинників. Як не спізняється один півгодини на добу, то другий поспішить на дві години, а третій стає собі тоді, коли мені найбільше потрібно, щоб ішов.

З того виходить таке, що я дивлячись на годинник, встаю раненько, а воно вже 12 година; приходжу до редакції, а мене питають:

Dr. P. T. Smylski, D.D.S.

ХІРУРҐ ДЕНТИСТ

Dental Oral Surgery

681 Main St. E.

HAMILTON, ONT.

Phone LI. 5-3626

— Що це з вами діється, що постійно спізняєтеся?

— Я маю найкращу волю, але мої годинники ні.

Отже першого лютого купив я собі новий годинник. Купець захвалював його так, як моя теща свою дочку. І цей годинник такий, як моя жінка: ходить куди й як хоче, стає тоді, коли непотрібно і показує таке, що прямо божевілля.

Відніс я його до годинникаря:

— Геллов містер Гопкінс!

— Геллов! Ви з годинником? Правда, що добрий?!

— Та куди добрий!

— Ну, а що є сьогодні добре? Може ви маєте добру пейду?

— Та коли він не йде.

— Ну, а що сьогодні йде? Бизнес не йде, протекція не йде, промисл не йде.

— Але ж в ньому вказівка паде!

Фунт не такий, як ваша вказівка і впав!

— Він не дзвонить!

— Ну, а кому тепер дзвонить?

— Слухайте, містер, ви казали, що він зі срібла, а він почорнів...

— Що таке, що почорнів? Ви подивіться на ваших видавців, письменників, мистців і науковців — хто з них не почорнів? І ви ще дивується, що ваш годинник почорнів?

— Ну, але все ж таки ви казали, що він зі срібла...

— Що сьогодні срібло? Срібло упало в ціні, сьогодні порядна бляха, як та, що на вашому годиннику, коштує більше, як срібло... А може рату принесли?

— Ні.

— А коли ж дістану?

— Хіба я що, ворожбит?

І я пішов. Маю найкращу волю платити і найгірші умовини виплачування, найкращу волю приходити точно до редакції, а найгірший годинник на світі.

Бажання

— Я бажала б собі, щоб ти був тижнем.

— Чому?

— Тоді ти кожен день був би інакший і не такий нудний, як досі!

— А я бажав би, щоб ти була календарем.

— Чому?

— Календар кожного року є новий!

Було колись...

— Що ти читаєш?

— "Іліяду" Гомера.

— Звідки ж тобі прийшла на це охота?

— Ех, це так приємно сьогодні, в часах атомової бомби, почитати про часи, коли ще противники валили просто кулаком в зуби.

Перед судом з'являється чоловік якого обвинувачують за вбивство сусідки.

Суддя: Оповідайте, як це було.

Обвинувачений: Іду раз вулицею і питаю: "Ви куди?"

— Вертаюся з університету, була на викладах одного "аліґатора".

— Маєте на думці "лектора"!

— Та що ви. Лектор це був коханець троянської Гелляди.

— Пані, ви мішаєте з Гектором.

— Пане, Геткор, це міра поверхні.

— Це гектар.

— Гектар це напій олімпійських богів.

— Це нектар!

— Чейже я не знаю! Про це я співала в дублеті.

— Може в дуеті.

— Пане! Дует по французьки двобій.

— Це дуель.

— Дуель це то, що під тото поїзд їде.

Тут я не втерпів і вбив її.

— Суддя: — Пане, я б її вбив вже при Гекторі.

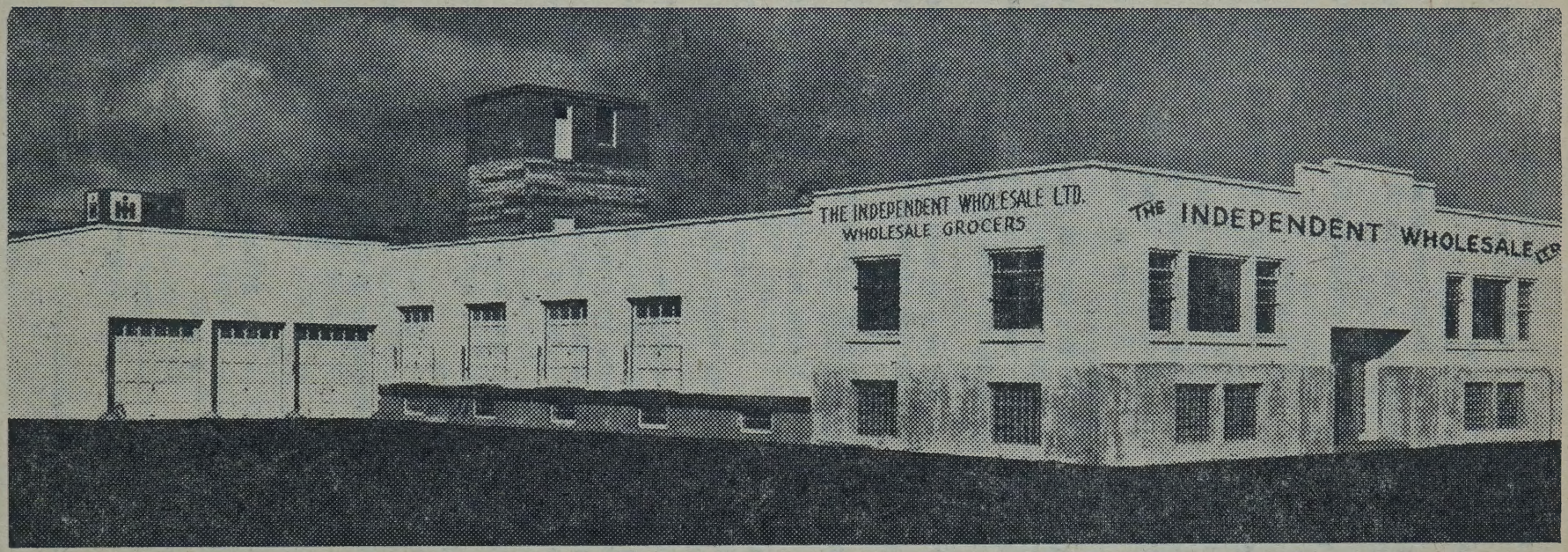

ОДИНОКИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ГУРТОВИЙ СКЛАД ҐРОСЕРІВ В АЛБЕРТІ

ОБСЛУГОВУЄ ПОВЕРХ 400 СКЛЕПІВ, РЕСТАВРАЦІЙ ТА ГОТЕЛІВ В ЕДМОНТОНІ І НА ОКОЛИЦІ
ПРИМІЩУЄТЬСЯ В СВОЇМ ВЛАСНІМ БУДИНКУ ТА ДАЄ ЗАНЯТТЯ 30-ом УКРАЇНСЬКИМ РОБІТНИКАМ.

Петро Василишин — голова. **Дмитро С. Фербей** — заступник голови. **Михайло Маґус** — секретар.
ДИРЕКТОРИ: Петро І. Лазарович, К.Р., Д-р Фауст Ґовда, Василь Гавриляк, Николай Шпачинський.
Управитель (Менеджер): **Володимир Палилик.**

THE INDEPENDENT WHOLESALE, LIMITED
WHOLESALE GROCERIES

PHONES:
Order Desk 26196
Gen. Office 26197

W. Palylyk — Manager
10326 — 107th Street
EDMONTON — ALBERTA

Buyer 26198
Manager 26198
PHONES:

ХРОНІКА ВАЖНІШИХ ПОДІЙ В ЖИТТІ КАНАДІЙСЬКИХ УКРАЇНЦІВ

Зібрав і опрацював І. Г. Сирник.

1953. Січень

1. Адвокат Теодор Гуменюк в Торонті наділений титулом Радника Королевої (Q.C).

13. Посол Іван Соломон з округа Емерсон вибраний заступником спікера Манітобського парляменту.

13. Міністер освіти Миллер проголосив назначення першого українця, Марка Смеречанського, членом Ради Ґовернорів Манітобського університету.

Лютий

4. В Торонті помер Дмитро Гунькевич, автор популярних пєс.

8. Річні збори Українського Народного Дому у Вінніпеґу Винесли однозгідну ухвалу покликати в почесні члени: суддю Ярослава Арсенича, Петра Г. Войценка, проф. Леоніда Білецького, спікера (голову) Манітобсього парляменту — Н. В. Бачинського, прот. Василя Кудрика та Івана Трача.

12. На сесії Саскачеванського парляменту засідає перший раз, як міністер українського роду, Дост. Олекса Кузяк, якого премієр Доґлес назначив міністром телефонів 24 жовтня 1952 року.

Березень

18. Річні збори швидко зростаючої української гуртівні в Едмонтоні (Independent Wholesale) вибрали президентом Петра Василишина.

Квітень

14. Братство Українців Католиків виделеґувало адвоката Антона Яремовича на становище президента Комітету Українців Канади, що його від часу заснування очолював о. д-р Василь Кушнір. Конституюючі збори склали президію КУК в слідуючому складі: А. Яремович — президент, о. д-р С. В. Савчук — перший заступник президента, Володимир Коссар — другий заступник президента і координатор, Іван Сирник — ґенеральний секретар, І. Карасевич — скарбник, Юрій Елендюк — фінансовий секретар, пані Наталія Когуська — представниця від Комітету Українок Канади.

Травень

17. Митрополит Іларіон посвятив новозбудовану українську православну Катедру св. Івана в Едмонтоні.

Червень

6. Український "Теґ Дей" відбувся у Вінніпеґу в користь харитативної праці Фонду Допомоги Українців Канади.

6. Сьомі літні курси українознавства почалися в Колеґії св. Андрея у Вінніпеґу.

8. У загальних виборах в Манітобі вибрано послами слідуючих українців: Спікер Н. В. Бачинський, ліберал, округ Фишер; Ів. Соломон, ліберал, округ Емерсон; Мих. Н. Григорчук, ліберал, округ Етелберт; Василь Луцко, ліберал, округ Спрінґфілд; Стах Кап, ліберал, округ Ст. Клементс; Іван Гаврилюк, сі-сі-еф, Північний Вінніпеґ; Степан Дзюба, незалежний, Середній Вінніпеґ; Василь Кардаш, комуніст, Північний Вінніпеґ.

21. Відбулося посвячення новозбудованої української православної церкви Пресв. Тройці в Принс Алберт, Саск.

25—26. Українське Товариство Взаїмної Помочі в Канаді відбуло в Торонті Четверту Конвенцію. На конвенції проголошено перші дивіденди для членів і вибрано дирекцію в такому складі: Іван Трач — президент, Іван Сирник — заступник президента, Василь Казанів-

ський — рекордовий секретар, Андрій Павлик — фінансовий секретар, Орест Бабинець — скарбник. На провінції вибрано слідуючих: Михайло Чипчар — Квебек, Нестор Грабовський — Онтеріо, Василь Довганик — Манітоба, Никола Масиник — Саскачеван, Василь Бойцун — Алберта, Василь Новосад — Бритиш Коломбія.

28. За ініціятивою Комітету Українців Канади українська громадськість у Вінніпеґу влаштувала маніфстаційне віче в двадцяті роковини великого голоду в Україні.

29. Визначний громадський діяч суддя Ярослав Арсенич помер у Давфині, Манітоба.

Липень

8-9-10. Четвертий Конґрес Українців Канади відбувся у Вінніпеґу. З державних достойників промовляли на конґресі премієр Канади Сен Лоран і міністер справедливости Ґарсон. Від провінції Манітоби зложив привіт премієр Кемпбел і лефтенант-ґовернор МекВиллямс, а від міста Вінніпеґу мейор Колтер. Конґрес знову підтвердив позитивне ставлення до Української Національної Ради в Европі.

Серпень

5. Помер в Ню Йорку проф. Никифор Григоріїв добре відомий канадійським українцям громадський діяч, що пару років очолював Раду Української Школи при Інституті П. Могили в Саскатуні.

10. У загальних федеральних виборах були вибрані послами слідуючі українці: Іван Дікур, ліберал, округ Веґревил; Михайло Старчевський, консерватист, округ Онтеріо; Федір Заплітний, сі-сі-еф, Давфин; Амвросій Головач, суспільний кредитовець, Едмонтон Іст.

17. Відбулася у Вінніпеґу молитовна зустріч єрархів Української Православної Церкви на північно-американськім континенті. Із ЗДА взяли участь Митрополит Іоан Теодорович і Арх. Мстислав, а від канадійської церкви — Митрополит Іларіон і Арх. Михаїл.

30. Прот. Петро Мельничук, священик УГПЦ в Канаді та член її Консисторії, помер на 64 році життя у Вернон, Б. К.

Вересень

23. Василь Гавриляк перевибраний через аклямацію мейором міста Едмонтону.

Жовтень

10-12. Відбувся в Гемилтоні, Онтеріо з'їзд Союзу Українців Самостійників східної Канади.

14. З Оттави проголошено назначення адв. Петра Ґрещука з Едмонтону на суддю в судовім окрузі північної Алберти. Ґрещук став третім з ряду українцем на суддейському становищі, першим був суддя Ярослав Арсенич у Манітобі, другим суддя Михайло Стечишин в Саскачевані.

Листопад

1. Арх. Михаїл посвятив в Ошаві, Онтеріо, новозасновану українську православну церкву Різдва Пресв. Богородиці.

6-7-8. Відбувся в Давфині, Манітоба, восьмий з'їзд Колеґії св. Андрея у Вінніпеґу та провінціяльний з'їзд складових орґанізацій СУС.

7. Помер у Мельбурні, Австралія, Арх. Іван Данилюк, правлячий єпископ УАПЦ на Австралію і Нову Зеляндію, який перед прийняттям єпископського сану і після приїзду з Европи в 1948 році був священиком УГПЦ в Канаді.

13-14-15. Відбувся в Едмонтоні провінціяльний з'їзд складових орґанізацій СУС і річні збори Інституту св. Івана.

20.-21-22. Відбувся в Саскатуні провінціяльний з'їзд складових орґанізацій СУС і річні збори Інституту П. Могили.

22. Ювілейним концертом в салі Катедри Пресв. Тройці Український Народний Дім у Вінніпеґу відзначив 40-ліття своєї діяльности.

Грудень

4-5-6. Третій з'їзд Східної Єпархії УГПЦ відбувся в Торонті.

19. Українська Вільна Академія Наук вшанувала у Вінніпеґу Іллю Киріяка, автора трильоґії "Сини Землі", з нагоди його 65-ліття.

1954. Січень

24. Помер несподівано в Форт Вилям, Онтеріо, Іван Пресунька, голова місцевого відділу Комітету Українців Канади й один з чільніших українців в околиці.

31. Річні збори Українського Народного Дому в Вінніпеґу перевибрали Івана Трача на голову.

Лютий

6-7. Відбулася у Вінніпеґу конференція Союзу Українців Самостійників під керівництвом домініяльного голови Ю. В. Стечишина з Саскатуну.

Березень

30. Федеральні посли Іван Дікур з Веґревил і Федь Заплітний з Давфину — підносять у парляменті питання визволення України та інших поневолених Москвою народів.

Квітень

21. Відбулася друга конвокація Колеґії св. Андрея в Вінніпеґу, під час якої пятьом студентам теольоґічного факультету вручено грамоти Ліценцятів Теольоґії та Свідоцтва Прослухання Наук.

Травень

4. Д-р Ізидор Глинка, хемік-дослідник у лябораторії Ґрейн Рісерч у Вінніпеґу, вибраний головою манітобської секції Хемічного Інституту Канади.

23. Помер у Вінніпеґу о. Іван Дмитрів, парох громади св. Михаїла на Дізраелі вулиці і довголітний священик УГПЦ в Канаді.

Червень

12. Український "Теґ Дей" відбувся у Вінніпеґу в користь харитативної праці Фонду Допомоги Українців Канади.

20. В міській авдиторії Вінніпеґу відбулося масове маніфестаційне віче під гаслом "За визволення України" у відповідь Москві на нею подиктовані святкування в СССР і сателітних країнах 300-ліття Переяславського договору, що його Москва толкує, як "добровільну злуку України з Московщиною". На вічу промовляв проф. Симпсон з Саскачеванського університету. Подібні віча відбулися за ініціятивою і директивами Комітету Українців Канади у всіх більших українських осередках в Канаді протягом місяців травня і червня.

Липень

1-4. Краєва конференція Українського Національного Обєднання, що відбулася у Вінніпеґу, вибрала головою Василя Гультая з Торонта на місце довголітного голови Володимира Коссара. Зі зміною краєвого голови централю УНО перенесено до Торонта.

3-5. Відбувся в Саскатуні загальний з'їзд Союзу Українців Самостійників. Гостем-промовцем була пані Мілена Рудницька з Ню Йорку. З'їзд перевибрав головою СУС адв. Юліяна Стечишина з Саскатуну. Централю Союзу Українок Канади, головою якої від липня 1948 року була пані Ольга Войценко, перенесено до Едмонтону. Новою головою жіночої орґанізації вибрано паню Катерину Міськів з того ж міста.

3-5. Відбулася в Торонті перша зустріч українських мистців Америки й Канади з українським громадянством.

5. Почалися Восьмі Українські Літні Курси в Колеґії св. Андрея у Вінніпеґу.
11. Митрополит Іларіон і Арх. Михаїл довершили посвячення й відкриття новозбудованої української православної церкви св. Володимира в Гемилтоні, Онтеріо.

Серпень

10. Д-р Атанас Фіґоль з Мюнхену, Представник Наукового Товариства ім. Т. Шевченка в Европі, відбув зустріч з президією Комітету Українців Канади у Вінніпеґу та зясував ціль свого приїзду до Канади і Зєдинених Держав, а саме — щоб здобути фінансову допомогу на видання гаслової Енцикльопедії Українознавства.
Зустрівшися в терені з виявом глибокого невдоволення з боку православних українців проти тенденційного потрактування Української Православної Церкви, зокрема голови УАПЦ Митрополита Полікарпа, та беручи до уваги статтю "Українського Голосу" ("Незагоєна рана") в тій справі, д-р Фіґоль дав до української преси заяву, датовану 15 вересня в Торонті, в якій написано, що заквестіонований уступ "ЕУ" буде виправлений в анґлійському виданні.

Вересень

1. "Вістник", орґан Української Православної Церкви в Канаді переходить згідно з угодою між Церквою і Видавничою Спілкою Тризуб на власність церкви. Заходить рівночасно зміна редактора, яким довгий час був прот. Василь Кудрик.
10. "Український Християнський Робітник", тижневик в Торонті, що передтим називався "Український Робітник", змінив назву на "Канадійський Горожанин".

Жовтень

8. Василь Гавриляк, мейор Едмонтону, переводить церемонію присвячення великої площі під будову нового міського ратуша.
9-11. З'їзд Союзу Українців Самостійників в східній Канаді, що відбувся в Виндзорі, Онтеріо, вибрав головою східної екзекутиви Богдана Федчуна. На з'їзді промовляли: Ю. В. Стечишин, домініяльний голова СУС, пані Савеля Стечишин, орґанізатор СУС П. І. Михайлишин та місцеві діячі.

Листопад

9-11. Відбувся в Саскатуні провінціяльний з'їзд Союзу Українців Самостійників та річні збори Інституту П. Могили.
12-14. Відбулися провінціяльні з'їзди Союзу Українців Самостійників та річні збори Інституту св. Івана і Колеґії св. Андрея.
25. Помер у Вінніпеґу Назар Боднарчук на 71 році життя, діяльний член Союзу Українців Самостійників і свого часу голова Союзу Українських Народних Домів.

Грудень

6. Місто Виндзор, Онтеріо, вибрало мейором 36-літного українця, Михайла Петрика.

1955. Січень

24. Премієр Манітоби, Д. Л. Кемпбел, проголосив назначення посла Михайла Н. Григорчука з Етелберт членом свого кабінету, призначуючи його ґенеральним правником (Attorney-General) Манітоби.
25. Відбулося заприсяження Дост. Михайла Н. Григорчука.

Лютий

5. Проф. Леонід Білецький, визначний український вчений, літературознавець і редактор чотиритомового "Кобзаря", помер у Вінніпеґу після тримісячної недуги.
9. Похорон проф. Білецького.

Березень

31. Комітет Українців Канади при участи представників українських орґанізацій і передових українців міста Вінніпеґу вшанував на прийнятті в готелі

Марлборо першого міністра українця в Манітобі Григорчука та його дружину.

Квітень

8-9. Конференція Союзу Українців Самостійників у Вінніпеґу покликала до життя орґанізаційний комітет у справі Центральної Бібліотеки, Архіву і Музею та призначила осідком тієї установи Колеґію св. Андрея у Вінніпеґу.

Травень

6. Внаслідок старань посла Івана Дікура і Комітету Українців Канади міністер іміґрації й горожанства, Дж. В. Пикерсґил, зробив заяву, що українські іміґранти з українських земель можуть подавати Україну, як країну свого уродження, коли роблять аплікацію за канадійським горожанством.

21. Ґенерал - ґубернатор Канади, Винсент Мессей, відвідав Кукс Крік в Манітобі і сказав присутнім не забувати спадщини їхніх предків — звичаїв, традицій і культури.

Червень

9. Адв. Іван Яремко перевибраний посол у Торонто-Белвудс з рамени консервативної партії.

19. Гураґан перекотився через містечку Вайту в Манітобі, заселене майже виключно українцями, і лишив за собою страшне знищення.

29. У загальних виборах в Алберті вийшли послами слідуючі українці: А. Мацик (ліберал) в окрузі Редвотер, Никола Душинський (сі-сі-еф) перевибраний у Вилинґдон, Стах Ружицький (сі-сі-еф) у Веґревил. Перепали: Михайло Понич, суспільний кредитовець у Веґревил; Петро Хаба, суспільний кредитовець у Редвотер, і Гриць Лобай, суспільний кредитовець у Ляк ла Біш.

29-30. Відбувся у Вінніпеґу Одинадцятий Собор Української Православної Церкви в Канаді. Собор припоручив новій Консисторії підшукати кандидата на третього єпископа з-поміж духовенства канадійського виховання і вибрав Консисторію в слідуючому складі: о. д-р С. В. Савчук — голова президії Консисторії й адміністратор, прот. П. Самець, прот. Вол. Слюзар, о. Мих. Боднарчук, прот. Василь Федак, прот. Г. Метюк, о. Т. Ковалишин, прот. Ф. Керніцький, прот. Мих. Фляк, Іван Сирник, Василь Сарчук, Петро Лазарович, Мих. Зюбрак, Тео. Гуменюк, Юліян Стечишин, Лука Томащук, проф. В. Іванис, Петро Міськів. Собор рішуче відкинув зміну календаря. Справа кандидата на третього єпископа стала актуальною тому, що прот. Василь Кудрик відмовився прийняти перед висвятою в архиєреї монаший сан, вважаючи, що цього непотрібно, і через це Владики відмовилися його висвятити.

Липень

5. Девяті літні курси українознавства почалися в Колеґії св. Андрея у Вінніпеґу.

23. Посол Заплітний з Давфину обґрунтовує в парляменті принцип самовизначення народів, що повинен бути примінений до всіх поневолених народів, серед яких найбільший в Европі є український нарід. Українське питання згадують також у своїх промовах провідник консервативної партії Дру і супільного кредиту — Лов.

28. Премієр Сен Лоран проголосив назначення 13 нових сенаторів, між ними одного українця Василя Валла (Волохатюка) з Вінніпеґу, що таким чином став першим сенатором українського роду в Канаді.

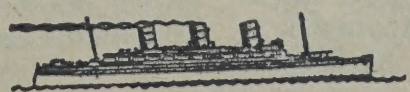

ВАЖЛИВІШІ СВІТОВІ ПОДІЇ

1953. Січень

13. В Москві оповіщено про арештування девятьох совітських лікарів, які "призналися", що вони причинилися до смерти Жданова й Щербакова та змовлялися на життя інших визначних большевицьких провідників.
20. Ґенерал Двайт Айзенгавер заприсяжений як 34 президент Зєдинених Держав, перебираючи владу від президента Трумена.

Лютий

11. Москва зірвала дипльоматичні взаємини з Ізраїлем, подаючи за причину вибух бомби в совітському посольстві в жидівській столиці Тель Авів.
28. Іранці демонструють у Тегерані проти премієра Мосадеґа через його спір з шахом.

Березень

5. Помер у Москві Йосиф Сталін (Джуґашвілі), диктатор Совітського Союзу.
6. Ґеорґія Маленкова проголошено премієром СССР.
14. Празьке радіо проголосило наглу смерть комуністичного президента й диктатора Чехословаччини Клемента Ґотвальда, який 11 березня вернувся з похорону Сталіна.
19. Парлямент (бундестаґ) західної Німеччини затвердив мировий контракт з західними державами, на основі якого західна Німеччина має дати пів мільйона вояків до спільної европейської армії.
20. Москва повідомляє, що центральний комітет комуністичної партії звільнив Маленкова (на його власну просьбу) від обовязків секретаря центрального комітету і на його місце призначив Никиту Хрущова.
24. В Лондоні померла на 86 році життя королева Марія, вдова по Юрію V.

Квітень

4. Повідомлення з Москви говорить, що совітських лікарів обвинувачених у змові повбивати комуністичних провідників, звільнено і всі обвинувачення проти них відкликано.
17. Аденавер, канцлєр західної Німеччини прибув до Оттави.
20. Почалася виміна воєннополонених в Кореї.

Травень

12. Премієр Чорчил заявився в лондонському парляменті за негайною нарадою голов великих держав.
19. Премієр Канади Сен Лоран поїхав на коронацію до Лондону, де взяв також участь у конференції премієрів Комонвелту.

Червень

2. Відбулася в Лондоні коронація Єлисавети II.
9. Сотні тисяч південних корейців демонструють в Сеулі проти надходячого перемиря в корейській війні.
12. Москва прогнала Леоніда Ґ. Мельнікова з проводу комуністичної партії в Україні і призначила на його місце А. І. Кириченка.
17. Російська панцирна дивізія здушила бунт німецьких робітників у східнім Берліні проти комуністичного режиму. Цілий день ішла боротьба 50,000 неозброєних робітників з совітським панцирним полком і комуністичною поліцією в числі 10,000.
18. Єгипет проголосив себе републикою. Президентом став ґен. Могамед Наґіб.
18. Синґман Рі, президент південної Кореї випустив на волю 25,000 антикомуністичних воєннополонених, щоб розбити спроби замирення і продовжувати війну за обєднання Кореї.

Липень

2. Західно-берлінська ґазета "Телеґраф" повідомляє, що в таборі російської армії коло Маґдебурґу розстріляно 18 совітських вояків за відмову стріляти на німецьких робітників під час заворушень у Маґдебурґу 17 червня.
26. Підписано перемиря в Кореї, закінчуючи війну, що тривала три роки й один місяць.

Серпень

8. З Сеулу проголошено, що Зєдинені Держави і південна Корея підписали договір взаємної безпеки, який зобовязує Америку прийти на допомогу південній Кореї, якщо б вона була заатакована комуністами.
10. Канадійці перевибрали до влади ліберальний уряд премієра Сен Лорана.
20. Франція усунула з трону Могамеда Бен Юсефа, султана Марокко, що тримав руку з націоналістами.
22. Роялісти повалили режим Мосадеґа в Ірані, шах Реза Паглеві вернувся до Тегерану.
24. В Тегерані, Іран, увязнено бувшого премієра Мосадеґа, якого мають поставити перед суд за державну зраду.

Вересень

6. Аденавер, канцлер західної Німеччини, здобув велику перемогу у виборах в західній Німеччині.
26. Зєдинені Держави й Еспанія підписали договір, на основі якого Америка дістане воєнні бази в Еспанії, а Еспанія економічну, технічну і військову допомогу.

Жовтень

9. Британія завісила конституцію Британської Ґвінеї і прогнала від влади провідників тамошнього уряду, обвинувачуючи їх у намаганню перемінити Ґвінею в тоталітарну державу, підлеглу Москві.

Листопад

3. Москва відкинула пропозицію західних держав відбути в Луґано, Швайцарія, конференцію в справі Німеччини й Австрії.
13. Президент Айзенгавер прибув до Оттави на дводенну візиту і промовляв на спільній сесії обидвох палат канадійського парляменту.

Грудень

3. Асамблея Обєднаних Націй ухвалила резолюцію, засуджуючи комуністичні звірства в Кореї.
16. З Москви повідомлено, що Лаврентій Берія, бувший шеф тайної поліції, признався до зрадницької змови проти Совітського Союзу.
23. Розстріляно Лаврентія Берію, бувшого міністра внутрішних справ і голову поліції безпеки, останнього заступника премієра СССР, та шість його спільників за державну зраду.

1954. Січень

15. Повідомлення з Каїро говорить, що в Єгипті арештовано 450 офіцерів, приналежних до мусулманського братства, під замітом, що вони плянували з комуністами і британцями повалити режим президента Наґіба.
22. По цілій Еспанії відбулися протибританські демонстрації з домаганням повернення Ґібральтару Еспанії.
25. Почалася в Берліні конференція закордонних міністрів Великої Британії, Америки, Франції і Совітського Союзу. Москва не погоджується на обєднання Німеччини.

Лютий

6. Повідомлення з Берліну говорить про масові арешти робітників у східній Німеччині, щоб недопустити до нового робітничого повстання.
15. Молотов відкидає на конференції чотирьох у Берліні пропозиції західних держав на незалежність Австрії.

18. Закінчилася берлінська конференція не вирішивши двох головних справ, для яких вона була скликана, а саме — обєднання Німеччини і мировий договір з Австрією.
25. Повідомлення з Каїро говорить про резиґнацію президента Єгипту Наґіба у висліді боротьби за владу між ним та віце-премієром Нассером, який після резиґнації Наґіба став премієром і президентом революційної ради.

Березень

1. Чотири порто-ріканці стріляли з ґалерії американського конґресу до конґресменів і пятьох поранили, одного критично.
8. Єгипетський кабінет привертає владу ґен. Наґіба.
8. Америка і Японія підписали договір взаємної безпеки.
17. Премієр Сен Лоран вернувся до Оттави з світової подорожі.

Квітень

4. Юрба демонстрантів у Парижі напала і побила премієра Лянієля та міністра оборони Плєвена, протестуючи проти ратифікації пляну европейської армії та проти усунення з високого військового посту маршала Жуена.
20. Австралійська поліція на летовищі Дарвін вирвала з рук озброєних російських курієрів Евокію Петров, жінку совітського Союзу.
23. Москва зірвала дипльоматичні взаємини з Австралією внаслідок афери довкола Петрових.
26. В Женеві почалася конференція в справі Кореї та Індо-Китаю.

Травень

7. Комуністичні війська Вієтміну в Індо-Китаю здобули твердиню Дієнбієнфу, яку героїчно боронили французи під командою ґен. де Кастрі.
8. Британія зажадала відкликання з совітської амбасади в Лондоні двох військових аташе, обвинуваючи їх у шпигунстві.
17. Американський найвищий суд заборонив сеґреґацію (відокремлення чорних від білих) у школах Зєдинених Держав.
18. Партія ірляндського премієра Імона де Валєри програла загальні вибори.
23. Олекса І. Кириченко, партійний секретар в Україні, в промові виголошеній в Києві з нагоди 300-ліття Переяславського договору, лає українських патріотів, розхвалює Хрущова і підкреслює "возз'єднання" України з Московщиною, "довершене" гетьманом Богданом Хмельницьким.

Червень

12. Французкий уряд премієра Лянієля зрезиґнував із-за вияву недовіря до його Індо-китайської політики.
17. Мендес-Франс створив новий французький уряд і зобовязався привести до перемиря в Індо-Китаю до 20 липня.
23. Іден пропонує пакт "Льокарно" для південно-східної Азії.
25. Премієр Чорчил і його закордонний міністер Іден прибули до Вашинґтону на розмови з президентом Айзенгавером.
25. Антикомуністичні повстанці в Ґватемалі проголосили свій уряд.

Липень

21. Франція заключила в Женеві перемиря в Індо-Китаю, закінчуючи 8-літну війну з комуністами на основі перемиря Вієтнам буде поділений на дві частини.

Серпень

4. Туніс отримав від Франції внутрішну автономію.
16. Американський конґрес ухвалив закон про заборону комуністичної партії в Зєдинених Державах.
17. Президент Айзенгавер проголосив, що американська сьома фльота буде боронити Формозу перед інвазією червоного Китаю.

24. Президент Бразилії Варґас поповнив самогубство, бо військовий провід домагався його резиґнації.
30. Французький парлямент відкинув договір про европейську оборонну спілку, що передбачала створення спільної европейської армії.

Вересень

1. Канцлер Конрад Айзенгавер домагається повної суверенности для західної Німеччини.
8. Вісім країн підписали у Манілі, Філіпіни, пакт безпеки для південно-східної Азії.
21. Загальна сесія Обєднаних Націй відкинула пропозицію Совітського Союзу, щоб червоний Китай прийняти в члени О.Н.

Жовтень

3. Конференція девяти держав у Лондоні привела до підписання договору на основі якого західна Німеччина має стати незалежною, бути прийнятою до Брюсельського союзу та до Союзу Північно-атлянтійських країн.
7. Німецький парлямент одобрив лондонський договір.
19. Британія і Єгипет підписали договір, на основі якого британська окупація Суезького каналу має скінчитися до 20 місяців.
23. В Парижі західні союзники підписали серію угод, т. зв. паризькі угоди, на підставі яких західна Німеччина отримала право на озброєння, суверенність і членство в Атлянтійськім Пакті.
29. Уряд Єгипту розвязав фанатичне політичне мусулманське братство, члени якого підготовили замах на життя премієра Нассера.

Листопад

14. Правляча революційна рада в Єгипті усунула ґен. Наґіба з посту президента держави та голови ради.
18. Британський парлямент ратифікував паризькі угоди.

Грудень

10. Загальна асамблея Обєднаних Націй осуджує увязнення червоним Китаєм 11 американських летунів.
23. В Москві проголошено розстріляння бувшого совітського міністра безпеки і трьох інших старих товаришів страченого Лаврентія Берії.
30. Французький парлямент погодився на озброєння Німеччини.

1955. Січень

2. Два терористи пострілами з скорострілу вбили президента републики Панами — Хозе Антоніо Ремона.
20. Бельґійський парлямент ратифікував паризькі угоди.

Лютий

5. Французький парлямент повалив коаліційний уряд Мендеса-Франса.
8. Ґеорґій Маленков, премієр СССР, зрезиґнував і признався до "браку досвіду". Обвинувачує себе за провал сільського господарства.
8. Верховний Совєт проголошує маршала Булґаніна премієром.
23. Французька національна асамблея затвердила Едґарда Фора премієром.
27. Німецький парлямент ратифікував паризькі угоди.

Березень

11. Італійський парлямент ратифікував паризькі угоди.
16. Америка проголосила записки з нарад на конференції в Ялті між Сталіном, Чорчилом і Розевелтом.
27. Французький парлямент ратифікував паризькі угоди.

Квітень

1. Американський сенат ратифікував паризькі угоди.
5. Премієр Британії, сер Винстон Чорчил зрезиґнував з причини старости; сер Ентоні Іден новим премієром.
18. Почалася в Бандунґу, Індонезія, конференція 29 азійських й африканських країн. Делеґати Іра-

ну, Пакістану, Філіпін, Цейлону й інших країн осуджують комуністичний кольоніялізм.

Травень

5. Західна Німеччина відзискала державну суверенність.
9. Західна Німеччина формально приступила до Союзу Північно-Атлянтійських країн.
15. У Відні підписано договір, який привертає Австрії державну незалежність.
26. Большевицька делеґація під проводом Булґаніна і Хрущова прибула до Білгороду на розмови з Тітом.
27. Консерватисти під проводом премієра сер Ентоні Ідена перемогли у британських загальних виборах.

Червень

15. В Арґентині виникла револьта проти президента Перона, повстання здушено.
22. На ювілейній сесії Обєднаних Націй делеґат Куби, д-р Еміліо Портуондо, таврує Совітську Росію як аґресивну державу.

Липень

18. В Женеві почалися наради "верхів", в яких взяли участь: президент Айзенгавер, британський премієр Іден, французький премієр Едґар Фор та маршал Булґанін і Н. Хрущов від Совітського Союзу.

Серпень

7. Синґман Рі, президент південної Кореї, видав ультимат чеським і польським членам комісії перемиря, щоб вони забралися з Кореї до 13 серпня, обвинувачуючи їх за шпигунство в користь комунізму. Пізніше під натиском Зєдинених Держав Рі ультимат відкликав.
20. Криваві заворушення проти французького панування в Марокко та Альжирі.

DREWRYS

MANITOBA DIVISION

WESTERN CANADA BREWERIES LTD.

ЗМІСТ:

Стор.

До читачів з нагоди нового року 3
Календаріюм 5
З новим роком — поезія 35
Іван Франко (у століття народин) 37
Мойсей (уривок поеми) 54
У кузні (із моїх споминів) 57
Безсмертя генія 66
Мандрована академія 73
Харківські байки 75
Радість і довге життя 78
К'унґ Фу-Тсе 85
Український Інститут — наша народня святиня 89
Спілка Визволення України 101
Микола Степанович Рябовол 125
Чернігівський Спас 133
Відділ для жінок 139
Віншоване 139
Перед брамою 140
Мамина наука 140
Жінка 141
У стінах Інституту 143
Помічні поради господиням 147
Відділ молоді 157
Початки Києва 157
Чарівний кораблик 158
Переміна світу 161
Смерть Олега Віщого 163
Коломийки 167
Гумор 169
Фармерські усмішки 170
Мозес Піпес 172
Як товстих колись лічили 176
Хроніка важніших подій в житті канадійських українців 181
Важливіші світові події 186

СПРАВЛЕННЯ ПОМИЛКИ

На стор. 89 є заголовок "Український Інститут — наша народня", має бути: "Український Інститут — наша народня святиня".

ДІМ БЕЗ КНИЖКИ ТАК ЯК ХАТА БЕЗ ВІКОН!

Тому зробіть свій дім правдивим культурним українським домом. Без рідної книжки ніхто не в силі цього зробити. Ось книжки, які започаткують Вам найкращу бібліотеку, або доповнять ту, що Ви маєте в своїм домі:

ХМАРИ — повість, написав Іван Нечуй-Левицький. Це дуже цінний літературної вартости твір одного з найкращих повістярів девятнадцятого століття. В ній знайдете здоровий гумор. Чудові описи Києва та його мешканців. Стор. 360.
Ціна: брош. **$2.50,** в оправі **$3.75**

ЗЕМЛЯ — повість, написала Ольга Кобилянська. Один з найкращих творів клясичної літератури. Написала на підставі селянського життя на Буковині. Чудовий опис природи. Стор. 325.
Ціна **$1.95**

ГОЛГОТА УКРАЇНИ — написав Дмитро Соловей. Хочете знати докладно, як живе український нарід під большевиками? — Купіть собі цю книжку. В ній фактами і документами зясовано багато цікавих відомостей. Написана гарною мовою. Стор. 288.
Ціна **$2.00**

ПІД ТИХИЙ ВЕЧІР — повість, написав Богдан Лепкий. Дуже цікава повість з життя української інтеліґенції в Україні. Поручаємо її і молоді і старшим. Розкішне видання. Мистецька обкладинка. Сторін 320.
Ціна **$1.95**

НАШІ ВИЗНАЧНІ ЖІНКИ — написала Софія Русова. Познайомтеся із славними жінками України. Це переважно писменниці, або громадські діячки. Про них дуже цікаво написала у цій книжці Софія Русова. Ілюстрована знимками. Мова дуже гарна і читати приємно. Сторін 105.
Ціна лише ..... **75 ц.**

МОЇ СПОМИНИ ПРО ДАВНЄ МИНУЛЕ — Дмитро Дорошенко. Ми любимо слухати, коли хтось оповідає нам про події в минулому. В цій книжці ви знайдете надзвичайно цінні події, а описані вони так майстерно, що читаєте наче повість. Стор. 164.
Ціна: брош. **$1.25,** в оправі **$2.25**

Замовлення враз з грішми посилайте на адресу:

UKRAINIAN VOICE

P.O. Box 3626, Sta. B. Winnipeg 4, Man.

Вантаження збіжжя у 1893 році
Картина з фільми Нешонал Ґрейн "Прері Конквест".

Поступ . . . від плоского маґазину для збіжжя до модерного елеватора. Це є історія:

National Grain
COMPANY LIMITED
WINNIPEG REGINA SASKATOON CALGARY EDMONTON

ВЕСІЛЬНІ ЗАПРОШЕННЯ

Може плянуєте велике весілля, а може тільки мале в колі самої рідні, то все ж таки вам треба **Весільних запрошень.** Весільні друки не є менш важні чим весільне одіння, прийняття гостей і т. д. Дозвольте, щоб наша обслуга весільних друків допомогла вам у виборі взірця й уложенню тексту, так, щоб ваші запрошення були якнайкращі.

Друкарня „Українського Голосу" має різнородні весільні запрошення: звичайні, інші з візерунками молодят, ще інші з дзвіночками або зі шлюбними перстенями та багато інших; деякі з них позолочені, інші, покриті сріблом.

Друки виконуємо в англійській та українській мові.

Скора обслуга.

За цінами та зразками вдавайтесь листовно або особисто до:

TRIDENT PRESS LTD.
(210-216 Dufferin Ave.)
P.O. Box 3626, Sta. B., WINNIPEG 4, MAN.

B37158

MANITOBA TELEVISION & APPLIANCES

SALES AND SERVICE

DUFFERIN at DERBY

(Тільки два блоки на захід від Мейн Стріт)

Крамниця ТЕЛЄВІЗІЙНИХ АПАРАТІВ, ЕЛЄКТРИЧНИХ КУХОНЬ, РЕФРИДЖЕРЕЙТОРІВ, ХАТНІХ МЕБЛІВ та всяких інших речей, відповідних для ВЕСІЛЬНИХ ПОДАРУНКІВ, тощо, — нашим людям даємо **від 20 до 40% ЗНИЖКИ.**

Поручаємо

PHILCO

прилади

Телефонуйте

565321
565879

Philco TV 2126X

MANITOBA TELEVISION & APPLIANCES

SALES & SERVICE

Dufferin at Derby St. **Winnipeg.**

Наше приміщення знаходиться в дистрикті низького ренту, отже те, що ми заощаджуємо, передаємо ВАМ.

ТУТ В А Ш І $ $ $ КУПУЮТЬ БІЛЬШЕ за МЕНШЕ.

J. Kiernicki
Manager.

N. Hill
Sales Manager.

119